

Asceticon magnum

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ ΚΑΠΠΑΔΟΚΙΑΣ ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΤΩΝ ΟΡΩΝ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΕΠΙΤΟΜΗΝ.

α' Εἰ ἕξεισιν ἢ συμφέρει τινὶ ἑαυτῷ ἐπιτρέπειν, καὶ ποιεῖν ἢ λέγειν ἃ νομίζει καλὰ, ἄνευ τῆς μαρτυρίας τῶν θεοσπεύστων Γραφῶν. 31.1053 β' Ποίαν ὁμολογίαν ἀπαιτεῖσθαι δεῖ παρ' ἀλλήλων τοὺς ἐπὶ τὸ αὐτὸ ζῆν κατὰ Θεὸν βουλομένους. γ' Τὸν ἀμαρτάνοντα πῶς ἐπιστρέψομεν, ἢ μὴ ἐπὶ στρέφοντα πῶς ἔχειν χρή. δ' Ἐάν τις καὶ εἰς τὰ μικρὰ ἀμαρτήματα στε νοχωρῆ τοὺς ἀδελφούς, λέγων ὅτι, Ὁφείλετε μετανοῆσαι, μήποτε καὶ αὐτὸς ἄσπλαχνός ἐστι, καὶ τὴν ἀγάπην καταλύει. ε' Πῶς ὀφείλει τις μετανοῆσαι ἐφ' ἐκάστῳ ἀμαρτήματι. ς' Ὁ λόγῳ ὁμολογῶν μετανοεῖν, τὸ δὲ ἀμάρτημα μὴ διορθούμενος, ποταπός ἐστιν. ζ' Τί τὸ κρῖμα τῶν ἐκδικούντων τοὺς ἀμαρτάνοντας. η' Τὸν μετανοοῦντα γνησίως πῶς προσδέχεσθαι χρή. θ' Πρὸς τὸν ἀμετανόητα ἀμαρτάνοντα πῶς διατεθῶμεν. ι' Ψυχὴ ἐν ἀμαρτίαις πολλαῖς ταλαιπωρήσασα μετὰ ποταποῦ φόβου καὶ ποταπῶν δακρύων ὀφείλει ἀναχωρῆσαι τῶν ἀμαρτημάτων. ια' Πῶς κατορθοῖ τις τὸ μῖσος πρὸς τὰ ἀμαρτήματα. ιβ' Πῶς πληροφορηθῆ ἡ ψυχὴ, ὅτι ἀφῆκεν αὐτῇ ὁ Θεὸς τὰ ἀμαρτήματα. ιγ' Εἰ χρή τὸν μετὰ τὸ βάπτισμα ἐξαμαρτήσαντα ἀπογινώσκειν τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας, ἐν πλήθει κακῶν εὐρεθέντα ἢ ἕως ποίου μέτρου ἀμαρτιῶν ἐπελπίζειν χρή τῇ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπία διὰ τῆς μετανοίας. ιδ' Ἐκ ποίων καρπῶν ὀφείλει δοκιμάζεσθαι ἡ ἀληθὴς μετάνοια. ιε' Τί ἐστὶ τὸ, Ποσάκις ἀμάρτη εἰς ἐμὲ ὁ ἀδελφός μου, καὶ ἀφήσω αὐτῷ. ις' Διὰ τί ποτὲ μὲν ἡ ψυχὴ καὶ μὴ σπουδάζουσα, αὐτομάτως σχεδὸν ἐμπεσόντος πόνου, κατανύσσειται, ποτὲ δὲ ἄπνοος οὕτως ἐστὶν, ὡς καὶ βιαζομένη κατανυγῆναι μὴ δύνασθαι. ιζ' Ἐάν τις κατὰ νοῦν μνημονεύσῃ τοῦ φαγεῖν, εἶτα καταγνῶ ἑαυτοῦ, εἰ καὶ οὗτος ὡς μεριμνήσας ἐγκληθήσεται. ιη' Εἰ χρή ἐν ἀδελφότητι τῷ ἐξαμαρτήσαντι ποτε φροντίδα τινὰ ἐγχειρίζειν μετὰ πολλὴν ἄσκησιν καὶ εἰ χρή, ποίαν ταύτην. ιθ' Ἐάν τις ὑποπτεύηται ἐπὶ ἀμαρτήματι, προφα νῶς δὲ τοῦτο μὴ ποιῆ, εἰ δεῖ αὐτὸν ἐπιτηρεῖν, ἵνα καὶ ἐφευρεθῆ ὁ ὑποπτεύεται. κ' Εἰ χρή τὸν ἐν ἀμαρτίαις ἐξετασθέντα φεύγειν τὴν πρὸς τοὺς ἑτεροδόξους κοινωνίαν, ἢ καὶ πρὸς τοὺς κακῶς ζῶντας διακρίνεσθαι. κα' Πόθεν ὁ μετεωρισμὸς καὶ οἱ διαλογισμοί καὶ πῶς αὐτοὺς διορθώσομεθα. κβ' Πόθεν αἱ νυκτεριναὶ φαντασίαι αἱ ἀπρεπεῖς γίνονται. κγ' Ἐως ποίων ῥημάτων ἡ ἀργολογία κρίνεται. 31.1056 κδ' Τί ἐστὶ λοιδορία. κε' Τί ἐστὶ καταλαλιά. κς' Ὁ καταλαλῶν ἀδελφοῦ, ἢ ἀκούων καταλαλοῦντος, καὶ ἀνεχόμενος, τίνοσ ἐστὶν ἄξιος κζ' Ἐάν δὲ τοῦ προεστῶτος καταλαλήσῃ, πῶς αὐτῷ προσέξομεν. κη' Περὶ τοῦ θρασύτερα φωνῆ καὶ ῥήμασι θρασέσιν ἀποκρινόμενου. κθ' Ποίῳ τρόπῳ δυνηθῆ τις μὴ ὀργίζεσθαι. λ' Πῶς ἐκκόψομεν τὸ πάθος τῆς ἐπιθυμίας τῆς κακῆς. λα' Εἰ καθόλου γελαῖν οὐκ ἕξεισιν. λβ' Ὁ ἄκαιρος καὶ ἄμετρος νυσταγμὸς πόθεν, καὶ πῶς αὐτὸν ἀποθώμεθα. λγ' Πῶς ἐλέγχεται ὁ ἀνθρωπάρεσκος. λδ' Πῶς φύγη τις τὸ πάθος τῆς ἀνθρωπαρεσκείας. λε' Πῶς γνωρίζεται ὁ ὑπερήφανος, ἢ πῶς θεραπεύεται λς' Εἰ χρή τιμὴν ἐπιζητεῖν. λζ' Ὁ ὀκνηρὸς πρὸς τὴν ἐντολὴν ποίῳ τρόπῳ σπουδῆν δυνηθῆ ἀναλαβεῖν. λη' Ἐάν ἐπιταχθῆ ἀδελφός, καὶ ἀντεῖπη, ὕστερον δὲ ἀφ' ἑαυτοῦ ἀπέλθῃ. λθ' Ἐάν δὲ ὑπακούσας τις γογγύσῃ. μ' Ἐάν δὲ ἀδελφὸς ἀδελφὸν λυπήσῃ, πῶς ὀφείλει διορθώσασθαι. μα' Ἐάν δὲ μὴ ἀνέχεται ἀπολογήσασθαι. μβ' Ἐάν δὲ ἀπολογουμένου τοῦ λυπήσαντος, μὴ θέλῃ διαλλαγῆναι ὁ λυπηθεὶς. μγ' Πῶς ὀφείλει τις προσέχειν τῷ εἰς προσευχὴν ἐξυπνίζοντι. μδ' Ἐάν δὲ στυγνάσῃ ὁ ἐξυπνισθεὶς εἰς εὐχὴν, ἢ καὶ

ὀργισθῆ, τίνος ἐστὶν ἄξιος. με΄ Περὶ τοῦ ἀμελοῦντος τῆς γνώσεως τῶν τοῦ Θεοῦ
θελημάτων, ἵνα μὴ πλέον κολασθῆ, ὡς γνούς καὶ μὴ ποιήσας. μ΄ Ὁ ἐτέρου
ἀνεχόμενος εἰς τὸ ποιῆσαι ἄμαρ τῖαν, εἰ ἔνοχος ἐστὶ τῆς ἁμαρτίας. μζ΄ Εἰ δεῖ τοῖς
ἁμαρτάνουσιν ἐφησυχάζειν. μη΄ Ἡ πλεονεξία μέχρι τίνος κρίνεται. μθ΄ Τί ἐστὶ τὸ
περπερεύεσθαι. ν΄ Ἐάν τις τὰ μὲν πολυτελέστερα τῆς ἐσθῆτος ἀπ ωθηται, αὐτὸ δὲ τὸ
εὐτελές, εἴτε ἱμάτιον, εἴτε ὑπόδημα, οἶονεὶ θέλη ἵνα πρέπη αὐτῷ, εἰ ἁμαρτάνει, ἢ
ποῖον πάθος νοσεῖ. να΄ Τί ἐστὶ Ῥακά. νβ΄ Τίς ὁ κενόδοξος, καὶ τίς ὁ ἀνθρωπάρεσκος.
νγ΄ Τίς ἐστὶν ὁ μολυσμὸς τῆς σαρκός· καὶ τίς ὁ μολυσμὸς τοῦ πνεύματος· καὶ πῶς
αὐτῶν καθαρεύομεν· ἢ τίς ὁ ἀγιασμός, καὶ πῶς αὐτὸν κτησόμεθα. 31.1057 νδ΄ Τί
ἐστὶ φιλαυτία, καὶ πῶς γνωρίσει ἑαυτὸν ὁ φιλαυτος. νε΄ Ποία διαφορὰ πικρίας καὶ
θυμοῦ, καὶ ὀργῆς, καὶ παροξυσμοῦ. νϛ΄ Τίς ἐστὶν ὁ ὑψηλόφρων, καὶ τίς ὁ ἀλαζών, καὶ
τίς ὁ υπερήφανος· τίς δὲ ὁ τετυφωμένος, καὶ ὁ πεφυσιωμένος. νζ΄ Ἐάν τις ἐλάττωμα
ἔχη ἀδιόρθωτον, καὶ συνεχῆ στερον καταγινοσκόμενος βλάπτηται, εἰ συμφέρει
μᾶλλον ἐπαφιέναι αὐτῷ. νη΄ Ὁ κατ' ἐπιτήδευσιν ψευδάμενος κρίνεται μόνον, ἢ καὶ ὁ
κατὰ ἄγνοιάν τι παρὰ τὸ ἀληθὲς ἀπολύτως φθελγζάμενος. νθ΄ Ἐάν ἐνθυμηθῆ τις
ποιῆσαι μόνον τι, καὶ μὴ ποιήσῃ, εἰ καὶ οὗτος ὡς ψεύστης κρίνεται. ζ΄ Περὶ τοῦ
προπετῶς ὀρισαμένου πρᾶξαι τι τῶν μὴ ἀρεσκόντων Θεῷ. ζα΄ Ἐάν τις μῆτε
ἐργάζεσθαι δύνηται, μῆτε τοὺς ψαλμοὺς μαθεῖν βούληται. ζβ΄ Τί ἐάν ποιήσῃ τις, ὡς
κρύψας τὸ τάλαντον, κατακρίνεται. ζγ΄ Τί ἐάν ποιήσῃ τις, κατακρίνεται ὡς ἐκεῖνοι
οἱ γογγύσαντες κατὰ τῶν ἐσχάτων. ζδ΄ Τί ἐστὶ τὸ σκανδαλίσαι, καὶ πῶς αὐτὸ φυλαξό
μεθα. ζε΄ Πῶς τὴν ἀλήθειαν ἐν ἀδικίᾳ τις κατέχει. ζς΄ Τί ἐστὶν ἔρις, καὶ τί ἐστὶν
ἐριθεία. ζζ΄ Τί ἐστὶν ἀκαθαροσία, καὶ τί ἐστὶν ἀσέλγεια. ζη΄ Τί ἴδιον θυμοῦ, καὶ τί ἴδιον
ἀγανακτήσεως εὐ λόγου. ζθ΄ Περὶ τοῦ μῆτε ἔλαττον ἐσθίοντος τῶν λοιπῶν, μῆτε
σῶμα ἔχοντος κατερρίμμενον, καὶ ἀδυναμίαν εἰς τὸ ἔργον ὀδυρομένου. ο΄ Τὸν
παραχρῶμενον τοῖς ἱματίοις ἢ ὑποδήμασι πῶς δεῖ μετέρχεσθαι. οα΄ Εἰσὶ τινες οἱ πρὸ
τοῦ πλείονος τὸ ἡδύτερον τῶν ἐδεσμάτων ἐπιζητοῦντες, ἄλλοι δὲ τὸ πλεῖον μᾶλλον
ἢ τὸ ἡδὺ διὰ τὸν κόρον θέλουσιν· πῶς οὖν ἀμφοτέρους πληροφορεῖν χρή. οβ΄ Περὶ
τοῦ ἐν ἀδελφότητι ἀσέμνως περὶ τὴν μετὰ ληψιν ἀναστρεφομένου, καὶ λαβρότερον
ἐσθίοντος. ογ΄ Περὶ τοῦ μὴ ἐν ἐπιθυμίᾳ τῆς τοῦ ἀδελφοῦ διορθώσεως ἐλέγχοντος
τὸν ἁμαρτάνοντα, ἀλλ' ἐν πάθει τῆς ἑαυτοῦ ἐκδικήσεως. οδ΄ Περὶ τῶν ἐξερχομένων
ἐκ τῆς ἀδελφότητος, καὶ μονήρη βίον ζῆν προαιρουμένων. οε΄ Εἰ παντὸς
ἁμαρτήματος, εἴτε κατὰ νοῦν, εἴτε κατὰ λόγον, εἴτε κατὰ πρᾶξιν, τὸν Σατανᾶν αἴτιον
λέγειν δεῖ. ος΄ Εἰ χρή οἰκονομία δῆθεν χρησίμου τινὸς ψεῦδεσθαι. οζ΄ Τί ἐστὶ δόλος,
καὶ τί ἐστὶ κακοήθεια. οη΄ Ἐφευρεταὶ κακῶν τίνες εἰσίν. οθ΄ Ἐάν τις συνεχῶς ἑαυτοῦ
ἐπιλαμβάνηται, ὅτι σκληρῶς προσφέρεται τῷ ἀδελφῷ, πῶς διορθωθήσεται. 31.1060
π΄ Πόθεν ἐπισυμβαίνει τὸ ὡσπερ τῇ διανοίᾳ ἐπιλείπειν λογισμοὺς ἀγαθοῦς, καὶ
μερίμνας ἀρεσκούσας τῷ Θεῷ. πα΄ Εἰ χρή ἴσως ἐπιτιμᾶν τοῖς εὐλαβέσι καὶ τοῖς
ἀδιαφόροις. πβ΄ Ἐάν συμβῆ τὴν πρεσβυτέραν ἁμαρτήσαι τὸ αὐτὸ τῇ νεωτέρᾳ, εἰ τῷ
αὐτῷ ὑπόκειται ἐπιτιμῶ. πγ΄ Ἐάν τις, πολλὰ κατορθῶν, ἐν ἐνὶ μόνῳ διαπταίη, πῶς
αὐτὸν παρέλθωμεν. πδ΄ Περὶ τοῦ ἠθὸς ἔχοντος θορυβοποιὸν καὶ ταραχῶδες. πε΄ Εἰ
χρή ἔχειν τι ἴδιον ἐν ἀδελφότητι. πς΄ Ἐάν δὲ λέγῃ τις ὅτι, Οὔτε λαμβάνω παρὰ τῆς
ἀδελφότητος, οὔτε δίδωμι, ἀλλὰ τοῖς ἐμοῖς ἀρκοῦμαι· τί δεῖ πρὸς τὸν τοιοῦτον
παραφυλάξαι. πζ΄ Εἰ ἔξεστιν ἐκάστῳ τὸ παλαιὸν αὐτοῦ ἱμάτιον δοῦναι ὅπου ἐάν θέλη
εἰς ἐντολήν. πη΄ Τίς ἐστὶν ἡ μερίμνα ἢ βιωτική. πθ΄ Ἐπειδὴ γέγραπται, Λύτρον ψυχῆς
ἀνδρὸς ὁ ἴδιος πλοῦτος, ἡμῖν δὲ οὐ προεχώρησε τοῦτο, τί ποιήσομεν; Ἐἰ ἔξεστι
νυκτερινὸν ἱμάτιον ἔχειν, εἴτε τρίχινον εἴτε ἀλλοῖον. α΄ Ἐάν ἀδελφός, ἴδιον οὐκ
ἔχων οὐδὲν, αἰτηθῆ παρὰ τινος αὐτὸ ὀφορεῖ, τί ὀφείλει ποιῆσαι, μάστιχα δὲ ἐάν
γυμνὸς ἢ ὁ αἰτήσας. β΄ Τοῦ Κυρίου προστάσσοντος πωλεῖν τὰ ὑπάρχοντα, τί

διανοούμενον χρή τοῦτο ποιεῖν. γ' Τὸν ἄπαξ ἀποκτησάμενον, καὶ ἴδιον μηδὲν ἔχειν ἐπαγγειλάμενον, ποία διανοία κεχρησθαι δεῖ τοῖς πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίοις, οἷον ἐσθῆτι καὶ τροφῇ. δ' Περὶ τοῦ καταλιπόντος φόρους, καὶ ἀδελφότητι προσελθόντος. ε' Εἰ συμφέρει τοῖς ἄρτι προσερχομένοις εὐθύς τὰ ἀπὸ τῶν Γραφῶν ἐκμανθάνειν. εἰ δεῖ παντὶ τῷ βουλομένῳ ἐπιτρέπειν γράμματα μανθάνειν, ἢ ἀναγνώσασαι προσέχειν. ζ' Ἐὰν λέγη τις ὅτι, Θέλω παρ' ὑμῖν ὀλίγον χρόνον ὠφελῆθαι, εἰ δεῖ αὐτὸν προσδέχεσθαι. η' Ποταπὸν φρόνημα ὀφείλει ἔχειν ὁ προεστῶς, ἐν οἷς ἐπιτάσσει, ἢ διατάσσεται. θ' Ποταπῇ διαθέσει δεῖ ἐπιτιμᾶν τὸν ἐπιτιμῶντα. ρ' Τοὺς ἔξωθεν ἐρχομένους καὶ προσαιτοῦντας πῶς ἀπολύσομεν. ρα' Περὶ τοῦ ἐγχειριζομένου τὴν οἰκονομίαν, καὶ περὶ τῶν προσαιτούντων. ρβ' Περὶ τοῦ ἐξερχομένου ἀπὸ ἀδελφότητος, καθ' ὃν δήποτε λόγον. ργ' Ἐπειδὴ συμβαίνει εἰς τινα καὶ αὐτὸν ὀλισθαίνει τὸν πρεσβύτερον, εἰ δεῖ αὐτὸν ἐλέγχεσθαι. 31.1061 ρδ' Πῶς χρή τὰς φροντίδας ἐγχειρίζειν τοῖς ἀδελφοῖς. ρε' Εἰ χρή τοὺς εἰσερχομένους εἰς ἀδελφότητα εὐθέως τέχνας μανθάνειν. ρ' Ποίοις ἐπιτιμίοις κεχρησθαι δεῖ ἐν ἀδελφότητι. ρζ' Περὶ τοῦ λέγοντος ἐπιθυμίαν ἔχειν συζῆν τῇ ἀδελφότητι. ρη' Εἰ χρή τὸν προεστῶτα ἐκτὸς τῆς προεστῶσης λαλεῖν ἀδελφῇ τινι τὰ πρὸς οἰκοδομὴν τῆς πίστεως. ρθ' Εἰ χρή τὸν προεστῶτα μετὰ τῆς προεστῶσης πυκνῶς διαλέγεσθαι. ρι' Εἰ χρή, ἐξομολογουμένης ἀδελφῆς τῷ πρεσβυτέρῳ, καὶ τὴν πρεσβυτέραν παρεῖναι. ρια' Εἰ, τοῦ πρεσβυτέρου γενέσθαι τι προστάξαντος ἐν ταῖς ἀδελφαῖς παρὰ γνώσιν τῆς πρεσβυτέρας, εὐλόγως ἀγανακτεῖ ἢ πρεσβυτέρα. ριβ' Ἐὰν τις προσέλθῃ τῷ κατὰ Θεὸν βίῳ, εἰ ἀκόλουθόν ἐστι τὸν προεστῶτα ἄνευ γνώμης τῶν ἀδελφῶν τὸν τοιοῦτον προσδέχεσθαι. ριγ' Εἰ δύναται ὁ φροντίδα ψυχῶν ἐγχειρισμένος φυλάξαι τὸ, Ἐὰν μὴ στραφῆτε, καὶ γένησθε ὡς τὰ παιδία. ριδ' Εἰ δεῖ παντὶ τῷ ἐπιτάσσοντι καὶ οἰώδηποτοῦν ὑπακούειν. ριε' Πῶς ὑπακούειν ἀλλήλοις χρή. ρι' Μέχρι πόσου ὑπακούειν χρή. ριζ' Ὁ μὴ πληροφορούμενος ἐν τοῖς καθ' ἡμέραν πρὸς τὴν προκειμένην ἐντολὴν ἐπιτάγμασι, τέχνην δὲ μαθεῖν ἐπιζητῶν, ποῖον πάθος νοσεῖ, καὶ εἰ χρή αὐτοῦ ἀνέχεσθαι. ριη' Ὁ σπουδαῖος εἰς τὴν ἐντολὴν, καὶ ἐργαζόμενος οὐχ ὁ ἐπιτάσσεται, ἀλλ' ὁ αὐτὸς θέλει, ποῖον μισθὸν ἔχει. ριθ' Εἰ ἕξεστιν ἐκάστῳ παραιτεῖσθαι τὸ ἐγχειρισθὲν ἔργον, καὶ ἄλλο ἐπιζητεῖν. ρκ' Εἰ δεῖ ἀπιέναι πού χωρὶς ὑπομνήσεως τοῦ προεστῶτος. ρκα' Εἰ ἕξεστι παραιτεῖσθαι τὰ βαρύτερα τῶν ἔργων. ρκβ' Ἐὰν τις, ἐπιτιμηθεὶς εὐλογίαν μὴ λαβεῖν, λέγῃ ὅτι, Ἐὰν μὴ λάβω εὐλογίαν, οὐκ ἐσθίω· εἰ δεῖ αὐτὸν ἀνέχεσθαι. ρκγ' Ἐὰν τις λυπῆται μὴ ἐπιτρεπόμενος ποιεῖν ὁ μὴ δύναται ἐπιτηδείως ποιεῖν, εἰ χρή αὐτοῦ ἀνέχεσθαι. ρκδ' Εἰ δεῖ μετὰ αἰρετικῶν ἢ μετὰ Ἑλλήνων εὐρεθέντα πού συνεσθίειν αὐτοῖς, ἢ ἀσπάζεσθαι αὐτούς. ρκε' Τὸν πιστευόμενον ἔργον, καὶ ποιούντά τι χωρὶς ὑπομνήσεως παρὰ τὸ διατεταγμένον αὐτῷ, εἰ δεῖ ἔχειν τὸ ἔργον. ρκ' Πῶς ἂν τις μὴ ἠττηθεῖ τῆς ἐν βρώμασι φιληδονίας. 31.1064 ρκζ' Λέγουσιν τινες, ὅτι ἀδύνατόν ἐστι μὴ ὀργισθῆναι ἄνθρωπον. ρκη' Τῷ θέλοντι ἐγκρατεῦσθαι ὑπὲρ δύναμιν, ὥστε καὶ εἰς τὴν προκειμένην ἐντολὴν ἐμποδίζεσθαι, εἰ δεῖ συγχωρεῖν. ρκθ' Περὶ τοῦ πολλὰ νηστεύοντος, ἐν δὲ τῇ μεταλήψει μὴ δυναμένου ἀνέχεσθαι τοῦ βρώματος. ρλ' Πῶς χρή νηστεύειν, ὅταν χρειαζένηται νηστείας. ρλα' Ὁ μὴ μεταλαμβάνων ὅθεν οἱ ἀδελφοὶ ἐσθίουσιν, ἀλλ' ἕτερον ἐπιζητῶν, εἰ καλῶς ποιεῖ. ρלב' Ὁ λέγων ὅτι, Βλάπτει με τοῦτο, καὶ λυπούμενος ἐὰν ἄλλο μὴ δοθῇ, τί ἐστίν. ρλγ' Ἐὰν δὲ καὶ γογγύσῃ διὰ βρῶμα. ρλδ' Ἐὰν δὲ καὶ ὀργισθεὶς παραιτῆται λαβεῖν τὰ πρὸς τὴν χρείαν. ρλε' Εἰ χρή τὸν κάμνοντα αὐτὸν ἐπιζητῆσαι πλέον τι τῆς συνηθείας. ρλ' Εἰ ἀναγκαῖον πάντας συνάγεσθαι ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ ἀρίστου, καὶ τὸν ἀπολιμπανόμενον, καὶ μετὰ τὸ ἄριστον ἐρχόμενον, πῶς παρέλθωμεν. ρλζ' Εἰ καλόν ἐστι τὸ κρῖναι ἐπὶ τοσόνδε, εἰ τύχοι, χρόνον ἀποσχέσθαι τοῦδέ τινος τοῦ βρώματος ἢ τοῦ πόματος. ρλη' Εἰ χρή ἐν ἀδελφότητι τινα πλέον τῶν

ἄλλων νηστεύειν. ρλθ' Τῆς νηστείας ἐπιτεινομένης, ἀτονώτεροι γινόμεθα εἰς τὸ ἔργον. Τί οὖν χρή μᾶλλον; Ἐμποδί ζειν τῷ ἔργῳ διὰ τὴν νηστείαν, ἢ παρορᾶν ἐκείνην διὰ τὸ ἔργον; ρμ' Ἐάν τις μὴ ἐγκρατεύηται περὶ τὰ βλαβερά τῶν βρωμάτων, μεταλαμβάνων δὲ ἀφειδῶς καὶ κώσει περιπέση, εἰ χρή αὐτοῦ ἐπιμέλειαν ποιεῖσθαι. ρμα' Εἰ δεῖ ξένους ἐνευρίσκεσθαι τοῖς ἐργαστηρίοις. ρμβ' Εἰ χρή τοὺς τεχνίτας δέχεσθαι παρά τινος ἔργον, ἄνευ γνώμης τοῦ προεστῶτος. ρμγ' Πῶς ὀφείλουσιν ἐπιμελεῖσθαι οἱ ἐργαζόμενοι τῶν πεπιστευμένων αὐτοῖς σκευῶν. ρμδ' Ἐάν δέ τις ἐξ ἀμελείας ἀπολέσῃ τι, ἢ ἐκ κατὰφρονήσεως παραχρήσῃται. ρμε' Ἐάν δὲ ἀφ' ἑαυτοῦ χρήσῃ τινὶ ἢ λάβῃ. ρμ' Ἐάν δὲ, καὶ συνεχούσης χρείας, ὁ προεστὼς ἐπιζητήσῃ παρ' ἑαυτοῦ σκεῦος, καὶ ἀντείπῃ. ρμζ' Ὁ περὶ τὸ ἔργον τοῦ κελλαρίου ἢ τοῦ μαγεῖρου, ἢ περὶ τι ἄλλο τοιοῦτον ἀσχολούμενος, ἔάν μὴ φθάσῃ παρῆναι τῷ κανόνι τῆς ψαλμωδίας καὶ τῆς προσευχῆς, εἰ μὴδὲν ζημιούται τὴν ψυχὴν. ρμη' Ποῖον μέτρον ἐξουσίας ἔχει ἐν τῇ οἰκονομίᾳ ὁ πιστευθεὶς τὴν φροντίδα τοῦ κελλαρίου. ρμθ' Τί τὸ κρῖμα τοῦ οἰκονομοῦντος, ἔάν τι κατὰ προσωποληψίαν ἢ φιλονεικίαν ποιήσῃ. ρν' Ἐάν δὲ ἀμελήσας μὴ δῶ τῷ ἀδελφῷ τὰ πρὸς τὴν χρείαν. 31.1065 ρνα' Εἰ ἔξεστι τῷ ὑπηρετοῦντι μετὰ φωνῆς μείζωνος λαλεῖν. ρνβ' Περὶ τοῦ ὑπὲρ δύνάμιν κάμνοντος ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ. ρνγ' Ἡ τὰ ἔρια πιστευθεῖσα πῶς αὐτὰ ὀφείλει ἔχειν. ρνδ' Ἐάν συμβῇ ὀλίγους ὄντας ἀδελφούς, καὶ πλείονας ἀδελφαῖς ἐξυπηρετούμενους, εἰς ἀνάγκην ἐμπίπτειν τοῦ δίστασθαι ἀπ' ἀλλήλων διαμεριζομένους πρὸς τὰ ἔργα, εἰ ἀκίνδυνόν ἐστι τὸ τοιοῦτον. ρνε' Πῶς δεῖ προσφέρεσθαι τοῖς ἐν τῷ ξενοδοχείῳ ἀρρώστοις. ρν' Τὸν πεπιστευμένον φροντίδα ἤτοι κελλαρίου, ἢ ἄλλου τινὸς τοιοῦτου, εἰ δεῖ πάντοτε ἔχειν τὴν φροντίδα, ἢ καὶ ἐναλλάσσεσθαι. ρνζ' Ποταπῇ διαθέσει ὀφείλει τις δουλεύειν Θεῷ. ρνη' Ποταπῇ διαθέσει ὀφείλει δέχεσθαι τις τὸ ἐπιτίμιον. ρνθ' Ὁ λυπούμενος κατὰ τοῦ ἐπιτιμήσαντος αὐτῷ ποταπός ἐστιν. ρξ' Μετὰ ποίας διαθέσεως ὀφείλομεν ὑπηρετεῖν τοῖς ἀδελφοῖς. ρξα' Μετὰ ποταπῆς ταπεινώσεως ὀφείλει τις δέχεσθαι τὴν ὑπηρεσίαν παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ. ρξβ' Ποταπὴν ἐν ἀλλήλοις ἔχειν δεῖ τὴν ἀγάπην. ρξγ' Ποίῳ τρόπῳ δυναθῆναι τις κατορθῶσαι τὴν πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπην. ρξδ' Τί ἐστι τὸ, Μὴ κρίνετε, καὶ οὐ μὴ κριθῆτε. ρξε' Πῶς γνωρίσει τις, εἰ ζήλω Θεοῦ κινεῖται κατὰ τοῦ ἀμαρτάνοντος ἀδελφοῦ, ἢ ὀργίζεται. ρξ' Μετὰ ποίας διαθέσεως ὑπακούειν δεῖ τῷ εἰς ἔργον τῆς ἐντολῆς κατεπέιγοντι. ρξζ' Ποταπῇ ὀφείλει εἶναι ἡ ψυχὴ, ὅτε ὅλως κατανηθῆται ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ Θεοῦ καταληφθῆναι. ρξη' Μετὰ ποταπῆς διαθέσεως δεῖ λαμβάνειν ἱμάτιον ἢ ὑπόδημα, οἷον ἂν ἦ. ρξθ' Ἐάν ἀδελφὸς νεώτερος ἐπιταχθῆ διδάξαι τι τὸν πρεσβύτερον καθ' ἡλικίαν, πῶς αὐτῷ προσενηχῆσεται. ρο' Εἰ δεῖ ἴσως προσέχειν τῷ πλείονι κατορθοῦντι, καὶ τῷ ἔλαττον. ροα' Ἐάν δὲ λυπῆται ὁ ἐλάττων, προτιμωμένου τοῦ εὐλαβεστερου. ροβ' Ποταπῷ φόβῳ, ἢ ποίᾳ πληροφορίᾳ, ἢ ποίᾳ διαθέσει μεταλάβωμεν τοῦ σώματος τοῦ Κυρίου. ρογ' Εἰ δεῖ ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς κατ' οἶκον ψαλμωδίας λαλιάν τινα γίνεσθαι. ροδ' Πῶς δυναθῆναι τις ἐνδιαθέτως καὶ μετὰ προθυμίας ποιεῖν τὰς ἐντολάς τοῦ Κυρίου. ροε' Πῶς φαίνεται ὁ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου. ρο' Τίνες εἰσὶν οἱ ἐχθροί, οὓς ἀγαπᾶν προσετάχθημεν. ροζ' Πῶς ὀφείλουσιν οἱ δυνατοὶ τὰ ἀσθενήματα τῶν ἀδυνάτων βαστάζειν. 31.1068 ροη' Τί ἐστι τὸ ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζειν. ροθ' Πῶς δύναται τις ἄνευ ἀγάπης πίστιν κτήσασθαι τοσαύτην, ὥστε ὄρη μεθιστάνειν, ἢ τὰ ὑπάρχοντα πάντα δοῦναι πτωχοῖς, ἢ παραδοῦναι τὸ ἑαυτοῦ σῶμα, ἵνα καυθῆ. ρπ' Μετὰ ποταπῆς διαθέσεως καὶ προσοχῆς ὀφείλομεν ἀκούειν τῶν ἐν τῷ καιρῷ τῆς μεταλήψεως παραναγινωσκομένων ἡμῖν. ρπα' Ἐάν ὧσιν ἀδελφότητες πλησίον ἀλλήλων, καὶ ἡ μὲν πτωχεύει, ἢ δὲ ἕτέρα περὶ τὴν κοινωनीαν δυσχερεστέρα ἦ, πῶς δεῖ τὴν πτωχεύουσαν πρὸς τὴν μὴ μεταδιδούσαν διατίθεσθαι. ρπβ' Ἐκ ποίων καρπῶν δοκιμάζεσθαι ὀφείλει ὁ συμπαθῶς ἐλέγχων τὸν ἀμαρτάνοντα. ρπγ' Ἐάν συμβῇ τινὰς ἐν

ἀδελφότητι ζῶντας διαφω νῆσαι πρὸς ἀλλήλους, εἰ ἀκίνδυνόν ἐστιν ἀγάπης ἔνεκεν συμπεριφέρεσθαι τοῖς τοιούτοις. ρπδ' Πῶς δυνηθῆ τις, καὶ ὅτε παρακαλεῖ, καὶ ὅτε ἐλέγχει, μὴ μόνον σπουδάζειν ἐπιστημόνως λαλῆσαι, ἀλλὰ καὶ τὴν διάθεσιν τὴν ὀφειλομένην σῶζειν πρὸς τε τὸν Θεὸν καὶ πρὸς ἐκείνους οἷς λαλεῖ. ρπε' Ἐάν τις ἐν διαλέξει συνδιατιθεμένους ὁρῶν τοὺς ἀκούοντας χαίρει, πῶς γνωρίσει ἑαυτὸν, εἰ διαθέσει ἀγαθῆ χαίρει, ἢ πάθει τινὶ ἰδίῳ. ρπ' Ὑπὲρ ποταπῶν φίλων τιθέναι τὴν ψυχὴν ὀφείλομεν. ρπζ' Εἰ χρή παρὰ τῶν κατὰ σάρκα οἰκείων δέχεσθαι τι ἕκαστον. ρπη' Πῶς ἴδωμεν τοὺς ποτὲ συνοίκους ἡμῶν, ἢ συγγενεῖς εἰσερχομένους. ρπθ' Ἐάν δὲ καὶ παρακαλῶσιν ἡμᾶς θέλοντες ἀγαγεῖν εἰς τὰ ἴδια. ρ' Εἰ δεῖ ἐλεεῖν τοὺς κατὰ σάρκα οἰκείους, ἐπιθυμοῦντας τὴν σωτηρίαν αὐτῶν. ρα' Τίς ἐστιν ὁ πραῦς. ρβ' Τίς ἐστιν ἡ λύπη ἢ κατὰ Θεὸν, καὶ τίς ἢ τοῦ κόσμου. ργ' Ποία ἐν Χριστῷ χαρά. ρδ' Ποῖον πένθος ἀναλάβωμεν, ἵνα καταξιωθῶμεν τοῦ μακαρισμοῦ. ρε' Πῶς πάντα εἰς δόξαν Θεοῦ ποιεῖ τις. ρ' Πῶς ἐσθίει τις, καὶ πίνει εἰς δόξαν Θεοῦ. ρζ' Πῶς ποιήσει ἢ δεξιὰ ἵνα μὴ γινώσκη ἢ ἀριστερά. ρη' Τί ἐστι ταπεινοφροσύνη, καὶ πῶς αὐτὴν κατορθώσομεν. ρθ' Πῶς ἄν τις προθυμηθῆ καὶ πρὸς κινδύνους ὑπὲρ τῆς ἐντολῆς τοῦ Κυρίου παραβουλεύεσθαι. ρ' Οἱ προκάμνοντες ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ Θεοῦ, πῶς δύνανται ὠφελεῖν τοὺς ἄρτι προσερχομένους. ρα' Πῶς κατορθοῖ τις ἐν τῇ προσευχῇ τὸ ἀμετεώριστον. 31.1069 ρβ' Εἰ δυνατόν κατορθῶσαι ἐν παντὶ καὶ πάντοτε τὸ ἀμετεώριστον. ργ' Τῶν κατ' ἐντολὴν τοῦ Κυρίου κατορθωμάτων πότερον ἐν μέτρον ἐστὶν ἐν πᾶσιν, ἢ ὁ μὲν πλεῖον ἔχει, ὁ δὲ ἕλαττον ρδ' Πῶς καταξιούται τις Πνεύματος ἀγίου γενέσθαι μέτοχος. ρε' Τίνες εἰσὶν οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι. ρ' Τοῦ Κυρίου παραγγέλλοντος, μὴ μεριμνᾶν τί φάγωμεν, ἢ τί πίνωμεν, ἢ τί περιβαλώμεθα· μέχρι τίνος ἐστὶν ἡ ἐντολή, ἢ πῶς κατορθοῦται. ρζ' Τίτι λόγῳ δεῖ ἐργάζεσθαι. ρη' Εἰ καλόν ἐστι τὸ καθόλου σιγὴν ἄσκεῖν. ρθ' Πῶς δυνηθῶμεν φοβηθῆναι τὰ κρίματα τοῦ Θεοῦ. ρι' Τίς ἐστιν ἡ ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου παραδεδομένη καταστολὴ κοσμία. ρια' Τί τὸ μέτρον τῆς πρὸς Θεὸν ἀγάπης. ριβ' Πῶς κατορθοῦται ἡ πρὸς Θεὸν ἀγάπη. ριγ' Τίνα ἐστὶ τὰ γνωρίσματα τῆς πρὸς Θεὸν ἀγάπης. ριδ' Χρηστότης καὶ ἀγαθωσύνη τίτι διαφέρουσιν ἀλλήλων. ριε' Τίς ἐστιν ὁ ὑπὸ τοῦ Κυρίου μακαριζόμενος εἰρηνοποιός. ρι' Ἐν τίτι στραφῆναι δεῖ καὶ γενέσθαι ὡς τὰ παιδία. ριζ' Πῶς δεξώμεθα τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ὡς παιδία. ριη' Ποίαν σύνεσιν αἰτεῖν παρὰ τοῦ Θεοῦ ὀφείλομεν. ριθ' Ἐάν εὐεργετηθῶμεν παρά τινος, πῶς δυνηθῶμεν καὶ τῷ Κυρίῳ τὴν ὀφειλομένην εὐχαριστίαν καθαρὰν καὶ ὀλόκληρον ἀποδοῦναι, καὶ τὴν πρὸς τὸν εὐεργέτην ἐπιστημόνως πληρῶσαι. ρκ' Εἰ παντὶ τῷ βουλομένῳ ἀδελφαῖς συντυγχάνειν ἐπιτρέπειν χρή. ρκα' Τοῦ Κυρίου διδάσκοντος προσεύχεσθαι μὴ εἰς ἐλθεῖν εἰς πειρασμόν, εἰ δεῖ προσεύχεσθαι μὴ περιπεσεῖν ὀδύνας σωματικαῖς. ρκβ' Τίς ἐστιν ὁ ἀντίδικος ἕκαστου ἡμῶν, ἢ καὶ πῶς αὐτῷ εὐνοήσομεν. ρκγ' Ὁ θέλων διὰ τίνα λόγον ἀρέσκοντα Θεῷ νηστεύσαι, ἐπειδὴ καὶ ὡς οὐ θέλει φαίνεται τοῖς ἀνθρώποις, τί ποιήσει. ρκδ' Εἰ καὶ νῦν οἱ μὲν ἀπὸ τῆς πρώτης ὥρας ἐργάζονται, οἱ δὲ ἀπὸ τῆς ἐνδεκάτης, καὶ τίνες εἰσὶν οὗτοι. ρκε' Τοῦ Κυρίου εἰπόντος· Ὅπου ἐάν ᾧσι δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἑμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν· πῶς τούτου καταξιωθῆναι δυνηθῶμεν. ρκ' Τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος· Λοιδορούμενοι, εὐλογοῦμεν· βλασφημούμενοι, παρακαλοῦμεν· 31.1072 πῶς ὀφείλει εὐλογεῖν ὁ λοιδορούμενος, ἢ τίτι παρακαλεῖν ὁ βλασφημούμενος. ρκζ' Εἰ χρή ἕκαστον ἀνατίθεσθαι καὶ ἑτέροις ἄφρονεῖ, ἢ ἐν πληροφορίᾳ τοῦ ἀρέσκοντος Θεῷ γενόμενον, παρ' ἑαυτῷ κατέχειν. ρκη' Εἰ ἐπὶ παντὶ πράγματι πληροφορεῖν χρή τὸ θέλημα τῶν σκανδαλιζομένων, ἢ ἔστι τινὰ, ἀφ' ὧν οὐ δεῖ προσποιεῖσθαι, κἄν τινες σκανδαλίζονται. ρκθ' Εἰ χρή τὰς ἀπηγορευμένας πράξεις ἀνεπαίσχυντότερον ἐξαγορεύειν πᾶσιν, ἢ τισὶ, καὶ ποίοις τούτοις. ρκ' Τί ἐστι λατρεία, καὶ τίς ἐστιν ἡ λογικὴ λατρεία. ρκα' Ἐάν ἀδελφὸς πονηρεύηται εἰς ἐμὲ, καὶ ἐχθραὶ νῆμοι, ἢ ἐνίοτε

καὶ ἱερεὺς, εἰ ἕξεστί μοι τὰς δε δομένας περὶ ἐχθρῶν ἐντολὰς καὶ ἐπ' αὐτοῦ φυλάσσειν. σλβ' Ἐάν τις ἀδικηθεὶς ὑπὸ τινος μηδενὶ ἀνάθηται λόγῳ μακροθυμίας καὶ ἀνεξικακίας, δόξῃ δὲ τῷ Θεῷ ἀποδιδόναι τὸ κρίμα, εἰ κατὰ Κύριον ποιεῖ. σλγ' Ἐκ πάντων τῶν κατορθωμάτων ἔαν ἔν λείπη τινὶ, εἰ διὰ τοῦτο οὐ σώζεται. σλδ' Πῶς τὸν θάνατόν τις τοῦ Κυρίου καταγγελεῖ. σλε' Εἰ συμφέρει πολλὰ ἐκμανθάνειν παρὰ τῶν Γραφῶν. σλζ' Ὅσοι κατηξιώθησαν τὰ τέσσαρα Εὐαγγέλια ἐκμαθεῖν, πῶς ὀφείλουσι τὴν χάριν δέξασθαι. σλζ' Ποταπὴ ψυχὴ κατευθύνεται πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. σλη' Εἰ δυνατόν ἐστὶ τὸ ἀδιαλείπτως ψάλλειν, ἢ ἀνα γινώσκειν, ἢ σπουδαιολογεῖσθαι περὶ τῶν ῥημάτων τοῦ Θεοῦ, καὶ διάστημα μὴ γίνεσθαι καθόλου, διὰ τὴν ἐπισυμβαίνουσαν τισιν ἀνάγκην τῶν ῥυπαρῶν τέρων τοῦ σώματος χρεῶν. σλθ' Τίς ὁ θησαυρὸς ὁ ἀγαθός, καὶ τίς ὁ πονηρός. σμ' Κατὰ τί πλατεῖα ἢ πύλη καὶ εὐρύχωρος ἢ ὁδὸς εἴρηται ἢ ἀπάγουσα εἰς ἀπώλειαν. σμα' Πῶς στενὴ ἢ πύλη καὶ τεθλιμμένη ἢ ὁδὸς ἢ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν, καὶ πῶς δι' αὐτῆς τις εἰς ἔρχεται. σμβ' Τί ἐστὶ τὸ, Τῆ φιλαδελφία εἰς ἀλλήλους φιλόστοργοι. σμγ' Τί βούλεται λέγων ὁ Ἀπόστολος· Ὅργιζεσθε καὶ μὴ ἁμαρτάνετε· ὁ ἥλιος μὴ ἐπιδυέτω ἐπὶ τῷ παροργισμῷ ὑμῶν· καίτοιγε ἀλλαχοῦ εἰπὼν· Πᾶσα πικρία, καὶ θυμὸς, καὶ ὀργὴ ἀρθήτω ἀφ' ὑμῶν. σμδ' Τί ἐστὶ τὸ, Δότε τόπον τῆ ὀργῆ. σμε' Τίς ἐστὶν ὁ φρόνιμος ὡς ὁ ὄφις, καὶ ἀκέραιος ὡς ἡ περιστέρα. σμζ' Τί ἐστὶν· Ἡ ἀγάπη οὐκ ἀσχημονεῖ. 31.1073 σμζ' Τί ἐστὶν ἢ ἐν Κυρίῳ καύχησις, καὶ τίς ἢ ἀπ' ηγορευμένη. σμη' Εἰ Κύριος δίδωσι σοφίαν, καὶ ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ γνώσις καὶ σύνεσις· καὶ εἰ διὰ τοῦ Πνεύματος ᾧ μὲν δίδεται λόγος σοφίας, ἄλλω δὲ λόγος γνώσεως, πῶς ἐγκαλεῖ τοῖς μαθηταῖς ὁ Κύριος ὅτι, Ἀκμὴν καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοί ἐστε· καὶ ὁ Ἀπόστολος αἰτιᾶται τινὰς ὡς ἄσυν ἔτους. σμθ' Τί ἐστὶ τὸ ὄσιον, καὶ τί ἐστὶ τὸ δίκαιον. σν' Πῶς δίδωσί τις τὸ ἅγιον τοῖς κυσίν, ἢ βάλλει τοὺς μαργαρίτας ἔμπροσθεν τῶν χοίρων· ἢ πῶς συμβαίνει τὸ ἐπιφερόμενον· Μήποτε καταπατήσωσιν αὐτοὺς τοῖς ποσίν αὐτῶν, καὶ στραφέντες ῥήξωσιν ὑμᾶς. σνα' Πῶς ποτὲ μὲν ἀπαγορεύει ὁ Κύριος βασιτά ζεῖν βαλάντιον καὶ πήραν εἰς ὁδόν, ποτὲ δὲ λέγει· Ἀλλὰ νῦν ὁ ἔχων βαλάντιον ἀράτω ὁμοίως καὶ πήραν· καὶ ὁ μὴ ἔχων πωλησάτω τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, καὶ ἀγορασάτω μάχαιραν. σνβ' Τίς ἐστὶν ὁ ἄρτος ὁ ἐπιούσιος, ὃν δίδοσθαι ἡμῖν καθ' ἡμέραν προσεύχεσθαι ἐδιδάχθη μὲν. σνγ' Τί ἐστὶ τὸ τάλαντον, καὶ πῶς αὐτὸ πολυπλασιάσομεν. σνδ' Τί ἐστὶν ἢ τράπεζα, ἐφ' ἧ ἔδει σε, φησὶν ὁ Κύριος, βαλεῖν τὸ ἀργύριον. σνε' Ποῦ ἀπελθεῖν προσετάχθη ὁ ἀκούσας, Ἄρον τὸ σὸν, καὶ ὑπάγε. σνζ' Τίς ἐστὶν ὁ μισθὸς ὃν λαμβάνουσι καὶ οὗτοι ὁμοίως τοῖς ἐσχάτοις. σνζ' Τίνες εἰσὶν ἄχυρον κατακαϊόμενον πυρὶ ἀσβέστω. σνη' Τίς ἐστὶν ὁ ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου καταγινωσκόμενος, ὅτι θέλων ἐν ταπεινοφροσύνῃ καὶ θρησκείᾳ, καὶ τὰ ἐξῆς. σνθ' Τίς ἐστὶν ὁ ζέων τῷ πνεύματι. σζ' Τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος ποτὲ μὲν, Μὴ γίνεσθε ἄφρονες· ποτὲ δὲ, Μὴ γίνεσθε φρόνιμοι παρ' ἑαυτοῖς· εἰ δυνατόν μὴ εἶναι φρόνιμον παρ' ἑαυτῶν τὸν μὴ ἄφρονα. σζα' Πῶς αἰτήσαντές τινα καὶ αὐτοὶ οἱ ἅγιοι οὐκ ἔλαβον παρὰ τοῦ Κυρίου. σζβ' Τίς ἐστὶν ἢ διαφορὰ πτωχείας καὶ πενίας· καὶ πῶς ἀληθεύει ὁ Δαβὶδ λέγων· Ἐγὼ δὲ πτωχός εἰμι καὶ πένης. σζγ' Τί βούλεται διδάξαι ὁ Κύριος διὰ τῶν ὑποδειγμάτων, οἷς ἐπιφέρει τὸ, Οὕτως οὖν πᾶς ἐξ ὑμῶν, ὃς οὐκ ἀποτάσσεται πᾶσι τοῖς ἑαυτοῦ ὑπάρχουσιν, οὐ δύναται μοι εἶναι μαθητής. σζδ' Τὸ εἰλικρινές τί ἐστὶν. σζε' Εἰ πρὸς μόνους τοὺς ἱερεῖς εἴρηται τὸ, Ἐάν προσφέρῃς τὸ δῶσόν σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, καὶ τὰ ἐξῆς. 31.1076 σζζ' Τί ἐστὶ τὸ ἄλας, ὃ προσέταξεν ἔχειν ὁ Κύριος. σζζ' Εἰ ὁ μὲν τις δαρήσεται πολλάς, ὁ δὲ ὀλίγας· πῶς λέγουσί τινες μὴ εἶναι τέλος τῆς κολάσεως τοῖς κολαζομένοις. σζη' Κατὰ ποῖον νοῦν λέγονται τινες υἱοὶ ἀπειθείας καὶ τέκνα ὀργῆς. σζθ' Ἐπειδὴ γέγραπται· Ποιοῦντες τὰ θελήματα τῆς σαρκὸς καὶ τῶν διανοιῶν, εἰ ἄλλα μὲν τὰ σαρκὸς θελήματα, ἄλλα δὲ τῶν διανοιῶν· καὶ ποῖα ταῦτα. σο' Τί ἐστὶν, Ἀπορούμενοι, ἀλλ' οὐκ ἔξαποροῦμενοι.

σοα' Εἰ πάντων ὅσα ἡμαρτέ τις διὰ τῆς ἐλεημοσύνης τὸν καθαρισμὸν εὕρισκεῖ. σοβ' Ἐπειδὴ πρόσταγμά ἐστι τοῦ Κυρίου μὴ με ριμνᾶν περὶ τῆς αὔριον, πῶς ὑγιῶς τὸ πρόσταγμα νοήσομεν. σογ' Τί ἄν τις ποιήσας βλασφημεῖ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. σοδ' Πῶς γίνεται τις ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ μωρός. σοε' Εἰ δύναται ἐγκόψαι πρόθεσιν ἀγίου ὁ Σατα νᾶς. σο' Τί ἐστὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου εἰρημένον· Εἰς τὸ δοκιμάζειν ὑμᾶς τί τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ τὸ ἀγαθὸν, καὶ εὐάρεστον, καὶ τέλειον. σοζ' Ποῖόν ἐστὶ τὸ ταμιεῖον, εἰς ὃ εἰσελθεῖν τὸν προσευχόμενον προστάσσει ὁ Κύριος. σοη' Πῶς τὸ πνεῦμά τινος προσεύχεται, ὃ δὲ νοῦς αὐτοῦ ἄκαρπός ἐστιν. σοθ' Τί ἐστὶ τὸ, Ψάλατε συνετῶς. σπ' Τίς ἐστὶν ὁ καθαρὸς τῇ καρδίᾳ. σπα' Τὴν μὴ θέλουσαν ψᾶλαι εἰ χρὴ ἀναγκάζεσθαι. σπβ' Τίνες εἰσὶν οἱ λέγοντες· Ἐφάγομεν ἐνώπιόν σου, καὶ ἐπίομεν, καὶ ἀκούοντες· Οὐκ οἶδα ὑμᾶς. σπγ' Εἰ ὁ ποιῶν τὸ θέλημά τινος, κοινωνός ἐστιν ἐκείνου. σπδ' Ἐὰν πτωχεύσῃ ἀδελφότης διὰ περιστάσιν νόσων, εἰ ἀδιάκριτόν ἐστι παρ' ἐτέρων λαμβάνειν τὰ πρὸς τὴν χρεῖαν· καὶ εἰ χρὴ, παρὰ τίνων λήψεται. σπε' Εἰ χρὴ ἀδελφότητα μετὰ ἀδελφότητος πραγματευομένην τὴν ἀξίαν τιμὴν τοῦ εἴδους περιεργάζεσθαι. σπ' Εἰ δεῖ τὸν ἐν ἀδελφότητι ζῶντα, καὶ ἄσθε νεία σωματικῇ περιπεσόντα, εἰς ξενοδοχεῖον ἅπα γαγεῖν. Ἔως τούτου μόνον εἶχε τὸ ἀπὸ τοῦ Πόντου κομισθὲν ἀντίγραφον. Τὰ δὲ ἐφεξῆς κζ' κεφάλαια καὶ τὰ ἐπιτίμια ἐκ τῆς βίβλου τῆς ἀπὸ τῆς Καισαρείας προσετέθη. σπζ' Τίνες εἰσὶν ἄξιοι καρποὶ τῆς μετανοίας. 31.1077 σπη' Ὁ θέλων ἐξομολογήσασθαι τὰς ἁμαρτίας αὐτοῦ, εἰ πᾶσιν ἐξομολογεῖσθαι ὀφείλει καὶ τοῖς τυχοῦσιν, ἢ τίσιν. σπθ' Ὁ μετανοήσας ἐπὶ ἁμαρτήματι, καὶ πάλιν εἰς τὸ αὐτὸ ἔμπεσὼν ἁμαρτήματα, τί ποιήσει. ζ' Πῶς περισσεύει τις ἐν τῷ ἔργῳ Κυρίου πάντοτε. ζα' Τίς ἐστὶν ὁ συντετριμμένος κάλαμος, ἢ τὸ τυφόμενον λίνον· καὶ πῶς τις τὸ μὲν οὐ κατεάξει, τὸ δὲ οὐ σβέννυσιν. ζβ' Εἰ χρὴ ἐν ἀδελφότητι παιδίων βιωτικῶν εἶναι διδάσκαλον. ζγ' Πῶς δεῖ προσφέρεσθαι τοῖς τὰ μείζονα τῶν ἁμαρτημάτων παραιτούμενοις, τὰ δὲ μικρὰ ἀδιαφόρως ποιοῦσιν. ζδ' Ἐκ ποίας αἰτίας ἐκπίπτει τις τῆς διηνεκοῦς μνήμης τοῦ Θεοῦ. ζε' Ἐκ ποίων σημείων γνωρίζεται ὁ μετέωρος. ζς' Πῶς πληροφορηθῆ ψυχὴ, ὅτι τῶν ἁμαρτημάτων καθαρεύει. ζζ' Πῶς ἀπὸ τῶν ἁμαρτημάτων ἐπιστρέφειν χρὴ. ζη' Εἰ τὰ καλὰ κατ' ἰδίαν ἀρέσκειαν ποιεῖν ὁ λόγος συγχωρεῖ. ζθ' Πῶς πληροφορηθῆ ψυχὴ ἀποστῆναι τῆς φιλοδοξίας. τ' Τίς ὁ τρόπος τῆς ἐπιστροφῆς, ὅτι περὶ ἀοράτου ἐστὶν ὁ λόγος. τα' Ἐὰν δὲ εἴπη, ὅτι οὐ καταγινώσκει μου τὸ συνειδός. τβ' Εἰ χρὴ ἀπὸ τῆς οἰκονομίας διδόναι τοῖς ἐνδέεσι τῶν ἕξωθεν. τγ' Εἰ χρὴ τοῖς παρὰ πάντων λεγομένοις ὑπακούειν ἐν ἀδελφότητι. τδ' Εἰ ὑπὲρ τῶν παραδεδομένων τῇ ἀδελφότητι παρὰ τῶν οἰκείων θελόντων διδόναι τι χρὴ δέχεσθαι. τε' Εἰ δεῖ λαμβάνειν παρὰ τῶν ἕξωθεν, ἥτοι κατὰ χάριν φιλίας, ἢ προκατειλημμένης συγγενείας. τς' Μετὰ ποίου τρόπου τὸ ἀμετεώριστον κατορθοῦται. τζ' Εἰ χρὴ ἐξ ἡμεμερίας ἀπάρχεσθαι τῆς ψαλμωδίας ἢ τῆς προσευχῆς. τη' Εἰ χρὴ τὸν διδόντα τι ἐν ἀδελφότητι ἀμείβεσθαι· καὶ εἰ κατ' ἀναλογίαν τοῦ δόματος ποιῆσθαι τὴν ἀντίδοσιν. τθ' Εἰ τῶν συνήθων καὶ κατὰ φύσιν γινομένων τινῶν, χρὴ τολμᾶν εἰς κοινωνίαν τῶν ἀγίων παρέρχεσθαι. τί' Εἰ χρὴ εἰς κοινὸν οἶκον προσκομιδὴν γίνεσθαι. τια' Εἰ χρὴ εἰς ἐπίσκεψιν ἀπέρχεσθαι, ἐπιζητούντων τινῶν. τιβ' Εἰ χρὴ τοὺς ἐπισκεπτομένους λαϊκοὺς προτρέπεσθαι εἰς εὐχήν. τιγ' Εἰ χρὴ ἐργάζεσθαι ἐπισκεπτομένων τινῶν. 31.1080

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Ἀρχιεπισκόπου Καισαρείας Καππαδοκίας, ΕΡΩΤΗΣΙΣ Α΄.

Εἰ ἔξεστιν ἢ συμφέρει τινὶ ἑαυτῷ ἐπιτρέπειν, καὶ ποιεῖν ἢ λέγειν ἃ νομίζει καλὰ, ἄνευ τῆς μαρτυρίας τῶν θεοπνεύστων Γραφῶν. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ λέγοντος περὶ 31.1081 μὲν τοῦ ἁγίου Πνεύματος· Οὐ γὰρ λαλήσει ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλ' ὅσα ἂν ἀκούσῃ, ταῦτα λαλήσει· περὶ δὲ ἑαυτοῦ· Οὐ δύναται ὁ Υἱὸς ποιεῖν ἀφ' ἑαυτοῦ οὐδέν· καὶ ἄλιν· Ὅτι ἐγὼ ἔξ ἑμαυτοῦ οὐκ ἐλάλησα, ἀλλ' ὁ πέμψας με Πατήρ, αὐτός μοι ἐντολὴν ἔδωκε, τί εἶπω, καὶ τί λαλήσω· καὶ οἶδα, ὅτι ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ ζωὴ αἰώνιος ἐστίν· ἃ οὖν λαλῶ ἐγὼ, καθὼς εἶρηκέ μοι ὁ Πατήρ, οὕτω λαλῶ· τίς ἂν εἰς τοσαύτην ἐξέλθῃ μανίαν, ὥστε ἀφ' ἑαυτοῦ τολμῆσαί τι καὶ μέχρις ἐννοίας λαβεῖν, ὃς ὁδηγοῦ μὲν τοῦ ἁγίου καὶ ἀγαθοῦ Πνεύματος χρειὰν ἔχει, ἵνα κατευθυνθῇ εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀληθείας κατὰ τε νοῦν καὶ λόγον, καὶ πράξιν, τυφλὸς δὲ καὶ ἐν σκότεινι διάγει, ἄνευ τοῦ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ φωτίζοντος, ὡσπερ ἀκτίσι, ταῖς ἑαυτοῦ ἐντολαῖς; Ἡ γὰρ ἐντολὴ Κυρίου, φησὶ, τηλαυγής, φωτίζουσα ὀφθαλμούς. Ἐπειδὴ δὲ τῶν ἐν ἡμῖν στρεφομένων πραγμάτων ἢ ῥημάτων τὰ μὲν ἐστὶν ὑπὸ τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ ἁγίᾳ Γραφῇ διεσταλμένα, τὰ δὲ σεσιωπημένα· περὶ μὲν τῶν γεγραμμένων οὐδεμία ἐξουσία δέδοται καθόλου οὐδενὶ, οὔτε ποιῆσαί τι τῶν κεκωλυμένων, οὔτε παραλεῖψαί τι τῶν προστεταγμένων, τοῦ Κυρίου ἅπαξ παραγγείλαντος, καὶ εἰπόντος· Καὶ φυλάξῃ τὸ ῥῆμα ὃ ἐντέλλομαι σοὶ σήμερον· οὐ προσθήσεις ἐπ' αὐτῷ, καὶ οὐκ ἀφελεῖς ἀπ' αὐτοῦ. Φοβερὰ γὰρ τις ἐκδοχὴ κρίσεως, καὶ πυρὸς ζῆλος ἐσθίειν μέλλοντος τοὺς τοιοῦτόν τι τολμῶντας· περὶ δὲ τῶν σεσιωπημένων κανόνα ἡμῖν ἐξέθετο ὁ ἀπόστολος Παῦλος εἰπών· Πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα οἰκοδομεῖ. Μηδεὶς τὸ ἑαυτοῦ ζητεῖτω, ἀλλὰ τὸ τοῦ ἑτέρου ἕκαστος. Ὡστε παντὶ λόγῳ ἐπάναγκες ἢ ἢ τῷ Θεῷ ὑποτάσσεσθαι κατὰ τὴν ἐντολὴν αὐτοῦ, ἢ ἄλλοις διὰ τὴν ἐντολὴν αὐτοῦ. Γέγραπται γάρ· Ὑποτασσόμενοι ἀλλήλοις ἐν φόβῳ Χριστοῦ. Καὶ ὁ Κύριός φησιν· Ὁ θέλων ἐν ὑμῖν εἶναι μέγας, ἔστω πάντων ἕσχατος, καὶ πάντων δοῦλος· ἀπηλλοτριωμένος δηλονότι τῶν ἰδίων θελημάτων κατὰ μίμησιν αὐτοῦ τοῦ Κυρίου λέγοντος· Καταβέβηκα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, οὐχ ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με Πατρός.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Β΄. Ποίαν ὁμολογίαν ἀπαιτεῖσθαι δεῖ παρ' ἀλλήλων τοὺς ἐπὶ τὸ αὐτὸ ζῆν κατὰ Θεὸν βουλομένους. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τὴν ὑπὸ τοῦ Κυρίου παντὶ τῷ προσερχομένῳ προ 31.1084 ταθεῖσαν, εἰπόντος· Εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἔλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτόν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθεῖτω μοι. Τούτων δὲ ἕκαστον οἷον ἔχει δύναμιν εἴρηται ἐν τῷ περὶ αὐτοῦ ἐρωτήματι.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Γ΄. Τὸν ἀμαρτάνοντα πῶς ἐπιστρέψομεν, ἢ μὴ ἐπιτρέφοντα πῶς ἔχειν χρῆ. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ὡς προστετάγμεθα ὑπὸ τοῦ Κυρίου εἰπόντος· Ἐὰν ἀμάρτη ὁ ἀδελφός σου, ὕπαγε, ἔλεγξον αὐτὸν μεταξὺ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνοῦ. Ἐὰν σου ἀκούσῃ, ἐκέρδησας τὸν ἀδελφόν σου· ἐὰν δὲ μὴ ἀκούσῃ, παράλαβε μετὰ σοῦ ἕτι ἓνα ἢ δύο, ἵνα ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων ἢ τριῶν σταθῇ πᾶν ῥῆμα. Ἐὰν δὲ παρακούσῃ αὐτῶν εἰπέ τῇ Ἐκκλησίᾳ· ἐὰν δὲ καὶ τῆς Ἐκκλησίας παρακούσῃ, ἔστω σοὶ ὡς ὁ ἐθνικός καὶ ὁ τελώνης. Ἐὰν ἄρα γένηται τοῦτο, Ἄρκετόν τῷ τοιοῦτῳ ἢ ἐπιτιμία αὐτῆ ἢ ὑπὸ τῶν πλειόνων, τοῦ Ἀποστόλου γράψαντος· Ἐλεγξον, ἐπιτίμησον, παρακάλεσον ἐν πάσῃ μακροθυμίᾳ, καὶ διδαχῇ· καὶ ἄλιν· Εἰ δὲ τις οὐχ ὑπακούει τῷ λόγῳ ἡμῶν, διὰ τῆς ἐπιστολῆς τοῦτον σημειοῦσθε· καὶ μὴ συναναμίγνυσθε αὐτῷ, ἵνα ἐντραπῇ.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Δ΄. Ἐὰν τις καὶ εἰς τὰ μικρὰ ἀμαρτήματα στενοχωρῇ τοὺς ἀδελφοὺς, λέγων, ὅτι Ὀφείλετε μετανοῆσαι, μήποτε καὶ αὐτὸς ἀσπλαγχνός ἐστι, καὶ τὴν ἀγάπην καταλύει. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τοῦ Κυρίου διαβεβαιωσαμένου μὲν, ὅτι ἰῶτα ἐν ἡμῖν μία κεραία οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου, ἕως ἂν πάντα γένηται, ἀποφνηαμένου δὲ, ὅτι Πᾶν ῥῆμα ἄργόν, ὃ ἐὰν λαλήσωσιν οἱ ἄνθρωποι, ἀποδώσουσι περὶ αὐτοῦ λόγον

ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως· οὐδενὸς δεῖ καταφρονεῖν ὡς μικροῦ. Ὁ γὰρ καταφρονῶν πράγματος. φησὶ, καταφρονηθήσεται ὑπ' αὐτοῦ. Ἄλλως τε ποῖον ἀμάρτημα μικρὸν τολμήσει τις εἰπεῖν, τοῦ Ἀποστόλου ἀποφηναμένου, ὅτι Διὰ τῆς παραβάσεως τοῦ νόμου τὸν Θεὸν ἀτιμάζεις; Εἰ δὲ τὸ κέντρον τοῦ θανάτου ἢ ἀμαρτία, οὐχ ἦδε ἢ ἦδε, ἀλλὰ τῷ ἀδιορίστῳ δηλονότι πᾶσα ἀμαρτία, ἄσπλαγχνός ἐστιν ὁ ἐφησυχάζων, οὐχ ὁ ἐλέγχων· ὡσπερ ὁ τὸν ἰὸν ἐναφείς τῷ διηχθέντι ὑπὸ ἰοβόλου, οὐχ ὁ 31.1085 ἐξαίρων. Καὶ τὴν ἀγάπην δὲ οὗτος καταλύει. Γέγραπται γάρ· Ὅς φεῖδεται τῆς βακτηρίας, μισεῖ τὸν ἑαυτοῦ υἱόν· ὁ δὲ ἀγαπῶν ἐπιμελῶς παιδεύει.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ε΄. Πῶς ὀφείλει τις μετανοῆσαι ἐφ' ἐκάστῳ ἀμαρτῇ ματι, καὶ ποίους ἐπιδειξασθαι καρπούς ἀξίους τῆς μετανοίας. **ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.** Τὴν διάθεσιν ἀναλαβὼν τοῦ εἰπόντος, Ἀδικίαν ἐμίσησα, καὶ ἐβδελυξάμην. Καὶ ποιήσας τὰ ἐν τῷ ἔκτῳ ψαλμῷ, καὶ ἐν πολλοῖς ἄλλοις εἰρημένα, καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου ὑπὲρ ἄλλου ἡμαρτηκότες μεμαρτυρημένα τοῖς κατὰ Θεὸν λυπηθεῖσιν. Ἴδου γὰρ, φησὶ, τὸ κατὰ Θεὸν λυπηθῆναι, πόσῃν κατειργάσατο ὑμῖν σπουδῆν, ἀλλὰ ἀπολογία, ἀλλὰ ἀγανάκτησιν, ἀλλὰ φόβον, ἀλλὰ ἐπιπόθησιν, ἀλλὰ ἐκδίκησιν, ἀλλὰ ζῆλον. Ἐν παντὶ συνεστήσατε ἑαυτοὺς ἀγνοοῦντες εἶναι ἐν τῷ πράγματι. Καὶ πολυπλασιάσας τὸ ἀντίθετον κατόρθωμα, ὡς ὁ Ζακ χαῖος.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΤ΄. Ὁ λόγῳ ὁμολογῶν μετανοεῖν, τὸ δὲ ἀμάρτημα μὴ διορθούμενος, τίς ἐστιν. **ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.** Περὶ τοῦ τοιούτου γεγράφθαι λογίζομαι· Ἐάν σου δέηται ὁ ἐχθρὸς μεγάλη τῇ φωνῇ, μὴ πεισθῆς αὐτῷ· ἐπτὰ γὰρ εἰσι πονηρίαὶ ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ· καὶ ἀλλαχοῦ· Ὡσπερ κύων ὅταν ἐπέλθῃ ἐπὶ τὸν ἑαυτοῦ ἐμετόν, καὶ μισητὸς γένηται, οὕτως ἄνθρωπος τῇ ἰδίᾳ κακίᾳ ἀναστρέψας ἐπὶ τὴν ἑαυτοῦ ἀμαρτίαν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ζ. Τί τὸ κρίμα τῶν ἐκδικούντων τοὺς ἀμαρτάνοντας. **ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.** Βαρύτερον ἐκείνου οἶμαι, περὶ οὗ εἴρηται, ὅτι Συμφέρει αὐτῷ, ἵνα κρεμασθῇ μύλος ὀνικός περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ ῥιφή εἰς τὴν θάλασσαν, ἢ ἵνα σκανδαλίση ἓνα τῶν μικρῶν τούτων. Οὐκέτι γὰρ τὴν ἐπιτίμησιν εἰς διόρθωσιν, ἀλλὰ τὴν ἐκδίκησιν εἰς βεβαίωσιν τοῦ ἀμαρτήματος ὁ ἀμαρτήσας λαμβάνει, καὶ ἄλλους εἰς τὰ ὅμοια πάθη προτρέπει, ὡς ἐφαρμόσαι τῷ ἐκδικούντι, 31.1088 εἰ μὴ ἐπιδειξῆται καρπούς ἀξίους τῆς μετανοίας, τὸ ὑπὸ τοῦ Κυρίου εἰρημένον, ὅτι Ἐάν ὁ ὀφθαλμός σου ὁ δεξιὸς σκανδαλίξῃ σε, ἔξελε αὐτόν, καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ. Συμφέρει γάρ σοι ἵνα ἀπόληται ἐν τῶν μελῶν σου, καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου βληθῇ εἰς τὴν γέενναν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Η΄. Τὸν μετανοοῦντα γνησίως πῶς προσδέχεσθαι χρή. **ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.** Ὅς ὁ Κύριος ἐδίδαξεν, εἰπὼν, ὅτι Συγκαλεῖται τοὺς φίλους καὶ τοὺς γείτονας λέγων· Συγχάριτέ μοι, ὅτι εὗρον τὸ πρόβατόν μου, τὸ ἀπολωλός.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Θ΄. Πρὸς τὸν ἀμετανόητα ἀμαρτάνοντα πῶς διατεθῶμεν. **ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.** Ὅς ὁ Κύριος προσέταξεν, εἰπὼν· Ἐάν δὲ καὶ τῆς Ἐκκλησίας παρακούσῃ, ἔστω σοι ὡς ὁ ἐθνικός καὶ ὁ τελώνης· καὶ ὡς ὁ Ἀπόστολος ἐδίδαξε, γράψας· Στέλλεσθαι ὑμᾶς ἀπὸ παντὸς ἀδελφοῦ ἀτάκτως περιπατοῦντος, καὶ μὴ κατὰ τὴν παράδοσιν ἣν παρέλαβον παρ' ἡμῶν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ι΄. Ψυχὴ ἐν ἀμαρτίαις πολλαῖς ταλαιπωρήσασα μετὰ ποταποῦ φόβου καὶ ποταπῶν δακρῶν ὀφείλει ἀναχωρῆσαι τῶν ἀμαρτημάτων· καὶ μετὰ ποίας ἐλπίδος καὶ διαθέσεως προσελθεῖν τῷ Θεῷ. **ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.** Πρῶτον μὲν ὀφείλει μισῆσαι τὸν κατεγνωσμένον ἑαυτῆς πρότερον βίον, καὶ τὴν μνήμην αὐτὴν σιχαίνουσα καὶ βδελυσομένη· γέγραπται γάρ· Ἀδικίαν ἐμίσησα καὶ ἐβδελυξάμην, τὸν δὲ νόμον σου ἠγάπησα· ἔπειτα δὲ φόβου μὲν διδάσκαλον λαμβάνειν τὴν ἀπειλὴν τῆς αἰωνίου κρίσεως καὶ κολάσεως, δακρῶν δὲ καιρὸν γνωρίζειν τὸν καιρὸν τῆς μετανοίας, ὡς ἐδίδαξεν ὁ Δαβὶδ ἐν τῷ ἔκτῳ ψαλμῷ· πληροφορηθεῖσα τὸν καθαρισμὸν τῶν ἀμαρτημάτων διὰ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ ἐν τῷ μεγέθει τοῦ

ἐλέους καὶ τῷ πλήθει τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ Θεοῦ, τοῦ εἰπόντος, ὅτι Ἐὰν ὧσιν αἱ ἁμαρτίαι ὑμῶν ὡς φοινικοῦν, ὡς χιόνα λευκανῶ· ἐὰν δὲ ὧσιν ὡς κόκκινον, ὡσεὶ ἔριον λευκανῶ. Τότε τὴν ἐξουσίαν καὶ τὴν δύναμιν λαβοῦσα τῆς πρὸς Θεὸν εὐαρεστήσεως, λέγει· Τὸ ἐσπέρας ἀυλισθήσεται κλαυθμὸς, καὶ εἰς τὸ πρῶν ἀγαλλίασις. Ἔστρεψας τὸν κοπετόν μου εἰς χαρὰν ἐμοὶ, διέρρηξας τὸν σάκκον μου, καὶ περιέζωσάς με εὐ φροσύνην, ὅπως ἂν ψάλλῃ σοι ἡ δόξα μου. Καὶ 31.1089 οὕτω προσελθοῦσα, ψάλλει τῷ Θεῷ, λέγουσα· Ὑψώ σω σε, Κύριε, ὅτι υπέλαβές με, καὶ οὐκ εὔφρανας τοὺς ἐχθρούς μου ἐπ' ἐμέ.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΑ΄. Πῶς κατορθοῖ τις τὸ μῖσος πρὸς τὰ ἁμαρτήματα. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ Ἄει ἐκ τοῦ ἀηδοῦς καὶ λυπηροῦ ἀποτελέσματος τὸ μῖσος πρὸς τοὺς αἰτίους τῶν τοιούτων ἐγγίνεται. Ἐὰν οὖν τις πληροφορηθῇ ὅσων καὶ ἡλίκων κακῶν γίνεται αἴτια τὰ ἁμαρτήματα, αὐτομάτως καὶ ἐν διαθέτῳ πάσχει τὸ πρὸς αὐτὰ μῖσος, οἷον ἔδειξεν ὁ εἰπὼν Ἄδικίαν ἐμίσησα καὶ ἐβδελυξάμην.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΒ΄. Πῶς πληροφορηθῇ ἡ ψυχὴ, ὅτι ἀφῆκεν αὐτῇ ὁ Θεὸς τὰ ἁμαρτήματα. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ἐὰν θεωρήσῃ ἑαυτὴν ἐν τῇ διαθέσει τοῦ εἰπόντος Ἄδικίαν ἐμίσησα καὶ ἐβδελυξάμην. Ὁ γὰρ Θεὸς, ὑπὲρ τῆς ἀφέσεως τῶν ἡμετέρων ἁμαρτημάτων καταπέμψας τὸν μονογενῆ αὐτοῦ Υἱόν, τὸ ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ προλαβὼν πᾶσιν ἀφῆκεν. Ἐπειδὴ δὲ ἔλεον καὶ κρίσιν ἄδει ὁ ἅγιος Δαβὶδ, καὶ μαρτυρεῖ, ὅτι ὁ Θεὸς ἐλεήμων ἐστὶ καὶ δίκαιος, ἀνάγκη τὰ εἰρημένα ὑπὸ τε τῶν προφητῶν καὶ τῶν ἀποστόλων εἰς τοὺς περὶ μετανοίας τόπους παρ' ἡμῶν γίνεσθαι, ἵνα τὰ κρίματα τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ ἀνα δειχθῇ, καὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ εἰς ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν τελειωθῇ.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΓ΄. Εἰ χρή τὸν μετὰ τὸ βάπτισμα ἐξαμαρτήσαντα ἀπογινώσκειν τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας, ἐν πλήθει κακῶν εὐρεθέντα· ἢ ἕως ποίου μέτρου ἁμαρτιῶν ἐπελπίζειν χρή τῇ τοῦ Θεοῦ φιλάνθρωπίᾳ διὰ τῆς μετανοίας. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Εἰ πλῆθος οἰκτιρμῶν Θεοῦ ἀριθμῆσαι, καὶ μέγεθος ἐλέους Θεοῦ μετρησαὶ δυνατὸν, ἐν συγκρίσει πλῆθους καὶ μεγέθους ἁμαρτημάτων ἢ ἀπόγνωσις γινέσθω. Εἰ δὲ ταῦτα μὲν, ὡς εἰκὸς, καὶ μέτρῳ ὑποβάλλεσθαι, καὶ ἀριθμητὰ εἶναι συμβαίνει, Θεοῦ δὲ ἔλεος μετρησαὶ καὶ οἰκτιρμοὺς ἀριθμῆσαι ἀδύνατον· οὐκ ἀπογνώσεως καιρὸς, ἀλλ' ἐπιγνώσεως ἐλέους καὶ καταγνώσεως ἁμαρτημάτων, ὧν ἡ ἄφεσις πρόκειται ἐν τῷ αἵματι τοῦ Χριστοῦ, καθὼς γέγραπται. Ὅτι δὲ οὐ χρή ἀπογινώσκειν, διδασκόμεθα πολλαχοῦ μὲν καὶ πολυτρόπως, μάλιστα δὲ ἐκ τῆς παραβολῆς τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τῆς ἐπὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ λαβόντος τὴν τοῦ πατρὸς οὐσίαν καὶ καταναλώσαντος εἰς ἁμαρτήματα. Οὗ ἢ 31.1092 μετάνοια οἴας καὶ ὄσης ἐορτῆς ἀξία γέγονεν, ἐξ αὐτῶν τῶν ῥημάτων τοῦ Κυρίου μανθάνομεν. Καὶ διὰ Ἡσαΐου δέ φησιν ὁ Θεός· Ἐὰν ὧσιν αἱ ἁμαρτίαι ὑμῶν ὡς φοινικοῦν, ὡς χιόνα λευκανῶ· ἐὰν δὲ ὧσιν ὡς κόκκινον, ὡς ἔριον λευκανῶ. Ὅπερ ὀφείλομεν εἰδέναι ἀληθῆς μόνον, ἐὰν ὁ τρόπος τῆς μετανοίας ἐκ διαθέσεως βδελυσομένης τὴν ἁμαρτίαν ἀξιόλογος γένηται, καθὼς γέγραπται ἐν τε Παλαιᾷ καὶ Καινῇ Διαθήκῃ· καὶ ὁ καρπὸς ἄξιος, καθὼς εἴρηται ἐν τῷ περὶ τούτου ἐπερωτήματι.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΔ΄. Ἐκ ποίων καρπῶν ὀφείλει δοκιμάζεσθαι ἡ ἀληθὴς μετάνοια ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ὁ τρόπος τῶν μετανοούντων καὶ ἡ διάθεσις τῶν ἀναχωρούντων τοῦ ἁμαρτήματος, καὶ ἡ σπουδὴ τῶν ἀξίων καρπῶν τῆς μετανοίας εἴρηται ἐν τοῖς ἰδίῳις τόποις

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΕ΄ Τί ἐστὶ τὸ, «Ποσάκις ἁμάρτη εἰς ἐμέ ὁ ἀδελφός μου καὶ ἀφήσω αὐτῷ;» Καὶ ἐπὶ ποίοις ἐμόν ἐστιν ἀφιέναι. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ἡ ἐξουσία τοῦ ἀφιέναι οὐκ ἀπολύτως δέδοται· ἀλλ' ἐν ὑπακοῇ τοῦ μετανοούντος, καὶ συμφωνίᾳ πρὸς τὸν ἐπιμελούμενον αὐτοῦ τῆς ψυχῆς. Γέγραπται γὰρ ἐπὶ τῶν τοιούτων, ὅτι Ἐὰν δύο

ὕμῶν συμφωνήσωσιν ἐπὶ τῆς γῆς, περὶ παντὸς πράγματος οὗ ἂν αἰτήσωνται, γενήσεται αὐτοῖς παρὰ τοῦ Πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. Τὸ δὲ ἐπὶ ποίοις οὐδὲ ἐρωτᾶν ἔστι, τῆς Καινῆς Διαθήκης διαφορὰν ἡμῖν μηδεμίαν δηλωσάσης, πάσης δὲ ἀμαρτίας τὴν ἄφεσιν τοῖς ἀξιολόγως μετανοοῦσιν ἐπαγγελλομένης· καὶ μάλιστα τοῦ Κυρίου ἐξ ἰδίου προσώπου ἐπαγγελαμένου περὶ παντὸς πράγματος.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ις'. Διὰ τί ποτὲ μὲν ἡ ψυχὴ καὶ μὴ σπουδάζουσα, αὐτομάτως σχεδὸν ὡς ἐμπροσθέντος πόνου, κατανύσσεται· ποτὲ δὲ ἄπονος οὕτως ἔστιν, ὡς καὶ βιαζομένη κατανυγῆναι μὴ δύνασθαι ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ἡ μὲν τοιαύτη κατάνυξις Θεοῦ ἔστι δῶρον, ἢ εἰς ἐρεθισμὸν τῆς ἐπιθυμίας, ἵνα γευσαμένη ἡ ψυχὴ τῆς γλυκύτητος τοῦ τοιοῦτου πόνου, σπουδάσῃ τοῦ τον ἐξομαλίσαι· ἢ εἰς ἀπόδειξιν τοῦ δύνασθαι τὴν ψυχὴν διὰ σπουδαιοτέρας ἐπιμελείας ἐν κατα νύξει εἶναι πάντοτε, πρὸς τὸ ἀναπολόγητον τῶν διὰ 31.1093 ῥαθυμίας ταύτην ἀποβαλόντων· τὸ δὲ βιάζεσθαι καὶ μὴ δύνασθαι, ἅμα μὲν ἔλεγχος τῆς ἐν τῷ ἄλλῳ χρόνῳ ἀμελείας ἡμῶν (οὐ γὰρ δυνατὸν ἄνευ μελέτης καὶ συγγυμνασίας πλείονος καὶ συνεχοῦς, ἐξαίφνης ἐπὶ τι παρελθόντα, περιγενέσθαι αὐτοῦ)· ἅμα δὲ δεῖ κνυσι τὴν ψυχὴν ὑφ' ἐτέρων παθῶν κυριευομένην, καὶ ὑπ' ἐκείνων οὐδὲ πρὸς ἄβούλεται, ἐλευθεριάζειν ἐπιτρεπομένην, κατὰ τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου εἶρη μένον θεώρημα, εἰπόντος· Ἐγὼ δὲ σαρκικός εἰμι, πεπραμένος ὑπὸ τὴν ἀμαρτίαν. Οὐ γὰρ ὁ θέλω, τοῦτο πράσσω, ἀλλ' ὁ μισῶ, τοῦτο ποιῶ· καὶ πάλιν· Νῦν δὲ οὐκέτι ἐγὼ κατεργάζομαι αὐτὸ, ἀλλ' ἡ οἰκοῦσα ἐν ἐμοὶ ἀμαρτία· τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦτο συμβαίνειν ἡμῖν εἰς ἀγαθὸν συγχωρήσαντος, ἂν ἄρα δι' ὧν ἀκουσίως πάσχει ἡ ψυχὴ, εἰς αἴσθησιν ἔλθοι τοῦ κρατοῦντος, καὶ γνωρίσασα ἑαυτὴν τὴν ἐν οἷς ἀκουσίως δουλεύει τῇ ἀμαρτίᾳ, ἀνανήψῃ ἐκ τῆς τοῦ διαβόλου παγίδος, ἕτοιμον εὐρίσκουσα τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ εἰς ἀντίληψιν τῶν γνησίως μετανοούντων.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΖ'. Ἐάν τις κατὰ νοῦν μνημονεύσῃ τοῦ φαγεῖν, εἴτα καταγνῶ ἑαυτοῦ, εἰ καὶ οὗτος ὡς μεριμνήσας ἐγκληθήσεται. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Εἰ μὲν, τῆς φύσεως μὴ ἐνοχλοῦσης, πρὸ καιροῦ τῆς πείνης ἢ μνήμη γίνεται, πρόδηλος μὲν ὁ μετεωρισμὸς τῆς ψυχῆς, κατηγορῶν αὐτῆς τὴν τε περὶ τὰ παρόντα προσπάθειαν καὶ τὴν περὶ τὰ ἀρέσκοντα Θεῷ ῥαθυμίαν· ἕτοιμον δὲ καὶ οὕτως τὸ τοῦ Θεοῦ ἔλεος. Καταγνοὺς γὰρ τις ἑαυτοῦ, τῷ λόγῳ τῆς μετανοίας ἀπολέλυται τοῦ ἐγκλήματος, καὶ ἂν φυλάξῃται τοῦ λοιποῦ τὸν ὄλισθον, μνημονεύων τοῦ Κυρίου εἰπόντος; Ἴδε ὑγιῆς γέγονας, μηκέτι ἀμάρτανε, ἵνα μὴ χεῖρόν τί σοι γένηται. Εἰ δὲ, τῆς φύσεως ἀναγκαζούσης, καὶ τῆς πείνης κρατούσης, ἢ μὲν αἴσθησις τὴν μνήμην κινεῖ, νικᾷ δὲ ὁ λογισμὸς τῇ περὶ τὰ κρείττονα σπουδῇ τε καὶ σχολῇ, οὐχ ἢ μνήμη καταγνώσεως ἀξία, ἀλλ' ἢ νίκη ἐπαίνου.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΗ'. Εἰ χρὴ ἐν ἀδελφότητι τῷ ἑξαμαρτήσαντί ποτε φροντίδα τινὰ ἐγχειρίζειν μετὰ πολλὴν ἄσκησιν· καὶ εἰ χρὴ, ποίαν ταύτην. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Μνημονεύοντες τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος, Ἀπρόσκοποι γίνεσθε καὶ Ἰουδαίους, καὶ Ἕλλησι, καὶ 31.1096 τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ, καθὼς κἀγὼ πάντα πᾶσιν ἀρέσκω, μὴ ζητῶν τὸ ἑμαυτοῦ συμφέρον, ἀλλὰ τὸ τῶν πολλῶν, ἵνα σωθῶσι, πολλὴν φροντίδα ἔχειν ὀφείλομεν, ὅπως μὴ ἐγκοπὴν τινὰ δῶμεν τῷ Εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ, καὶ ὅπως μὴ πρόσκομμα γενώμεθα τοῖς ἀσθενοῦσι, μήτε μὴν οἱ κοδομήσωμέν τινες εἰς κακίαν. Διόπερ ἀναγκαῖον καὶ ἐπὶ τῶν τοιούτων σκοπεῖν καὶ δοκιμάζειν τὸ πρὸς οἰκοδομὴν τῆς πίστεως, καὶ προκοπὴν πάσης ἀρετῆς ἐν Χριστῷ.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΘ'. Ἐάν τις ὑποπτεύηται ἐπὶ ἀμαρτήματι, προφανῶς δὲ τοῦτο μὴ ποιῆ, εἰ δεῖ αὐτῷ ἐπιτηρεῖν ἵνα καὶ ἐφευρεθῇ ὁ ὑποπτεύεται. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ Αἰ μὲν πονηραὶ ὑπόνοιαι καὶ ἀπὸ προαιρέσεως ἐθελοκάκου γινόμεναι κατηγοροῦνται ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου· ἐπιτηρεῖν δὲ χρὴ τοῖς πᾶσιν ἐν ἀγάπῃ Χριστοῦ, καὶ ἐν ἐπιθυμίᾳ

θεραπείας τοῦ ὑποπτευομένου τὸν ἐπιτεταγμένον τὴν πάντων ἐπιμέλειαν, ὅπως γένηται τὸ εἰρημένον ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου· Ἴνα παραστήσωμεν πάντα ἄνθρωπον τέλειον ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Κ'. Εἰ χρή τὸν ἐν ἀμαρτίαις ἐξετασθέντα φεύγειν τὴν πρὸς τοὺς ἕτεροδόξους κοινωνίαν, ἢ καὶ πρὸς τοὺς κακῶς ζῶντας διακρίνεσθαι. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τοῦ Ἀποστόλου εἰπόντος, Στέλλεσθαι ὑμᾶς ἀπὸ παντὸς ἀδελφοῦ ἀτάκτως περιπατοῦντος, καὶ μὴ κατὰ τὴν παράδοσιν, ἣν παρέλαβον παρ' ἡμῶν, καθόλου παντὶ πᾶσα κοινωνία παντὸς ἀπ' ἠγορευμένου πράγματος κατὰ τε νοῦν καὶ λόγον, καὶ πρᾶξιν ἐπιβλαβῆς καὶ ἐπικίνδυνος. Τοὺς δὲ ἐν ἀμαρτίαις ἐξετασθέντας καὶ πλέον ἀκριβεύεσθαι χρή. Πρῶτον μὲν, ὅτι ὀλισθηροτέρα ἡ ψυχὴ πρὸς τὴν ἀμαρτίαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐστίν, ἢ ἐν συνηθείᾳ ταύτης γενομένη· ἔπειτα δὲ, ὅτι, καθάπερ ἐπὶ τῶν τὰ σώματα ἀσθενούντων ἡ ἐπιμέλεια τὴν ἐπιτήρησιν ἀκριβεστέραν ἔχει, ὡς καὶ τὰ ὠφελοῦντα τοὺς ὑγιαίνοντας παραιτεῖσθαι πολλάκις· οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν τὴν ψυχὴν ἀρρώστησάντων πολὺ πλείονος χρεία τῆς παραφυλακῆς καὶ τῆς ἐπιμελείας. Ὅση δὲ ἐστὶν ἐκ τῆς πρὸς τοὺς ἀμαρτάνοντας κοινωνίας ἡ βλάβη, παρίστησιν ὁ αὐτὸς Ἀπόστολος ἐπὶ τοιαύτης ὑποθέσεως εἰπὼν· Μικρὰ ζύμη ὅλον τὸ φύραμα ζυμοῖ. Εἰ δὲ ἐπὶ τῶν ἐν τοῖς ἠθικοῖς σφαλτομένων τοσαύτη ἐστὶν ἡ βλάβη, τί χρή λέγειν περὶ 31.1097 τῶν περὶ Θεοῦ κακοδοξούντων, οὓς ἡ κακοδοξία οὐδὲ ἐν τοῖς ἄλλοις ὑγιαίνειν ἔα, παραδιδόμενους ἅπαξ δι' αὐτὴν τοῖς τῆς ἀτιμίας πάθεσιν; ὡς πολλαχόθεν δείκνυται καὶ ἐκ τῶν ἐν τῇ πρὸς Ῥωμαίους εἰρημένων περὶ τινῶν οὕτως· Καὶ καθὼς οὐκ ἐδοκίμασαν τὸν Θεὸν ἔχειν ἐν ἐπιγνώσει, παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς εἰς ἀδόκιμον νοῦν, ποιεῖν τὰ μὴ καθ' ἡκοντα· πεπληρωμένους πάσῃ ἀδικίᾳ, πορνείᾳ, πονηρίᾳ, πλεονεξίᾳ, κακίᾳ· μεστὸς φθόνου, φόνου, ἔριδος, δόλου, κακοηθείας· ψιθυριστὰς, καταλάλους, θεοστυγεῖς, ὕβριστὰς, ὑπερηφάνους, ἀλαζόνας, ἐφευρετὰς κακῶν, γονεῦσιν ἀπειθεῖς, ἀσυνέτους, ἀσυνθέτους, ἀστόργους, ἀσπόνδους, ἀνελεήμονας· οἵτινες, τὸ δικαίωμα τοῦ Θεοῦ ἐπιγνόντες, οὐκ ἐνόησαν ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα πράσσοντες ἄξιοι θανάτου εἰσίν, οὐ μόνον δὲ αὐτὰ ποιοῦσιν, ἀλλὰ καὶ συνευδοκοῦσι τοῖς πράσσουσιν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΑ'. Πόθεν ὁ μετεωρισμὸς καὶ οἱ διαλογισμοί· καὶ πῶς αὐτοὺς διορθωσόμεθα. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Γίνεται ὁ μετεωρισμὸς ἀπὸ ἀργίας τοῦ νοῦ μὴ ἀσχολουμένου περὶ τὰ ἀναγκαῖα. Ἀργεῖ δὲ ὁ νοῦς καὶ ἀμεριμνεῖ ἐξ ἀπιστίας τοῦ παρεῖναι τὸν Θεὸν, ἐτάζοντα καρδίας καὶ νεφρούς. Εἰ γὰρ τοῦτο ἐπίστευε, πάντως ἐποίει τὸ εἰρημένον· Προωρῶμην τὸν Κύριον ἐνώπιόν μου διαπαντὸς, ὅτι ἐκ δεξιῶν μου ἐστίν, ἵνα μὴ σαλευθῶ. Ὁ δὲ τοῦτο καὶ τὰ ὅμοια τούτῳ κατορθῶν οὔτε τολμήσει ποτὲ, οὔτε ἔξει σχολὴν διαλογίσασθαι τι τῶν μὴ πρὸς οἰκοδομὴν τῆς πίστεως οἰκονομῶντων, κἂν ἀγαθὸν εἶναι δοκῇ, οὐχ ὅτι γε τῶν ἀπηγορευμένων, καὶ μὴ ἀρεσκόντων Θεῷ.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΒ'. Πόθεν αἱ νυκτεριναὶ φαντασίαι αἱ ἀπρεπεῖς γίνονται. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Γίνονται μὲν ἐκ τῶν μετὰ ἡμέραν ἀλλοκώτων τῆς ψυχῆς κινήματων. Ἐὰν δὲ ἐν τῇ σχολῇ τῶν τοῦ Θεοῦ κριμάτων καθαρεύσῃ ἡ ἐκείνων ψυχὴ, καὶ ἐν μελέτῃ γένηται διηνεκεῖ τῶν καλῶν καὶ ἀρεσκόντων Θεῷ, τοιαῦτα ἔξει καὶ τὰ ἐνύπνια.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΓ'. Ἔως ποίων ῥημάτων ἡ ἀργολογία κρίνεται. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Καθόλου πᾶν ῥῆμα, τὸ μὴ συντελοῦν πρὸς τὴν 31.1100 προκειμένην ἐν Κυρίῳ χρεῖαν, ἀργόν ἐστίν. Καὶ τοσοῦτός ἐστι τοῦ τοιοῦτου ῥήματος ὁ κίνδυνος, ὅτι, κἂν ἀγαθὸν ἢ τὸ λεγόμενον, μὴ πρὸς οἰκοδομὴν δὲ τῆς πίστεως οἰκονομῆται, οὐκ ἐν τῇ ἀγαθότητι τοῦ ῥήματος ὁ λαλήσας ἔχει τὸ ἀκίνδυνον, ἀλλ' ἐν τῷ μὴ πρὸς οἰκοδομὴν οἰκονομῆσαι τὸ ῥηθὲν, λυπεῖ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον τοῦ Θεοῦ. Τοῦτο γὰρ σαφῶς

ἐδίδαξεν ὁ Ἀπόστολος, εἰπών· Πᾶς λόγος σαπρὸς ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν μὴ ἔκπορευέσθω· ἀλλ' εἴ τις ἀγαθὸς πρὸς οἰκοδομὴν τῆς πίστεως, ἵνα δῶ χάριν τοῖς ἀκούουσι· καὶ τοῦτο ἐπαγαγών· Καὶ μὴ λυπῆτε τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον τοῦ Θεοῦ, ἐν ᾧ ἐσφραγίσθητε. Τὸ δὲ λυπῆσαι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον τοῦ Θεοῦ, ὅσον ἐστὶ κακὸν, τί δεῖ καὶ λέγειν;

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΔ'. Τί ἐστὶ λοιδορία. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Πᾶν ῥῆμα ἐκ διαθέσεως τοῦ ἀτιμᾶσαι λεγόμενον λοιδορία ἐστὶ, κἂν αὐτὸ τὸ ῥῆμα μὴ δόξη εἶναι ὑβρι στικόν. Καὶ τοῦτο δῆλον ἐκ τοῦ Εὐαγγελίου λέγοντος περὶ τῶν Ἰουδαίων, ὅτι Ἐλοιδόρησαν αὐτὸν, καὶ εἶπον αὐτῷ Σὺ εἶ μαθητὴς ἐκείνου.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΕ'. Τί ἐστὶ καταλαλιά. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Δύο καιροὺς εἶναι ἡγοῦμαι, καθ' οὓς ἔξεστιν εἰπεῖν τι περὶ τινος φαῦλον· ὅτε ἀνάγκην ἔχει τις βουλευσασθαι μετὰ καὶ ἐτέρων τῶν εἰς τοῦτο δεδο κιασμένων πῶς διορθωθῆ ὁ ἡμαρτηκῶς· καὶ πάλιν ὅταν χρεῖα γένηται ἀσφαλίσασθαι τινος τοὺς ἐξ ἀγνοίας δυναμένους πολλάκις συναναμιγῆναι τῷ κακῷ ὡς καλῷ, τοῦ Ἀποστόλου παραγγέλλοντος, μὴ συναναμίγνυσθαι τοῖς τοιούτοις, μὴ ποτε λάβῃ τις βρόχους τῆ ἑαυτοῦ ψυχῆ. Ὅπερ εὕρισκομεν τὸν αὐτὸν Ἀπόστολον πεποηκότα δι' ὧν γράφει Τιμοθέω, ὅτι Ἀλέξανδρος ὁ χαλκεὺς πολλά μοι κακὰ ἐνεδεί ξατο, ὃν καὶ σὺ φυλάσσου· λίαν γὰρ ἀνθέστηκε τοῖς ἡμετέροις λόγοις. Ἐκτὸς δὲ τῆς τοιαύτης ἀνάγκης ὁ λέγων τι κατὰ τινος, ἵνα αὐτὸ τοῦτο δια βάλῃ, ἢ διασύρῃ, κατάλαλός ἐστὶ, κἂν ἀληθὲς ᾖ τὸ λεγόμενον. 31.1101

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Κ'. Ὁ καταλαλῶν ἀδελφοῦ, ἢ ἀκούων καταλαλοῦν τος καὶ ἀνεχόμενος, τίνος, ἐστὶν ἄξιος. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ἀφορισμοῦ καὶ ἀμφοτέρου. Τὸν γὰρ καταλαλοῦντα λάθρα τοῦ πλησίον αὐτοῦ, τοῦτον ἐξ ἐδίωκον. Καὶ ἀλλαχοῦ εἴρηται· Μὴ ἡδέως ἄκουε καταλαλοῦντος, ἵνα μὴ ἐξαρθῆς.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΖ'. Ἐὰν δὲ τοῦ προεστῶτος καταλαλήσῃ, πῶς αὐτῷ προσέξομεν. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Φανερόν τοῦτο τὸ κρῖμα ἐκ τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ, τῆς ἐπὶ Μαριάμ, ἠνίκα κατελάλησε Μωϋσέως, ἧς τὸ ἀμάρτημα, οὐδὲ αὐτοῦ Μωϋσέως δεομένου, ἀνεκδίκητον ἀφήκεν ὁ Θεός.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΗ'. Ἐὰν τις θρασυτέρα φωνῆ καὶ ῥήμασι θρασέσιν ἀποκρίνηται τινι, καὶ ὑπομνησθεὶς λέγῃ, ὅτι οὐδὲν πονηρὸν ἔχω ἐν τῇ καρδίᾳ, εἰ δεῖ αὐτῷ πιστεῦσαι. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Οὐ πάντα τὰ πάθη τῆς ψυχῆς φανερά ἐστὶ τοῖς πᾶσιν, οὔτε αὐτῷ τῷ πάσχοντι, ὡς οὐδὲ τὰ τοῦ σώματος. Ὡσπερ οὖν ἐπὶ τοῦ σώματος οἱ ἐπιστήμονες σημεῖα ἔχουσι τινὰ τῶν κεκρυμμένων παθῶν, καὶ φευγόντων τὴν αἴσθησιν τοῦ πάσχοντος· οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς ψυχῆς, κἂν μὴ αἰσθάνηται τοῦ ἰδίου πάθους ὁ ἀμαρτάνων, πιστεύειν δεῖ τῷ Κυρίῳ, καὶ αὐτὸν καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ διαβεβαιωσαμένω, ὅτι ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ προφέρει τὰ πονηρά. Ὁ μὲν γὰρ κακὸς ἀγαθὸν τι ῥῆμα ἢ πρᾶγμα πολλάκις καὶ σχη ματίζεται· τὸν δὲ ἀγαθὸν σχηματίσασθαι τι κακὸν ἀμύχανον. Προνοοῦμενοι γὰρ καλὰ, φησὶν, οὐ μόνον ἐνώπιον Κυρίου, ἀλλὰ καὶ ἐνώπιον ἀνθρώπων.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΘ'. Ποίω τρόπῳ δυνηθῆ τις μὴ ὀργίζεσθαι. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ἐὰν Θεὸν ἐπόπτην, καὶ τὸν Κύριον παρόντα ἐν ὀπρρίζεσθαι ἡγῆται ἀεὶ. Τίς γὰρ ὑπήκοος ἐν ὀφθαλμοῖς ἄρχοντός ποτε κατατολμᾷ τινος τῶν μὴ ἀρεσκόντων αὐτῷ; Καὶ ἐὰν μὴ ἐκδέχεται τὴν παρ' ἐτέρων ὑπακοὴν, ἀλλ' αὐτὸς πρὸς ὑπακοὴν πα ρασκευάζεται, πάντας ἡγούμενος ὑπερέχοντας ἑαυτοῦ. Εἰ μὲν γὰρ πρὸς τὴν ἑαυτοῦ χρεῖαν τὴν ὑπακοὴν ἐπιζητεῖ, γινωσκέτω, ὅτι ὁ λόγος τοῦ Κυρίου 31.1104 αὐτὸν ἕκαστον τοῖς ἄλλοις ὑπηρετεῖν διδάσκει· εἰ δὲ τῆς τοῦ Κυρίου ἐντολῆς παρακοὴν ἐκδικεῖ, οὐκ ὀργῆς χρεῖα, ἀλλ' οἴκτου καὶ συμπαθείας κατὰ τὸν εἰπόντα· Τίς ἀσθενεῖ, καὶ οὐκ ἀσθενῶ;

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Λ΄. Πῶς ἐκκόψομεν τὸ πάθος τῆς ἐπιθυμίας τῆς κακῆς. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ἐπιθυμία διαπύρω τῶν θελημάτων τοῦ Θεοῦ, καὶ τοιαύτη, οἷαν ἔδειξεν ἔχειν ὁ εἰπών· Τὰ κρίματα Κυρίου ἀληθινὰ, δεδικαιωμένα ἐπὶ τὸ αὐτό· ἐπιθυμητὰ ὑπὲρ χρυσίον καὶ λίθον τίμιον πολὺν, καὶ γλυκύτερα ὑπὲρ μέλι καὶ κηρίον. Ἄει γὰρ ἡ τῶν κρειττόνων ἐπιθυμία ἐν ἐξουσίᾳ καὶ δυνάμει ἔχουσα τὴν ἀπόλαυσιν τῶν ἐπιθυμουμένων, καταφρονεῖν καὶ ἀποστρέφεσθαι ἀναγκάζει τὰ ἐλάττονα, ὡς ἐδίδαξαν οἱ ἅγιοι πάντες· πόσω δὲ μᾶλλον τὰ φαῦλα, καὶ αἰσχύνης ἄξια;

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΛΑ΄. Εἰ καθόλου γελῶν οὐκ ἔξεστιν. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τοῦ Κυρίου τοὺς νῦν γελῶντας κατακρίνοντος, εὐδηλον, ὅτι οὐδέποτε καιρὸς γέλωτός ἐστι τῷ πισταῶ, καὶ μάλιστα ἐν τοσοῦτῳ πλήθει τῶν διὰ τῆς παραβάσεως τοῦ νόμου τὸν Θεὸν ἀτιμαζόντων καὶ θανατουμένων ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ, ὑπὲρ ὧν ἀθυμεῖν καὶ στένειν χρή.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΛΒ΄. Ὁ ἄκαιρος καὶ ἄμετρος νυσταγμὸς πόθεν, πῶς αὐτὸν ἀποθώμεθα. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ Ὁ μὲν τοιοῦτος νυσταγμὸς γίνεται, ὅταν νωθρο τέρα γένηται ἢ ψυχὴ περὶ τὰς περὶ Θεοῦ ἐννοίας, καὶ τῶν κριμάτων τοῦ Θεοῦ καταφρονῶμεν· ἀπο τιθέμεθα δὲ αὐτὸν, ὅταν γνησίαν καὶ ἀξιόλογον ἀναλάβωμεν τῆς μεγαλειότητος τοῦ Θεοῦ τὴν ἐννοίαν, καὶ τῶν θελημάτων αὐτοῦ τὴν ἐπιθυμίαν, κατὰ τὸν εἰπόντα· Εἰ δώσω ὕπνον τοῖς ὀφθαλμοῖς μου, καὶ τοῖς βλεφάροις μου νυσταγμὸν, καὶ ἀνάπαυσιν τοῖς κροτάφοις μου· ἕως οὗ εὗρω τόπον τῷ Κυρίῳ, σκῆνωμα τῷ Θεῷ Ἰακώβ.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΛΓ. Πῶς ἐλέγχεται ὁ ἀνθρωπάρεσκος. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ὅταν ἐπὶ μὲν τῶν ἐπαινούτων σπουδὴν ἐπιδείξεται, ἐπὶ δὲ τῶν ψεγόντων ὀκνηρὸς γένηται. Εἰ γὰρ τῷ Κυρίῳ ἀρέσκειν βούλεται, πάντοτε καὶ 31.1105 πανταχοῦ ὁ αὐτὸς ἔσται, πληρῶν τὸ εἰρημένον· διὰ τῶν ὄπλων τῆς δικαιοσύνης τῶν δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν· διὰ δόξης καὶ ἀτιμίας· διὰ δυσφημίας καὶ εὐφημίας· ὡς πλάνοι, καὶ ἀληθεῖς.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΛΔ΄. Πῶς φύγη τις τὸ πάθος τῆς ἀνθρωπαρεσκείας, καὶ τὸ περιβλέπεσθαι τοὺς παρὰ τῶν ἀνθρώπων ἐπαίνους. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ Πληροφορία τῆς τοῦ Θεοῦ παρουσίας, καὶ ἀπερισπάστῳ φροντίδι τῆς πρὸς τὸν Θεὸν εὐαρεστήσεως, καὶ διαπύρω ἐπιθυμίᾳ τῶν παρὰ τοῦ Κυρίου μακαρισμῶν. Οὐδεὶς γὰρ ἐν ὄψει δεσπότου πρὸς ἀρέσκειαν συνδούλου ἐπὶ ἀτιμίᾳ τοῦ δεσπότου καὶ κατακρίσει ἑαυτοῦ μετεωρίζεται.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΛΕ΄. Πῶς γνωρίζεται ὁ ὑπερήφανος, καὶ πῶς θεραπεύεται. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Γνωρίζεται μὲν ἐκ τοῦ τὰ τῆς ὑπεροχῆς ἐπιζητεῖν· θεραπεύεται δὲ, ἐὰν πιστεύσῃ τῷ κρίματι τοῦ εἰπόντος· Κύριος ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσι χάριν. Ἐκεῖνο μέντοι εἰδέναι χρή, ὅτι, ὅπως ἂν τις φοβηθῇ τὸ κρίμα τῆς ὑπερηφανίας, οὐ δύναται θεραπευθῆναι τὸ πάθος, ἐὰν μὴ ἀναχωρήσῃ τῶν τῆς ὑπεροχῆς ἐπιτηδευμάτων ἀπάντων· ὡς οὐ δύναται ἀπομαθεῖν διάλεκτον ἢ οἷαν δὴ ποτε τέχνην, μὴ τελείως ἀναχωρήσας οὐ μόνον τοῦ ποιεῖν, ἢ λαλεῖν τι κατ' ἐκείνην τὴν τέχνην, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἀκούειν τῶν λαλούντων, καὶ βλέπειν τοὺς ποιούντας· ὅπερ παρατηρητέον καὶ ἐπὶ πάσης κακίας.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΛϚ΄. Εἰ χρή τιμὴν ἐπιζητεῖν. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ἀποδιδόναι μὲν τῷ τὴν τιμὴν, τὴν τιμὴν ἐδίδοχθμεν, ἐπιζητεῖν δὲ τιμὴν ἐκωλύθημεν, τοῦ Κυρίου εἰπόντος· Πῶς δύνασθε ὑμεῖς πιστεῦσαι δόξαν παρ' ἀλλήλων λαμβάνοντες, καὶ τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου Θεοῦ οὐ ζητοῦντες; Ὡστε τὸ ζητεῖν παρὰ τῶν ἀνθρώπων δόξαν ἀπόδειξις ἐστὶν ἀπιστίας, καὶ θεοσεβείας ἀλλοτρίωσις, τοῦ Ἀποστόλου εἰπόντος· Εἰ ἔτι ἀνθρώποις ἤρεσκον, Χριστοῦ δούλος οὐκ ἂν ἦμην. Εἰ δὲ οἱ τὴν δεδομένην παρὰ τῶν ἀνθρώπων δόξαν λαμβάνοντες οὕτω κατεκρίθησαν, οἱ τὴν μὴ δεδομένην ἐπιζητοῦντες ἄρρητον ἔχουσι τὸ κρίμα. 31.1108

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΑΖ'. Ὁ ὀκνηρὸς πρὸς τὴν ἐντολὴν ποίῳ τρόπῳ σπου δὴν δυνηθῆ ἀναλαβεῖν. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Πληροφορηθεὶς τὴν παρουσίαν τοῦ Δεσπότη Θεοῦ τοῦ τὰ πάντα ἐφορῶντος, καὶ τὴν ἀπειλὴν τὴν κατὰ τοῦ ὀκνηροῦ, καὶ τὴν ἐλπίδα τῆς μεγάλης παρὰ τοῦ Κυρίου μισθαποδοσίας, τοῦ ἐπαγγειλαμένου διὰ Παύλου τοῦ ἀποστόλου, ὅτι ἕκαστος τὸν ἴδιον μισθὸν λήψεται κατὰ τὸν ἴδιον κόπον· καὶ ὅσα τοιαῦτα γέ γραπταὶ πρὸς τὴν ἰδίαν ἐκάστου σπουδὴν, ἥτοι ὑπομονὴν εἰς δόξαν Θεοῦ

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΛΗ'. Ἐὰν ἐπιταχθῆ ἀδελφός, καὶ ἀντεῖπη, ὕστερον δὲ ἑαυτῷ ἀπέλθῃ. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ἐν ᾧ μὲν ἀντεῖπεν ὡς ἀντιλογικὸς, καὶ ἄλλους πρὸς τὸ αὐτὸ ἐρεθίζων, γνωρίζεσθω ὑπόδικος εἶναι τοῦ κρίματος ἐκείνου, ὅτι Ἀντιλογίας ἐγείρει πᾶς κακός· ὁ δὲ Κύριος ἄγγελον ἀνελεῖμονα ἐπιπέμει αὐτῷ. Πληροφορεῖσθω δὲ, ὅτι οὐκ ἀνθρώπῳ ἀντιλέγει ἢ ὑπακούει, ἥδη δὲ καὶ αὐτῷ τῷ Κυρίῳ τῷ εἰπόντι· Ὁ ἀκούων ὑμῶν ἐμοῦ ἀκούει· καὶ ὁ ἄθε τῶν ὑμᾶς ἐμὲ ἄθετεῖ. Καὶ κατανουγείς πρότερον, ἀπολογησάσθω, καὶ οὕτως, ἐὰν ἐπιτραπῆ, ποιείτω τὸ ἔργον.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΛΘ'. Ἐὰν δὲ ὑπακούσας τις γογγύσῃ. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τοῦ Ἀποστόλου εἰπόντος· Πάντα ποιεῖτε χωρὶς γογγυσμῶν καὶ διαλογισμῶν, ἀπηλλοτριώται καὶ ὁ γογγύζων τῆς ἐνώσεως τῶν ἀδελφῶν, καὶ τὸ τούτου ἔργον τῆς χρήσεως αὐτῶν· φανερός δὲ ἐστὶν ὁ τοιοῦτος νοσῶν τὴν τε ἀπιστίαν καὶ τῆς ἐλπίδος τὴν ἀμφιβολίαν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Μ'. Ἐὰν ἀδελφὸς ἀδελφὸν λυπήσῃ, πῶς ὀφείλει διορθώσασθαι. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Εἰ μὲν οὕτως ἐλύπησεν, ὡς ὁ Ἀπόστολος, εἰπὼν· Ἐλυπήθητε γὰρ κατὰ Θεὸν, ἵνα ἐν μηδενὶ ζημιωθῆτε ἐξ ἡμῶν, οὐχ ὁ λυπήσας χρήζει διορθώσεως, ἀλλ' ὁ λυπηθεὶς ὀφείλει τὰ ἰδιώματα τῆς κατὰ Θεὸν λύπης ἐπιδείξασθαι· εἰ δὲ ἐν τοῖς ἀδιαφόροις ἐλύπησε, μνημονευσάτω ὁ λυπήσας τοῦ Ἀποστόλου εἰπόντος· Εἰ διὰ βρῶμα ὁ ἀδελφός σου λυπεῖται, οὐκέτι κατὰ ἀγάπην περιπατεῖς· καὶ γνωρὶς 31.1109 σας τὸ τοιοῦτον ἀμάρτημα, πληρῶσάτω τὸ ὑπὸ τοῦ Κυρίου εἰρημένον· Ἐὰν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, καὶ ἐκεῖ μνησθῆς, ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ σοῦ, ἄφες ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ὕπαγε, πρῶτον διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε ἐλθὼν, πρόσφερε τὸ δῶρόν σου.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΑ'. Ἐὰν δὲ μὴ ἀνέχῃται ἀπολογησάσθαι ὁ λυπῆσας. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Πληρῶσαι ὀφείλομεν ἐπ' αὐτῷ τὰ ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἐπὶ τοῦ ἀμαρτήσαντος καὶ μὴ μετανοήσαντος εἶρη μένα· Ἐὰν δὲ καὶ τῆς Ἐκκλησίας παρακούσῃ, ἔστω σοι ὡς ὁ ἐθνικός καὶ ὁ τελώνης.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΒ'. Ἐὰν δὲ, ἀπολογουμένου τοῦ λυπήσαντος, μὴ θέλῃ διαλλαγῆναι ὁ λυπηθεὶς. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Φανερόν ἐστι τὸ κρίμα τοῦ Κυρίου ἐπὶ τοῦ τοιοῦτου ἐν τῇ παραβολῇ τοῦ δούλου πρὸς τὸν σύν δουλόν, ὃς, ἐπειδὴ παρακαλούμενος, μακροθυμήσας οὐκ ἠθέλεν· Ἰδόντες δὲ, φησὶν, οἱ σύνδουλοι τὰ γε νόμενα, διεσάφησαν τῷ κυρίῳ αὐτῶν· ὀργισθεὶς δὲ ὁ κύριος, ἀνεκαλέσατο τὴν ἑαυτοῦ εἰς αὐτὸν χάριν, καὶ παρέδωκεν αὐτὸν τοῖς βασανισταῖς, ἕως οὗ ἀποδῶ τὸ ὀφειλόμενον

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΓ'. Πῶς ὀφειλεῖ τις προσέχειν τῷ εἰς προσευχὴν ἐξυπνίζοντι. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Εἰ ἐπιγινώσκει τις τὴν ζημίαν τὴν ἐκ τοῦ ὕπνου, ὅτι οὐδὲ ἑαυτῆς ἐπαισθάνεται ἡ ψυχὴ, γνωρίζει δὲ τὸ κέρδος τῆς ἐγρηγόρσεως, καὶ μάλιστα τὴν ὑπερ ἔχουσαν δόξαν, ὅτε προσάγεται τις τῷ Θεῷ εἰς προσευχὴν, ὡς τὰ μεγάλα καὶ τὰ ὑπὲρ πᾶσαν ἐπιθυμίαν εὐεργετοῦντι, προσέξει τῷ ἐξυπνίζοντι, εἴτε εἰς προσευχὴν εἴτε εἰς οἰανδηποῦν ἐντολὴν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΔ. Ἐὰν δὲ στυγνάσῃ ὁ ἐξυπνισθεὶς ἢ καὶ ὀργισθῆ, τίνας ἐστὶν ἄξιος. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τέως μὲν ἀφορισμοῦ καὶ ἀσιτίας, ἐὰν ἄρα δυνηθῆ κατανουγείς ἐπιγινῶναι ὄσων καὶ ἡλίκων ἀγαθῶν ἑαυτὸν ἀναισθήτως ἀποστερεῖ, καὶ οὕτως ἐπιστρέψας ἐν 31.1112 ευφρανθῆ τῇ χάριτι τοῦ εἰπόντος· Ἐμνήσθη τὸ Θεοῦ, καὶ

εὐφράνθην· ἂν δὲ ἐπιμένη ἀναισθη τῶν, ἀποκοπτέσθω, ὡς τὸ σεσηπὸς καὶ διεφθαρμένον μέλος ἀπὸ τοῦ σώματος. Γέγραπται γάρ· Συμ φέρει ἵνα ἀπόληται ἐν τῶν μελῶν σου, καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου βληθῆ εἰς γέενναν

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΕ΄. Ἐάν τις, ἀκούσας τοῦ Κυρίου εἰπόντος, ὅτι Ὁ δοῦλος ὁ γνοὺς τὸ θέλημα τοῦ κυρίου αὐτοῦ, καὶ μὴ ποιήσας, μηδὲ ἐτοιμάσας πρὸς τὸ θέλημα αὐτοῦ, δαρήσεται πολλάς· ὁ δὲ μὴ γνοὺς, ποιήσας δὲ ἄξια πληγῶν, δαρήσεται ὀλίγας, ἀμελήσει τῆς γνώσεως τῶν τοῦ Κυρίου θελημάτων, εἰ ἔχει τὴν παραμυθίαν. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Δῆλός ἐστιν ὁ τοιοῦτος σχηματιζόμενος τὴν ἄγνοιαν, καὶ ἄφευκτον ἔχει τῆς ἀμαρτίας τὴν κρίσιν. Εἰ μὴ ἦλθον γὰρ, φησὶν ὁ Κύριος, καὶ ἐλάλησα αὐτοῖς, ἀμαρτίαν οὐκ εἶχον· νῦν δὲ πρόφασιν οὐκ ἔχουσι περὶ τῆς ἀμαρτίας αὐτῶν, τῆς ἁγίας Γραφῆς πανταχοῦ πᾶσι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ διαγελλούσης. Ὡστε οὐχὶ μετὰ τῶν ἀγνοησάντων ὁ τοιοῦτος ἔλαττον κρίνεται, ἀλλὰ μετ' ἐκείνων σφοδρότερον κατακρίνεται, περὶ ὧν γέγραπται· Ὡσεὶ ἀσπίδος κωφῆς, καὶ βουούσης τὰ ὦτα αὐτῆς, ἣτις οὐκ εἰσακούσεται φωνῆς ἐπαδόντων, φαρμακοῦ τε φαρμακευομένη παρά σοφοῦ. Ὁ μέντοι ἐπιτεταγμένος τὴν οἰκονομίαν τοῦ λόγου, ἂν ἀμελήσει τοῦ ἀναγγεῖλαι, ὡς φονεὺς κρίνεται, καθὼς γέγραπται.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Μ΄. Εἰ ὁ ἐτέρου ἀνεχόμενος εἰς τὸ ποιῆσαι ἀμαρτίαν ἔνοχος ἐστὶ τῆς ἀμαρτίας ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τοῦτο τὸ κρῖμα φανερόν ἐκ τῶν τοῦ Κυρίου πρὸς Πιλάτον ῥημάτων, εἰπόντος· Ὁ παραδιδούς με σοὶ μείζονα ἀμαρτίαν ἔχει. Σαφές γὰρ ἐκ τούτου, ὅτι καὶ ὁ Πιλάτος, ἀνεχόμενος τῶν παραδεδωκότων, ἀμαρτίαν εἶχεν, εἰ καὶ ἐλάττονα. Παρίστησι δὲ τοῦτο φανερῶς καὶ ὁ Ἀδὰμ ἀνασχόμενος τῆς Εὐας· καὶ ἡ Εὐα ἀνασχομένη τοῦ ὄψεως· οὐδεὶς γὰρ αὐτῶν ὡς ἀθῶος ἀτιμώρητος ἀφείθη. Καὶ αὐτὴ δὲ ἡ τοῦ Θεοῦ κατ' αὐτῶν ἀγανάκτησις ἐπιτετηρημένως τοῦτο ἐνδείκνυται· τοῦ γὰρ Ἀδὰμ ἀντὶ ἀπολογίας προσενεγκόντος τὸ, Ἡ γυνὴ, ἣν δέδωκας μετ' ἐμοῦ, αὕτη μοι ἔδωκε, καὶ ἔφαγον· ἀποκρίνεται ὁ Θεός· Ὅτι ἤκουσας τῆς φωνῆς τῆς γυναικός σου, καὶ 31.1113 ἔφαγες ἀπὸ τοῦ ξύλου, οὗ ἐνετείλαμην σοι, τοῦ τοῦ μόνου μὴ φαγεῖν, ἐπικατάρματος ἢ γῆ ἐν τοῖς ἔργοις σου. καὶ τὰ ἐξῆς.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΖ΄. Εἰ δεῖ τοῖς ἀμαρτάνουσι ἐφησυχάζειν. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ὅτι μὲν οὐ δεῖ, φανερόν ἐκ τῶν τοῦ Κυρίου προσταγμάτων ἐν μὲν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ εἰπόντος· Ἐλεγμῶ ἐλέγξεις τὸν πλησίον σου, καὶ οὐ λήψῃ δι' αὐτὸν ἀμαρτίαν· ἐν δὲ τῷ Εὐαγγελίῳ· Ἐάν ἀμάρτη εἰς σὲ ὁ ἀδελφός σου, ὑπάγε, ἔλεγξον αὐτὸν μετὰ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνου. Ἐάν σου ἀκούσῃ, ἐκέρδησας τὸν ἀδελφόν σου· ἂν δὲ μὴ ἀκούσῃ, παράλαβε μετὰ σοῦ ἔτι ἓνα ἢ δύο, ἵνα ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων ἢ τριῶν σταθῆσεται πᾶν ῥῆμα. Ἐάν δὲ παρακούσῃ αὐτῶν, εἰπὲ τῇ Ἐκκλησίᾳ· ἂν δὲ καὶ τῆς Ἐκκλησίας παρακούσῃ, ἔστω σοι ὡσπερ ὁ ἐθνικός καὶ τελώνης. Ἡλίκον δὲ ἐστὶ τὸ κρῖμα τοῦ ἀμαρτήματος τούτου, ἔξεστι γινῶναι πρῶτον μὲν ἐξ ἀποφάσεως τοῦ Κυρίου καθολικῶς εἰπόντος· Ὁ ἀπειθῶν τῷ Υἱῷ οὐκ ὄψεται τὴν ζωὴν· ἀλλ' ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ μενεῖ ἐπ' αὐτόν· ἔπειτα καὶ ἐξ ἱστοριῶν ἐν τῇ Παλαιᾷ καὶ τῇ Καινῇ Γραφῇ φερομένων. Ἴδου γὰρ ὁ μὲν Ἄχαρ, ἠνίκα ἔκλεψε τὴν γλῶσσαν τὴν χρυσοῦν καὶ τὴν ψιλὴν, ἐπὶ πάντα τὸν λαὸν γέγονεν ὀργὴ Κυρίου, καίτοιγε ἀγνοήσαντα καὶ τὸν ἡμαρτηκότα καὶ τὸ ἀμάρτημα, μέχρις ὅτε ἐφανερώθη ὁ προειρημένος, καὶ τὸν φοβερόν ἐκείνον ἅμα πᾶσι τοῖς ἰδίοις ὑπέμεινεν ὄλεθρον. Ὁ δὲ Ἡλεὶ καίπερ οὐκ ἐφησυχάσας τοῖς ἑαυτοῦ υἱοῖς, οἵτινες ἦσαν υἱοὶ λοιμοῦ, πολλάκις δὲ αὐτοῖς παραινέσας, καὶ εἰπὼν, Μὴ, τέκνα, οὐκ ἀγαθὰ ἀκούω περὶ ὑμῶν, καὶ λόγῳ πλείονι κατασκευάσας τῆς ἀμαρτίας τὸ ἄτοπον καὶ τῆς κρίσεως τὸ ἄφευκτον, ὅτι μὴ ὅπως ἐξεδίκησε, μηδὲ τὸν πρέποντα ζῆλον κατ' αὐτῶν ἐπεδείξατο, τοσοῦτον παρώξυνε τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ, ὡς καὶ τὸν λαὸν τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ συναναλωθῆναι, καὶ τὴν κιβωτὸν αὐτὴν ὑπὸ τῶν ἀλλοφύλων ληφθῆναι, καὶ αὐτὸν ἐπὶ τούτοις οἰκτρῶ τέλει

θανατωθῆναι. Εἰ δὲ κατὰ τῶν μὴ συνεγνωκότων τῷ ἁμαρτήσαντι, καὶ κατὰ τῶν κωλυσάντων, καὶ διαμαρτυραμένων τὸ ἁμάρτημα, τοσαύτη ἡ ὀργὴ ἐξεκαύθη, τί ἂν τις εἴποι περὶ τῶν γινωσκόντων καὶ ἐφησυχάζοντων; Οἵτινες ἐὰν μὴ ἐπιδείξωνται τὰ 31.1116 ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου πρὸς τοὺς Κορινθίους εἰρημένα, εἰπόντος· Διὰ τί οὐχὶ μᾶλλον ἐπενθήσατε, ἵνα ἐξαρθῆ ἕκ μέσου ὑμῶν ὁ τὸ ἔργον τοῦτο ποιήσας; καὶ τὰ ἐξῆς αὐτοῖς ὑπ' αὐτοῦ μαρτυρηθέντα γράψαντος· Ἴδου γὰρ αὐτὸ τοῦτο, τὸ κατὰ Θεὸν λυπηθῆναι, πόσῃ ἐν ὑμῖν κατειργάσατο σπουδὴν· ἀλλὰ ἀπολογίαν, ἀλλὰ ἀγανάκτησιν, ἀλλὰ φόβον, ἀλλὰ ἐπιτόθησιν, ἀλλὰ ζῆλον, ἀλλὰ ἐκδίκησιν· ἐν παντὶ συνεστήσατε ἑαυτοὺς ἀγνοῦς εἶναι ἐν τῷ πράγματι· κινδυνεύουσι πάντως καὶ νῦν ὁμοῦ πάντες τὸν αὐτὸν ὄλεθρον ὑποστῆναι, ἢ καὶ χεῖρονα, ὅσω χείρων τοῦ ἀθετήσαντος νόμον Μωσέως ὁ ἀθετῶν τὸν Κύριον, καὶ ὁ τὸ αὐτὸ τῷ προημαρτηκότι καὶ προκατακριθέντι τολμήσας. Ἐπ' ἑκάστη μὲν γὰρ ἐκδεδίκηται ἕκ ΚΑΪΝ, ἕκ δὲ ΛΑ ΜΕΧ ἔβδομηκοντάκις ἑπτὰ, τὸ ὅμοιον ἡμαρτόν τοις.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΗ'. Ἡ πλεονεξία μέχρι τίνος κρίνεται. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ὅταν ὑπερβῆ τις τοῦ νόμου τὸν ὄρον. Ἔστι δὲ τοῦτο κατὰ μὲν τὴν Παλαιὰν Διαθήκην τὸ πλέον ἑαυτοῦ φροντίσαι ἢ τοῦ πλησίον· γέγραπται γάρ· Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν· κατὰ δὲ τὸ Εὐαγγέλιον, τὸ πλέον τῶν πρὸς τὴν ἐν εστώσαν ἡμέραν ἀναγκαίων σπουδάσαι τι ἑαυτοῦ ἕνεκεν, ὡς ὁ ἀκούσας· Ἄφρον, ταύτη τῇ νυκτὶ τὴν ψυχὴν σου ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ· ἂ δὲ ἡτοίμασας, τί νί ἔσται; Οἷς ἐπιφέρει καθολικώτερον· Οὕτως ὁ θησαυρίζων ἑαυτῷ, καὶ μὴ εἰς Θεὸν πλουτῶν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΘ'. Τί ἔστι τὸ περπερεύεσθαι. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Πᾶν ὃ μὴ διὰ χρείαν, ἀλλὰ διὰ καλλωπισμὸν παρὰ λαμβάνεται, περπερείας ἔχει κατηγορίαν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ν'. Ἐάν τις τὰ μὲν πολυτελέστερα τῆς ἐσθῆτος ἀπωθῆται, αὐτὸ δὲ τὸ εὐτελές, εἴτε ἱμάτιον εἴτε ὑπόδημα οἰονεὶ θέλη ἵνα πρέπη αὐτῷ, εἰ ἁμαρτάνει, ἢ ποῖον πάθος νοσεῖ ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ὁ θέλων ἵνα πρέπη αὐτῷ πρὸς τὸ ἀνθρώποις ἀρέσαι, φανερός ἐστὶν ἀνθρωπάρεσκον νοσῶν, καὶ 31.1117 μετεωριζόμενος ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸ πάθος τῆς περπερείας καὶ ἐν αὐτοῖς εὐτελέσι πληροφορῶν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΑ'. Τί ἔστι Ῥακά. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ἐπιχώριον ῥῆμα ἠπιωτέρας ὕβρεως, πρὸς τοὺς οἰκειότερους λαμβανόμενον.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΒ'. Τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος ποτὲ μὲν, «Μὴ γινώ μεθα κενόδοξοι.» ποτὲ δὲ, «Μὴ ἐν ὀφθαλμοδουλείᾳ ὡς ἀνθρωπάρεσκοι,» τίς ὁ κενόδοξος, καὶ τίς ὁ ἀνθρωπάρεσκος. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Λογίζομαι, ὅτι κενόδοξος μὲν ἐστὶν ὁ, ψιλῆς ἔνε κεν τῆς ἐν κόσμῳ δόξης, τῆς παρὰ τῶν ὀρώντων ἢ ἀκουόντων, ποιῶν τι ἢ λέγων· ἀνθρωπάρεσκος δὲ ὁ πρὸς τὸ θέλημά τινος ἀνθρώπου εἰς ἀρέσκον αὐτοῦ ποιῶν, κἂν ἀτιμίας ἄξιον ἢ τὸ γινόμενον.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΓ'. Τίς ἐστὶν ὁ μολυσμὸς τῆς σαρκὸς, καὶ τίς ὁ μολυσμὸς τοῦ πνεύματος· καὶ πῶς αὐτῶν καθαρεύομεν· ἢ τίς ὁ ἀγιασμὸς· καὶ πῶς αὐτὸν κτησόμεθα. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Μολυσμὸς ἂν εἴη σαρκὸς μὲν τὸ ἀναμίγνυσθαι τοῖς αὐτουργοῦσι τὰ ἀπηγορευμένα, πνεύματος δὲ τὸ ἀδιαφορεῖν πρὸς τοὺς φρονούντας ἢ ποιούντας τὰ τοιαῦτα. Καθαρεύει δὲ τις, ὅταν ἀνάσχηται τοῦ Ἀποστόλου εἰπόντος τῷ τοιοῦτῳ μηδὲ συνεσθίειν, καὶ ὅσα τοιαῦτα· ἢ ὅταν πάθῃ τὸ εἰρημένον ὑπὸ τοῦ Δαβὶδ· Ἀθυμία κατέσχε με ἀπὸ ἁμαρτωλῶν τῶν ἐγκαταλιμπανόντων τὸν νόμον σου· καὶ λύπην τοιαύτην ἐνδείχεται, οἷαν ἐπεδείξαντο οἱ Κορίνθιοι, ὅποτε ἐνεκλήθησαν, ὅτι πρὸς τὸν ἁμαρτήσαντα ἀδιαφόρως διετέθησαν, ἐν παντὶ συστήσαντες ἑαυτοὺς ἀγνοῦς εἶναι ἐν τῷ πράγματι. Ἀγιασμὸς δὲ ἐστὶ τὸ ἀνακεῖσθαι τῷ ἀγίῳ Θεῷ ἐξ ὀλοκλήρου, καὶ ἀδιαστάτως ἐν παντὶ καιρῷ, διὰ φροντίδος καὶ σπουδῆς τῶν αὐτῷ ἀρεσκόντων. Τὸ τε γὰρ λελω βημένον ἐν τοῖς ἀναθήμασιν ἀπρόσδεκτον, καὶ τὸ ἄπαξ

ἀνατεθὲν τῷ Θεῷ εἰς κοινὴν καὶ ἀνθρωπίνην χρῆσιν ἔλκειν ἀσεβὲς καὶ ἀτόλμητον.
31.1120

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΔ΄ Τί ἐστὶ φιλαυτία, καὶ πῶς γνωρίζει ἑαυτὸν ὁ φίλαυτος. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Πολλὰ καταχρηστικῶς λέγεται, ὡσπερ τό· Ὁ φιλῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσει αὐτήν· καὶ ὁ μισῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ εἰς ζωὴν αἰώνιον φυλάξει αὐτήν. Φίλαυτος οὖν ἐστὶν ὁ ἑαυτὸν δῆθεν φιλῶν. Γνωρίζει δὲ ἑαυτὸν, ἐὰν ἄπερ ποιεῖ δι' ἑαυτὸν ποιῆ, κἂν κατ' ἐντολήν ἢ τὸ γινώμενον. Τὸ γὰρ ὑπὲρ τῆς ἑαυτοῦ ἀναπαύσεως ἐλλείψαι τι τῶν πρὸς τὴν χρείαν τοῦ ἀδελφοῦ, εἴτε κατὰ ψυχὴν εἴτε κατὰ σῶμα, φανερὰν ἤδη καὶ τοῖς ἄλλοις ἔχει τῆς φιλαυτίας τὴν κακίαν, ἧς τὸ τέλος ἀπώλεια.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΕ΄. Ποία διαφορὰ πικρίας, καὶ θυμοῦ, καὶ ὀργῆς, καὶ παροξυσμοῦ. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Θυμοῦ μὲν καὶ ὀργῆς ἢ διαφορὰ τάχα ἐν διαθέσει καὶ ὀρμῇ κεῖται· τοῦ μὲν ὀργιζομένου ἐν διαθέσει μόνῃ ἔχοντος τὸ πάθος, ὡς δηλοῖ ὁ εἰπὼν· Ὀργί ζεσθε, καὶ μὴ ἀμαρτάνετε· τοῦ δὲ θυμουμένου ἤδη τι καὶ πλέον δεικνύντος· θυμὸς γὰρ αὐτοῖς, φησὶ, κατὰ τὴν ὁμοίωσιν τοῦ ὄφεως· καὶ, Ὁ Ἡρώδης ἦν θυμομαχῶν Τυρίοις καὶ Σιδονίοις. Καὶ τὸ σφοδρότερον ἀπὸ θυμοῦ κίνημα παροξυσμὸς ὀνομάζεται· ἢ δὲ πικρία κατασκευὴν δεινότεραν τῆς κακίας ἐμφαίνει.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ν΄ Τοῦ Κυρίου ἀποφηνάμενου, ὅτι «Ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται» καὶ τοῦ Ἀποστόλου παρ' ἀγγέλλοντος, «Μὴ τὰ ὑψηλὰ φρονεῖν» καὶ ἀλλαχοῦ λέγοντος· «Ἀλαζόνες, ὑπερήφανοι, τετυφωμένοι» καὶ πάλιν· «Ἡ ἀγάπη οὐ φουσιούται» τίς ἐστὶν ὁ ὑψηλόφρων, καὶ τίς ὁ ἀλαζών, καὶ τίς ὁ ὑπερήφανος, τίς δὲ ὁ τετυφωμένος ἢ τίς ὁ πεφουσιωμένος. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ὑψηλόφρων μὲν εἶη ἂν καὶ ὁ ἑαυτὸν ὑψῶν, ὁ ἐπὶ τοῖς προσοῦσιν αὐτῷ κατορθώμασι μεγαλοφρονῶν καὶ ἐπαιρόμενος, κατὰ τὸν Φαρισαῖον ἐκεῖνον, καὶ μὴ τοῖς ταπεινοῖς συναπαγόμενος. Ὁ αὐτὸς δ' ἂν λέγοιτο καὶ πεφουσιωμένος, κατὰ τὸ Κορινθίων ἔγκλημα. Ἀλαζών δὲ ὁ μὴ στοιχῶν τοῖς νενομοθετημένοις, μηδὲ πληρῶν τὸ τῷ αὐτῷ στοιχεῖν κανόνι, τὸ αὐτὸ φρονεῖν· ἰδίαν δὲ ὁδὸν δικαιοσύνης καὶ εὖσε βείας ἐπινοῶν. Ὑπερήφανος δὲ ὁ ἐπὶ τοῖς προσοῦσιν αὐτῷ κομπάζων, καὶ ὑπὲρ ὃ ἐστὶ φαίνεσθαι ἐπιτηδεύων. Τετυφωμένος δὲ ἢ ὁ αὐτὸς ἐστὶ τάχα τῷ ὑπερηφάνῳ, ἢ ἐγγὺς τούτου, κατὰ τὸ ὑπὸ 31.1121 τοῦ Ἀποστόλου εἰρημένον· Τετύφωται, μηδὲν ἐπιστάμενος.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΖ΄. Ἐὰν τις ἐλάττωμα ἔχη ἀδιόρθωτον, καὶ συν εχέστερον καταγινωσκόμενος βλάπτηται, εἰ συμφέρει μᾶλλον ἐπαφιέναι αὐτῷ. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τοῦτο καὶ ἀλλαχοῦ εἴρηται, ὅτι τοὺς ἀμαρτάνοντας ἐπιστρέφειν μακροθύμως δεῖ, κατὰ τὸν ὑποδεδειγμένον τρόπον παρὰ τοῦ Κυρίου. Ἐὰν δὲ μὴ ἀρκέσει αὐτῷ πρὸς ἐπιστροφὴν ἢ τῶν πλειόνων κατὰ γινώσκοντας καὶ ἐπιτίμησις, ὡς τῷ Κορινθίῳ, ὡς ἐθνικὸν ὁρᾶσθαι χρὴ τὸν τοιοῦτον. Ἐναφίεσθαι δὲ τὸν ὑπὸ τοῦ Κυρίου κατακεκριμένον κατ' οὐδένα τρόπον ἀσφαλὲς οὐδενί, τοῦ μὲν Κυρίου εἰπόντος, ὅτι συμφέρει ἵνα τις, ἕνα ὀφθαλμὸν, ἢ μίαν χεῖρα, ἢ ἕνα πόδα ἀπολέσας, εἰσέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν, ἢ ἐν τῷ φείσασθαι τινος τούτων, ὅλος βληθῆ εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρὸς, ὅπου ἐστὶν ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων· καὶ τοῦ Ἀποστόλου μαρτυροῦντος, ὅτι μικρὰ ζύμη ὅλον τὸ φύραμα ζυμοῖ.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΗ΄. Ὁ κατ' ἐπιτηδεύσιν ψευδόμενος κρίνεται μόνον; ἢ καὶ ὁ κατὰ ἄγνοιαν τι παρὰ τὸ ἀληθὲς ἀπολύτως φθελγόμενος; ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τὸ κρίμα τοῦ Κυρίου καὶ ἐπὶ τῶν κατὰ ἄγνοιαν ἀμαρτανόντων φανερόν, εἰπόντος· Ὁ μὴ γνοὺς, ποιήσας δὲ ἄξια πληγῶν, δαρήσεται ὀλίγας. Πανταχοῦ δὲ ἢ ἀξιόλογος μετάνοια βεβαίαν ἔχει τὴν ἐλπίδα τῆς ἀφέσεως.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΘ'. Ἐὰν ἐνθυμηθῆ τις μόνον ποιῆσαί τι, καὶ μὴ ποιήσῃ, εἰ καὶ οὗτος ὡς ψεύστης κρίνεται ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ Εἰ κατ' ἐντολήν ἐστιν ὁ ἐνεθυμήθη ποιῆσαι, οὐχ ὡς ψεύστης μόνον, ἀλλὰ καὶ ὡς ἀπειθῆς κατακρίνεται. Ἐτάζων γὰρ καρδίας καὶ νεφροῦς ὁ Θεός.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ξ'. Ἐάν τις προληφθεὶς ὀρίσῃ τι πράξαι τῶν μὴ ἀρεσκόντων Θεῷ, τί χρὴ μάλλον, ἀνατρέψαι τὸ κακῶς ὀρισθὲν, ἢ φόβῳ τοῦ ψεύδους τελέσαι τὴν ἀμαρτίαν. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος, Οὐχ ὅτι ἀφ' ἑαυτῶν ἱκανοὶ ἐσμεν λογίσασθαί τι ὡς ἐξ ἑαυτῶν· καὶ αὐτοῦ τοῦ Κυρίου ὁμολογοῦντος, ὅτι Οὐ δύναμαι ἐγὼ ποιεῖν ἀπ' ἑμαυτοῦ οὐδέν· καὶ πάλιν· Τὰ ῥήματα, 31.1124 ἃ ἐγὼ λαλῶ ὑμῖν, ἀπ' ἑμαυτοῦ οὐ λαλῶ· καὶ ἀλλαχοῦ λέγοντος, ὅτι Καταβέβηκα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, οὐχ ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με Πατρὸς, μετανοῆσαι ὀφείλει ὁ τοιοῦτος· πρῶτον μὲν, ὅτι ἀφ' ἑαυτοῦ τολμᾷ τι ὀρίξειν, οἷον ἂν ἦ· οὐδὲ γὰρ αὐτὰ τὰ καλὰ ἐξ ἀυθεντίας ποιεῖν χρὴ· ἔπειτα δὲ, καὶ σφοδρότερον, ὅτι παρὰ τὸ ἀρέσκον Θεῷ ὀρίσαι οὐκ ἐφοβήθη. Ὅτι δὲ ἀνατρέπειν χρὴ τὸ παρ' ἐντολήν τοῦ Κυρίου κατὰ πρόληψιν ὀρισθὲν, δείκνυται σαφῶς ἐπὶ τοῦ ἀποστόλου Πέτρου, ὀρισσαμένου μὲν κατὰ πρόληψιν, ὅτι Οὐ μὴ νίψῃς τοὺς πόδας μου εἰς τὸν αἰῶνα· ἐπειδὴ δὲ ἤκουσε τοῦ Κυρίου ἀποφηναμένου· Ἐάν μὴ νίψω σε, οὐκ ἔχεις μέρος μετ' ἐμοῦ, εὐθὺς μεταθεμένου, καὶ εἰπόντος· Κύριε, μὴ τοὺς πόδας μου μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς χεῖρας καὶ τὴν κεφαλὴν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΞΑ'. Ἐάν τις μῆτε ἐργάζεσθαι δύνηται, μῆτε τοὺς ψαλμοὺς μαθεῖν βούληται, τί χρὴ αὐτῷ ποιῆσαι. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τοῦ Κυρίου ἐν παραβολῇ εἰπόντος περὶ τῆς ἀκάρου συκῆς· Ἐκκοψον αὐτήν, ἵνα τί καὶ τὴν γῆν καταργεῖ; προσάγειν μὲν αὐτῷ τὴν ἐπιμέλειαν πᾶσαν ἀναγκαῖον· ἐάν δὲ μὴ ἀνέχηται, τὸ προστεταγμένον περὶ τοῦ ἐπιμένουστος τῇ ἀμαρτίᾳ καὶ ἐπ' αὐτῷ παραφυλαχθῆναι χρὴ. Καὶ γὰρ ὁ ἀργὸς τοῦ καλοῦ μετὰ τοῦ διαβόλου καὶ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ κρίνεται.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΞΒ'. Τί ἐάν ποιήσῃ τις ὡς κρύψας τὸ τάλαντον, κατακρίνεται. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ὁ οἰανδήποτε χάριν Θεοῦ παρακατασχῶν εἰς ἀπόλαυσιν ἑαυτοῦ, καὶ μὴ ἄλλους εὐεργετῶν, ὡς κρύπτων τὸ τάλαντον κατακρίνεται.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΞΓ'. Τί ἐάν ποιήσῃ τις, κατακρίνεται, ὡς ἐκεῖνοι οἱ γογγύσαντες κατὰ τῶν ἐσχάτων. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ἐκαστος ἐπὶ τῷ ἰδίῳ ἀμαρτήματι κατακρίνεται· καὶ οἱ γογγύσαντες ἐπὶ τῷ γογγυσμῷ. Ἄλλοι δὲ πολλακίς δι' ἄλλην ὑπόθεσιν γογγύζουσιν. Οἱ μὲν γὰρ, ὅτι ἐπέλειπεν αὐτοῖς τὰ πρὸς χορτασίαν, ὡς γαστρίμαργοι καὶ θεοποιοῦντες τὴν κοιλίαν· οἱ δὲ, ὅτι τὰ ἴσα τοῖς ἐσχάτοις ἐτιμήθησαν, φθόνου διδόντες ἀπὸ δεξιῶν τοῦ συζύγου τῷ φόνῳ· καὶ ἄλλοι δι' ἄλλο τι. 31.1125

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΞΔ'. Τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ λέγοντος, «Συμφέρει αὐτῷ ἵνα κρεμασθῆ μύλος ὀνικός περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ ῥιφή εἰς τὴν θάλασσαν, ἢ ἵνα σκανδαλίση ἓνα τῶν μικρῶν τούτων»· τί ἐστὶ τὸ σκανδαλίσει; ἢ πῶς αὐτὸ φυλαξώμεθα, ἵνα μὴ τὸ οὕτω φοβερόν κριμα ἔλθῃ ἐφ' ἡμᾶς. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ Σκανδαλίζει μὲν τις, παρανομῶν λόγῳ ἢ ἔργῳ, καὶ ἕτερον πρὸς παρανομίαν ἐνάγων, ὡς ὁ ὄφις τὴν Εὐάν, καὶ ἡ Εὐά τὸν Ἀδάμ· ἢ κωλύων ποιῆσαι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ὡς ὁ Πέτρος τὸν Κύριον, εἰπών· Ἰλεώς σοι, Κύριε, οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο· καὶ ἀκούσας· Ὑπαγε ὀπίσω μου, Σατανᾶ, σκάνδαλόν μου εἶ, ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων· ἢ οἰκοδομῶν τὸ φρόνημα τοῦ ἀσθενοῦς εἰς τι τῶν ἀπηγορευμένων, κατὰ τὸ παρὰ τῷ Ἀποστόλῳ γεγραμμένον, εἰπόντι· Ἐάν γὰρ τις ἴδῃ σε, τὸν ἔχοντα γνῶσιν, ἐν εἰδωλείῳ κατακεῖμενον, οὐχὶ ἢ συνείδησις αὐτοῦ ἀσθενοῦς ὄντος οἰκοδομηθήσεται εἰς τὸ τὰ εἰδωλόθυτα ἐσθίειν; οἷς ἐπιφέρει· Διόπερ εἰ βρῶμα σκανδαλίζει τὸν ἀδελφόν μου, οὐ μὴ φάγω κρέα εἰς τὸν αἰῶνα, ἵνα μὴ τὸν ἀδελφόν μου σκανδαλίσω. Γίνεται δὲ τὸ σκάνδαλον κατὰ πλείονας αἰτίας. Ἡ γὰρ παρὰ τὸν

σκανδαλίζοντα τὸ σκάνδαλον γίνεται, ἢ παρὰ τὸν σκανδαλιζόμενον τὸ σκανδαλισθῆναι συμβαίνει. Καὶ ἐν τούτοις πάλιν διαφόρως ποτὲ μὲν γὰρ κατὰ ἀπειρίαν ἢ τούτου, ἢ ἐκείνου. Ἔστι δὲ ὅτε ἐν τῇ ὀρθοτομίᾳ τοῦ λόγου ἢ τῶν σκανδαλιζομένων κακία ἐκ δηλοτέρᾳ γίνεται· καὶ ἐν τοῖς πράγμασι δὲ ὁμοίως. Ἡ γὰρ ἐντολὴν Θεοῦ ποιοῦντος, ἢ τοῖς ἐν ἐξουσίᾳ κειμένοις ἐπ' ἀδείας χρωμένους ὁ σκανδαλιζόμενος σκανδαλίζεται. Ὅταν μὲν οὖν τοῖς κατ' ἐντολὴν γινομένοις προσκόπτωσιν ἄνθρωποι, καὶ ἐπὶ τούτοις σκανδαλίζονται (ὡς ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ τινὲς ἐπὶ τοῖς ὑπὸ τοῦ Κυρίου κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς γινομένοις καὶ λεγομένοις), τότε χρὴ μνημονεύειν τοῦ Κυρίου περὶ τῶν τοιούτων ἀποκριναμένου, ἠνίκα προσελθόντες οἱ μαθηταὶ εἶπον αὐτῷ· Οἶδας, ὅτι οἱ Φαρισαῖοι, ἀκούσαντες τὸν λόγον, ἐσκανδαλίσθησαν; πρὸς οὓς φησὶ· Πᾶσα φυτεία, ἣν οὐκ ἐφύτευσεν ὁ Πατὴρ μου ὁ οὐράνιος, ἐκριζωθήσεται. Ἄφετε αὐτούς· τυφλοὶ εἰσὶν ὁδηγοὶ τυφλῶν. Τυφλὸς δὲ τυφλὸν ἐὰν ὀδηγῇ, ἀμφότεροι εἰς βόθυνον ἐμπεσοῦνται. Καὶ πολλὰ τοιαῦτα 31.1128 καὶ ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις, καὶ παρὰ τῷ Ἀποστόλῳ εὗροι τις ἄν. Ὅταν δὲ ἐπὶ τοῖς ἐν ἐξουσίᾳ ἡμετέρα κειμένοις προσκόπη τις, ἢ σκανδαλίζεται, εἰς ἀνάμνησιν ἐλθεῖν δεῖ τότε τῶν τοῦ Κυρίου πρὸς τὸν Πέτρον ῥημάτων, εἰπόντος· Ἄρα γε ἐλεύθεροὶ εἰσὶν οἱ υἱοί· ἵνα δὲ μὴ σκανδαλίσωμεν αὐτούς, πορευθεὶς εἰς τὴν θάλασσαν, βάλε ἄγκιστρον, καὶ τὸν ἀναβαίνοντα πρῶτον ἰχθὺν ἄρον· καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ, εὐρήσεις στατήρα· ἐκεῖνον λαβὼν, δὸς αὐτοῖς ἀντὶ ἐμοῦ καὶ σοῦ· καὶ τῶν τοῦ Ἀποστόλου πρὸς Κορινθίους γραμμάτων, ἐν οἷς φησὶ· Οὐ μὴ φάγω κρέα εἰς τὸν αἰῶνα, ἵνα μὴ τὸν ἀδελφόν μου σκανδαλίσω· καὶ πάλιν· Καλὸν τὸ μὴ φαγεῖν κρέα, μηδὲ πιεῖν οἶνον, μηδὲ ἐν ᾧ ὁ ἀδελφός σου προσκόπτει, ἢ σκανδαλίζεται, ἢ ἀσθενεῖ. Ὅπως δὲ ἐστὶ φοβερὸν τὸ ἐπὶ τοῖς ἐν ἐξουσίᾳ κείσθαι δοκοῦσι περιορᾶν τὸν ἀδελφὸν σκανδαλιζόμενον ἐν τούτοις, δείκνυσι μὲν ἢ τοῦ Κυρίου παραγγελία, καθόλου πάντα σκανδαλισμοῦ τρόπον ἀπαγορεύοντος, καὶ λέγοντος· Ὅρατε μὴ καταφρονήσητε ἐνός τῶν μικρῶν τούτων· λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι οἱ ἄγγελοι αὐτῶν διαπαντὸς βλέπουσι τὸ πρόσωπον τοῦ Πατρὸς μου, τοῦ ἐν οὐρανοῖς. Μαρτυρεῖ δὲ καὶ ὁ Ἀπόστολος λέγων ποτὲ μὲν· Ἀλλὰ τοῦτο κρίνατε μᾶλλον, τὸ μὴ τιθέναι πρόσκομμα τῷ ἀδελφῷ ἢ σκάνδαλον· ποτὲ δὲ διὰ περισσοτέρας κατασκευῆς σφοδρότερον ἀπαγορεύων τὸ ἄτοπον, δι' ὧν φησὶ· Ἐὰν γὰρ τις ἴδῃ σέ, τὸν ἔχοντα γνῶσιν, ἐν εἰδωλείῳ κατακείμενον, οὐχὶ ἢ συνείδησις αὐτοῦ ἀσθενοῦς ὄντος οἰκοδομηθήσεται εἰς τὸ τὰ εἰδωλόθυτα ἐσθίειν; καὶ ἀπολεῖται ὁ ἀσθενῶν ἀδελφὸς ἐπὶ τῇ σῆ γνώσει, δι' ὃν Χριστὸς ἀπέθανεν. Οἷς ἐπιφέρει· Οὕτω δὲ ἀμαρτάνοντες εἰς τοὺς ἀδελφούς, καὶ τύπτοντες αὐτῶν τὴν συνείδησιν ἀσθενοῦσαν, εἰς Χριστὸν ἀμαρτάνετε. Διόπερ εἰ βρῶμα σκανδαλίζει τὸν ἀδελφόν μου, οὐ μὴ φάγω κρέα εἰς τὸν αἰῶνα, ἵνα μὴ τὸν ἀδελφόν μου σκανδαλίσω. Καὶ ἄλλα χοῦ, εἰπών· Ἡ μόνος ἐγὼ καὶ Βαρνάβας οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν τοῦ μὴ ἐργάζεσθαι; ἐξῆς ἐπιλέγει· Ἀλλ' οὐκ ἐχρησάμεθα τῇ ἐξουσίᾳ ταύτῃ, ἀλλὰ πάντα στέγομεν, ἵνα μὴ ἐγκοπὴν τινα δῶμεν τῷ Εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ. Οὕτω δὲ φοβεροῦ δειχθέντος τοῦ ἐπὶ τοῖς ἐν ἐξουσίᾳ κειμένοις σκανδαλίζειν τὸν ἀδελφόν, τί ἄν τις εἴποι περὶ τῶν ἐν τῷ τὰ ἀπαγορευμένα ποιεῖν ἢ λέγειν σκανδαλιζόντων; καὶ μάλιστα ὅταν ἢ γνῶσιν ἔχων περισσοτέραν φαίνεται ὁ σκανδαλίζων, ἢ ἐν βαθμῷ ἐξετάζεται ἱερατικῶς· ὅς, ὡς περ κανῶν καὶ τύπος ὀφείλων προκειῖσθαι τοῖς ἄλλοις, κἂν βραχὺ τι παρίδη τῶν γεγραμμένων, ἢ πράξας τὸ κεκωλυμένον, ἢ ἔλλιπὼν τὸ προστεταγμένον 31.1129 νον, ἢ ὅλως ἐφησυχάσας τινὶ τοιούτῳ, καὶ ἐν τούτῳ μόνῳ τοσοῦτον ἔχει τὸ κρῖμα, ὥστε τὸ αἶμα τοῦ ἀμαρτάνοντος, φησὶν, ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ ἐκζητηθήσεται.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΞΕ'. Πῶς τὴν ἀλήθειαν ἐν ἀδικίᾳ τις κατέχει. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ Ὅταν τοῖς παρὰ τοῦ Θεοῦ δεδομένοις ἀγαθοῖς εἰς τὰ ἴδια θελήματα καταχρήσεται, ὅπερ

ἀπηνήσατο ὁ Ἀπόστολος εἰπών· Οὐ γάρ ἐσμεν, ὡς οἱ πολλοὶ, κατηλεύοντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ· καὶ πάλιν· Οὔτε γάρ ποτε ἐν λόγῳ κολακείας ἐγενήθημεν, καθὼς οἴδατε, οὔτε ἐν προφάσει πλεονεξίας, Θεὸς μάρτυς· οὔτε ζητοῦντες ἐξ ἀνθρώπων δόξαν, οὔτε ἀφ' ἑμῶν, οὔτε ἀπὸ ἄλλων.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ε΄. Τί ἐστὶν ἔρις, καὶ τί ἐστὶν ἐριθεία ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ Ἔρις μὲν ἐστὶν, ὅταν τις, ὑπὲρ τοῦ μὴ ἐλάττων φανῆναί τινος, σπουδάζη ποιεῖν τι· ἐριθεία δὲ τὸ ἐξ ὧν ποιεῖ τις ἐπιδεικτικῶς ἢ κενοδόξως προκαλεῖσθαι, καὶ ἐρεθίζειν ἄλλους εἰς τὰ ὅμοια. Καὶ γὰρ ὁ Ἀπόστολος, ποτὲ μὲν ἐριθείας μνημονεύων, τὴν κενοδοξίαν ἐπισυνάπτει, εἰπών, Μηδὲν κατ' ἐριθείαν ἢ κενοδοξίαν· ποτὲ δὲ κενοδοξίαν προτάξας, μετὰ ταύτης καὶ τὴν ἐριθείαν ἐτέρῳ ὀνόματι ἀπαγορεύει, λέγων· Μὴ γινώμεθα κενόδοξοι, ἀλλήλους προκαλοῦμενοι.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΕΖ΄. Τί ἐστὶν ἀκαθαρσία, καὶ τί ἐστὶν ἀσέλγεια. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τὴν μὲν ἀκαθαρσίαν ὁ νόμος ἔδειξε, χρησάμενος τῷ ὀνόματι ἐπὶ τῶν ἀκουσίως ἐκ φυσικῆς ἀνάγκης συμβαινόντων· τὴν δὲ ἀσέλγειαν δοκεῖ μοι ἐμφαίνειν ὁ σοφώτατος Σολομῶν, ἡδὺν καὶ ἀνάληγον ὀνομάσας· ὡς εἶναι τὴν ἀσέλγειαν διάθεσιν ψυχῆς μὴ ἔχουσαν ἢ μὴ φέρουσαν ἄλγος ἀθλητικόν· ὥσπερ καὶ ἀκρασία ἐστὶν ἢ μὴ σχοῦσα κράτος κατὰ τῶν ἐνοχλοσῶν ἡδονῶν

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΕΗ΄. Τί ἴδιον θυμοῦ, καὶ τί ἴδιον ἀγανακτήσεως εὐλόγου, καὶ πῶς πολλάκις ἀπὸ ἀγανακτήσεως ἀρχόμενοι, εὐρισκόμεθα θυμούμενοι. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Θυμοῦ ἴδιον ὄρμη ψυχῆς ἐν μελέτῃ κακώσεως 31.1132 κατὰ τοῦ παροξύναντος· ἀγανακτήσεως δὲ ἐπιστῆ μόνος ἴδιον σκοπὸς διορθώσεως τοῦ ἡμαρτηκότος ἀπὸ διαθέσεως ἀπαρεσκομένης τῷ γενομένῳ. Τὸ δὲ ἀπὸ καλοῦ ἀρχομένην ψυχὴν ἐκπίπτειν εἰς κακόν, οὐδὲν παράδοξον· πολλὰ γὰρ ἂν τις εὔροι τοιαῦτα. Διόπερ μνημονεύειν χρὴ τῆς θεοπνεύστου Γραφῆς λεγούσης· Ἐχόμενα τρίβου σκάνδαλα ἔθεντό μοι· καὶ πάλιν· Ἐὰν δὲ καὶ ἀθλῆ τις, οὐ στεφανοῦται, ἐὰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ· καὶ φυλάσσεσθαι πανταχοῦ τὴν τε ἀμετρίαν καὶ τὴν ἀκαιρίαν, καὶ τὴν ἀταξίαν. Παρὰ γὰρ τὴν αἰτίαν τῶν εἰρημένων ἕκαστον, καὶ τὸ δόξαν εἶναι καλόν, πολλάκις εἰς κακὸν μετέπεσεν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΕΘ΄. Τὸν μὴ ἔλαττον ἐσθίοντα τῶν λοιπῶν, μήτε σῶμα ἔχοντα κατερρίμμενον, μήτε ἐμπαθῆ γνωριζόμενον, ἀδυναμίαν δὲ πρὸς τὸ ἔργον ὀδυρόμενον, πῶς δεῖ μετέρχεσθαι. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Πᾶσα πρόφασις ἀργίας πρόφασίς ἐστὶν ἄμαρτίας· τὴν γὰρ σπουδὴν μέχρι θανάτου, ὥσπερ καὶ τὴν ὑπομονὴν, ἐπιδείκνυσθαι χρὴ. Ὅτι δὲ ἡ ὀκνηρία τῇ πονηρίᾳ συνεζευγμένη κατακρίνει τὸν ὀκνηρόν, ἐκ τῶν τοῦ Κυρίου ῥημάτων φανερόν, εἰπόντος· Δούλε πονηρὸν καὶ ὀκνηρὸν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ο΄. Τὸν παραχρῶμενον τοῖς ἱματίοις ἢ τοῖς ὑποδήμασι πῶς δεῖ μετέρχεσθαι· ἐγκαλούμενος γὰρ, μικρολογίαν τοῦ ἐγκαλοῦντος καὶ γογγυσμὸν ὑποπτέυει. Εἰ δὲ μετὰ τὴν προσήκουσαν δευτέραν καὶ τρίτην παράκλησιν τοῖς αὐτοῖς ἐπιμένει, τί χρὴ αὐτῷ ποιεῖν ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ἐκβάλλει τὴν παράχρησιν ὁ Ἀπόστολος εἰπών· Ὡς χρώμενοι τῷ κόσμῳ τούτῳ, καὶ μὴ παραχρῶμενοι. Τῆς γὰρ χρήσεως τὸ μέτρον ἢ ἀπαραίτητος ἀνάγκη τῆς χρείας· ἢ δὲ ὑπὲρ τὴν χρείαν ἢ πλεονεξίας, ἢ φιληδονίας, ἢ κενοδοξίας ἔχει τὴν νόσον. Ὁ δὲ ἐπιμένων τῇ ἀμαρτίᾳ ἔχει τὸ κρῖμα τοῦ μὴ μετανοοῦντος.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΟΑ΄. Εἰσὶ τινες οἱ πρὸ πλείονος τὸ ἡδύτερον τῶν ἐδεσμάτων ἐπιζητοῦντες· ἄλλοι δὲ τὸ πλεῖον μᾶλλον ἢ τὸ ἡδὺν διὰ τὸν κόρον θέλουσιν· πῶς οὖν ἀμφοτέρους πληροφορεῖν χρὴ. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ἀμφοτέροι νοσοῦσιν· ὁ μὲν τὴν φιληδονίαν, ὁ δὲ τὴν πλεονεξίαν. Οὔτε δὲ ὁ φιλήδονος οὔτε ὁ πλεονέκτης ἐν οἰωδήποτε πράγματι ἐκτὸς κατακοί 31.1133 σεώς ἐστὶν. Ἀμφοτέρων οὖν

εὐσπλάγχχνως ἐπιμε ληθῆναι χρή πρὸς θεραπείαν τοῦ πάθους. Εἰ δὲ μὴ θεραπεύονται τὴν νόσον, φανερόν τὸ κρῖμα τῶν μὴ μετανοούντων.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΟΒ΄. Ἐάν τις περὶ τὴν μετάληψιν ἐν ἀδελφότητι ἀσέ μως ἀναστρέφεται λαβρότερον ἐσθίων ἢ πίνων, εἰ δεῖ αὐτὸν ἐλέγχεσθαι. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ὁ τοιοῦτος οὐ φυλάσσει τὸ παράγγελμα τοῦ Ἄπο στόλου εἰπόντος· Εἴτε ἐσθίετε, εἴτε πίνετε, εἴτε τι ποιεῖτε, πάντα εἰς δόξαν Θεοῦ ποιεῖτε· καὶ πάλιν· Πάντα εὐσχημόνως καὶ κατὰ τάξιν γινέσθω καὶ χρήζει διορθώσεως, πλὴν εἰ μή τις ἀνάγκη τοῦ κόπου ἢ τοῦ τάχους κατεπεῖγοι· ἀλλὰ καὶ τότε χρή τὸ ἀπρόσκοπον ἐσπουδασμένως φυλάττειν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΟΓ΄. Τὸν μὴ ἐν ἐπιθυμίᾳ τῆς τοῦ ἀδελφοῦ διορθώσεως ἐλέγχοντα τὸν ἀμαρτάνοντα, ἀλλ' ἐν πάθει τῆς ἑαυτοῦ ἐκδικήσεως, πῶς χρή διορθοῦσθαι μετὰ πλείονα παράκλησιν τῷ αὐτῷ ἐπιμένοντα πᾶ θει ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ὡς φίλαυτος καὶ φίλαρχος γνωριζέσθω ὁ τοιοῦτος· καὶ ὁ τῆς διορθώσεως τρόπος αὐτῷ κατ' ἐπι στήμην τῆς θεοσεβείας φανερούσθω. Εἰ δὲ ἐπιμένοι τῇ κακίᾳ, δῆλον τὸ κρῖμα κατὰ τῶν μὴ μετανοούντων.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΟΔ΄. Τοὺς ἐξερχομένους ἐκ τῆς ἀδελφότητος, καὶ βουλομένους μονήρη βίον ζῆν, ἢ μετὰ ὀλίγων τῷ αὐτῷ ἔπεσθαι σκοπῷ τῆς εὐσεβείας, εἰ χρή ἀφορίζειν, διδασθῆναι ἀπὸ τῆς Γραφῆς δεόμεθα. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Πολλάκις τοῦ Κυρίου εἰπόντος· Ὁ Υἱὸς ἀφ' ἑαυτοῦ ποιεῖ οὐδέν· καὶ ὅτι Καταβέβηκα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, οὐχ ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με Πατρός· καὶ τοῦ Ἄπο στόλου μαρτυροῦντος, Ὅτι ἡ σὰρξ ἐπιθυμεῖ κατὰ τοῦ πνεύματος, τὸ δὲ πνεῦμα κατὰ τῆς σαρκός· ταῦτα δὲ ἀντίκεινται ἀλλήλοις, ἵνα μὴ ἂ ἂν θέλω μεν, ταῦτα ποιῶμεν· πᾶν τὸ κατὰ τὸ ἴδιον θέλημα αἰρετόν ἀλλότριον θεοσεβούντων. Πληρέστερον δὲ περὶ τῶν τοιούτων ἐν τοῖς κατὰ πλάτος εἰρημένους ἀπεκρινάμεθα.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΟΕ΄. Εἰ παντὸς ἀμαρτήματος, εἴτε κατὰ νοῦν, εἴτε κατὰ λόγον, εἴτε κατὰ πράξιν, τὸν Σατανᾶν αἴτιον λέγειν ἀκόλουθον. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Καθόλου οἶμαι, ὅτι αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν ὁ Σατανᾶς 31.1136 αἴτιος γενέσθαι τινὶ ἀμαρτίας οὐ δύναται· τοῖς δὲ ἐνυπάρχουσι ποτὲ μὲν φυσικοῖς κινήμασι, ποτὲ δὲ καὶ ἀπηγορευμένοις πάθει συγχρώμενος, δι' αὐτῶν καὶ ἐπὶ τὰ οἰκεῖα τῶν παθῶν ἀπάγειν ἐπιχειρεῖ τοὺς μὴ νήφοντας. Συγκέχρηται δὲ τοῖς μὲν φυσικοῖς, ὡς ἐπὶ τοῦ Κυρίου ποιῆσαι ἐπειράθη, ἠνίκα ἦσθετο αὐ τοῦ πεινάσαντος, εἰπὼν· Εἰ Υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, εἰπέ ἵνα οἱ λίθοι οὗτοι ἄρτοι γένωνται· πάθει δὲ ἀπ ηγορευμένοις, ὡς ἐπὶ τοῦ Ἰούδα, ὃν ἐπειδὴ φιλαργυρίαν νοσοῦντα κατέμαθε, τούτῳ συγχρησάμενος τῷ πάθει, καὶ εἰς τὸ τῆς προδοσίας πτώμα τὸν φιλάργυρον διὰ τῶν τριάκοντα ἀργυρίων κατηκόντισεν. Ὅτι δὲ καὶ τὰ κακὰ ἐξ ἡμῶν αὐτῶν ἀναφύεται, δείκνυσι σαφῶς ὁ Κύριος· Ἐκ γὰρ τῆς καρδίας, φησὶν, ἐξέρχονται οἱ διαλογισμοὶ οἱ πονηροί. Συμβαίνει δὲ τοῦτο τοῖς ἐξ ἀμελείας ἀγεώργητα καταλιποῦσι τὰ φυσικὰ τῶν ἀγαθῶν σπέρματα, ὡς κατὰ τὸ ἐν Παροιμίαις εἰρημένον· Ὡσπερ γεώργιον ἀνὴρ ἄφρων, καὶ ὡσπερ ἀμπελῶν ἄνθρωπος ἐνδεὴς φρενῶν. Ἐὰν ἀφῆς αὐτὸν, χερσωθήσεται, καὶ χορτο μανήσει ὄλος, καὶ γίνεται ἐκλελειμμένος. Τῇ δὲ ἐκ τῆς τοιαύτης ἀμελείας κεχερσωμένη καὶ ἐκλελειμμένη ψυχῇ ἀκόλουθον ἐξ ἀνάγκης τὸ ἀκάνθας καὶ τριβόλους ἀνατέλλειν, καὶ πάσχειν ἐκεῖνο τὸ εἰρημένον· Ἔμεινα ἵνα ποιῆση σταφυλὴν, ἐποίησε δὲ ἀκάνθας. Περὶ ἧς ψυχῆς προεῖρηται· Καὶ ἐφύτευσά ἀμπελον Σωρήχ, ὃ ἐρμηνεύεται ἐκλεκτή. Τὸ παραπλήσιον δὲ τούτῳ καὶ παρὰ τῷ Ἱερεμίᾳ εὗροι τις ἂν ἐκ προσώπου τοῦ Θεοῦ λέγοντι· Ἐγὼ ἐφύτευσά ἀμπελον καρποφόρον, πᾶσαν ἀληθινὴν· πῶς ἐστράφη εἰς πικρίαν, ἢ ἀμπελος ἢ ἀλλοτρία; ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ο΄. Εἰ χρή οἰκονομία δῆθεν χρησίμου τινὸς ψεύ δεσθαι. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ἡ ἀπόφασις τοῦ Κυρίου τοῦτο οὐ συγχωρεῖ, ἅπαξ εἰπόντος, ὅτι τὸ ψεῦδος ἐκ τοῦ διαβόλου ἐστί· δια φορὰν δὲ ψεύδους οὐδεμίαν

ἐμφήναντος. Καὶ ὁ Ἄπο στολος δὲ μαρτυρεῖ γράφας· Κἂν ἀθλῆ τις, οὐ στε φανοῦται, ἔαν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΟΖ'. Τί ἐστὶ δόλος, καὶ τί ἐστὶ κακοήθεια. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Κακοήθεια μὲν ἐστίν, ὡς λογίζομαι, αὐτὴ ἢ πρώτη καὶ κεκρυμμένη κακία τοῦ ἥθους· δόλος δὲ τὸ πρὸς ἐπιβουλήν περιεργον, ὅταν τις, ἀγαθόν τι σχῆ 31.1137 ματισάμενος, καὶ τοῦτο, ὡσπερ δέλεαρ, τινὲς προθεῖς, δι' αὐτοῦ τὰ τῆς ἐπιβουλῆς κατεργάσῃται

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΟΗ'. Ἐφευρεταὶ κακῶν τίνες εἰσίν. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Οἱ παρὰ τὰ συνήθη τοῖς πολλοῖς καὶ γνώριμα κακὰ ἄλλα τινὰ προσεπινοοῦντες καὶ ἐξευρίσκον τες.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΟΘ'. Ἐάν τις συνεχῶς ἑαυτοῦ ἐπιλαμβάνηται, ὅτι σκληρῶς προσφέρεται τῷ ἀδελφῷ, πῶς διορθωθήσεται. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. ὁ μὲν πράγμα συμβαίνει, ὡς ἐξ αὐτοῦ στο χάζομαι, ἢ ἀπὸ φρονήματος ὑπεροχὴν φανταζομένου, ἢ ἀπὸ λύπης τῆς ἐπὶ ἐλαττώμασι τῶν κατορθοῦν ὀφειλόντων. Τὸ γὰρ ἐξ ἀγαθοῦ τινος ἐλπισθέντος ἐναντίον καὶ λυπηρὸν ἀπαντήσαν καὶ σφοδρότερον πῶς τῆς ψυχῆς καθάπτεται. Ἐπιμελείας δὲ χρειαῖς περισσοτέρας, ἵνα, εἰ μὲν τὸ πρῶτον εἴη, κολάσωμεν τῆς ὑπερηφανίας τὸ πάθος, εἰ δὲ τὸ δεύτερον, πρὸ τῆς ἀγανακτήσεως ἐν παρακλήσει καὶ νουθεσίᾳ τὴν εὐσπλαγχνίαν ἐπιδειξώμεθα. Ἐάν δὲ ἄρα ὁ τρόπος οὗτος τῆς θεραπείας ἀνεργήτος φανῆ διὰ τὴν τοῦ ὑποκειμένου πάθους κακίαν τότε λοιπὸν καὶ τῆ σφοδρότητι τῆς ἀγανακτήσεως μετὰ συμπαθείας ἐπ' ὠφελείᾳ καὶ διορθώσει τοῦ ἀμαρτήσαντος εὐκαίρως καὶ μετὰ λόγου χρησώμεθα.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Π'. Πόθεν συμβαίνει τὸ ὡσπερ τῇ διανοίᾳ ἐπιλείπειν λογισμοὺς ἀγαθοὺς καὶ μερίμνας ἀρεσκούσας τῷ Θεῷ, καὶ πῶς, ἵνα μὴ τοῦτο πάσχωμεν. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τοῦ Δαβὶδ εἰπόντος, Ἐνύσταξεν ἡ ψυχὴ μου ἀπὸ ἀκηδίας, εὐδῆλον, ὅτι τὸ τοιοῦτον ἀπὸ νυσταγμοῦ τῆς ψυχῆς καὶ ἀναισθησίας συμβαίνει. Γρηγοροῦσι γὰρ τῇ ψυχῇ καὶ νηφούσῃ οὐχὶ μέριμνα Θεῷ ἀρέσκουσα καὶ λογισμὸς ἀγαθὸς ἐπιλείπει, ἀλλ' ἑαυτὴν τούτοις ἐπιλείπουσαν ἐπιβλέπει. Εἰ γὰρ ὁ τοῦ σώματος ὀφθαλμὸς οὔτε ἀρκεῖ πρὸς θεωρίαν καὶ ὀλίγων τινῶν τοῦ Θεοῦ δημιουργημάτων, οὔτε ἅπαξ τι θεασάμενος κόρον ἔσχεν, ἀλλὰ καὶ αἰεὶ τὸ αὐτὸ θεωρῶν, οὐ παύεται ὅμως τοῦ βλέπειν· πόσω μᾶλλον ὁ τῆς ψυχῆς ὀφθαλμὸς, ἔαν ἐγρηγορῶς ἢ καὶ νήφων, οὐκ ἐξαρκεῖ πρὸς θεωρίαν τῶν τοῦ Θεοῦ θαυμασίων καὶ κριμάτων; Τὰ κρίματα γὰρ σου, φησὶν, ἄβυσσος πολλῆ· καὶ ἀλλαχοῦ· Ἐθαυμαστώθη ἡ γνῶσις σου ἐξ ἐμοῦ· ἐκραταιώθη. οὐ μὴ δύνωμαι πρὸς αὐτήν· καὶ πολλὰ τοιαῦτα. Εἰ δὲ ἐπιλείπει 31.1140 πει τῇ ψυχῇ λογισμὸς ἀγαθός, δηλονότι ἔτι ἐπιλείπει αὐτῇ φωτισμός· οὐ παρὰ τὸ ἐπιλείπειν τὸ φωτίζον, ἀλλὰ παρὰ τὸ νυστάζειν τὸ φωτισθῆναι ὀφείλον.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΠΑ'. Εἰ χρὴ ἴσως ἐπιτιμᾶν τοῖς εὐλαβέσι καὶ τοῖς ἀδιαφόροις, ὅταν ἐν τῷ αὐτῷ ἀμαρτήματι εὐρίσκωνται ἀμφοτέροι. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ Ἐάν ἀπιδώμεν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ἀμαρτάνοντος καὶ τὸν τρόπον τοῦ ἀμαρτήματος, γνωσόμεθα καὶ τὸν τρόπον τῆς ἐπιτιμῆσεως. Κἂν γὰρ τὸ αὐτὸ ἀμάρτημα εἶναι δοκῆ τό τε τοῦ ἀδιαφόρου καὶ τὸ τοῦ εὐλαβοῦς, ἀλλὰ πολλὴ μεταξὺ αὐτῶν ἡ διαφορὰ. Ὁ μὲν γὰρ εὐλαβῆς, εὐλαβῆς ὢν ἀγωνιῶν τε ἅμα καὶ ἀγωνιζόμενος περὶ τῆς πρὸς Θεὸν εὐαρεστήσεως, κατὰ περιστάσιν τινα καὶ σχεδὸν ὡς οὐκ ἠθέλεν ἐσφάλῃ καὶ ὠλισθεν· ὁ δὲ ἀδιάφορος, οὐδένα λόγον οὐδὲ ἑαυτοῦ οὐδὲ τοῦ Θεοῦ ποιούμενος, καὶ οὐδεμίαν διαφορὰν τοῦ τε ἀμαρτάνειν καὶ τοῦ κατορθοῦν τιθέμενος, ὡς αὐτὸ δηλοῖ τὸ ὄνομα, τὰ πρῶτα καὶ μεγάλα κακὰ νοσεῖ· ἢ καταφρόνησιν Θεοῦ, ἢ ἀπιστίαν τοῦ εἶναι Θεόν. Δύο γὰρ ταῦτα αἴτια τῇ ψυχῇ τοῦ ἀμαρτάνειν γίνεται, ὡς ἡ Γραφή μαρτυρεῖ λέγουσα ποτὲ μὲν· Φησὶν ὁ παράνομος τοῦ ἀμαρτάνειν ἐν ἑαυτῷ· οὐκ ἔστι φόβος Θεοῦ ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ· ποτὲ δέ· Εἶπεν ἄφρων ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ· Οὐκ ἔστι Θεός· διεφθάρησαν καὶ ἐβδελύχθησαν ἐν ἐπιτηδεύμασιν. Ὡστε ἢ καταπεφρόνηκε, καὶ διὰ τοῦτο ἀμαρτάνει, ἢ αὐτὸ τὸ εἶναι τὸν Θεὸν ἀρνεῖται, καὶ διὰ τοῦτο ἐν τοῖς

ἐπιτηδεύμασι διαφθείρεται, κὰν ὁμολογεῖν δοκῆ. Θεὸν γὰρ, φησὶν, ὁμολογοῦσιν εἰδέναι, τοῖς δὲ ἔργοις ἄρνοῦνται. Ἐὼν οὕτως ἐχόντων, καὶ τὸν τρόπον τῆς ἐπιτιμῆσεως λογίζομαι εἶναι δεῖν ἐπὶ τῶν τοιούτων διάφορον. Ὁ μὲν γὰρ εὐλαβῆς οἶονεῖ τοπικοῦ τινος χρήζει τοῦ βοηθήματος, καὶ περὶ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, εἰς ὃ ἐσφάλῃ, τὴν ἐπιτίμησιν ὑποστήναι ὀφείλει· ὁ δὲ ἀδιάφορος, ὅλον ὁμοῦ τὸ ψυχῆς καλὸν διαφθείρας, καὶ αὐτὰ τὰ τῶν κακῶν καθολικώτερα νοσῶν, ἢ ὡς καταφρονητῆς, ὡσπερ εἶπον. ἢ ὡς ἄπιστος, καὶ πενθεῖσθαι, καὶ νουθετεῖσθαι, καὶ ἐπιτιμᾶσθαι ὀφείλει, μέχρις ἂν πληροφορηθῆναι δυναθῆῃ, ἢ ὅτι ὁ Θεὸς κριτῆς δίκαιος, καὶ φοβηθῆῃ, ἢ ὅτι ὅλως ἔστι Θεὸς, καὶ καταπλαγῆ. Κάκεῖνο δὲ εἰδέναι χρή, ὅτι τὰ ἔλατ τῶματα τῶν εὐλαβῶν γίνεται πολλάκις καὶ κατ' οἱ κonomίαν πρὸς τὸ συμφέρον· τοῦ Θεοῦ συγχωροῦντος ἐνίοτε ὀλισθησῆναι εἰς θεραπείαν ἐπάρσεως προ λαβούσης, οἷον ἔστι τὸ ὑπὸ τοῦ Πέτρου εἰρημένον, καὶ ἐπ' αὐτοῦ γεγεννημένον. 31.1141

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΠΒ'. Ἐπειδὴ γέγραπται, «Πρεσβυτέρας ὡς μητέρας,» ἐὰν συμβῆ τὴν πρεσβυτέραν ἀμαρτῆσαι τὸ αὐτὸ τῆ νεωτέρα, εἰ τῷ αὐτῷ ὑπόκειται ἐπι τιμίῳ. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ὁ μὲν Ἀπόστολος πρεσβυτέρας ὡς μητέρας τι μᾶν, ὡς οὐκ ἐπιτιμῆσεως ἄξιόν τι ποιούσας, ἐδίδα ξεν· εἰ δὲ συμβαίῃ ποτὲ τὴν πρεσβυτέραν τὸ αὐτὸ ἀμαρτῆσαι τῆ νεωτέρα, καταμανθάνειν δεῖ πρῶτον μὲν τὰ φυσικὰ, ἵνα οὕτως εἶπω, τῆς ἡλικίας ἔλατ τῶματα· καὶ οὕτω τὸ προσῆκον ἑκατέρᾳ τῆ ἡλικία μέτρον τῆς ἐπιτιμῆσεως ὀρίζειν. Οἷον φυσικόν ἐστι σχεδὸν τῷ γήρα ὁ ὄκνος, οὐχὶ δὲ καὶ τῆ νεότητι· ὡσπερ ὁ μετεωρισμὸς, καὶ ὁ τάραχος, καὶ ἡ θρα σύτης, καὶ ὅσα τοιαῦτα, τῆ νεότητι, οὐχὶ δὲ καὶ τῷ γήρα· καὶ δοκεῖ βοηθεῖσθαι ὑπὸ τῆς ἐν τῆ νεότητι φυσικῆς θερμότητος. Ὡστε τὸ αὐτὸ ἀμάρτημα, ὁ ὄκνος, εἰ τύχοι, βαρυτέρων ἐγκλημάτων ἄξιον τῆ νεωτέρα γίνεται, οὐδὲν ὑπὸ παραιτουμένης τῆς ἡλικίας. Καὶ τὸ αὐτὸ ἀμάρτημα, ὁ μετεωρισμὸς, ἢ τὸ θράσος, ἢ ὁ τάραχος μείζονος ἀξίαν καταγνώσεως τὴν πρεσβυτέραν ποιεῖ, βοηθουμένην καὶ ὑπ' αὐτῆς τῆς ἡλικίας πρὸς τὸ πρᾶον καὶ ἤρεμον. Πρὸς δὲ τούτοις καὶ τὸν τρόπον τοῦ ἀμαρτήματος χρή ἐξετάζειν ἐφ' ἑκατέρου προσώπου, καὶ οὐ τῷ τὸν ἀρμόζοντα τρόπον τῆς θεραπείας διὰ τοῦ οἱ κείου ἐπιτιμίου προσάγειν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΠΓ'. Ἐάν τις, τὰ πολλὰ κατορθῶν, ἐν ἐνὶ μόνῳ διαπταίῃ, πῶς αὐτὸν παρέλθωμεν. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ὡς τὸν Πέτρον ὁ Κύριος.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΠΔ'. Ἐάν τις, ἦθος ἔχων θορυβοποιὸν καὶ ταραχώδες, καὶ ἐπὶ τούτῳ καταγινωσκόμενος, λέγῃ, ὅτι ὁ Θεὸς ἐποίησε τοὺς μὲν καλοὺς, τοὺς δὲ κακοὺς, εἰ καλῶς λέγει. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τοῦτο τὸ φρόνημα πάλαι ὡς αἰρετικὸν κατεγνώσθη· καὶ γὰρ βλάσφημόν ἐστι καὶ ἀσεβὲς, καὶ πρὸς ἀμαρτίαν εὐόλισθον τὴν ψυχὴν ἀπεργάζεται. Ὡστε ἢ διορθωθῆτω, ἢ ἐξαρθῆτω ἐκ μέσου, ἵνα μὴ γένηται· Μικρὰ ζύμη ὅλον τὸ φύραμα δολοῖ. 31.1144

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΠΕ. Εἰ χρή ἔχειν τι ἴδιον ἐν ἀδελφότητι. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τοῦτο ἐναντίον ἐστὶ τῆς ἐν ταῖς Πράξεσι περὶ τῶν πιστευσάντων μαρτυρίας, ἐν αἷς γέγραπται· Καὶ οὐδεὶς τι τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ ἔλεγεν ἴδιον εἶναι. Ὁ οὖν λέγων ἴδιόν τι εἶναι, ἑαυτὸν ἀλλότριον τῆς τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας κατέστησε, καὶ τῆς τοῦ Κυρίου ἀγάπης, τοῦ διδάξαντος καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ τὴν ψυχὴν ἑαυτοῦ τιθέναι ὑπὲρ τῶν φίλων, οὐχ ὅτι γε τὰ ἐκτός.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Π' Ἐὰν δὲ λέγῃ τις, ὅτι Οὔτε λαμβάνω παρὰ τῆς ἀδελφότητος, οὔτε δίδωμι, ἀλλὰ τοῖς ἑμοῖς ἄρ κοῦμαι, τί πρὸς τοῦτον παραφυλάξωμεν. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Εἰ μὴ ἀνέχοιτο τῆς τοῦ Κυρίου διδασκαλίας εἰ πόντος, Ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καθὼς ἐγὼ ἠγάπησα ὑμᾶς, ἀνασχώμεθα τοῦ Ἀποστόλου εἰπόντος· Ἐξάρατε τὸν πονηρὸν ἐξ ὑμῶν αὐτῶν· ἵνα μὴ γένηται τὸ, Μικρὰ ζύμη ὅλον φύραμα δολοῖ.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΠΖ'. Εἰ ἔξεστιν ἑκάστῳ τὸ παλαιὸν ἱμάτιον αὐτοῦ ἢ ὑπόδημα δοῦναι ὅπου θέλει, εἰς ἐντολήν. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. ὁ διδόναι ἢ λαμβάνειν, εἰ καὶ κατ' ἐντολήν, οὐ παντός ἐστιν, ἀλλὰ τοῦ μετὰ δοκιμασίας πεπι στευμένου τὴν οἰκονομίαν. Ὡστε εἴτε παλαιὸν εἴτε καινὸν, οὗτος, κατὰ τὸν ἴδιον ἑκάστου καιρὸν, καὶ δώσει, καὶ ὑποδέξεται.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΠΗ'. Τίς ἢ μέριμνα ἢ βιωτική. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Πᾶσα μέριμνα, κἂν μηδὲν ἔχειν δοκῆ τῶν ἀπηγο ρευμένων, μὴ συντελεῖ δὲ πρὸς θεοσεβείαν, βιωτική ἐστιν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΠΘ'. Ἐπειδὴ γέγραπται, «Λύτρον ψυχῆς ἀνδρὸς ὁ ἴδιος πλοῦτος,» ἡμῖν δὲ οὐ προεχώρησε τοῦτο· τί ποιήσομεν. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Εἰ μὲν σπουδάσαντες οὐκ ἠδυνήθημεν, μνημονεύ σωμεν τῆς ἀποκρίσεως τοῦ Κυρίου πρὸς τὸν Πέτρον ἐπὶ τῷ τοιοῦτῳ ἀγωνιάσαντα καὶ εἰπόντα· Ἴδου ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα, καὶ ἠκολουθήσα μὲν σοι· τί ἄρα ἔσται ἡμῖν; ἀποκρίνεται δὲ αὐτῷ οὕτως· Πᾶς ὅστις ἀφῆκεν οἰκίαν, ἢ ἀδελφούς, ἢ ἀδελφάς, ἢ πατέρα, ἢ μητέρα, ἢ γυναῖκα, ἢ τέκνα, ἢ ἀγρούς, ἔνεκεν ἐμοῦ καὶ τοῦ Εὐαγγε 31.1145 λίου, ἑκατονταπλασίονα λήψεται, καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσει. Εἰ δὲ κατὰ ἀμέλειαν τοῦτο οὐκ ἐποιήσαμεν, νῦν τὴν σπουδὴν ἐπιδειξώμεθα. Εἰ δὲ κατὰ ἀμέλειαν τοῦτο οὐκ ἐποιήσαμεν, νῦν τὴν σπουδὴν ἐπιδειξώμεθα. Εἰ μηκέτι ἐστὶ μήτε και ρὸς μήτε δύναμις, παραμυθεῖσθω ἡμᾶς ὁ Ἀπόστολος λέγων· Οὐ ζητῶ τὰ ὑμῶν, ἀλλ' ὑμᾶς.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ξ'. Εἰ ἔξεστι νυκτερινὸν ἱμάτιον ἔχειν, εἴτε τρίχινον ἢ ἄλλοιον. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ἡ μὲν τοῦ τριχίνου χρήσις καιροῦς ἔχει ἰδίους. Οὐ γὰρ χρειᾶς σωματικῆς ἔνεκέν ἐστιν ἢ τούτων χρήσις, ἀλλὰ κακουχίας καὶ ταπεινώσεως ψυχῆς. Τῆς δὲ τῶν δύο κτήσεως ἀπαγορευθείσης, εἰ δύναται ἢ χρήσις παραληφθῆναι ἄνευ τῆς προειρημένης αἰτίας, ἕκαστος ἑαυτῷ λογιζέσθω.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Α'. Ἐὰν ἀδελφός, ἴδιον οὐκ ἔχων οὐδὲν, αἰτηθῆ παρά τινος αὐτὸ ὁ φορεῖ, τί ὀφείλει ποιῆσαι, μάλιστα δὲ ἐὰν γυμνὸς ἢ ὁ αἰτήσας. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Εἴτε γυμνός, εἴτε πονηρός, καὶ εἴτε κατὰ χρειᾶν, εἴτε κατὰ πλεονεξίαν αἰτῆ, ἅπαξ ἐρρήθη, ὅτι τὸ διδόναι ἢ λαμβάνειν οὐ παντός ἐστιν, ἀλλὰ τοῦ ἐγκεχειρισμένου μετὰ δοκιμασίας τὴν τοιαύτην οἰκο νομίαν. Καὶ φυλαστέσθω τὸ, Ἐκαστος, ἐν ᾧ ἐκλήθη, ἐν τούτῳ μενέτω.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Β'. Τοῦ Κυρίου προστάσσοντος πωλεῖν τὰ ὑπάρ χοντα, τί διανοούμενον χρή τοῦτο ποιεῖν· ὡς αὐτῶν τῶν ὑπαρχόντων φυσικῶς βλαπτόντων, ἢ διὰ τὸν συμβαίνοντα ἐξ αὐτῶν περισπασμὸν τῆ ψυχῆ. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Πρὸς τοῦτο πρῶτον μὲν ἐκεῖνό ἐστιν εἰπεῖν, ὅτι τῶν ὑπαρχόντων ἕκαστον, εἰ ἦν αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ κακόν, οὐδ' ἂν ἦν κτίσμα Θεοῦ· Πᾶν γὰρ κτίσμα Θεοῦ, φησί, καλόν, καὶ οὐδὲν ἀπόβλητον· ἔπειτα δὲ, ὅτι ἢ ἐντολὴ τοῦ Κυρίου οὐχὶ ρίπτειν ὡς κακὰ τὰ ὑπάρχοντα καὶ φεύγειν, ἀλλὰ οἰκονομεῖν ἐπαί δευε. Καὶ κατακρίνεται τις, οὐχ ὅτι ἔσχεν ὅλως, ἀλλ' ὅτι κακῶς ἐφρόνησε περὶ αὐτῶν, ἢ ὅτι μὴ κα λῶς ἐχρήσατο αὐτοῖς. Ἡ γὰρ ἀπροσπαθῆς καὶ ὑγιῆς περὶ αὐτὰ διάθεσις, καὶ ἢ κατ' ἐντολήν αὐτῶν οἰκο νομία πρὸς τε πολλὰ καὶ ἀναγκαιότατα ἡμῖν συμ βάλλεται· ποτὲ μὲν πρὸς καθαρισμὸν τῶν οἰκείων ἀμαρτημάτων, διὸ γέγραπται· Πλὴν τὰ ἐνόησα, δότε ἐλεημοσύνην, καὶ ἰδοὺ πάντα καθαρὰ ὑμῖν ἐστί· ποτὲ δὲ πρὸς κληρονομίαν βασιλείας οὐ ρανῶν, καὶ κτῆσιν θησαυροῦ ἀνεκλείπτου, κατὰ τὸ ἐν ἄλλῳ τόπῳ εἰρημένον· Μὴ φοβοῦ, τὸ μικρὸν 31.1148 ποῖμνιον, ὅτι ἠδύοκησεν ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐρά νιος δοῦναι ὑμῖν τὴν βασιλείαν. Πωλήσατε τὰ ὑπάρχοντα ὑμῶν, καὶ δότε ἐλεημοσύνην. Ποιήσατε ἑαυτοῖς βαλάντια μὴ παλαιούμενα, θησαυ ρὸν ἀνεκλείπτου ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ΕΡΩΤΗΣΙΣ Γ'.

Τὸν ἅπαξ ἀποκτησάμενον, καὶ ἴδιον μηδὲν ἔχειν ἐπαγγειλάμενον ποία διανοία κεκρῆσθαι δεῖ τοῖς πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίους, οἷον ἐσθῆτι καὶ τροφῇ. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Μνημονεύοντα, κατὰ τὸ γεγραμμένον, ὅτι ὁ Θεός ἐστιν ὁ διδούς τροφήν πάσῃ σαρκί. Πλὴν ἀλλὰ φρον τίδος χρεῖα, ἵνα ὡς Θεοῦ ἐργάτης ἄξιος ἦ τῆς τροφῆς αὐτοῦ, καὶ ταύτης οὐκ ἐν ἰδίᾳ ἐξουσία κει μένης, ἀλλὰ παρὰ τοῦ ταύτην ἐπιτεταγμένου τὴν φροντίδα οἰκονομουμένης ἐν τε καιρῷ καὶ μέτρῳ, κατὰ τὸ γεγραμμένον· Διεδίδοδο δὲ ἐκάστῳ, καθότι ἂν τις χρεῖαν εἶχεν. ΕΡΩΤΗΣΙΣ Δ΄. Ἐάν τις καταλιπὼν φόρους ἀδελφότητι προσέλθῃ, οἱ δὲ οἰκεῖοι αὐτοῦ ὑπὲρ αὐτοῦ ἀπαιτούμε νοι θλίβωνται, εἰ μὴ φέρει τοῦτο διάκρισιν καὶ βλάβην ἢ ἐκείνῳ, ἢ τοῖς προσδεξαμένοις ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς πρὸς τοὺς ἐπερωτώντας, εἰ ἕξεισι δοῦναι κῆνσον Καίσαρι, ἢ οὐ, φησί· Δείξατέ μοι δηνάριον· τίνος ἔχει εἰκόνα καὶ ἐπιγραφὴν; τῶν δὲ εἰπόντων, ὅτι Καίσαρος, ἀποκρίνεται εἰπών· Ἀπόδοτε οὖν τὰ Καίσαρος Καίσαρι· καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ· φανεροῦ τοίνυν ἐκ τούτου ὄντος, ὅτι οὗτοι ὑποκεῖσθαι τοῖς τοῦ Καίσαρος ἐπιτάγμασιν ἐδείχθησαν. παρ' οἷς ἂν εὐρίσκηται τὰ τοῦ Καίσαρος· εἰ μὲν τι τοιοῦτον τῶν ἐκ τοῦ Καίσαρος καὶ οὗτος ἐπικομιζόμενος εἰς τὴν ἀδελφότητα ἤκεν, ὑπόχρεως ἔστω τοῖς φόροις· εἰ δὲ πάντα προσκαταλιπὼν τοῖς οἰκεῖοις ἀπήλθε, μηδεμία διάκρισις ἔστω, μήτε αὐτῷ, μήτε τοῖς ὑποδεξαμένοις. ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ε΄. Εἰ συμφέρει τοῖς ἄρτι προσερχομένοις εὐθύς τὸ ἀπὸ τῶν Γραφῶν ἐκμανθάνειν. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Καὶ τοῦτο τὸ ἐρώτημα ὑπὸ τῶν προειρημένων κατευθυνέσθω. Τὸ γὰρ πρὸς τὴν χρεῖαν ἕκαστον ἐκμανθάνειν ἐκ τῆς θεοπνεύστου Γραφῆς ἀκόλουθον καὶ 31.1149 ἀναγκαῖον, εἰς τε πληροφῶριαν τῆς θεοσεβείας, καὶ ὑπὲρ τοῦ μὴ προσεθισθῆναι ἀνθρωπίναις παραδόσεσιν. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΤ΄. Εἰ παντὶ τῷ βουλομένῳ ἐπιτρέπειν δεῖ γράμματα μανθάνειν, ἢ ἀναγνώσασθαι προσέχειν. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος, Ἴνα μὴ ἂν θέλητε, ταῦτα ποιῆτε, ἐν παντὶ πράγματι τὸ κατὰ θέλησιν ἰδίαν αἰρετὸν ἐπιτρέπειν τινὶ βλαβερὸν ἐστὶ· πᾶν δὲ τὸ ὑπὸ τῶν προεστώτων ἐγκεκριμένον καταδέχεσθαι χρὴ, κἂν ἀβούλητον ἦ. Τὸ δὲ ἔγκλημα τῆς ἀπιστίας καὶ τούτῳ ἀρμόζει, τοῦ Κυρίου εἰπόντος· Γίνεσθε ἔτοιμοι· ὅτι, ἡ ὥρα οὐ δοκεῖτε, ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται. Φανερὸς γάρ ἐστι χρόνος ζωῆς ἑαυτῷ ὑπογράφων. ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ζ΄. Ἐάν λέγη τις, θέλω παρ' ὑμῖν ὀλίγον χρόνον ὠφελῆσθαι, εἰ δεῖ αὐτὸν προσδέχεσθαι. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ Τοῦ Κυρίου εἰπόντος, Τὸν ἐρχόμενον πρὸς με οὐ μὴ ἐκβάλω ἔξω, καὶ τοῦ Ἀποστόλου διηγησαμένου· Διὰ δὲ τοὺς παρεισάκτους ψευδαδέλφους, οἵτινες παρεισῆλθον κατασκοπεῖσαι τὴν ἐλευθερίαν ἡμῶν, ἦν ἔχομεν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ἵνα ἡμᾶς καταδουλώσωσιν· οἷς οὐδὲ πρὸς ὥραν εἴξαμεν τῇ ὑποταγῇ, ἵνα ἡ ἀλήθεια τοῦ Εὐαγγελίου διαμένῃ πρὸς ὑμᾶς, συγχωρεῖν μὲν αὐτῷ τὴν εἴσοδον ἀκόλουθον, καὶ διὰ τὸ ἀμφίβολον τῆς ἐκβάσεως· πολλάκις γὰρ ὠφελῆσθαι ἐκ τοῦ χρόνου, καθ' ἅπαξ τῷ βίῳ εὐαρεστηθήσεται, ὡς πολλάκις γέγονε· καὶ εἰς φανέρωσιν δὲ τῆς ἐν ἡμῖν ἀκριβείας, ἀλλοιοῦ τέρας ἴσως περὶ ἡμῶν τὰς ὑποψίας ἔχοντι. Τὴν δὲ ἀκριβείαν ἐπιμελεστέραν καὶ ἐπ' αὐτῷ φυλάσσειν ἀναγκαῖον, ἵνα ἢ τε ἀλήθεια φανερωθῇ, καὶ ἢ ὑποψία πάσης ἀδιαφορίας ἀναιρεθῇ. Οὕτω γὰρ ἡμεῖς τε τῷ Θεῷ εὐαρεστήσομεν, κάκεῖνος ἢ ὠφελῆσθαι, ἢ ἐλεγχθῆσεται. ΕΡΩΤΗΣΙΣ Η΄. Ποταπὸν φρόνημα ὀφείλει ἔχειν ὁ προεστὼς ἐν οἷς ἐπιτάσσει, ἢ διατάσσεται. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Πρὸς μὲν τὸν Θεὸν ὡς ὑπρέτης Χριστοῦ, καὶ οἱ κονόμος μυστηρίων Θεοῦ, φοβούμενος μὴ τι παρὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ τὸ ἐν ταῖς Γραφαῖς ὁμολογούμενον ἢ εἶπη, ἢ τυπώση, καὶ εὐρεθῇ ψευδόμαρτυς τοῦ Θεοῦ, ἢ ἱερόσυλος, ἐν τῷ ἢ ἐπεισάγειν τι ἀλλότριον τῆς τοῦ Κυρίου διδασκαλίας, ἢ παραλεῖψαι τι τῶν 31.1152 ἀρεσκόντων Θεῷ· πρὸς δὲ τοὺς ἀδελφούς, ὡς ἐάν τροφὸς θάλπη τὰ ἑαυτῆς τέκνα εὐδοκῶν μεταδοῦναι ἐκάστῳ πρὸς τὸ ἀρέσκον Θεῷ, καὶ κοινῇ πᾶσι συμφέρον, οὐ μόνον τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ τὴν ἑαυτοῦ

ψυχὴν, κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰπόντος· Ἐντολὴν καινὴν δίδωμι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἅλ λήλους, καθὼς ἐγὼ ἠγάπησα ὑμᾶς. Μείζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῆ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ. ΕΡΩΤΗΣΙΣ Θ΄. Ποταπῆ διαθέσει χρή ἐπιτιμῶν τὸν ἐπιτιμῶντα. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Πρὸς μὲν τὸν Θεὸν τῆ ὑπὸ τοῦ Δαβὶδ κατωρθω μένη, εἰπόντος· Εἶδον ἀσυνετοῦντας, καὶ ἐξ ετηκόμη· ὅτι τὰ λόγια σου οὐκ ἐφυλάξαντο· πρὸς δὲ τοὺς ἐπιτιμωμένους, οἷαν ἂν διαθέσιν ἀναλάβοι πατήρ καὶ ἰατρός, μετὰ συμπαθείας καὶ εὐσπλαγχνίας κατ' ἐπιστήμην θεραπεύων τὸν ἴδιον υἱόν· καὶ μάλιστα ὅταν λύπη προσῆ, καὶ ἐπίπονος τῆς θεραπείας ὁ τρόπος. ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ρ΄. Τοὺς ἔξωθεν ἐρχομένους καὶ προσαιτοῦντας πῶς ἀπολύσομεν· καὶ εἰ ἕκαστος τῶν βουλομένων ὀφείλει ἐπιδοῦναι ἄρτον, ἢ ὅ τι δήποτε, ἢ ἓνα χρή καὶ τοῦτο ἐπιτετάχθαι. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τοῦ Κυρίου ἀποφηνάμενου μὲν, ὅτι οὐκ ἔστι καλὸν λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων, καὶ βαλεῖν τοῖς κυναρίοις· ἀποδεξαμένου δὲ τὸ, Καὶ γὰρ τὰ κυνάρια ἐσθίει ἀπὸ τῆς τραπέζης τῶν κυρίων αὐτῶν· ὁ τὴν μετάδοσιν ἐπιτεταγμένος μετὰ δοκιμασίας τοῦτο ποιεῖτω. Πᾶς δὲ ὁ παρὰ τὴν γνώμην ἐκείνου τοῦτο ποιῶν ὡς διαφορεὺς τῆς εὐταξίας ἐπιτιμάσθω, ἕως ἂν μάθῃ φυλάσσειν τὸν ἑαυτοῦ τόπον, τοῦ Ἀποστόλου εἰπόντος· Ἐκαστος ἐν ᾧ ἐκλήθη, ἀδελφοί, ἐν τούτῳ μενέτω. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΑ΄. Ὁ ἐγχειριζόμενος οἰκονομίαν τῶν τῷ Κυρίῳ ἀνατεθέντων εἰ ἀνάγκην ἔχει πληρῶσαι τὸ, «Παντὶ τῷ αἰτοῦντί σε δίδου· καὶ τὸν θέλοντα ἀπὸ σοῦ δανείσασθαι μὴ ἀποστραφῆς. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τὸ, Παντὶ τῷ αἰτοῦντί σε δίδου, καὶ τὸν θέλοντα ἀπὸ σοῦ δανείσασθαι μὴ ἀποστραφῆς, ὡσπερ πειρασμοῦ ἔχει τόπον, ὡς ἡ ἀκολουθία τῶν συνημμένων δείκνυσι· καὶ εἰς πονηροῦς ἔστι τὸ προστεταγμένον, οὐ προηγουμένως, ἀλλὰ κατὰ περί 31.1153 στασιν γίνεσθαι ὀφείλον. Προηγούμενον γὰρ πρόσταγμα τοῦ Κυρίου ἔστι, τὸ, Πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, καὶ δὸς πτωχοῖς· καὶ πάλιν· Πωλήσατε τὰ ὑπάρχοντα ὑμῶν, καὶ δότε ἐλεημοσύνην. Εἰ δὲ τὸ ἄλλοις ἀποταχθὲν εἰς ἄλλους φέρειν οὐκ ἀκίνδυνόν ἐστι, τοῦ Κυρίου λέγοντος, ὅτι Οὐκ ἀπεστάλην εἰ μὴ εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραὴλ· καὶ, Οὐκ ἔστι καλὸν λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων, καὶ βαλεῖν τοῖς κυναρίοις· τί καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ τις οὐ κρίνει τὸ δίκαιον; ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΒ΄. Εἰ χρή τὸν ἐξερχόμενον ἀπὸ ἀδελφότητος καθ' οἷονδήποτε λόγον παρακλήσει κατέχεσθαι, ἢ οὐ· καὶ εἰ χρή, ἐπὶ τίσιν. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τοῦ Κυρίου εἰπόντος· Τὸν ἐρχόμενον πρὸς με οὐ μὴ ἐκβαλῶ ἔξω· καὶ πάλιν· Οὐ χρεῖαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες· καὶ ἄλλαχοῦ· Τίς ἐξ ὑμῶν, ἔχων ἑκατὸν πρόβατα, ἐὰν πλανηθῆ ἓν ἐξ αὐτῶν, οὐχὶ ἀφήσῃ τὰ ἐνενήκοντα ἐννέα, καὶ πορευθεὶς ζητεῖ τὸ πλανώμενον, ἕως ὅτου εὔρη; παντὶ τρόπῳ χρή τὸν ἀσθενοῦντα θεραπεύειν, καὶ σπουδάζειν τὸ ἐξηρθρωμένον, ἵνα οὕτως εἶπω, μέλος ἐναρθροῦν. Ἐὰν δὲ ἐπιμένῃ τῇ κακίᾳ οἰαδηποτοῦν, ἀφιέναι ὡς ἀλλότριον. Γέγραπται γάρ, ὅτι Πᾶσα φυτεία, ἣν οὐκ ἐφύτευσεν ὁ Πατήρ μου ὁ οὐράνιος, ἐκριζωθήσεται. Ἄφετε αὐτούς τυφλοὶ εἶσιν. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΓ΄. Ὅτι μὲν χρή τοῖς πρεσβυτέροις ἕως θανάτου ὑποτάσσεσθαι, τοῦτο ἤδη ἐδιδάχθημεν· ἐπειδὴ δὲ συμβαίνει εἰς τινα καὶ αὐτὸν ὀλισθαίνειν τὸν πρεσβύτερον, εἰ δέοι αὐτὸν ἐλέγχεσθαι, καὶ πῶς, καὶ παρὰ τίνων, διδαχθῆναι δεόμεθα· εἰ δὲ μὴ καταδέχοιτο, τί χρή γενέσθαι. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Περὶ τούτων εἴρηται σαφῶς ἐν τῇ πλατυτέρᾳ ἀποκρίσει. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΔ΄. Πῶς χρή τὰς φροντίδας ἐγχειρίζειν τοῖς ἀδελφοῖς· μόνου τοῦ προεστῶτος τὴν δοκιμασίαν ποιοῦ μένου, ἢ καὶ τῶν ἀδελφῶν ψηφιζομένων· ὁμοίως δὲ καὶ ἐν ταῖς ἀδελφαῖς. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Εἰ περὶ ὧν φρονεῖ ἕκαστος, ἀνατίθεσθαι ἐτέροις ἐδιδάχθη, πόσω μᾶλλον τὰ τοιαῦτα μετὰ δοκιμασίας τῶν εἰς τοῦτο ἐπιτηδείων γίνεσθαι χρή; ὡς Θεοῦ οἰκονομίας κατὰ Θεὸν ὀφειλούσης ἐγχειρίζεσθαι τοῖς ἤδη ἀπόδειξιν δεδωκόσι τοῦ δύνασθαι εὐαρέστως 31.1156 τῷ Κυρίῳ τὸ ἐγχειρισθὲν οἰκονομεῖν. Καὶ καθόλου ἐν παντὶ πράγματι τὸν

προεστῶτα μνημονεύειν ἀναγ καῖον τῆς ἀγίας Γραφῆς λεγούσης· Μετὰ βουλής πάντα ποίει. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΕ΄. Εἰ χρή τοὺς εἰσερχομένους εἰς ἀδελφότητα εὐθέως τέχνας διδάσκειν. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ Οἱ προεστῶτες δοκιμάσουσιν. ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ρ΄. Ποίοις ἐπιτιμίοις κεκρῆσθαι δεῖ ἐν ἀδελφότητι πρὸς τὴν τῶν ἁμαρτανόντων ἐπιστροφήν. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ἐν τῇ τῶν προεστῶτων δοκιμασίᾳ γνωρίζεσθω ὁ καιρὸς καὶ ὁ τρόπος κατὰ τε τὴν ἡλικίαν τοῦ σώματος καὶ ἔξιν ψυχῆς, καὶ ἁμαρτήματος διαφορὰν. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΖ΄. Ἐάν τις ἐπιθυμίαν ἔχειν λέγει τοῦ συζῆν ἀδελφότητα, διὰ δὲ τὴν πρὸς τοὺς οἰκείους κατὰ σάρκα θεραπείαν, ἢ καὶ διὰ τελέσματα πολὺ λάκις ἐμποδίζεται, ἅπαξ ἑαυτὸν ἀποδοῦναι τῷ τοιούτῳ βίῳ, εἰ χρή συγχωρεῖν αὐτῷ τὴν πρὸς ἀδελφούς εἴσοδον. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τὴν μὲν τοῦ καλοῦ ἐπιθυμίαν ἐγκόπτειν οὐκ ἀκίνδυνον· οὐ μὴν οὐδὲ τῷ εἰσίσιναι καιρὸν διδόναι τὰ ἕξωθεν καὶ ἀλλότρια τοῦ κατὰ Θεὸν βίου λογοποιεῖν ἀσφαλές. Εἰ δὲ εἰσίων ἑαυτὸν ἀποδίδωσι τοῖς ἕσωθεν μὴδὲν τῶν ἕξωθεν ἐπισηφόνων, ἐλπίδα ἔχει χρηστοτέραν ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΗ΄. Εἰ χρή τὸν προεστῶτα ἐκτὸς τῆς προεστῶσης λαλεῖν ἀδελφῇ τινὶ τὰ πρὸς οἰκοδομὴν τῆς πίστεως. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ἐν τούτοις οὐ σώζεται τὸ τοῦ Ἀποστόλου παράγ γεлма, εἰπόντος· Πάντα εὐσημῶνως καὶ κατὰ τὰ ξὶν γινέσθω. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΘ΄. Εἰ χρή τὸν προεστῶτα μετὰ τῆς προεστῶσης συνεχῶς διαλέγεσθαι, καὶ μάλιστα ἔάν τινες τῶν ἀδελφῶν ἐπὶ τούτῳ βλάπτωνται. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τοῦ Ἀποστόλου εἰπόντος· Ἴνα τί γὰρ ἡ ἐλευθερία μου κρίνεται ὑπὸ ἄλλης συνειδήσεως; καλὸν μιμῆσασθαι αὐτὸν λέγοντα, ὅτι Οὐκ ἐχρησάμεθα τῇ ἐξουσίᾳ ταύτῃ, ἵνα μὴ ἐγκοπῆν τινα δῶμεν τῷ Εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ· καὶ ὅση δύναμις ἐπὶ τὸ σπανιώτερον καὶ εὐπαλλακτότερον συντέμνειν τὰς συντυχίας. 31.1157 ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΙ΄. Εἰ χρή, ἐξομολογουμένης ἀδελφῆς τῷ πρεσβυτέρῳ, καὶ τὴν πρεσβυτέραν παρεῖναι. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ Εὐσημῶνότερον καὶ εὐλαβέστερον μετὰ τῆς πρεσβυτέρας πρὸς τὸν πρεσβύτερον ἢ ἐξαγόρευσις γενήσεται, τὸν δυνάμενον ἐπιστημῶνως τὸν τρόπον τῆς μετανοίας καὶ τῆς διορθώσεως ὑποθέσθαι. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΙΑ΄. Εἰ, τοῦ πρεσβυτέρου γενέσθαι τι προστάξαντος ἐν ταῖς ἀδελφαῖς παρὰ γνώσιν τῆς πρεσβυτέρας, εὐλόγως ἀγανακτεῖ ἢ πρεσβυτέρα. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Καὶ σφόδρα. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΙΒ΄. Ἐάν τις προσέλθῃ τῷ κατὰ Θεὸν βίῳ, εἰ ἀκόλουθόν ἐστι τὸν προεστῶτα ἄνευ γνώμης τῶν ἀδελφῶν τὸν τοιοῦτον προσδέχεσθαι, ἢ δεῖ καὶ αὐτοῖς πρότερον ἀνατίθεσθαι. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ὁ Κύριος ἐπὶ τοῦ μετανοοῦντος συγκαλεῖσθαι τοὺς φίλους καὶ τοὺς γείτονας διδάσκει. Ὡστε ἀναγκαῖον πολὺ μᾶλλον ἐν γνώσει πάντων τῶν ἀδελφῶν προσδεχθῆναι τὸν προσερχόμενον, ἵνα καὶ συχαρῶσιν ἀλλήλοις, καὶ συνεύξωνται. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΙΓ΄. Εἰ δύναται ὁ φροντίδα ψυχῶν ἐγκεχειρισμένος φυλάξαι τὸ, «Ἐάν μὴ στραφῆτε καὶ γένησθε ὡς τὰ παιδιά»· ἐπειδὴ πρὸς πολλὰ καὶ διάφορα πρόσωπα ἔχει. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τοῦ σοφωτάτου Σολομώντος εἰπόντος, Καιρὸς τῷ παντὶ πράγματι, εἰδέναι χρή, ὅτι καὶ ταπεινοφροσύνης, καὶ ἐξουσίας, καὶ ἐλέγχου, καὶ παρακλήσεως, καὶ φειδοῦς, καὶ παρρησίας, καὶ χρηστότητος, καὶ ἀποτομίας, καὶ ἀπαξιαπλῶς παντὸς πράγματος καιρὸς ἐστὶν ἴδιος. Ὡστε ποτὲ μὲν τὰ τῆς ταπεινοφροσύνης δεικνύειν, καὶ μιμῆσθαι ἐν ταπεινώσει τὰ παιδιά, καὶ μάλιστα ὅτε καιρὸς ἐστὶ τῶν εἰς ἀλλήλους τιμῶν καὶ καθηκόντων, καὶ τῆς περὶ τὸ σῶμα ὑπηρεσίας ἢ θεραπείας, ὡς ὁ Κύριος ἐδίδαξε· ποτὲ δὲ τῇ ἐξουσίᾳ κεκρῆσθαι, ἢν ἔδωκεν ὁ Κύριος εἰς οἰκοδομὴν, καὶ οὐκ εἰς καθαίρεσιν, ὅταν ἢ χρεῖα ἐπιζητῆ τὴν παρρησίαν. Καὶ, ἐν καιρῷ μὲν παρακλήσεως τὸ χρηστὸν ἐν δείκνυσθαι, ἐν καιρῷ δὲ ἀποτομίας τὸν ζῆλον ἐπὶ δείκνυσθαι, καὶ ἐφ' ἑκάστου τῶν ἄλλων ὁμοίως. 31.1160 ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΙΔ΄. Τοῦ Κυρίου προστάσσοντος, «Ἐάν τις σε ἀγγαρεύσῃ μίλιον ἐν, ὑπάγε μετ' αὐτοῦ δύο»· καὶ τοῦ Ἀποστόλου διδάσκοντος, ὑποτάσσεσθαι ἀλλήλοις ἐν φόβῳ Χριστοῦ, εἰ δεῖ παντὶ καὶ ὅτι δήποτε ἐπιτάσσονται ὑπακούειν. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Γῶν μὲν ἐπιτασσόντων ἢ διαφορὰ οὐδὲν ὀφείλει παραβλάπτειν τὴν ὑπακοὴν τῶν

ἐπιτασσομένων· οὔτε γὰρ Μωσῆς παρήκουσε τοῦ Ἰοθὼρ ἀγαθὰ συμ βουλευσαντος· τῶν δὲ ἐπιτεταγμένων διαφορᾶς οὐκ ὀλίγης οὔσης (τὰ μὲν γὰρ ἐναντίως ἔχει πρὸς τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου, ἢτοι παραφθείροντα αὐτήν, ἢ μολύνοντα πολλαχῶς ἐπιμιξία τοῦ κε κωλυμένου· τὰ δὲ συνεμπίπτει τῇ ἐντολῇ· τὰ δὲ, κὰν μὴ συνεμπίπτει κατὰ τὸ προφανές, ἀλλὰ συμβάλλεται, καὶ οἶονεὶ βοήθειά τις ἐστὶ τῆς ἐν τολῆς), ἀναγκαῖον μεμνησθαι τοῦ Ἀποστόλου εἰπόντος· Προφητείας μὴ ἐξουθενεῖτε· πάντα δὲ δοκιμάζοντες, τὸ καλὸν κατέχετε· ἀπὸ παν τὸς εἶδους πονηροῦ ἀπέχεσθε· καὶ πάλιν· Λογισμοὺς καθαιροῦντες, καὶ πᾶν ὑψωμα ἐπαι ρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, καὶ αἶχ μαλωτίζοντες πᾶν νόημα εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ. Ὡστε ἂν μὲν τι συνεμπίπτει τῇ ἐντολῇ τοῦ Κυρίου, ἢ συμβαλλόμενον ἐπιταχθῶμεν, ὡς τοῦ Θεοῦ θέλημα σπουδαιότερον καὶ ἐπιμελέ στερον καταδέχεσθαι χρῆ, πληροῦντας τὸ εἶρη μένον· Ἀνεχόμενοι ἀλλήλων ἐν ἀγάπῃ Χριστοῦ· ὅταν δέ τι ἐναντίον τῇ τοῦ Κυρίου ἐντολῇ, παρα φθείρον ἢ μολύνον αὐτήν ἐπιταχθῶμεν παρά τινος, καιρὸς εἰπεῖν τότε· Πειθαρχεῖν δεῖ Θεῷ μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις· μνημονεύοντας τοῦ Κυρίου λέγοντος· Ἄλλοτρίω δὲ οὐ μὴ ἀκολουθήσωσιν, ἀλλὰ φεύζονται ἀπ' αὐτοῦ, ὅτι οὐκ οἶδασι τῶν ἀλλοτρίων τὴν φωνήν· καὶ τοῦ Ἀποστόλου τολ μήσαντος ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας ἀσφαλείας καὶ αὐ τῶν καθάψασθαι τῶν ἀγγέλων δι' ὧν φησι· Κὰν ἡμεῖς αὐτοὶ, ἢ ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ εὐαγγελίζηται ὑμῖν, παρ' ὃ εὐηγγελισάμεθα ὑμῖν, ἀνάθεμα ἔστω. Ἐξ ὧν παιδευόμεθα, ὅτι, κὰν πολὺ γνή σιός τις ἦ, κὰν ὑπερβαλλόντως ἔνδοξος ὁ κω λύων τὸ ὑπὸ τοῦ Κυρίου προστεταγμένον, ἢ προ τρέπων ποιεῖν τὸ ὑπ' αὐτοῦ κωλυμένον, φευκτὸς ἢ καὶ βδελυκτὸς ὀφείλει εἶναι ἐκάστω τῶν ἀγα πώντων τὸν Κύριον. 31.1161 ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΙΕ'. Πῶς ὑπακούειν ἀλλήλοις χρῆ. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ Ὡς δούλους δεσπόταις, κατὰ τὸ ὑπὸ τοῦ Κυρίου προστεταγμένον, ὅτι Ὁ θέλων ἐν ὑμῖν εἶναι μέγας ἔστω πάντων ἔσχατος, καὶ πάντων δούλος. Οἷς ἐπιφέρει δυσωπητικώτερον· Ὡσπερ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι· καὶ κατὰ τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου εἰρημένον· Διὰ τῆς ἀγάπης τοῦ Πνεύματος δουλεύετε ἀλλήλοις. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΙ'. Μέχρι πόσου ὑπακούειν δεῖ ἐν τῷ κανόνι τῆς πρὸς Θεὸν εὐαρεστήσεως. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ὁ Ἀπόστολος ἔδειξε, προθεὶς ἡμῖν τὴν τοῦ Κυρίου ὑπακοήν, ὃς Ἐγένετο ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ· καὶ προειπών· Τοῦτο φρονεῖσθω ἐν ὑμῖν. ὃ καὶ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΙΖ'. Ὁ μὴ πληροφορούμενος ἐν τοῖς καθ' ἡμέραν πρὸς τὴν προκειμένην ἐντολὴν ἐπιτάγμασι, τέχνην δὲ μαθεῖν ἐπιζητῶν, ποῖον πάθος νοσεῖ, καὶ εἰ χρῆ αὐτοῦ ἀνέχεσθαι. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ὁ τοιοῦτος καὶ αὐθάδης, καὶ αὐτάρεσκός ἐστι, καὶ ἄπιστος· ὅτι οὐκ ἐφοβήθη τὸ κρῖμα τοῦ Κυρίου εἰπόντος· Γίνεσθε ἔτοιμοι, ὅτι ἡ ὥρα οὐ δοκεῖτε, ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται. Εἰ γὰρ καθ' ἡμέραν καὶ καθ' ὥραν προσδοκᾷ τις τὸν Κύριον, ἀγωνιᾷ πῶς τὴν σήμερον ἀργὸς μὴ παρέλθῃ, καὶ πλέον οὐδὲν περιεργάζεται. Εἰ δὲ ἐπιταχθεῖ μαθεῖν τέχνην, ἐν τῇ ὑπακοῇ ἐχέτω τὸ κέρδος τῆς πρὸς Θεὸν εὐαρεστήσεως, καὶ μὴ ἐν τῇ υπερθέσει τὸ κρῖμα. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΙΗ'. Ὁ σπουδαῖος εἰς τὴν ἐντολὴν, καὶ ἐργαζόμενος οὐχ ὃ ἐπιτάσσεται, ἀλλ' ὃ αὐτὸς θέλει, ποῖον μισθὸν ἔχει. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Αὐτάρεσκείας. Τοῦ δὲ Ἀποστόλου λέγοντος· Ἐκαστος ἡμῶν τῷ πλησίον ἀρεσκέτω εἰς τὸ ἀγαθὸν, πρὸς οἰκοδομήν, καὶ περισσοτέρως δυσωποῦντος ἐν τῷ ἐπενεγκεῖν, Καὶ γὰρ αὐτὸς ὁ Χριστὸς οὐχ ἑαυτῷ ἤρесе, γνωρίζειν ὀφείλει τὸν ἑαυτοῦ κίνδυνον ὁ αὐτάρεσκος· ἐλέγχεται δὲ ὁ αὐτὸς καὶ ἀνυπότακτος. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΙΘ'. Εἰ ἔξεστιν ἐκάστω παραιτεῖσθαι τὸ ἐγχειρισθὲν ἔργον, καὶ ἄλλο ἐπιζητεῖν. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τῆς ὑπακοῆς, καθὼς προεῖρηται. μέχρι θανάτου 31.1164 του ἐχούσης τὸ μέτρον, ὃ τὸ ἐγχειρισθὲν παραιτούμενος, καὶ ἄλλο ἐπιζητῶν, πρῶτον μὲν τὴν ὑπακοήν διαφθείρει, καὶ φανερός ἐστὶ μὴ ἀρνησάμενος ἑαυτόν· ἔπειτα καὶ ἐτέρων κακῶν πλειόνων ἑαυτῷ τε καὶ τοῖς λοιποῖς αἴτιος γίνεται. Καὶ γὰρ

θύραν ἀντιλογίας τοῖς πολλοῖς ἀνοίγει, καὶ ἑαυτὸν πρὸς ταύτην ἐθίζει. Καὶ ἐπεὶ μὴ δύναται ἕκαστος δοκιμάζειν τὸ συμφέρον, ἐκλέγεται πολλάκις τὸ βλαβερὸν ἑαυτῷ ἔργον. Καὶ ὑπονοίας δὲ πο νηρὰς ἐμποιεῖ τοῖς ἀδελφοῖς, ὡς προπεπονθῶς ἢ τῷ ἔργῳ ὄπερ ἐπιζητεῖ, ἢ οἷς συνεργάζεσθαι ἀνάγκη. Ὡστε καθόλου τὸ μὴ ὑπακούειν πολλῶν καὶ μεγάλων κακῶν ἐστὶ ρίζα. Εἰ δὲ τινα λόγον ἔχειν νο μίζει τῆς παραιτήσεως τοῦ ἔργου, φανερούτω τοῦ τον τοῖς προεστῶσι, καὶ καταλιμπανέτω τῇ ἐκείνων δοκιμασίᾳ. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΚ'. Εἰ δεῖ ἀπιέναι που χωρὶς ὑπομνήσεως τοῦ προ εστῶτος. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τοῦ Κυρίου λέγοντος· Οὐδὲ γὰρ ἀπ' ἑμαυτοῦ ἐλήλυθα, ἀλλ' ἐκεῖνός με ἀπέστειλε· πόσω μᾶλλον ἕκαστος ἡμῶν ἑαυτῷ ἐπιτρέπει οὐκ ὀφείλει; Ὁ γὰρ ἑαυτῷ ἐπιτρέπων δηλὸς ἐστὶν ὑψηλοφροσὺ νην νοσῶν, καὶ ὑποκείμενος τῷ κρίματι τοῦ Κυρίου εἰπόντος· Τὸ ἐν ἀνθρώποις ὑψηλὸν βδέλυγμα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Καὶ καθόλου τὸ ἑαυτῷ ἐπιτρέ πειν ὑπαίτιον. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΚΑ'. Εἰ ἔξεστι παραιτεῖσθαι τὰ βαρύτερα τῶν ἔργων. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ὁ γνήσιος ἐν τῇ πρὸς Θεὸν ἀγάπῃ, καὶ βέβαιος ἐν πληροφορίᾳ τῆς παρὰ τοῦ Κυρίου μισθαποδοσίας, οὐ τοῖς γινομένοις ἀρκεῖται, ἀεὶ δὲ προσθήκην ἐπι ζητεῖ, καὶ τοῦ πλείονος ὀρέγεται. Κἂν ὑπὲρ δύνα μιν δόξῃ ποιεῖν τι, οὐκ ἀμεριμνεῖ, ὡς πληρώσας τὸ μέτρον· ἀγωνιᾷ δὲ ἀεὶ, ὡς ἀπολιμπανόμενος τοῦ πρὸς ἀξίαν, τοῦ Κυρίου ἀκούων προστάσσοντος, ὅτι Ὅταν ποιήσητε πάντα τὰ διατεταγμένα, τότε λέγετε· Δοῦλοι ἀχρεῖοὶ ἐσμεν· ὃ ὀφείλομεν ποιῆσαι, πεποιήκαμεν· τοῦ δὲ Ἀποστόλου, ὃ ὁ κόσμος ἐσταύρωτο, καὶ αὐτὸς τῷ κόσμῳ, μὴ ἐπαὶ σχυνθέντος εἰπεῖν, ὅτι Ἐγὼ ἑμαυτὸν οὐπω λο γίζομαι κατελιφέναι. Ἐν δὲ, τὰ μὲν ὀπίσω ἐπι λανθανόμενος, τοῖς δὲ ἔμπροσθεν ἐπεκτεινόμε νος, κατὰ σκοπὸν διώκω ἐπὶ τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως τοῦ Θεοῦ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. Ὁς, 31.1165 καίτοι ἐξουσίαν ἔχων, τὸ Εὐαγγέλιον καταγγέλλων, ἐκ τοῦ Εὐαγγελίου ζῆν, Ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ, φησὶ, νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐργαζόμενοι, οὐχ ὅτι οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν, ἀλλ' ἵνα ἑαυτοὺς τύπον δῶμεν ὑμῖν εἰς τὸ μιμεῖσθαι ἡμᾶς. Τίς οὖν οὕτως ἀναί σθητος καὶ ἄπιστος, ὡς ἀρκεσθῆναί ποτε τοῖς ἤδη γενομένοις, ἢ παραιτήσασθαι τι ὡς βαρύτερον, ἢ κοπῶδες; ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΚΒ'. Ἐάν τις, ἐπιτιμηθεὶς εὐλογίαν μὴ λαβεῖν, λέγῃ, ὅτι, «Ἐάν μὴ λάβω εὐλογίαν, οὐκ ἐσθίω.» εἰ δεῖ αὐτοῦ ἀνέχεσθαι. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Εἰ μὲν τοσοῦτου ἐπιτιμίου ἄξιον τὸ πταῖσμα, ὡς καὶ τοῦ φαγεῖν κωλυθῆναι, ὃ ἐπιτιμήσας δοκιμάσει πάντως· εἰ δὲ μόνῃς τῆς εὐλογίας ἀνάξιός τις ἐκρί θη, συγχωρηθεὶς δὲ φαγεῖν οὐκ ἀνέχεται, ὡς ἀπει θῆς ἐν τούτῳ, καὶ φιλόνηκος κρινέσθω· ἅμα καὶ ἑαυτὸν γνωρίζων καὶ ἐπιγινώσκων, ὅτι οὐχὶ θερα πεύει ἑαυτὸν τοῦτο ἐπιζητῶν, ἀλλὰ ἀμάρτημα ἀμαρτήματι συνάπτει. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΚΓ'. Ἐάν τις λυπῆται μὴ ἐπιτρεπόμενος ποιεῖν, ὃ μὴ δύναται ἐπιτηδεῖως ποιεῖν, εἰ χρῆ αὐτοῦ ἀνέχεσθαι. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Περὶ τούτου εἴρηται πολλαχοῦ, ὅτι καθόλου τῷ θελήματι τῷ ἰδίῳ κεχρησθαι, ἢ ἐπιτρέπειν, παρὰ τὸν ὑγιῆ ἐστὶ λόγον· καὶ τῇ δοκιμασίᾳ τῶν πλειόνων μὴ ὑποτάσσεσθαι ἀπειθείας καὶ ἀντιλογίας ἔχει τὸν κίνδυνον. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΚΔ'. Εἰ δεῖ μετὰ αἰρετικῶν ἢ Ἑλλήνων κατὰ συν τυχίαν εὐρεθέντα που, ἢ συνεσθίειν αὐτοῖς, ἢ ἀσπάζεσθαι αὐτούς. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τὸν μὲν ἀσπασμὸν τοῦτον δηλονότι τὸν κοινὸν ἐπ' οὐδενὸς ὁ Κύριος ἀπηγόρευσεν, εἰπὼν· Ἐάν ἀσπάσησθε τοὺς φίλους ὑμῶν μόνον, τί περισ οὐν ποιεῖτε; Οὐχὶ καὶ οἱ ἐθνικοὶ οὕτω ποιοῦ σιν; περὶ δὲ τοῦ συνεσθίειν ἔχομεν παραγγε λίαν τοῦ Ἀποστόλου, ἐπὶ τίνων χρῆ παραιτεῖσθαι τοῦτο, εἰπόντος· Ἐγραψα ὑμῖν ἐν τῇ ἐπιστολῇ μὴ συναναμίγνυσθαι πόρνοις, καὶ οὐ πάντως τοῖς πόρνοις τοῦ κόσμου τούτου, ἢ πλεονέκταις, ἢ ἄρπαξιν, ἢ εἰδωλολάτραις· ἐπεὶ ὀφείλετε ἄρα ἐκ τοῦ κόσμου ἐξελθεῖν. Νῦν δὲ ἔγραψα ὑμῖν μὴ συναναμίγνυσθαι. Ἐάν τις ἀδελφὸς ὄνομα ζόμενος, ἢ πόρνος, ἢ πλεονέκτης, ἢ εἰδωλόλα 31.1168 τρης, ἢ λοῖδορος, ἢ μέθυσος, ἢ ἄρπαξ, τῷ τοι οὕτω μηδὲ συνεσθίειν. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΚΕ'. Τὸν πιστευόμενον ἔργον, καὶ ποιοῦντά τι χωρὶς

ὑπομνήσεως παρὰ τὸ διατεταγμένον, ἢ ὑπὲρ τὸ διατεταγμένον αὐτῶ, εἰ δεῖ ἔχειν τὸ ἔργον. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τὸ μὲν ἑαυτῶ λαμβάνειν καθόλου ἀπαρέσκει Θεῶ· καὶ οὔτε πρέπει, οὔτε συμφέρει τοῖς ἐσπουδακόσι τὸν σύνδεσμον τῆς εἰρήνης φυλάσσειν· εἰ δὲ ἐπι μένοι προπετευόμενος, συμφέρει ἀρθῆναι ἀπ' αὐ τοῦ τὸ ἔργον. Οὐ γὰρ φυλάσσει τὸ πρόσταγμα τοῦ εἰπόντος· Ἐκαστος ἐν ᾧ ἐκλήθη, ἀδελφοί, ἐν τούτῳ μενέτω· καὶ ἔτι ἐντρεπτικώτερον· Μὴ ὑπερ φρονεῖν, παρ' ὃ δεῖ φρονεῖν, ἀλλὰ φρονεῖν εἰς τὸ σωφρονεῖν, ἐκάστῳ ὡς ὁ Θεὸς ἐμέρισε μέτρον πίστεως. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΚ΄. Πῶς ἄν τις ἠττηθῆ τῆς ἐν βρώμασι φιληδονίας. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Κρίνας τὸν λόγον τοῦ συμφέροντος, ὀδηγὸν καὶ διδάσκαλον ἔχειν αἰετῶν εἰς τὴν χρῆσιν παραλαμβα νομένων, εἴτε ἡδέα εἴτε ἀηδῆ ταῦτα εἴη ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΚΖ΄. Λέγουσί τινες, ὅτι ἀδύνατόν ἐστι μὴ ὀργισθῆναι ἄνθρωπον. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Εἰ δυνατόν ἐστι τῷ στρατιώτῃ ἐν ὄψει βασιλέως ὀργισθῆναι, οὐδὲ οὕτω λόγον ἔχει τὸ λεγόμενον. Εἰ γὰρ ἀνθρώπου ὄψις ἰσοτίμου κατὰ τὴν φύσιν διὰ τὴν ὑπεροχὴν τοῦ ἀξιώματος ἐκώλυσε τὸ πάθος, πόσω μᾶλλον, ἐὰν πληροφορηθῆ τις Θεὸν ἔχειν ἐπ ὀπτην τῶν ἰδίων κινήματων; Πολὺ γὰρ πλεον ὁ Θεὸς, ὁ ἐτάζων καρδίας καὶ νεφροῦς, βλέπει τὰ κινήματα τῆς ψυχῆς, ἢ ἄνθρωπος τὰ εἰς πρόσωπον. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΚΗ΄. Τῷ θέλοντι ἐγκρατεῦσθαι ὑπὲρ δύναιμι, ὥστε καὶ εἰς τὴν προκειμένην ἐντολὴν ἐμποδίζεσθαι, εἰ δεῖ συγχωρεῖν. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τὸ ἐρώτημα οὐ κυρίως φαίνεται μοι πεποιημένον. Ἡ γὰρ ἐγκράτεια οὐκ ἐν ἀποχῇ ἀλόγων βρωμάτων ἐστίν, ἐν ἧ συμβαίνει ἢ ὑπὸ τοῦ Ἄπο στόλου κατηγορουμένη ἀφειδία σώματος, ἀλλ' ἐν τελείᾳ ἀναχωρήσει τῶν ἰδίων θελημάτων. Ὅσον δὲ ἔχει κίνδυνον διὰ τὸ ἴδιον θέλημα τῆς ἐντολῆς τοῦ Κυρίου ἐκπεσεῖν, δηλον ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ Ἄποστόλου εἰρημένων, εἰπόντος· Ποιοῦντες τὰ θελήματα τῆς σαρκὸς καὶ τῶν διανοιῶν, καὶ ἡμεν τέκνα φύσει ὀργῆς. 31.1169 ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΚΘ΄. Ὁ πολλὰ νηστεύων, ἐν δὲ τῇ μεταλήψει μὴ δύναται ἀνέχεσθαι τοῦ βρώματος τοῦ κοινοῦ, τί μᾶλλον ἐλέσθαι ὀφείλει, νηστεύειν μετὰ τῶν ἀδελφῶν, καὶ ἐσθίειν μετ' αὐτῶν, ἢ, διὰ τὸ ἀμέτρως νηστεύειν, ἄλλων βρωμάτων ἔχειν χρῆσιν ἐν τῇ μεταλήψει. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Νηστείας καιρὸς, οὐ τὸ θέλημα ἐκάστου, ἀλλ' ἡ χρῆσιν τῶν εἰς θεοσέβειαν ἠκόντων· καθὼς καὶ αἱ Πράξεις τῶν ἀποστόλων ἱστοροῦσι, καὶ παρὰ τοῦ ἐκλεκτοῦ Δαβὶδ μανθάνομεν. Ἐὰν οὖν τις κατὰ λόγον τοιοῦτον νηστεύῃ, καὶ τοῦ δύνασθαι πάντως καταξιούται. Πιστὸς γὰρ ὁ ἐπαγγεῖ λήμενος. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΛ΄. Πῶς χρῆ νηστεύειν, ὅταν χρῆσιν γένηται νηστείας πρὸς τι τῶν εἰς θεοσέβειαν ἐπιζητούμενων· ὡς ἀναγκαζόμενον, ἢ μετὰ προθυμίας. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τοῦ Κυρίου λέγοντος, Μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην, πάντες συντελοῦντες εἰς θεοσέβειαν, μὴ μετ' ἐπιθυμίας καὶ σπουδῆς γινόμενοι, ἐπικίνδυνον. Ὅστε τὸν μὲν νηστεύοντα μὴ προθύμως τοῦτο ποιεῖν οὐκ ἀκίνδυνον· τὸ δὲ νηστεύειν ἐν καιρῷ χρῆσιν τοιαύτης ἀναγκαῖον, τοῦ Ἄποστόλου μετὰ τῶν ἄλλων αὐτοῦ κατορθωμάτων καὶ τοῦτο πρὸς διδασκαλίαν ἡμετέραν διηγησαμένου τὸ, Ἐν νηστείαις πολλάκις. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΛΑ΄. Ὁ μὴ μεταλαμβάνων ὅθεν οἱ ἀδελφοὶ ἐσθίουσιν, ἀλλ' ἕτερον ἐπιζητῶν, εἰ καλῶς ποιεῖ. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Καθόλου τὸ ἐπιζητεῖν βρῶμα παρ' ἐντολῆν ἐστίν, τοῦ Κυρίου εἰπόντος· Μὴ ζητεῖτε τί φάγητε, καὶ τί πίητε· καὶ μὴ μετεωρίζεσθε· καὶ καταπληκτικώτερον ἐπενεγκόντος· Ταῦτα γὰρ πάντα τὰ ἔθνη ἐπιζητεῖ. Τοῦ δὲ ἐπιτεταγμένου ἐστὶ πληροῦν ἐπιμελῶς τὸ, Διεδίδοτο δὲ ἐκάστῳ, καθότι ἄν τις χρῆσιν εἶχεν. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΛΒ΄. Ὁ λέγων, ὅτι βλάπτει με τοῦτο, καὶ λυπούμενος, ἐὰν ἄλλο μὴ δοθῆ αὐτῶ, τί ἐστίν. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Φαίνεται, ὅτι οὐκ ἐπληροφορήθη τὴν ἐλπίδα Λαζάρου, οὔτε ἐγνώρισε τὴν ἀγάπην τοῦ πεπιστευμένου τὴν πάντων καὶ αὐτοῦ ἐπιμέλειαν. Καθόλου δὲ οὔτε περὶ τοῦ βλάπτοντος ἢ ὠφελοῦντος ἑαυτῶ ἐπὶ 31.1172 τρέπειν τὴν δοκιμασίαν ἕκαστος ὀφείλει· ἀλλὰ τῷ ἐπιτεταγμένῳ δοκιμάζειν τὸ ἐκάστῳ χρῆσιν, προηγουμένως τὸ ὄφελος τῆς ψυχῆς ἐπιζητοῦντι, καὶ οὕτω δευτέρῳ λόγῳ τὰ πρὸς

τὴν χρεῖαν τοῦ σώματος οἰκονομοῦντι πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΛΓ΄. Ἐὰν δὲ καὶ γογγύσῃ διὰ βρώμα. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τὸ κρίμα τῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ γογγυσάντων ἔχει. Λέγει γὰρ ὁ Ἀπόστολος· Μηδὲ γογγύζετε, καθὼς τινες αὐτῶν ἐγόγγυσαν, καὶ ἀπόλωντο ὑπὸ τοῦ ὀλοθρευτοῦ. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΛΔ΄. Ἐὰν τις ὀργισθεὶς παραιτῆται λαβεῖν τι τῶν πρὸς τὴν χρεῖαν. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ὁ τοιοῦτος ἄξιός ἐστι, κὰν ζητῆ, μὴ λαβεῖν, ἕως ἂν δοκιμάσῃ ὁ προεστὼς, ὅτι ἐθεραπεύθη τὸ πάθος, μᾶλλον δὲ τὰ πάθη. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΛΕ΄. Εἰ χρή τὸν κάμνοντα αὐτὸν ἐπιζητῆσαι πλέον τι τῆς συνηθείας. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Εἰ ἔνεκεν τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ μισθαποδοσίας τὸν κάματον ἀναδέχεται, οὐκ ἐντεῦθεν ἐπιζητεῖν ὀφείλει τὴν παραμυθίαν τοῦ κόπου, ἀλλὰ πρὸς τὴν τοῦ Κυρίου μισθαποδοσίαν ἑαυτὸν καταρτίζει· εἰδὼς, ὅτι, ὡς τῆς ὑπὲρ τοῦ κόπου ἀμοιβῆς, οὕτω καὶ τῆς παρακλήσεως ὑπὲρ τῆς στενοχωρίας παρὰ τοῦ φιλοανθρώπου Θεοῦ καταξιωθήσεται. Ὁ μὲντοι ἔπιτε ταγμένος ποιεῖν τὸ, Διεδίδωτο ἐκάστω. καθότι ἂν τις χρεῖαν εἶχεν, ἀναγκαίως ὀφείλει γνωρίζειν ἕκαστον τῶν κοπιώντων, καὶ θεραπεύειν κατὰ τὸ προσήκον. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΛ΄. Εἰ ἀναγκαῖον πάντας συνάγεσθαι τῇ ὥρᾳ τοῦ ἀρίστου, καὶ τὸν ἀπολιμπανόμενον, καὶ μετὰ τὸ ἄριστον ἐρχόμενον πῶς παρέλθωμεν. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Εἰ μὲν κατὰ ἀνάγκην τοῦ τόπου ἢ τοῦ ἔργου ἀπὲρ ελείφθη, ὡς φυλάσσωμεν τὸ παράγγελμα τοῦ εἰπόντος· Ἐκαστος, ἐν ᾧ ἐκλήθη, ἀδελφοί, ἐν τούτῳ μενέτω· ὁ τῆς κοινῆς εὐταξίας ἔφορος δοκιμάσας συγγνώσεται· εἰ δὲ δυνάμενος συμφθάσαι, οὐκ ἐσπούδασε, γνωρίσας τὸ ἔγκλημα τῆς ἀμελείας, ἄσπιτος μεινάτω μέχρι τῆς τετυπωμένης ὥρας ἐν τῇ ἐπιούσῃ. 31.1173 ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΛΖ΄. Εἰ καλὸν ἐστὶ τὸ κρίναι ἐπὶ τοσόνδε, εἰ τύχοι, χρόνον ἀποσχέσθαι τοῦδέ τινος τοῦ βρώματος ἢ τοῦ πόματος. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τοῦ Κυρίου εἰπόντος, Οὐχ ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με, πᾶσα κρίσις ἰδίου θελήματος ἐπισφαλῆς. Ὅπερ εἰ δὼς ὁ Δαβὶδ ἔλεγεν· Ὡμοσα, καὶ ἔστησα τοῦ φουλάξασθαι τὰ κρίματα τῆς δικαιοσύνης σου, οὐ τὰ ἐμὰ θελήματα. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΛΗ΄. Εἰ χρή ἐπιτρέπεσθαι ἐν ἀδελφότητί τινα πλέον τῶν ἄλλων νηστεύειν ἢ ἀγρυπνεῖν, κατὰ τὸ ἴδιον θέλημα. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τοῦ Κυρίου εἰπόντος, ὅτι Καταβέβηκα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, οὐχ ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με Πατρὸς, πᾶν ὅπερ ἂν τις κατὰ τὸ ἴδιον θέλημα ποιῆ, τοῦτο τοῦ μὲν ποιούντος ἐστὶν ἴδιον, τῆς δὲ θεοσεβείας ἀλλότριον· καὶ φόβος μήποτε ἀκούσῃ παρὰ τοῦ Θεοῦ περὶ οὗ δοκεῖ ποιεῖν, Πρὸς σὲ ἢ ἀποστροφή αὐτοῦ, καὶ σὺ ἄρξεις αὐτοῦ. Καὶ τὸ ἐν συγκρίσει δὲ τῶν ἄλλων τὸ πλέον θέλειν, καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς καλοῖς, φιλονεικίας πάθος ἐστὶν ἀπὸ κενοδοξίας συμβαῖνον· ὅπερ ὁ Ἀπόστολος ἀπηγορευμένον δεικνύς φησιν· Οὐ γὰρ τολμῶμεν ἐγκρίναι ἢ συγκρίναι ἑαυτοὺς τισὶ τῶν ἑαυτοὺς συνιστανόντων. Διόπερ ἀφεμένους τῶν ἰδίων θελημάτων, καὶ τοῦ θέλειν δοκεῖν ὑπὲρ τοὺς λοιποὺς ποιεῖν τι, πείθεσθαι τῷ Ἀποστόλῳ χρή παραινούντι καὶ λέγοντι· Εἴτε ἐσθίετε, εἴτε πίνετε, εἴτε τι ποιεῖτε, πάντα εἰς δόξαν Θεοῦ ποιεῖτε. Φιλονεικία γὰρ, καὶ κενοδοξία, καὶ αὐταρέσκεια, παντελῶς ἀλλότρια τῶν τὸν καλὸν ἀγῶνα νομίμως ἀγωνιζομένων. Διὸ φησι ποτὲ μὲν, Μη γενώμεθα κενόδοξοι· ποτὲ δὲ, Εἴ τις δοκεῖ φιλονεικῶν εἶναι, ἡμεῖς τοιαύτην συνήθειαν οὐκ ἔχομεν, οὐδὲ αἱ Ἐκκλησίαι τοῦ Θεοῦ· καὶ ἄλλοτε, Ὅφείλομεν ἡμεῖς μὴ ἑαυτοῖς ἀρέσκεν· οἷς ἐπιφέρει ἐν τρεπτι κώτερον· Καὶ γὰρ ὁ Χριστὸς οὐχ ἑαυτῷ ἤρεσεν. Εἰ δὲ τις οἶεται χρῆζειν τοῦ πλείονος εἴτε ἐν νηστείᾳ, εἴτε ἐν ἀγρυπνίᾳ, εἴτε ἐν ᾧδήποτε ἄλλῳ, ἀποκαλυπτέτω τοῖς τὴν κοινήν ἐπιμέλειαν πεπιστευμένοις τὴν ὑπόθεσιν αὐτῆν, δι' ἣν νομίζει τοῦ πλείονος χρῆζειν· καὶ τὸ παρ' αὐτῶν δοκιμασθὲν παραφυλαττέτω. Πολὺ λάκις γὰρ ἐτέρῳ μᾶλλον τρόπῳ τὸ ἱκανὸν τῇ χρεῖᾳ γενέσθαι δεήσει. 31.1176 ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΛΘ΄. Τῆς νηστείας ἐπιτετινομένης, ἀτονώτεροι γινώμεθα εἰς τὸ ἔργον. Τί οὖν χρή μᾶλλον· ἐμποδίζειν τῷ ἔργῳ διὰ τὴν νηστείαν, ἢ παρ' οὐρανὸν ἐκείνην διὰ τὸ ἔργον. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Καὶ τὴν νηστείαν, καὶ τὸ φαγεῖν μετὰ λόγου τοῦ

οικείου τῆς θεοσεβείας παραλαμβάνεσθαι χρή· ἵνα, ὅταν μὲν ἐντολὴν Θεοῦ διὰ νηστείας κατορθωθῆναι δέοι, νηστεύσωμεν· ὅταν δὲ πάλιν ἡ ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ βρῶσιν ἐπιζητοῖ ἐνδυναμοῦσαν τὸ σῶμα, φάγωμεν, οὐχ ὡς γαστρίμαργοι, ἀλλ' ὡς ἐργάται Θεοῦ. Φυλάσσειν γὰρ χρή τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου εἰρημένον· Εἴτε ἐσθίετε, εἴτε πίνετε, εἴτε τι ποιεῖτε, πάντα εἰς δόξαν Θεοῦ ποιεῖτε. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΜ'. Ἐάν τις μὴ ἐγκρατεύηται περὶ τὰ βλαβερὰ τῶν βρωμάτων, μεταλαμβάνων δὲ ἀφειδῶς, κακῶ σει περιπέση, εἰ χρή αὐτοῦ ἐπιμέλειαν ποιεῖσθαι. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ἡ μὲν ἀκρασία πρόδηλον ἔχει τὴν κακίαν· καὶ τούτου τοῦ πάθους προηγουμένως φροντίζειν ἀναγκασίον, ὅπως θεραπευθῆ. Βουλευθεὶς γὰρ δεῖξαι ὁ φιλάνθρωπος Θεός, ἡλίκον κακόν ἐστὶ τὸ μὴ ἐγκρατεύεσθαι, ἀφῆκε πολλάκις τὴν ψυχὴν καὶ ἐπὶ τῶν τὸ σῶμα βλαπτόντων κεχρῆσθαι τῷ πάθει τῆς ἀκρᾶσῆς, ἐάν ἄρα δυνηθῆ διὰ τῆς κακώσεως τῆς σωματικῆς, ἢν ἐκ τῆς ἀκρᾶσῆς ὑπομένει, εἰς αἴσθησιν ἐλθεῖν τῆς ἰδίας βλάβης, καὶ ὀδηγηθῆναι πρὸς τὴν ἐν πᾶσιν ἐγκράτειαν. Τὴν δὲ ἐπιμέλειαν τοῦ σώματος ἐπὶ τῶν ἐξ ἀκρᾶσῆς βλαπτομένων ποιεῖσθαι μὲν τάχα εὐλογον καὶ χρηστότητι πρέπον, οὐκ ἄδοκι μάλιστα δὲ, ἀλλὰ πεφροντικότης, μήπως ἐν τῇ τοῦ σώματος θεραπείᾳ τὴν ψυχὴν ἀθεράπευτον καταλίπωμεν. Ὡστε, ἐάν μὲν ἐπίδη τις τὸν τοιοῦτον ἐκ τῆς τοῦ σώματος θεραπείας παιδευόμενον εὐγνωμόνως, καὶ τῆς ψυχῆς ἐν τοῖς ἰδίοις πάθεσιν ἐπιμελεῖσθαι, προσάγειν αὐτῷ τὴν σωματικὴν ἐπιμέλειαν· ἐάν δὲ, τὴν τοῦ σώματος θεραπείαν δεχόμενος, ἐλέγχεται τῆς ψυχῆς καταφρονῶν, βέλτιόν ἐστὶ τὸν τοιοῦτον ἐναφεθῆναι ταῖς ὁδύνας, ἅς ἐκ τῆς ἰδίας ἀκρᾶσῆς ὑφίσταται, ἐάν ἄρα δυνηθῆ τῷ χρόνῳ εἰς συναίσθησιν ἐλθὼν ἑαυτοῦ καὶ τῆς αἰωνίου κολάσεως, φροντίδα ἀναλαβεῖν τῆς κατὰ ψυχὴν ὑγείας. Κρινόμενοι γὰρ ὑπὸ Κυρίου παιδευόμεθα, ἵνα μὴ σὺν τῷ κόσμῳ κατακριθῶμεν. 31.1177 ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΜΑ'. Εἰ δεῖ ξένους ἐνευρίσκεσθαι τοῖς ἐργαστηρίοις, ἢ καὶ τῶν ἐνταῦθά τινος καταλιπόντας τὸν ἴδιον τόπον. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Παρεκτὸς τοῦ πεπιστευμένου τὴν ἐπίσκεψιν τῶν ἐργαζομένων, ἢ τὴν οἰκονομίαν τῶν ἔργων, ὃς ἂν εὔρεθῆ τοῦτο ποιῶν, ὡς διαλύων τὴν εὐταξίαν τῆς τῶν μελῶν ἀρμονίας, κωλυέσθω καὶ τῆς συγκεχωρημένης προόδου· καθεζόμενος δὲ ἐν τόπῳ ἐνὶ τῷ δοκιμασθέντι πρὸς παιδείαν ἐπιτηδεῖω, ἀμετεωρίστως καὶ ἐπιπονώτερον τῆς συνηθείας ἀποδιδότω τὸ ἔργον, ἕως ἂν μάθη φυλάσσειν τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου εἰρημένον· Ἐκαστος ἐν ᾧ ἐκλήθη, ἐν τούτῳ μενέτω. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΜΒ'. Εἰ χρή τοὺς τεχνίτας δέχεσθαι παρά τινος ἔργον ἄνευ γνώμης τοῦ ἐπιτεταγμένου τὴν φροντίδα τούτων. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τῷ κρίματι τοῦ κλέπτου, ἢ τοῦ συντρέχοντος τῷ κλέπτῳ ὑποκείσθω ἑκάτερος, ὃ τε δίδου καὶ ὃ δεχόμενος. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΜΓ'. Πῶς ὀφείλουσιν ἐπιμελεῖσθαι οἱ ἐργαζόμενοι τῶν πεπιστευμένων αὐτοῖς σκευῶν. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Πρῶτον μὲν ὡς Θεῷ ἐπονομασθέντων καὶ ἀνατεθέντων· ἔπειτα ὡς ἄνευ αὐτῶν μὴ δυνάμενοι τὴν ὀφειλομένην ἄσκον σπουδὴν ἐπιδείξασθαι. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΜΔ'. Ἐάν δέ τις ἐξ ἀμελείας ἀπολέσῃ τι, ἢ ἐκ καταφρονήσεως παραχρήσῃται. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ὁ μὲν παραχρησάμενος ὡς ἱερόσυλος, ὃ δὲ ἀπολέσας ὡς αἷτιος ἱεροσυλίας κρινέσθω, πάντων τῷ Κυρίῳ ἐπονομασθέντων, καὶ τῷ Θεῷ ἀνακειμένων. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΜΕ'. Ἐάν δὲ ἀφ' ἑαυτοῦ χρῆσιν τινὴ ἢ λάβῃ. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ὡς θρασὺς καὶ ἀυθάδης κρινέσθω. Ταῦτα γὰρ τοῦ ἐπιτεταγμένου τὴν φροντίδα, καὶ οἰκονομοῦντός ἐστιν ἴδια. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΜΖ'. Ἐάν δὲ καὶ συνεχούσης χρείας ὁ προεστὼς ἐπιζητήσῃ παρ' αὐτοῦ σκεῦος, καὶ ἀντεῖπῃ. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ὁ ἑαυτὸν καὶ τὰ ἑαυτοῦ μέλη ἀποδεδωκώς τῇ 31.1180 ἄλλων χρείᾳ ἐν ἀγάπῃ Χριστοῦ πῶς περὶ τῶν σκευῶν ἀντεῖπῃ δυνήσεται τῷ προεστῶτι, ᾧ καὶ τῶν σκευῶν ἢ φροντίς ἀνήκεν; ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΜΖ'. Ὁ περὶ τὸ ἔργον τοῦ κελλαρίου, ἢ τοῦ μαγειρείου, ἢ περὶ τι ἄλλο τοιοῦτον ἀσχολούμενος, ἐάν μὴ φθάσῃ παρεῖναι τῷ κανόνι τῆς ψαλμῶν δίας καὶ τῆς προσευχῆς, εἰ μὴδὲν ζημιούται τὴν ψυχὴν. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ἐκαστος ἐν τῷ

ἑαυτοῦ ἔργῳ φυλάσσει τὸν ἴδιον κανόνα, ὡς μέλος ἐν σώματι· καὶ ζημιούται μὲν αὐτὸς ἀμελήσας τοῦ ἐπιτεταγμένου· καὶ τῷ κοινῷ δὲ ἐπιβουλεύων κινδυνεύει περισσοτέρως. Ὡστε κα τὰ μὲν διάνοιαν πληρούτω τὸ γεγραμμένον, ὅτι Ἄδοντες καὶ ψάλλοντες ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν τῷ Κυρίῳ· εἰ δὲ καὶ σωματικῶς μὴ φθάνει συνδραμεῖν τοῖς λοιποῖς, μηδὲν διακρινέσθω, ποιῶν τὸ εἰρημένον· Ἐκαστος ἐν ᾧ ἐκλήθη, ἐν τούτῳ μενέτω. Χρὴ δὲ ἀσφαλιζέσθαι, μήπως, δυνάμενός τις πληρῶσαι τὸ ἐπιτεταγμένον εὐκαίρως εἰς τύπον καὶ ἄλλων, προφασίσηται τὴν τοῦ ἔργου ἀσχολίαν εἰς πρόσκομμα τῶν λοιπῶν, καὶ ἐμπέση εἰς τὸ τῶν ἀμελούντων κριμα. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΜΗ'. Ποῖον μέτρον ἐξουσίας ἔχει ἐν τῇ οἰκονομίᾳ ὁ πιστευθεὶς τὴν φροντίδα τοῦ κελλαρίου ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Πρὸς μὲν τὸν πιστεύσαντα τὴν τούτου μετὰ δοκιμασίας διατύπωσιν μεμνημένος αὐτοῦ τοῦ Κυρίου εἰπόντος· Οὐ δύναμαι ἐγὼ ποιεῖν ἀπ' ἑμαυτοῦ οὐ δέν· πρὸς δὲ τοὺς φροντιζομένους τὴν ἐκάστου χρείαν. Γέγραπται γάρ· Διεδίδοδο ἐκάστῳ, καθ ὅτι ἂν τις χρείαν εἶχεν. Ὁ δὲ αὐτὸς λόγος ἔστω πρὸς πάντας τοὺς ἐγχειριζομένους τὰς τοιαύτας φροντίδας. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΜΘ'. Τί τὸ κριμα τοῦ οἰκονομοῦντος, ἐάν τι κατὰ προσωποληψίαν ἢ φιλονεικίαν ποιήσῃ. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τοῦ Ἀποστόλου ποτὲ μὲν παραγγέλλοντος μηδὲν ποιεῖν κατὰ πρόσκλισην, ποτὲ δὲ ἀποφηνάμενος, ὅτι Εἴ τις δοκεῖ φιλόνεικος εἶναι, ἡμεῖς τοιαύτην συνήθειαν οὐκ ἔχομεν, οὐδὲ αἱ Ἐκκλησίαι τοῦ Θεοῦ· ἀλλότριος τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ ὁ τοιοῦτος γνωρίζεσθω, ἕως ἂν διορθωθῇ. Δεῖ μὲντοιγε μετὰ 31.1181 πολλῆς περισκέψεως δοκιμάζεσθαι πρὸς τί ἕκαστος ἐπιτηδεῖως ἔχει, καὶ οὕτως ἐγχειρίζεσθαι ὅτιοῦν ἔργον· ἵνα μήτε οἱ ἐγχειρίζοντες τὸ μὴ ἀρμόζον τινὶ κατακριθῶσιν ὡς κακοὶ οἰκονόμοι τῶν τε ψυχῶν καὶ τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου, μήτε οἱ ἐγχειριζόμενοι πρόφασιν ἀμαρτίας ἐντεῦθεν εὐρίσκουσιν δόξωσιν. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΝ'. Ἐὰν δὲ ἀμελήσας μὴ δῶ τῷ ἀδελφῷ τὰ πρὸς τὴν χρείαν. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τοῦτο τὸ κριμα φανερόν ἐκ τῶν τοῦ Κυρίου ῥημάτων, εἰπόντος· Πορεύσεσθε ἀπ' ἐμοῦ, οἱ καταηραμένοι, εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον, τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ, καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. Ἐπεινάσα γάρ, καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψησα, καὶ τὰ ἐξῆς· καὶ ὅτι Ἐπικατάρατος πᾶς ὁ ποιῶν τὰ ἔργα Κυρίου ἀμελῶς. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΝΑ'. Εἰ ἔξεστι τῷ ὑπηρετοῦντι μετὰ φωνῆς μείζονος λαλεῖν. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τῆς φωνῆς τὸ μέτρον ὀρίζει ἡ χρεία τῶν ἀκούοντων. Οὐκοῦν ἐὰν μὲν ἐλάττων ἦ, ὡς νωθροτέρα ἐγ γύς ἐστι ψιθυρισμοῦ, καὶ καταγνώσεως ἀξία· ἐὰν δὲ ὑπὲρ τὴν χρείαν, δυναμένου τοῦ ἀκούοντος καὶ ἡρέμα λαλοῦντος ἀκοῦσαι, κραυγὴ γίνεται ἢ καταγνωσμένη· ἐκτὸς εἰ μή που τὸ νωθρόν τοῦ ἀκούοντος εἰς ἀνάγκην ἡμᾶς ἀγάγοι τῇ κραυγῇ χρῆσασθαι, καὶ ὡσπερ ἐξ ὕπνου τοῦτον διεγείρει. Τοῦτο γάρ καὶ ὁ Κύριος ποιήσας ἱστορεῖται, ὡς φησιν ὁ εὐαγγελιστής· Ἰησοῦς δὲ ἔκραξε, καὶ εἶπεν· Ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ οὐ πιστεύει εἰς ἐμὲ, ἀλλ' εἰς τὸν πέμψαντά με. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΝΒ'. Ἐὰν τις, τὴν ἐξ ἐφημερίας ὑπηρεσίαν ἐν τῷ μαγειρίῳ πληρῶν, ὑπὲρ δύναμιν κάμη, ὡς ἐμποδίζεσθαι αὐτὸν ἐπὶ ἡμέρας εἰς τὸ κατὰ συνήθειαν ἔργον, εἰ δεῖ αὐτῷ ἐπιτάσσειν τὴν τοιαύτην ὑπηρεσίαν. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Εἴρηται, ὅτι δεῖ τὸν ἐγκεχειρισμένον τὴν οἰκονομίαν μίαν τῶν ἔργων ἐστοχασμένως τῆς τε ἐπιτηδειότητος καὶ τῆς δυνάμεως τοῦ ἐργαζομένου τυποῦν τὰ ἐπιτάγματα, μὴ ἀκούσῃ· Ὁ πλάσσων κόπον ἐπὶ πρόσταγμα. Οὐ τὸν μὲντοιγε ἐπιτεταγμένον χρὴ ἀντιλέγειν· ἢ γὰρ ὑπακοὴ μέχρι θανάτου ἔχει τὸν ὄρον. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΝΓ'. Ἡ τὰ ἔρια πιστευθεῖσα πῶς ὀφείλει αὐτὰ ἔχειν, πῶς προσέχειν ταῖς ἐργαζομέναις. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τὰ μὲν ἔρια ὡς παρακαταθήκην Θεοῦ πιστευ 31.1184 θεῖσα· ἀφιλονεικῶς δὲ καὶ ἀπροσωπολήπτως ἐκάστη ἀδελφῇ τὸ οἰκεῖον ἔργον τυποῦσα καὶ οἰκονομοῦσα. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΝΔ'. Ἐὰν συμβῇ ὀλίγους ὄντας ἀδελφούς, καὶ πλείους ἀδελφῆς ἐξυπηρετουμένους, εἰς ἀνάγκην ἐμπίπτειν τοῦ διίστασθαι ἀπ' ἀλλήλων, διαμεριζομένους πρὸς τὰ ἔργα, εἰ ἀκίνδυνον τὸ τοιοῦτον. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Εἰ ἢ

φροντίς ὑπὸ τῆς ἐντολῆς τοῦ Κυρίου μαρτυρεῖται, καὶ κατὰ Θεὸν ἐκπονεῖται, ἐκάστῳ μὲν τῶν ἐργαζομένων ἐν τῷ ἰδίῳ ἔργῳ ἢ πρὸς Θεὸν εὐαρέστησις κατορθοῦται· ἢ δὲ ἐνότις αὐτῶν πρὸς ἀλλήλους, ἐν τῷ εἶναι αὐτοὺς τοὺς πάντας συμψύχους, τὸ ἐν φρονούντας, πληροῦντας τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου εἰρημένον· Εἰ γὰρ καὶ τῇ σαρκὶ ἄπειμι, ἀλλὰ τῷ πνεύματι σὺν ὑμῖν εἰμι. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΝΕ΄. Ἐπειδὴ διδασκόμεθα οἱ ὑπηρετοῦντες τοῖς ἐν τῷ ξενοδοχείῳ ἀρρώστοις μετὰ τοιαύτης διαθέσεως ὑπηρετεῖν, ὡς ἀδελφοῖς τοῦ Κυρίου ὑπηρετοῦντες, ἐὰν μὴ ἦ ὁ τοιοῦτος ὑπηρετοῦμενος, πῶς ὀφείλομεν αὐτῷ προσέχειν. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τοῦ Κυρίου εἰπόντος· Ὅς γὰρ ἂν ποιήσῃ τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς, οὗτός μου ἀδελφός, καὶ ἀδελφὴ, καὶ μήτηρ ἐστὶ· εἰ μὴ ἔστι τις τοιοῦτος, ἀμαρτάνων δὲ ἐλέγχεται ἄξιός ὢν τῆς ἀποφάσεως ἐκείνης, ὅτι Ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν δοῦλός ἐστι τῆς ἁμαρτίας· πρῶτον μὲν παρακλήσεως χρήζει καὶ νουθεσίας παρὰ τοῦ προεστώτος. Ἐὰν δὲ ἐπιμένῃ τοῖς αὐτοῖς, φανερόν ἐστιν ἐπ' αὐτῷ τὸ κρῖμα τοῦ αὐτοῦ Κυρίου ἐπάγοντος, Ὁ δὲ δοῦλος οὐ μένει ἐν τῇ οἰκίᾳ, καὶ τοῦ Ἀποστόλου παραγγείλαντος· Ἐξάρατε τὸν πονηρὸν ἐξ ὑμῶν αὐτῶν. Οὕτω γὰρ τοῖς τε ὑπηρετοῦσι τὸ ἀδιάκριτον καὶ τοῖς συζῶσι πᾶσι τὸ ἀσφαλὲς ὑπάρξει. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΝ΄. Τὸν πεπιστευμένον φροντίδα ἤτοι κελλαρῖου, ἢ ἄλλου τινὸς τοιούτου, εἰ δεῖ πάντοτε ἔχειν τὴν φροντίδα, ἢ καὶ ἐναλλάσσεσθαι. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Εἰ τὴν ἐπιστήμην τῆς εὐταξίας, καὶ τὴν ἀκρίβειαν τοῦ κανόνος φυλάσσει, τὸ ἐναλλάσσεσθαι μὲν περισσόν, μᾶλλον δὲ δύσκολον καὶ δυσπόριστον· ἔχειν δὲ τινα παρακολουθοῦντα ἀναγκαῖον, ὀφείλοντα κατὰ μέρος πρὸς τὴν φροντίδα τυποῦσθαι· ἵνα μὴ, ὅταν ἡ χρεῖα ἐπιζητῇ τὸν διαδεξόμενον, ἐν ἀπορίᾳ τούτου εὐρεθέντες ταρασσώμεθα· πολλάκις δὲ καὶ τὸν οὐκ 31.1185 ἐπιτηδείως ἔχοντα παράγειν εἰς τὸ ἔργον ἀναγκαζώμεθα· ὥστε συμβαίνειν ἐξ ἀνάγκης παρὰ τὴν τούτου ἀπειρίαν τὴν τε ἀκρίβειαν διαφθεῖρεσθαι, καὶ τὴν κατὰ λόγον εὐταξίαν διαλύεσθαι. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΝΖ΄. Ποταπῇ διαθέσει ὀφείλει τις δουλεύειν τῷ Θεῷ, καὶ ὅπως ἡ διάθεσις αὕτη τί ἐστίν. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Διάθεσιν ἀγαθὴν ἠγοῦμαι εἶναι ἐπιθυμίαν τῆς πρὸς Θεὸν εὐαρεστήσεως σφοδρὰν, καὶ ἀκόρεστον, καὶ πεπηγυῖαν, καὶ ἀμετάθετον. Κατορθοῦται δὲ αὕτη ἐν θεωρίᾳ συνετῇ καὶ διηνεκεῖ τῆς μεγαλειότητος τῶν δοξῶν τοῦ Θεοῦ, λογισμοῖς τε εὐγνώμοσι καὶ ἀδιαλείπτῳ μνήμῃ τῶν ὑπαρξάντων ἡμῖν παρὰ Θεοῦ ἀγαθῶν. Ἄφ' ὧν ἐγγίνεται τῇ ψυχῇ τό· Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου, κατὰ τὸν εἰπόντα· Ὅν τρόπον ἐπιποθεῖ ἢ ἔλαφος ἐπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων, οὕτως ἐπιποθεῖ ἡ ψυχὴ μου πρὸς σέ, ὁ Θεός. Μετὰ τοιαύτης οὖν διαθέσεως δουλεύειν χρὴ τῷ Θεῷ, πληροῦντα τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου εἰρημένον· Τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ; Θλίψις, ἢ στενοχωρία, ἢ διωγμός, ἢ γυμνότης, ἢ κίνδυνος, ἢ μάχαιρα; καὶ τὰ ἐξῆς. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΝΗ΄. Ποταπῇ διαθέσει ὀφείλει δέχεσθαι τὸ ἐπιτίμιόν τις. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τῇ πρεπούσῃ υἱῷ ἀρρώστῳ καὶ ἀγωνιῶντι περὶ τοῦ ζῆν, παρὰ πατρὸς καὶ ἰατροῦ θεραπευομένῳ, κἂν πικρὸς καὶ ἐπώδυνος ἦ ὁ τρόπος τῆς θεραπείας, ἐν πληροφορίᾳ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἐμπειρίας τοῦ ἐπιτιμῶντος, καὶ ἐν ἐπιθυμίᾳ τῆς ἰάσεως. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΝΘ΄ Ὁ λυπούμενος κατὰ τοῦ ἐπιτιμῶντος αὐτῷ ποταπός ἐστίν. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Οὔτε τὸν κίνδυνον τῆς ἁμαρτίας ἐγνώρισε, καὶ μάλιστα τὸν πρὸς Θεὸν, οὔτε τὸ κέρδος τῆς μετανοίας, οὔτε ἐπίστευσε τῷ εἰπόντι· Ὁ δὲ ἀγαπῶν, ἐπιμελῶς παιδεύει· καὶ ἑαυτὸν ἀλλότριον κατέστησε τῆς ὠφελείας τοῦ εἰπόντος· Παιδεύσει με δίκαιος ἐν ἐλέει, καὶ ἐλέγξει με. Καὶ ἐπιβλαβῶς σύνεστιν ὁ τοιοῦτος τῇ ἀδελφότητι, ἀπασχολῶν τοὺς ἀγωνιζομένους. 31.1188 ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΞ΄. Μετὰ ποίας διαθέσεως ὀφείλομεν ὑπηρετεῖν τοῖς ἀδελφοῖς. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ὡς αὐτῷ τῷ Κυρίῳ προσφέροντες τὴν ὑπηρεσίαν, τῷ εἰπόντι· Ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε.

Συμβάλλεται δὲ πρὸς κατόρθωσιν τῆς τοιαύτης δια θέσεως καὶ τὸ τοιοῦτους εἶναι τοὺς θεραπευομένους. Διὸ ἐπιμελεῖσθαι αὐτῶν χρή τοὺς προεστῶτας σπουδαιότερον, ἵνα μὴ ὡς φιλοσώματοι γαστρὶ καὶ ἡδοναῖς δουλεύσωσιν· ἀλλ' ὡς φιλόθεοι καὶ φιλόχριστοι, δι' ὑπομονῆς τελείας, γένωνται καύχημα τοῦ Κυρίου, εἰς ὄνειδος τοῦ διαβόλου, ὡς ὁ δίκαιος Ἰώβ. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΞΑ'. Μετὰ ποταπῆς ταπεινώσεως ὀφείλει τις δέχεσθαι τὴν ὑπηρεσίαν παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ὡς δοῦλος παρὰ δεσπότου, καὶ οἶαν ἔδειξε Πέτρος ὁ ἀπόστολος, τοῦ Κυρίου ὑπηρετοῦντος· ἐφ' οὗ καὶ τὸν κίνδυνον τῶν μὴ καταδεχομένων τὴν ὑπηρεσίαν παιδευόμεθα. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΞΒ'. Ποταπὴν ἐν ἀλλήλοις ἔχειν δεῖ τὴν ἀγάπην. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Οἶαν ὁ Κύριος ἔδειξε, καὶ ἐδίδαξεν, εἰπὼν· Ἄγα πᾶτε ἀλλήλους, καθὼς ἐγὼ ἠγάπησα ὑμᾶς. Μεῖ ζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῆ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ. Εἰ δὲ καὶ τὴν ψυχὴν θεῖναι δεῖ, πῶς μᾶλλον τὴν ἐν τοῖς κατὰ μέρος προθυμίαν ἐπιδείκνυσθαι ἀναγκαῖον οὐκ εἰς τὰ ἀνθρώπινα καθήκοντα, ἀλλὰ κατὰ σκοπὸν τῆς πρὸς Θεὸν εὐαρεστήσεως, πρὸς τὸ ἐκάστω συμ φέρον; ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΞΓ'. Ποίῳ τρόπῳ δυνηθῆ τις κατορθῶσαι τὴν πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπην. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Πρῶτον μὲν φοβούμενος τὸ κρίμα τῶν παραβαι νόντων τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου αὐτοῦ, εἰπόντος, ὅτι Ὁ ἀπειθῶν τῷ Υἱῷ οὐκ ὄψεται τὴν ζωὴν, ἀλλ' ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ μενεῖ ἐπ' αὐτόν· ἔπειτα δὲ ἂν τιποιοῦμενος ζωῆς αἰωνίου· Ἡ γὰρ ἐντολὴ αὐτοῦ ζωὴ αἰωνίου ἐστὶ. Πρώτη δὲ καὶ μεγάλη ἐντολή· Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου, καὶ 31.1189 ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου· καὶ δευτέρα ὁμοία ταύτη· Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν· καὶ ἐπιθυμῶν ἐξομοιωθῆναι τῷ Κυρίῳ εἰπόντι· Ἐντολήν καινὴν δίδωμι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καθὼς ἐγὼ ἠγάπησα ὑμᾶς· ἔτι δὲ καὶ ἀπὸ λογισμῶν τοιοῦτων, ὅτι, εἰ μὲν εὐεργέτης ἐστὶν ὁ ἀδελφός, χρεωστοῦμεν αὐτῷ καὶ κατὰ ἄνθρωπον τὴν ἀγάπην, ἦν καὶ Ἕλληνες φυλάσσοι, καθὼς ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ ὁ Κύριος δηλοῖ λέγων· Καὶ εἰ ἀγαπᾶτε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, ποία ὑμῖν χάρις ἐστὶ; καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ τοὺς ἀγαπῶντας αὐτοὺς ἀγαπῶσιν· εἰ δὲ κακοποιός· καὶ οὕτως οὐ μόνον διὰ τὴν ἐντολήν, ἀλλὰ καὶ ὡς τῶν μειζόνων εὐεργέτην ἀγαπᾶν ὀφείλομεν· εἴ γε πιστεύομεν τῷ Κυρίῳ εἰπόντι· Μακάριοί ἐστε, ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς, καὶ διώξωσι, καὶ εἴπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν, ψευδόμενοι, ἕνεκεν ἐμοῦ. Χαίrete καὶ ἀγαλλιάσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΞΔ'. Τί ἐστὶ τὸ, «Μὴ κρίνετε, καὶ οὐ μὴ κριθῆτε.» ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τοῦ Κυρίου ποτὲ μὲν λέγοντος, Μὴ κρίνετε, καὶ οὐ μὴ κριθῆτε, ποτὲ δὲ τὴν δικαίαν κρίσιν κρίνειν προστάσσοντος· οὐχὶ τὸ κρίνειν καθόλου κωλυόμεθα, ἀλλὰ διαφορὰν κρίσεως παιδευόμεθα. Ἐπὶ τίσι δὲ κρίνειν χρή, καὶ ἐπὶ τίσι μὴ, σαφῶς παρέδωκεν ἡμῖν ὁ Ἀπόστολος· ἐπὶ μὲν τῶν ἐξουσία ἐκάστου κειμένων, καὶ ὑπὸ τῆς Γραφῆς μὴ διεσταλμένων, εἰπὼν· Σὺ δὲ τί κρίνεις τὸν ἀδελφόν σου; καὶ πάλιν· Μηκέτι οὖν ἀλλήλους κρίνωμεν· ἐπὶ δὲ τῶν ἀπαρεσκόντων Θεῷ, καταγινώσκων τῶν μὴ κρινόντων, καὶ αὐτὸς τὴν παρ' ἑαυτοῦ κρίσιν ἐκφέρων, δι' ὧν φησιν· Ἐγὼ μὲν γὰρ ὡς ἀπὸν τῷ σώματι, παρὼν δὲ τῷ πνεύματι, ἤδη κέκρικα ὡς παρὼν τὸν οὕτω τοῦτο κατεργασάμενον, ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, συν αχθέντων ὑμῶν, καὶ τοῦ ἐμοῦ πνεύματος, σὺν τῇ δυνάμει τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, παραδοῦναι τὸν τοιοῦτον τῷ Σατανᾷ εἰς ὄλεθρον τῆς σαρκός, ἵνα τὸ πνεῦμα σωθῆ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ. Ὡστε εἰ μὲν τι ἐν ἐξουσίᾳ ἡμετέρα κεῖται, ἢ καὶ ἄδηλον πολλάκις ἐστίν, οὐ χρή κρίνειν ἐπὶ τούτῳ τὸν ἀδελφόν, κατὰ τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου περὶ τῶν ἀγνοουμένων εἰρημένον· Ὡστε μὴ πρὸ καιροῦ τι κρίνετε, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ Κύριος, ὃς καὶ 31.1192 φωτίσει τὰ κρυπτά τοῦ σκοτούς, καὶ φανερώσει τὰς βουλὰς τῶν καρδιῶν· τὰ δὲ τοῦ Θεοῦ κρίματα ἐκδικεῖν, ἀπαραίτητος ἀνάγκη, ἵνα μὴ συμπαραπολαύσῃ τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ ὁ ἐφησυχάζων·

πλὴν εἰ μή τις, τὰ αὐτὰ ποιῶν τῷ ἐγκαλουμένῳ, ἀπαρῆρη σίαστος εἶη πρὸς τὸ κρίνειν τὸν ἀδελφὸν, ἀκούων τοῦ Κυρίου λέγοντος· Ἔκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ τότε διαβλέψεις ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ ἀδελφοῦ σου. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΞΕ΄. Πῶς γνωρίσει τις, εἰ ζήλω Θεοῦ κινεῖται κατὰ τοῦ ἀμαρτάνοντος ἀδελφοῦ, ἢ ὀργίζεται. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ἐὰν κατὰ παντὸς ἀμαρτήματος πάθη τὸ γε γραμμένον· Ἐξέτηξέ με ὁ ζήλος σου, ὅτι ἐπελά θοντο τῶν λόγων σου οἱ ἐχθροί μου, φανερός τοῦ Θεοῦ ὁ ζήλος. Οἰκονομίας δὲ καὶ ἐνταῦθα ἐπιστημο νικῆς χρεία πρὸς οἰκοδομὴν πίστεως. Ταύτης δὲ τῆς διαθέσεως μὴ προενυπαρξάσης τῆ ψυχῆ, καὶ κινησάσης αὐτήν, τὸ μὲν κίνημα ἀνώμαλον γίνεται ἐν οὐδενὶ δὲ ὁ σκοπὸς τῆς θεοσεβείας σώζεται. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΞ΄. Μετὰ ποίας διαθέσεως ὑπακούειν δεῖ τῷ εἰς ἔργον τῆς ἐντολῆς κατεπεύγοντι. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Μεθ' οἷας διαθέσεως τὸ παιδίον ὑπὸ πείνης κρα τούμενον ὑπακούει τῆ τροφῷ καλούσῃ ἐπὶ τὴν μετὰ ληψιν· καὶ πᾶς ἄνθρωπος, ἀντιποιοῦμενος τοῦ ζῆν, τῷ χαριζομένῳ τὰ πρὸς τὸ ζῆν· μᾶλλον δὲ καὶ πολλῶ πλέον, ὅσω καὶ προτιμότερα τῆς παρουσίας ἢ αἰώνιος ζωῆ. Ἡ γὰρ ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ, φησὶν ὁ Κύριος, ζωὴ αἰώνιος ἐστίν. Ὅπερ δὲ ἐστίν ἐπὶ τοῦ ἄρτου ἢ βρώσις, τοῦτό ἐστίν ἐπὶ τῆς ἐντολῆς ἢ ἐργασία, αὐτοῦ πάλιν τοῦ Κυρίου εἰπόντος· Ἐμὸν βρώμά ἐστίν, ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με Πατρός. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΞΖ΄. Ποταπὴ ὀφείλει εἶναι ἡ ψυχὴ, ἢ καταξιοθεῖσα ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ Θεοῦ καταληφθῆναι. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Οἷα ἦν ἡ λέγουσα· Τίς εἰμι ἐγὼ, Κύριέ μου, Κύριε, καὶ τίς ὁ οἶκός μου, ὅτι ἠγάπησάς με; Πληροῦσα τὸ γεγραμμένον· Εὐχαριστοῦντες τῷ Πατρὶ τῷ ἱκανώσαντι ἡμᾶς εἰς τὴν μερίδα τοῦ κλήρου τῶν ἀγίων ἐν τῷ φωτί· ὃς ἐρρύσατο ἡμᾶς ἐκ τῆς ἐξουσίας τοῦ σκότους, καὶ μετέστησεν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Υἱοῦ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ. 31.1193 ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΕΗ΄. Μετὰ ποταπῆς διαθέσεως δεῖ λαμβάνειν ἱμάτιον ἢ ὑπόδημα, οἷον ἂν ἦ. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Εἰ μὲν μικρότερον ἢ μεῖζον τῆς ἡλικίας ἐστὶ, φανερωσάτω τὴν χρείαν μετὰ τῆς προσηκούσης ἐπὶ εἰκείας· εἰ δὲ περὶ εὐτελείας διαφέρεται, ἢ ὅτι οὐκ ἔστι καινὸν, μνημονευσάτω τοῦ Κυρίου λέγοντος· Ἄξιός, οὐχ ἀπλῶς πᾶς, ἀλλ', ὁ ἐργάτης τῆς τροφῆς αὐτοῦ ἐστίν. Καὶ ἑαυτὸν ἀνακρινάτω εἰ πρὸς ἀξίαν τῶν τοῦ Κυρίου ἐπιταγμάτων, ἢ ἐπαγγελιῶν, εἰργάσατό τι, καὶ τότε οὐχὶ ἄλλο ἐπιζητήσει, ἀλλὰ περὶ τοῦ δεδομένου ἀγωνιάσει, ὡς ὑπὲρ τὴν ἀξίαν λαμβάνων. Τὸ γὰρ ἐπὶ τῆς προφῆς εἰρημένον ἐπὶ παντὸς πράγματος τοῦ πρὸς τὴν χρείαν τοῦ σώματος ὥσπερ κανόνα ἔχειν δεῖ. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΞΘ΄. Ἐὰν ἀδελφὸς νεώτερος ἐπιταχθῆ διδάξαι τι τὸν πρεσβύτερον καθ' ἡλικίαν, πῶς αὐτῷ προσ ενεχθήσεται. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ὡς ὑπηρεσίαν πληρῶν κατ' ἐπιταγὴν τοῦ Δεσπότη τοῦ Θεοῦ· φοβούμενος μὲν μὴ ὑποπέση τῷ κρίματι τοῦ εἰπόντος· Ἐπικατάρατος πᾶς ὁ ποιῶν τὰ ἔργα Κυρίου ἀμελῶς· ἀσφαλιζόμενος δὲ, μήποτε τυφλῶ θεὶς εἰς κρίμα ἐμπέση τοῦ διαβόλου. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΟ΄. Εἰ δεῖ ἴσως προσέχειν τῷ πλείον κατορθοῦντι, καὶ τῷ ἔλαττον. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ὅπερ ἐπὶ τῆς ἀφέσεως τῶν ἀμαρτημάτων ὁ Κύριος ὠρίσατο εἰπών· Ἀφέωνται αἱ ἀμαρτίαι αὐτῆς αἱ πολλαί, ὅτι ἠγάπησε πολὺ· ᾧ δὲ ὀλίγον ἀφίεται, ὀλίγον ἀγαπᾷ· καὶ ὅπερ ἐπὶ τῶν πρεσβυτέρων ὁ Ἀπόστολος διετάξατο, εἰπών· Οἱ καλῶς προεστῶτες πρεσβύτεροι διπλῆς τιμῆς ἀξιούσθωσαν, μάλιστα οἱ κοπιῶντες ἐν λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ, τοῦτο ἐπὶ πάντων τῶν τοιούτων φυλάσσειν ἠγοῦμαι ἀκόλουθον. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΟΑ΄. Ἐὰν δὲ λυπηταὶ ὁ ἐλάττων, προτιμωμένου τοῦ εὐλαβεστεροῦ, πῶς αὐτῷ προσχωμέν. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ὁ τοιοῦτος φανερός ἐστίν ἐπὶ πονηρίᾳ κατεγνωσμένος ἐκ τῆς ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ παραβολῆς, ἐν ἧ φησὶν ὁ Κύριος πρὸς τοὺς λυπηθέντας, ὅτι τὰ ἴσα αὐτοῖς τινες ἐτιμήθησαν· Εἰ ὁ ὀφθαλμός σου πο 31.1196 νηρός ἐστίν, ὅτι ἐγὼ ἀγαθός εἰμι; Καὶ πρόδηλον τὸ ἐπὶ τούτῳ καὶ τοῖς τοιούτοις κρίμα τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ Προφήτου λέγοντος· Ἐξουδένονται ἐνώπιον αὐτοῦ πονηρευόμενος· τοὺς δὲ φοβουμένους τὸν Κύριον δοξάζει. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΟΒ΄ Ποταπῷ φόβῳ, ἢ ποίᾳ πληροφορίᾳ, ἢ ποίᾳ διαθέσει

μεταλάβωμεν τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τὸν μὲν φόβον διδάσκει ἡμᾶς ὁ Ἀπόστολος λέγων· Ὁ ἐσθίων καὶ πίνων ἀναξίως κρῖμα ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ πίνει· τὴν δὲ πληροφορίαν ἐμποιεῖ ἡ πίστις τῶν ῥημάτων τοῦ Κυρίου εἰπόντος· Τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν διδόμενον· τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν· καὶ τῆς μαρτυρίας τοῦ Ἰωάννου διηγησαμένου πρότερον τὴν δόξαν τοῦ Λόγου, καὶ ἐπαγαγόντος τὸν τρόπον τῆς ἐνανθρωπήσεως ἐν τῷ εἰπεῖν ὅτι, Ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς Μονογενοῦς παρὰ Πατρός, πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας· καὶ τοῦ Ἀποστόλου γράψαντος ὅτι, Ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων, οὐχ ἄρπαγμὸν ἠγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ· ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσε, μορφὴν δούλου λαβὼν, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος, καὶ σχήματι εὐρέθεις ὡς ἄνθρωπος. Ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν, γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ. Ὅταν οὖν, πιστεύσασα ἡ ψυχὴ τοῖς ῥήμασι τούτοις καὶ τοῖς τοιούτοις καὶ τοσοῦτοις, καταμάθῃ τὴν μεγαλειότητα τῆς δόξης, καὶ θαυμάσῃ τὴν ὑπερβολὴν τῆς ταπεινώσεως καὶ τῆς ὑπακοῆς, ὅτι ὁ τοσοῦτος ὑπέκουσε τῷ Πατρὶ μέχρι θανάτου ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας ζωῆς, νομίζω ὅτι κατορθοῖ τὴν διάθεσιν εἰς ἀγάπην τὴν τε πρὸς τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα, Ὅς τοῦ ἰδίου Υἱοῦ οὐκ ἐφείσατο, ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρέδωκεν αὐτόν· καὶ τὴν πρὸς τὸν μονογενῆ αὐτοῦ Υἱὸν, τὸν ὑπακούσαντα μέχρι θανάτου ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας ἀπολυτρώσεως καὶ σωτηρίας. Καὶ δύναται οὕτως ἀνασχέσθαι τοῦ Ἀποστόλου, ὡς περ ὄρον τινα ἐκτιθεμένου τοῖς ὑγιαίνουσι τὴν ἐν τούτοις ἀγαθὴν συνείδησιν, ἐν τῷ εἰπεῖν· Ἡ γὰρ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ συνέχει ἡμᾶς κρίναντας τοῦτο, ὅτι, εἰ εἰς ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, ἄρα οἱ πάντες ἀπέθανον. Καὶ ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, ἵνα οἱ ζῶντες μηκέτι ἑαυτοῖς ζώσιν, ἀλλὰ τῷ ὑπὲρ αὐτῶν ἀποθάνοντι, καὶ ἐγερθῆντι. Τοιαύτην διάθεσιν τε καὶ ἐτοιμασίαν ὀφείλει ἔχειν ὁ μεταλαμβάνων τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ ποτηρίου. 31.1197 ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΟΓ'. Εἰ δεῖ ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς κατ' οἶκον ψαλμωδίας λαλιάν τινα γίνεσθαι. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Οὐ δεῖ, ἐκτὸς τῶν πεπιστευμένων τὴν φροντίδα καὶ τὴν ἐπιμέλειαν τῆς εὐταξίας, καὶ τῆς οἰκονομίας τῶν ἔργων, καὶ τοῦτο κατὰ ἀνάγκην τῆς ἐπιεικούς χρείας· καὶ οὐδὲ τότε ἀπερισκέπτως, ἀλλ' ἐστοχασμένως, τοῦ τε τόπου καὶ τῆς εὐταξίας, τῆς τε σεμνότητος καὶ τοῦ ἀπροσκόπου· τοῖς ἄλλοις πᾶσιν ἀναγκαῖα ἐστὶν ἡ σιωπὴ. Εἰ γὰρ ἐν καιρῷ διαλέξεως, καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς ἐπιτεταγμένοις τὸν λόγον τῆς διδασκαλίας ὁ πρῶτος σιγᾶν προτέτακται, ἐὰν ἄλλω ἀποκαλυφθῇ, πῶς μᾶλλον ἐν καιρῷ ψαλμωδίας ἢ σιγῇ τοῖς πολλοῖς ἀναγκαῖα; ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΟΔ'. Πῶς δυνήθη τις ἐνδιαθέτως καὶ μετὰ ἐπιθυμίας ποιεῖν τὰς ἐντολάς τοῦ Κυρίου. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Κατὰ φύσιν ἢ πείρα τοῦ ἡδονοῦ καὶ ὠφελουῦντος, καὶ αὐτὴ ἢ προσδοκία τοῦ τοιούτου ἐμποιεῖ τὴν ψυχὴν τὴν περὶ τούτου διάθεσιν τε καὶ ἐπιθυμίαν. Ἐὰν οὖν τις μισήσῃ καὶ βδελύξῃ τὴν ἀδικίαν, καὶ καθάρσῃ τὴν ἀμαρτίαν, ἀφ' ἧς, ὡς περ ἀπὸ νόσου τὸ σῶμα πάσχει τὴν ἀνορεξίαν καὶ τὴν περὶ τὰ βρώματα ἀηδίαν, οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ τὴν περὶ τὰ δικαιώματα τοῦ Θεοῦ νωθρότητα καὶ ὀκνηρίαν· καὶ ἐὰν πληροφορηθῇ, ὅτι ἡ ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ ζωὴ αἰώνιος ἐστὶν, καὶ πάντα τὰ ἐπηγγελμένα τοῖς φυλάσσουσιν αὐτὴν ἀληθῆ, κατορθοῦται αὐτῷ ἢ διὰ θεοῦ τοῦ εἰπόντος· Τὰ κρίματα Κυρίου ἀληθινὰ, δεδικαιωμένα ἐπὶ τὸ αὐτό· ἐπιθυμητὰ ὑπὲρ χρυσίου καὶ λίθου τίμιον πολὺν, καὶ γλυκύτερα ὑπὲρ μέλι καὶ κηρίον. Καὶ γὰρ ὁ δούλος σου φυλάσσει αὐτά· ἐν τῷ φυλάσσειν αὐτὰ ἀνταπόδοσις πολλή. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΟΕ'. Πῶς φαίνεται ὁ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου· καὶ πῶς ἐλέγχεται ὁ μὴ οὕτως ἀγαπῶν. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τῆς ἀγάπης ἐξαιρέτα δύο ταῦτα· τὸ λυπεῖσθαι μὲν καὶ ἀγωνιᾶν ἐφ' οἷς βλάπτεται ὁ ἀγαπώμενος χαίρειν δὲ καὶ ἀγωνίζεσθαι ὑπὲρ τῆς ὠφελείας αὐτοῦ. Μακάριος οὖν ὁ πενθῶν ἐπὶ τῷ ἀμαρτάνοντι, οὗ ὁ κίνδυνος φοβερός· καὶ χαίρων ὑπὲρ τοῦ κατ' ὀρθοῦντος, οὗ τὸ κέρδος ἀσύγκριτον, καθὼς γέγραπται.

Μαρτυρεῖ δὲ καὶ Παῦλος ὁ ἀπόστολος λέγων· Ἐὰν πάσχη ἐν μέλος, συμπάσχει πάντα τὰ μέλη, κατὰ λόγον πάντως τῆς ἐν Χριστῷ ἀγάπης· Καὶ ἐὰν δοξάζεται ἐν μέλος, κατὰ σκοπὸν δηλονότι τῆς πρὸς Θεὸν εὐαρεστήσεως, συγχαίρει πάντα 31.1200 τὰ μέλη. Ὁ δὲ μὴ οὕτως συνδιατιθέμενος φανερός ἐστι μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφόν. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΟ΄. Τίνες εἰσὶν οἱ ἐχθροὶ, οὓς ἀγαπᾶν προσετάχθη μὲν· καὶ πῶς ἀγαπήσωμεν τοὺς ἐχθρούς· ταῖς εἰς αὐτοὺς εὐεργεσίαις μόνον, ἢ καὶ αὐτῇ τῇ διαθέσει· καὶ εἰ δυνατόν τοῦτο. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ἐχθροῦ ἴδιον τὸ βλάπτειν καὶ ἐπιβουλεύειν. Πᾶς μὲν οὖν ὁ ὀπωσθήποτε βλάπτων τινὰ ἐχθρὸς ἂν λέγοιτο· ἐξαιρέτως δὲ ὁ ἁμαρτάνων. Τὸ γὰρ ὅσον ἐπ' αὐτῷ βλάπτει κατὰ διαφόρους τρόπους, καὶ ἐπιβουλεύει τῷ συνόντι ἢ συντυγχάνοντι. Ἐπειδὴ δὲ ἐκ σώματος καὶ ψυχῆς συνέστηκεν ὁ ἄνθρωπος, κατὰ μὲν τὴν ψυχὴν ἀγαπήσωμεν τοὺς τοιούτους, ἐλέγχοντες αὐτοὺς, καὶ νουθετοῦντες, καὶ παντὶ τρόπῳ εἰς ἐπιστροφὴν ἐνάγοντες· κατὰ δὲ τὸ σῶμα εὐεργετοῦντες αὐτοὺς, ἐπιδομένους τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων. Ὅτι δὲ ἡ ἀγάπη ἐν διαθέσει ἐστὶ, παντὶ δῆλον. Τὸ δὲ δυνατόν ἔδειξε καὶ ἐδίδαξεν ὁ Κύριος, τὴν ἀγάπην τοῦ Πατρὸς καὶ τὴν ἑαυτοῦ ἐν τῇ ὑπακοῇ μέχρι θανάτου ἐπιδειξάμενος ὑπὲρ ἐχθρῶν, οὐχ ὑπὲρ φίλων, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Ἀπόστολος λέγων· Συνίστησι δὲ τὴν ἑαυτοῦ ἀγάπην ὁ Θεὸς εἰς ἡμᾶς, ὅτι, ἔτι ἁμαρτωλῶν ὄντων ἡμῶν, Χριστὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανε. Καὶ ἡμῖν δὲ αὐτὸ τοῦτο παραινεῖ ἐν τῷ εἰπεῖν· Γίνεσθε οὖν μιμηταὶ τοῦ Θεοῦ, ὡς τέκνα ἀγαπητὰ, καὶ περιπατεῖτε ἐν ἀγάπῃ, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς, καὶ παρέδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν, προσφορὰν καὶ θυσίαν τῷ Θεῷ. Οὐκ ἂν δὲ προσέταξεν ὁ ἀγαθὸς καὶ δίκαιος, εἰ μὴ τὸ δυνατόν ἐχαρίσατο· ὅπερ καὶ ἐν τῇ φύσει κατηναγκασμένως ἀποκεῖσθαι ἐφάνερωσεν. Εὐεργέτας μὲν καὶ τὰ θηρία φυσικῶς ἀγαπᾷ. Τί δὲ το σούτον εὐεργετῇ ὁ φίλος, ὅσον οἱ ἐχθροί; Προξενοῦντες ἡμῖν τὸν μακαρισμὸν τοῦ Κυρίου εἰπόντος· Μα κάριοί ἐστε, ὅταν διώξωσιν ὑμᾶς, καὶ ὀνειδίσωσι, καὶ εἴπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν, ψευδοί, ἕνεκεν ἐμοῦ. Χαίρετε καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΟΖ΄. Πῶς ὀφείλουσιν οἱ δυνατοὶ τὰ ἀσθενήματα τῶν ἀδυνάτων βαστάζειν ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ Εἰ τὸ βαστάζειν ἐστὶ τὸ αἶρειν καὶ θεραπεύειν, κατὰ τὸ γεγραμμένον ὅτι, Αὐτὸς τὰς ἀσθενείας ἡμῶν ἔλαβε, καὶ τὰς νόσους ἐβάστασεν, οὐκ ἐν 31.1201 τῷ εἰς ἑαυτὸν ὑποδέχασθαι ταῦτα, ἀλλ' ἐν τῷ τοὺς πάσχοντας θεραπεύειν· καὶ ἐνταῦθα ὁ τῆς μετανόιας τρόπος καὶ λόγος ἐφαρμόσει, δι' οὗ θεραπευθήσονται ἐκ τῆς τῶν δυνατωτέρων ἐπιμελείας οἱ ἀδύνατοι. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΟΗ΄. Τί ἐστὶ τὸ, «Ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζετε» καὶ ποῖον νόμον ἀναπληρώσωμεν, τοῦτο ποιοῦντες. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ταῦτόν ἐστὶ τῷ προειρημένῳ. Βαρεῖα γὰρ ἡ ἁμαρτία, καθέλκουσα τὴν ψυχὴν εἰς πυθμένα ἄδου. Ἦν αἵρομεν ἀλλήλων, καὶ περιαιροῦμεν, εἰς ἐπιτροπὴν ἄγοντες τοὺς ἁμαρτάνοντας. Τὸ δὲ βαστάσαι ἀντὶ τοῦ ἄραι σύνηθες καὶ τοῖς ἐπιχωρίοις κεχρησθαι, ὡς πολλάκις παρὰ πολλῶν αὐτὸς ἤκουσα. Νόμον δὲ τοῦ Χριστοῦ ἀναπληρώσωμεν τοῦ εἰπόντος· Οὐκ ἤλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν· καὶ ἡμῖν νομοθετήσαντος ὅτι, Ἐὰν ἁμάρτη ὁ ἀδελφός σου, ὑπάγε, ἔλεγξον αὐτόν. Ἐάν σου ἀκούσῃ, ἐκέρδησας τὸν ἀδελφόν σου ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΟΘ΄. Πῶς δύναται τις ἄνευ ἀγάπης πίστιν κτήσασθαι τοσαύτην, ὥστε ὄρη μεθιστάνειν, ἢ πάντα τὰ ὑπάρχοντα δοῦναι πτωχοῖς, ἢ παραδοῦναι τὸ ἑαυτοῦ σῶμα, ἵνα καυθῇ. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Εἰ μνημονεύομεν τοῦ Κυρίου εἰπόντος· Ποιοῦσι γὰρ πρὸς τὸ θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις, καὶ τῆς ἀποκρίσεως αὐτοῦ τῆς πρὸς τοὺς εἰπόντας· Κύριε, Κύριε, οὐ τῷ σῶ ὀνόματι προεφητεύσαμεν καὶ τῷ σῶ ὀνόματι δαιμόνια ἐξεβάλομεν, καὶ τῷ σῶ ὀνόματι δυνάμεις πολλὰς ἐποιήσαμεν; πρὸς οὓς φησιν· Οὐκ οἶδα ὑμᾶς πόθεν ἐστέ· οὐχ ὅτι ἐψεύσαντο, ἀλλ' ὅτι τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι πρὸς τὰ ἴδια θελήματα ἅπ ἐχρήσαντο, ὅπερ τῆς πρὸς Θεὸν ἀγάπης ἀλλότριον, οὐδυσκόλως συνορᾶν τὰ

εἰρημένα δυνάμεθα. Τὸ δὲ χάρισμα Θεοῦ ἢ δωρεὰν λαμβάνειν καὶ τὸν ἀνάξιον οὐδὲν παράδοξον· Θεὸς γὰρ ἐν καιρῷ χρηστότητος καὶ μακροθυμίας τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πο νηρὸς καὶ ἀγαθούς· πολλάκις δὲ καὶ εἰς ὠφέλειαν ἢ ἐκείνου αὐτοῦ τοῦ ὑποδεχομένου τὸ χάρισμα, ἐὰν ἄρα, δυσωπηθῆις τὴν τοῦ Θεοῦ χρηστότητα, προτραπῆ εἰς ἐπιμέλειαν τῆς πρὸς αὐτὸν εὐαρεστή σεως, ἢ καὶ ἐτέρων, κατὰ τὸ εἰρημένον ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου· Τινὲς μὲν καὶ διὰ φθόνον καὶ ἔριν, 31.1204 τινὲς δὲ καὶ δι' εὐδοκίαν τὸν Χριστὸν κηρύσ σουσιν. Οἷς ἐπιφέρει μετ' ὀλίγα· Πλὴν ὅτι παντὶ τρόπῳ, εἴτε προφάσει εἴτε ἀληθείᾳ, Χριστὸς καταγγέλλεται, καὶ ἐν τούτῳ χαίρω. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΠ'. Μετὰ ποταπῆς διαθέσεως καὶ προσοχῆς ὀφείλομεν ἀκούειν τῶν ἐν τῷ καιρῷ τῆς μεταλήψεως παραναγινωσκομένων ἡμῖν. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Περισσοτέρως ἢ μεθ' οἷας ἡδονῆς ἐσθίομεν καὶ πίνομεν, ἵνα δειχθῆ ὁ νοῦς μὴ μετεωριζόμενος εἰς τὰς τοῦ σώματος ἡδονάς· ἐνευφραινόμενος δὲ πλεον τοῖς τοῦ Κυρίου ῥήμασι, κατὰ τὴν διάθεσιν τοῦ εἰπόντος· Καὶ γλυκύτερα ὑπὲρ μέλι καὶ κη ρίον. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΠΑ'. Ἐὰν ὧσιν ἀδελφότητες πλησίον ἀλλήλων, καὶ ἡ μὲν πτωχεύη, ἢ δὲ ἕτερα περὶ τὴν κοινωνίαν δυσχερεστέρα ἦ, πῶς δεῖ τὴν πτωχεύουσαν πρὸς τὴν μὴ μεταδιδοῦσαν διατίθεσθαι. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Οἱ διδαχθέντες ἐν ἀγάπῃ Χριστοῦ καὶ τὴν ψυχὴν αὐτὴν τιθένα ὑπὲρ ἀλλήλων πῶς τῶν περὶ τὸ σῶμα φείσασθαι δύνανται; Ὡσπερ ἐπιλαθόμενοι τοῦ εἰπόντος· Ἐπεινάσα, καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, καὶ τὰ ἐξῆς. Ἐὰν δὲ γένηται τοῦτο, μακροθυμεῖν χρὴ τοὺς πτωχεύοντας, ἐν πληροφορίᾳ τῆς ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι παρακλήσεως, μιμουμένους τὸν Λά ζαρὸν. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΠΒ'. Ἐκ ποίων καρπῶν δοκιμάζεσθαι ὀφείλει ὁ συμπα θῶς ἐλέγχων τὸν ἀδελφὸν ἁμαρτάνοντα. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Πρῶτον μὲν ἐκ τῶν ἐξαιρέτων τῆς συμπαθείας, κατὰ τὸ εἰρημένον ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου ὅτι, Ἐὰν πάσχη ἐν μέλος, συμπάσχει πάντα τὰ μέλη· καὶ

ὅτι, Τίς σκανδαλίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι; ἔπειτα δὲ, ἐὰν ἐπὶ πάσῃ ἁμαρτία ὁμοίως συντρί βηται, καὶ ἐπὶ πᾶσι τοῖς ἁμαρτάνουσι, τοῖς τε εἰς αὐτὸν καὶ τοῖς εἰς ἄλλον ὁμοίως λυπῆται, καὶ πενθῆ, καὶ ἐλέγχων μὴ διαφθεῖρη τὸν ὑπὸ τοῦ Κυρίου παραδεδομένον τρόπον. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΠΓ'. Ἐὰν συμβῆ τινὰς ἐν ἀδελφότητι ζῶντας διαφω νῆσαι πρὸς ἀλλήλους, εἰ ἀκίνδυνόν ἐστιν ἀγά πης ἕνεκεν συμπεριφέρεσθαι τοῖς τοιούτοις. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τοῦ Κυρίου εἰπόντος, Δὸς, Πάτερ, ἵνα, ὡσπερ ἐγὼ καὶ σὺ ἐν ἔσμεν, οὕτω καὶ αὐτοὶ ἐν ὧσιν ἐν ἡμῖν· καὶ τοῦ Ἀποστόλου γράψαντος, Σύμφυχοι, τὸ ἐν φρονοῦντες· καὶ τῶν Πράξεων ἱστορουσῶν, 31.1205 ὅτι, Ἦν τῶν πιστευσάντων καρδία καὶ ψυχὴ μία· οἱ μὲν διαφωνοῦντες ἀλλότριον τῶν εἰρημένων εἰσίν. Ἀγάπη δὲ ἡ μὲν κατὰ λόγον φυλάσσει τὸ εἰρημένον· Ὁ δὲ ἀγαπῶν ἐπιμελῶς παιδεύει· ἢ δὲ μὴ κατὰ λόγον, οἷα δ' ἂν ἦ, ἀδόκιμος, τοῦ Κυρίου εἰπόντος ὅτι, Ὁ ἀγαπῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμὲ οὐκ ἔστι μου ἄξιος. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΠΔ'. Πῶς δύναται τις, καὶ ὅτε παρακαλεῖ, καὶ ὅτε ἐλέγχει, μὴ μόνον σπουδάζειν ἐπιστημόνως λα λῆσαι, ἀλλὰ καὶ τὴν διάθεσιν τὴν ὀφειλομένην σώζειν πρὸς τε τὸν Θεὸν καὶ πρὸς ἐκείνους, οἷς λαλεῖ. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ἐὰν μνημονεύσῃ τις τοῦ Ἀποστόλου εἰπόντος· Οὕτως ἡμᾶς λογιζέσθω ἄνθρωπος ὡς ὑπηρέτας Χριστοῦ, καὶ οἰκονόμους μυστηρίων Θεοῦ, οὐχ ὡς ἰδίαν τινὰ ἐπιστήμην ἐξ αὐθεντίας οἰκονομῆ, ἀλλ' ὡς Θεοῦ ὑπηρεσίαν ἐν ἐπιμελείᾳ ψυχῶν αἵματι Χρι στοῦ ἐξηγορασμένων πληροῖ μετὰ φόβου καὶ τρό μου τοῦ πρὸς Θεὸν, κατὰ τὸν εἰπόντα· Οὕτω λαλοῦ μεν, οὐχ ὡς ἀνθρώποις ἀρέσκοντες, ἀλλὰ Θεῷ τῷ δοκιμάζοντι τὰς καρδίας ἡμῶν· καὶ μετὰ δια θέσεως καὶ εὐσπλαγχνίας τῆς περὶ τοὺς ἀκούον τας, ποιῶν τὸ εἰρημένον· Ὡς ἐὰν τροφὸς θάλπη τὰ ἑαυτῆς τέκνα, οὕτως ἰμειρόμενοι ὑμῶν, εὐ δοκοῦμεν μεταδοῦναι ὑμῖν οὐ μόνον τὸ Εὐα γέλιον τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ τὰς ἑαυτῶν ψυχάς. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΠΕ'. Ἐὰν τις ἐν διαλέξει συνδιατιθεμένους τοῖς λεγο μένοις ὀρῶν τοὺς ἀκούοντας χαίρη, πῶς γνω ρίσει ἑαυτὸν, εἰ διαθέσει

ἀγαθῇ χαίρει, ἢ πάθει τινὶ ἰδίῳ. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ἐὰν ἐν τοῖς ἐπαίνοις μόνοις τὴν χαρὰν στήσῃ, δῆλός ἐστιν ἰδίῳ πάθει κινούμενος· ἐὰν δὲ, τῶν ἐπαι νούντων παραυτὰ μὲν τὸ περὶ τὴν ἀκρόασιν συνετὸν καταμαθῶν, ἐλπίδα τῆς εὐπειθείας ὑποσπεῖρον εὐφρανθῆ, ὕστερον δὲ τὴν ὠφέλειαν πολυπραγμο νήσας, καὶ ἢ τὰ ἀκόλουθα τοῖς ἐπαίνοις κατορθώματα ἐν αὐτοῖς εὐρῶν χαρῆ, ἢ μηδὲν ὠφεληθέντας τοὺς ἐπαινέσαντας ἐπίδῶν λυπηθῆ, εὐχαριστεῖτω τῷ Θεῷ, ὅτι ὡς φιλόθεος καὶ φιλάδελφος κατηξιώθη κινηθῆναι, μὴ ζητῶν τὴν δόξαν τὴν ἑαυτοῦ, ἀλλὰ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν οἰκοδομὴν τῶν ἀδελφῶν. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΠ΄. Ἐπειδὴ διδασκόμεθα τοιαύτην ἀγάπην ἔχειν, ὥστε καὶ τὴν ψυχὴν θεῖναι ὑπὲρ τῶν φίλων, μα θεῖν δεόμεθα ὑπὲρ ποταπῶν φίλων τοῦτο αἰρεῖσθαι δεῖ. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τὴν μὲν διάθεσιν, ἢ τὸν τρόπον τούτου τοῦ κατορ 31.1208 θώματος εἰκὸς εἶναι διάφορον· ἄλλα γὰρ ἐστὶ πολλά κίς τὰ ὑπὲρ ἀμαρτωλῶν καταδεχθῆναι, καὶ ἄλλα τὰ ὑπὲρ δικαίων σπουδασθῆναι ὀφείλοντα· τὸ μέντοιγε μέχρι θανάτου ἀγάπην δεικνύειν, καὶ ὑπὲρ δικαίων καὶ ὑπὲρ ἀμαρτωλῶν, δεδιδάγμεθα, μηδὲν διακρίνοντες. Συνίστησι γὰρ τὴν ἑαυτοῦ ἀγάπην, φησὶν, ὁ Θεὸς εἰς ἡμᾶς· ὅτι, ἔτι ἀμαρτωλῶν ὄντων ἡμῶν, Χριστὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανε. Πρὸς δὲ τοὺς ἀγίους ὁ Ἀπόστολος λέγει· Ὡς ἐὰν τροφὸς θάλπῃ τὰ ἑαυτῆς τέκνα, οὕτως ἡμεῖρομενοι ὑμῶν, εὐδοκοῦμεν μεταδοῦναι ὑμῖν οὐ μόνον τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς· διότι ἀγαπητοὶ ἡμῖν ἐγενήθητε. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΠΖ΄. Εἰ χρή παρὰ τῶν κατὰ σάρκα οἰκείων δέχεσθαι τι ἕκαστον. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τοὺς μὲν οἰκείους ἀποδιδόναι τὰ ἐπιβάλλοντα τοῖς προσερχομένοις τῷ Κυρίῳ ἀναγκαῖον, καὶ μηδὲν ὑφαιρεῖν, ἵνα μὴ τῷ κρίματι τῆς ἱεροσυλίας ὑποπέσωσιν· τὸ μέντοιγε ἀναλίσκεσθαι ταῦτα ἐν ὄψεσιν ἐκείνων, οἷς διαφέρειν ἔδοξε, καὶ αὐτοῖς ἐκείνοις γίνεται πολλάκις ἐπάρσεως ὑπόθεσις, καὶ τοῖς πένησι τῶν τῷ αὐτῷ βίῳ προσελθόντων λύπης ἀφορμή. Ὡστε συμβαίνειν ἐκεῖνο, ἐφ' ᾧ ἐγκαλοῦνται οἱ Κορίνθιοι ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου εἰπόντος ὅτι, Καταισχύνετε τοὺς μὴ ἔχοντας. Διόπερ ὁ τὴν φροντίδα τῶν κατὰ τόπον Ἐκκλησιῶν πεπιστευμένος, ἐὰν ἢ πιστὸς, καὶ φρο νίμως οἰκονομεῖν δυνάμενος, τούτῳ προσφερέσθω κατὰ μίμησιν τῶν ἐν ταῖς Πράξεσιν, οἵτινες φέροντες ἐτίθουν παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων. Εἰ δὲ τὸ οἰκονομεῖν τὰ τοιαῦτα οὐκ ἔστι πάντων, ἀλλὰ μόνων τῶν μετὰ δοκιμασίας εἰς τοῦτο τυπῶ θέντων, καὶ τὸ παρὰ τῶν τοιούτων δεδομένον, οὕτως, ὡς ἂν δοκιμάσῃ, τυπώσῃ. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΠΗ΄. Πῶς ἴδωμεν τοὺς ποτε συνοίκους ἡμῶν, ἢ συγγενεῖς, ἐρχομένους πρὸς ἡμᾶς. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ὡς ὁ Κύριος ἔδειξε, καὶ ἐδίδαξεν, ὅτε ἀπηγγέλη αὐτῷ ὅτι, Ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἔξω ἐστήκασιν, ἰδεῖν σε θέλοντες· πρὸς οὓς ἐπιπληκτικώτερον ἀποκρίνεται, εἰπὼν· Τίς ἐστὶν ἡ μήτηρ μου, καὶ τίνας εἰσὶν οἱ ἀδελφοί μου; Ὡς γὰρ ἂν ποιήσῃ τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς, οὕτως μου ἀδελφός, καὶ ἀδελφή, καὶ μήτηρ ἐστίν. 31.1209 ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΡΠΘ΄. Ἐὰν δὲ καὶ παρακαλῶσι θέλοντες ἀπαγαγεῖν ἡμᾶς εἰς τὰ ἴδια, εἰ χρή αὐτῶν ἀνέχεσθαι. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Εἰ μὲν διὰ οἰκοδομὴν τῆς πίστεως, ὁ δυνάμενος οὕτως ἀπελθεῖν μετὰ δοκιμασίας πεμπέσθω· εἰ δὲ διὰ καθῆκον ἀνθρώπινον, ἀκουέτω τοῦ Κυρίου λέγοντος πρὸς τὸν εἰπόντα· Ἐπίτρεψόν μοι ἀπελθεῖν, καὶ ἀποτάξασθαι τοῖς εἰς τὸν οἶκόν μου· Οὐδεὶς ἐπιβαλὼν τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπ' ἄροτρον, καὶ βλέπων εἰς τὰ ὀπίσω, εὐθετός ἐστὶν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. Εἰ δὲ περὶ τοῦ ἀποτάξασθαι ἄπαξ θελήσαντος τοιοῦτον τὸ κρίμα, τί χρή λέγειν περὶ τούτου; ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ρ΄. Εἰ δεῖ ἐλεεῖν τοὺς κατὰ σάρκα οἰκείους, ἐπιθυμοῦντας τὴν σωτηρίαν αὐτῶν. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ Πνεύματος κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου φωνήν, καὶ ἐξουσίαν λαβὼν γενέσθαι τέκνον Θεοῦ, συγγένειαν μὲν τὴν κατὰ σάρκα ἐπαισχύνεται, οἰκείους δὲ γνωρίζει τοὺς οἰκείους τῆς πίστεως ὑπὸ τοῦ Κυρίου μαρτυρούμενους, εἰπόντος· Μήτηρ μου καὶ ἀδελφοί μου οὗτοί εἰσιν, οἱ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ἀκούοντες, καὶ

ποιούντες. Καὶ ἐλεείτω οὗτος πάντας μὲν τοὺς μακρυνομένους ἀπὸ τοῦ Κυρίου· καὶ τοὺς συγγενεῖς δὲ, τοὺς κατὰ σάρκα ὡς πάντας. Εἰ δέ τις τούτοις πλεόν τι προσπάσχωσιν συνήγορον ἔχειν οἴεται τοῦ ἰδίου πάθους τὸν Ἀπόστολον λέγοντα· Ἡυχόμεν γὰρ αὐτὸς ἐγὼ ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου τῶν συγγενῶν μου κατὰ σάρκα· μανθανέτω ὁ τοιοῦτος ἐκ τῶν ἐπιφερομένων, ὅτι οὐ τὴν συγγένειαν τὴν κατὰ σάρκα, ἀλλὰ τὸν Ἰσραὴλ καὶ τὰ εἰς αὐτὸν ἐξαίρετα τοῦ Θεοῦ ὁ Ἀπόστολος τιμᾷ· οὐδ' ἐπειδήπερ συγγενεῖς αὐτοῦ οἱ Ἰσραηλῖται, ἀλλ' ἐπειδὴ Ἰσραηλῖται ἦσαν οἱ κατὰ σάρκα συγγενεῖς, καὶ ἐπειδὴ τοσοῦτων καὶ τοιούτων παρὰ Θεοῦ κατηξιώθησαν. Ἐπειδὴ αὐτῶν μὲν ἦν ἡ υἰοθεσία καὶ ἡ δόξα, αὐτῶν δὲ ἡ νομοθεσία καὶ ἡ λατρεία· ἐπειδὴ αὐτοῖς μὲν αἱ διαθήκαι, καὶ αἱ ἐπαγγελίαι, αὐτῶν δὲ οἱ πατέρες· ἐπειδὴ ἐξ αὐτῶν ὁ Χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα, τοσοῦτου τιμᾶται αὐτῶν τὴν σωτηρίαν· οὐκ εἰς τὴν συγγένειαν ἀποβλέπων, ἀλλ' εἰς τὴν τοῦ Κυρίου ὑπὲρ αὐτῶν ἐνανθρώπησιν τοῦ εἰπόντος· Οὐκ ἀπεστάλην εἰ μὴ εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραὴλ. 31.1212 ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ρ Α'. Τίς ἐστὶν ὁ πραῦς. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ὁ ἀμετάθετος ἐν ταῖς κρίσεσι τῶν πρὸς εὐαρέστησιν Θεοῦ σπουδαζομένων. ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ρ Β'. Τίς ἐστὶν ἡ λύπη ἢ κατὰ Θεὸν, καὶ τίς ἡ τοῦ κόσμου. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ἡ μὲν κατὰ Θεὸν, ὅταν ἐντολῆς Θεοῦ παροφθῆσιν λυπηθῆσιν, κατὰ τὸ γεγραμμένον· Ἀθυμία κατέσχε με ἀπὸ ἀμαρτωλῶν τῶν ἐγκαταλιμπαζόντων τὸν νόμον σου· ἢ δὲ τοῦ κόσμου, ὅταν τι ἀνθρώπινον καὶ τοῦ κόσμου ἄξιον ἢ τὸ λυποῦν. ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ρ Γ'. Ποία ἡ ἐν Κυρίῳ χαρὰ· καὶ τί ἐὰν ποιῶμεν χαίρειν ὀφείλομεν. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τὸ ἐπὶ τοῖς κατ' ἐντολὴν τοῦ Κυρίου εἰς δόξαν Θεοῦ γινομένοις χαίρειν ἢ ἐν Κυρίῳ χαρὰ ἐστὶν. Ὅταν οὖν τὰς ἐντολάς τοῦ Κυρίου ποιῶμεν, ἢ διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου πάσχωμέν τι, χαίρειν καὶ συγχαίρειν ἀλλήλοις ὀφείλομεν. ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ρ Δ'. Ποῖον πένθος ἀναλάβωμεν, ἵνα καταξιωθῶμεν τοῦ μακαρισμοῦ. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ἐμπεριέχεται τοῦτο τὸ ἐρώτημα τῆ κατὰ Θεὸν λύπῃ· ὅταν ἐπὶ τοῖς ἡμαρτημένοις πενθῶμεν, ἦτοι διὰ τὴν ἀτιμίαν τοῦ Θεοῦ, ὅτι διὰ τῆς παραβάσεως τοῦ νόμου τὸν Θεὸν τις ἀτιμάζει, ἢ διὰ τοὺς κινδυνεύοντας ἐν ἀμαρτίᾳ. Ψυχὴ γὰρ, φησὶν, ἢ ἀμαρτάνουσα, αὕτη ἀποθανεῖται· μιμούμενοι τὸν εἰρηκότα· καὶ πενήθσω πολλοὺς τῶν προημαρτηκόντων. ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ρ Ε'. Πῶς πάντα εἰς δόξαν Θεοῦ ποιεῖ τις. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ Ὅταν πάντα διὰ Θεὸν κατ' ἐντολὴν Θεοῦ ποιῆ, καὶ ἐν μηδενὶ περιβλέπηται τοὺς παρὰ τῶν ἀνθρώπων ἐπαίνους· πανταχοῦ δὲ μνημονεύῃ τοῦ Κυρίου εἰπόντος· Οὕτω λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα, καὶ δοξάσωσιν τὸν Πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ρ ΣΤ'. Πῶς ἐσθίει τις, καὶ πίνει εἰς δόξαν Θεοῦ. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ἐν τῇ μνήμῃ τοῦ εὐεργέτου, καὶ ἐν τῇ τοιαύτῃ 31.1213 διαθέσει τῆς ψυχῆς, μαρτυρουμένη ἐκ τῆς τοῦ σώματος καταστάσεως, ὅτι οὐχ ὡς ἀμέριμνος ἐσθίει, ἀλλ' ὡς ἔχων ἐπόπτην Θεόν· καὶ ἐν τῷ σκοπῷ δὲ τῆς μεταλήψεως, ὅταν μὴ ὡς δοῦλος γαστρὸς δι' ἡδονὴν ἐσθίει, ἀλλ' ὡς ἐργάτης Θεοῦ, διὰ τὴν ἐν τοῖς κατ' ἐντολὴν τοῦ Χριστοῦ ἔργοις εὐτονίαν. ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ρ Ζ'. Πῶς ποιεῖ ἡ δεξιὰ, ἵνα μὴ γινώσκῃ ἢ ἀριστερά. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ὅταν ἀμετεωρίστῳ καὶ τεταμένη ἐπιθυμίᾳ τῆς πρὸς Θεὸν εὐαρεστήσεως ὁ νοῦς ἐξ ὀλοκλήρου ἀγωγῆς νῶν μὴ ἐκπέσῃ τοῦ προσήκοντος, ἀγωνίζεται νομῖμος. Τότε οὐδενὸς, οὔτε μέλους ἐτέρου λαμβάνει ἔννοιαν, εἰ μὴ μόνον τοῦ χρησιμεύοντος εἰς τὸ προκείμενον· ὡς ὁ τεχνίτης καθ' ἕκαστον ἔργον μόνῳ ἐμβλέπων τῷ χρησιμεύοντι αὐτῷ ὄργανῳ. ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ρ Η'. Τίς ἐστὶ ταπεινοφροσύνη, καὶ πῶς αὐτὴν κατορθώσομεν. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ταπεινοφροσύνη μὲν ἐστὶ τὸ πάντας ἡγεῖσθαι ὑπὲρ ἔχοντας ἑαυτοῦ, κατὰ τὸν ὅρον τοῦ Ἀποστόλου. Κατορθοῖ δὲ τις αὐτὴν πρῶτον μὲν, ἐὰν μνημονεύσῃ τῆς ἐντολῆς τοῦ Κυρίου εἰπόντος· Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρᾶός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ (ὅπερ πολλαχοῦ καὶ πολυτρόπως καὶ ἔδειξε, καὶ ἐδίδαξε)· καὶ πιστεύσῃ αὐτῷ ἐπαγγελαμένῳ, ὅτι Ὁ

ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται· ἔπειτα, ἐὰν δι' ὀμαλοῦ καὶ ἀδιαστάτως τοῖς τῆς ταπεινοφροσύνης ἐπιτηδεύμασιν ἐν παντὶ πράγματι ἐμμελετήσῃ καὶ συγγυμνάσῃται. Μόλις γὰρ οὕτω δυνήσεται τῇ διηνεκεῖ μελέτῃ ἀναλαβεῖν τὴν ἕξιν τῆς ταπεινοφροσύνης· ὡσπερ καὶ ἐπὶ τῶν τεχνῶν γίνεσθαι εἴωθεν. Ὁ δὲ αὐτὸς τρόπος τῆς κατορθώσεως καὶ ἐπὶ πάσης ἀρετῆς τῆς κατ' ἐντολὴν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ρ Θ'. Πῶς ἂν τις προθυμηθεῖ καὶ πρὸς κινδύνους ὑπὲρ τῆς ἐντολῆς τοῦ Κυρίου παραβουλεύεσθαι. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Πρῶτον μὲν ὑπομνησθεῖς, ὅτι αὐτὸς ὁ Κύριος ὑπὲρ ἡμῶν ὑπήκουσε τῷ Πατρὶ μέχρι θανάτου· εἶτα πληροφορηθεῖς τὴν δύναμιν τῆς ἐντολῆς, ὅτι 31.1216 ζωὴ αἰώνιος ἐστὶ, καθὼς γέγραπται· ἔπειτα, πειστεύσας τῷ Κυρίῳ εἰπόντι· Ὁς ἐὰν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ. ἔνεκεν ἐμοῦ καὶ τοῦ Εὐαγγελίου, οὗτος σώσει αὐτήν. ΕΡΩΤΗΣΙΣ Σ'. Οἱ προκατόντες ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ Θεοῦ, πῶς δύνανται ὠφελεῖν τοὺς ἄρτι προσερχομένους. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Εἰ μὲν ἰσχύουσι κατὰ τὸ σῶμα, ἐν τῷ τὸ ἄοκνον τῆς σπουδῆς ἐπιδείκνυσθαι, καὶ τύπον ἑαυτοῦ παρ ἑχρὸν παντὸς κατορθώματος· εἰ δὲ ἀσθενοῦσιν, ἐν τῇ τοιαύτῃ καταστάσει τῆς ψυχῆς, ὡς ἐπιφαίνεσθαι τῷ τε προσώπῳ καὶ παντὶ κινήματι τὴν πληροφορίαν τῆς τοῦ Θεοῦ ἐποψίας, καὶ τῆς τοῦ Κυρίου παρουσίας· καὶ ἐν τοῖς ἀπηριθμημένοις ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου ἰδιώμασι τῆς ἀγάπης, εἰπόντες· Ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ, χρηστεύεται, οὐ ζηλοῖ, οὐ περπερεύεται, οὐ φυσιοῦται, οὐκ ἀσχημονεῖ, οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς, οὐ παροξύνεται, οὐ λογιζέται τὸ κακόν, οὐ χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ, συγχαίρει δὲ τῇ ἀληθείᾳ· πάντα στέγει, πάντα πιστεύει, πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπομένει. Ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει. Ταῦτα γὰρ πάντα καὶ ἐν ἀσθενοῦντι σώματι δυνατὸν κατορθοῦσθαι. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΑ'. Πῶς κατορθοῖ τις ἐν τῇ προσευχῇ τὸ ἀμετέωριστον. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Πληροφορηθεῖς πρὸ ὀφθαλμῶν εἶναι τὸν Θεόν. Εἰ γὰρ, ἄρχοντά τις ἢ προεστῶτα θεωρῶν, καὶ διαλεγόμενος αὐτῷ, ἀμετέωριστον ἔχει τὸ ὄμμα, πῶς μᾶλλον ὁ προσευχόμενος τῷ Θεῷ ἀμετέωριστον ἔξει τὸν νοῦν, ἀπὸ τοῦ ἐτάζοντος καρδίας καὶ νεφρῶν, πληρῶν τὸ γεγραμμένον· Ἐπαίροντας ὀσίους χεῖρας, χωρὶς ὀργῆς καὶ διαλογισμῶν. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΒ'. Εἰ δυνατὸν κατορθῶσαι τὸ ἐν παντὶ καὶ πάντοτε ἀμετέωριστον· καὶ πῶς κατορθοῖ τις. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ὅτι δυνατὸν, ἔδειξεν ὁ εἰπὼν· Οἱ ὀφθαλμοί μου διαπαντὸς πρὸς τὸν Κύριον· καὶ, Προωρώμην τὸν Κύριον ἐνώπιόν μου διαπαντὸς, ὅτι ἐκ δεξιῶν μου ἐστίν, ἵνα μὴ σαλευθῶ. Πῶς δὲ δυνατὸν, προεῖρηται· ὅτι ἐν τῷ μὴ διδόναι καιρὸν ἀργίας τῇ ψυχῇ ἀπὸ τῆς περὶ Θεοῦ καὶ τῶν τοῦ Θεοῦ ἔργων τε καὶ δωρεῶν ἐννοίας, καὶ τῆς ὑπὲρ πάντων ἐξομολογήσεως καὶ εὐχαριστίας. 31.1217 ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΓ. Τῶν κατ' ἐντολὴν τοῦ Κυρίου κατορθωμάτων πόσον ἐν μέτρον ἐστὶν ἐν πᾶσιν, ἢ ὁ μὲν πλεῖον ἔχει, ὁ δὲ ἔλαττον. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ὅτι οὐκ ἐστὶν ἐν μέτρον ἐν πᾶσιν, ἀλλ' ὁ μὲν πλεῖον καὶ πιστεύεται καὶ ἐπιδείκνυται, ὁ δὲ ἔλαττον, δῆλον ἐκ τῶν τοῦ Κυρίου ῥημάτων, ποτὲ μὲν εἰπὼν τος· Ὁ δὲ ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν σπαρεῖς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων καὶ συνιών· ὃς δὴ καρποφορεῖ, καὶ ποιεῖ ὁ μὲν ἑκατὸν, ὁ δὲ ἐξήκοντα, ὁ δὲ τριάκοντα· ὅπερ καὶ ἐπὶ τῶν τὰς μνάς ὑποδεξαμένων εὐρίσκειται· ποτὲ δὲ, Ὡ μὲν ἔδωκε πέντε τάλαντα, ὧ δὲ δύο, ὧ δὲ ἓν. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΔ'. Πῶς καταξιοῦται τις Πνεύματος ἁγίου γενέσθαι μέτοχος. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐδίδαξεν, εἰπὼν· Ἐὰν ἀγαπᾶτέ με, τὰς ἐντολὰς τὰς ἐμὰς τηρήσατε. Καὶ ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν Πατέρα, καὶ ἄλλον Πατέρα κλητὸν δώσει ὑμῖν, ἵνα μένη μεθ' ὑμῶν εἰς τὸν αἰῶνα, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ ὁ κόσμος οὐ δύναται λαβεῖν. Ἔως οὖν οὐ τηροῦμεν πάσας τὰς ἐντολὰς τοῦ Κυρίου, οὐδέ ἐσμεν τοιοῦτοι, ὥστε μαρτυρηθῆναι ὑπ' αὐτοῦ, ὅτι Ὑμεῖς οὐκ ἐστὲ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, Πνεύματος ἁγίου καταξιωθῆναι μὴ προσδοκῶμεν. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΕ. Τίνες εἰσὶν οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τοῦ Κυρίου λέγοντος ποτὲ μὲν ὅτι, Τὰ ῥήματα ἃ ἐγώ

λελάληκα ὑμῖν, πνεῦμά ἐστι, καὶ ζωὴ ἐστι· ποτὲ δὲ ὅτι, Τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον διδάξει ὑμᾶς πάντα, καὶ ὑπομνήσει ἃ ἂν εἶπω ὑμῖν· οὐ γὰρ λαλήσει, φησὶν, ἅφ' ἑαυτοῦ, ἀλλ' ὅσα ἂν ἀκούσῃ παρ' ἐμοῦ, ταῦτα λαλήσει· οὗτοί εἰσιν οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, οἵτινες οὐ δι' ἄλλην τινὰ αἰτίαν ἐπτώ χευσαν, ἀλλὰ διὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Κυρίου εἰπόντος· Ὑπαγε, πώλησον πάντα ὅσα ἔχεις, καὶ δὸς πτωχοῖς. Ἐὰν δέ τις, καὶ τὴν ὀπωσοῦν συμ βᾶσαν πτωχείαν καταδεξάμενος, κυβερνήσῃ πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ὡς ὁ Λάζαρος, οὐδὲ οὗτος τοῦ μακαρισμοῦ ἀλλότριος. 31.1220 ΕΡΩΤΗΣΙΣ Σ' Τοῦ Κυρίου παραγγέλλοντος μὴ μεριμνᾶν τί φάγωμεν, ἢ τί πίωμεν, ἢ τί περιβαλλώμεθα, μέχρι τίνος ἐστὶν ἡ ἐντολή· ἢ πῶς κατορ θοῦται. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ἡ μὲν ἐντολή ἐστὶ μέχρι θανάτου, ὡς καὶ πᾶσα ἐντολή. Καὶ γὰρ ὁ Κύριος ὑπήκουσε μέχρι θανάτου. Κατορθοῦται δὲ τῇ ἐπὶ τὸν Θεὸν πεποιθήσει. Ἀπαγορεύσας γὰρ ὁ Κύριος τὴν μέριμναν, ἐπισυνάπτει τὴν ἐπαγγελίαν, εἰπὼν· Οἶδε γὰρ ὁ Πατὴρ ὑμῶν, ὧν χρεῖαν ἔχετε, πρὸ τοῦ ὑμᾶς αἰτῆσαι αὐτόν. Τοιοῦτος ἦν ὁ Ἀπόστολος λέγων· Τὸ ἀπόκριμα τοῦ θανάτου ἐσχίκαμεν, ἵνα μὴ πεποιθότες ὦμεν ἐφ' ἑαυτοῖς, ἀλλ' ἐπὶ τῷ Θεῷ τῷ ἐγείροντι τοὺς νεκρούς· κατὰ μὲν τὴν κρίσιν καὶ τὴν ἐτοιμασίαν τῆς ψυχῆς καθημέραν ἀποθνήσκων, τῇ δὲ τοῦ Θεοῦ εὐδοκίᾳ φυλασσόμενος. Διὸ μετὰ παρρήσιας ἔλεγεν· Ὡς ἀποθνήσκοντες, καὶ ἰδοὺ ζῶμεν. Βοηθεῖ δὲ τῇ τοιαύτῃ προαιρέσει καὶ ἡ περὶ τὰς ἐντολὰς τοῦ Κυρίου διάπυρος σπουδὴ καὶ ἀκόρεστος ἐπιθυμία, ὑφ' ἧς ὁ κρατηθεὶς οὐδὲ σχολὴν ἄγει μετεωρισθῆναι περὶ τὰς τοῦ σώματος χρεῖας. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΖ'. Οὐκοῦν εἰ μὴδὲ μεριμνᾶν δεῖ περὶ τῶν ἀναγκαιῶν πρὸς τὸ ζῆν, καὶ ἄλλη παραγγελία ἐστὶ τοῦ Κυρίου εἰπόντος· «Ἐργάζεσθε μὴ τὴν βρῶσιν τὴν ἀπολλυμένην»· περισσὸν τὸ ἐργάζεσθαι. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Αὐτὸς ὁ Κύριος ἐν ἑκατέρῳ τόπῳ τὸ ἑαυτοῦ πρόσ ταγμα ἐσαφήνισεν. Ἐκεῖ μὲν γὰρ ἀπαγορεύσας τὸ ζητεῖν τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἐν τῷ εἰπεῖν· Μὴ ζητεῖτε τί φάγητε, ἢ τί πίητε· ταῦτα γὰρ πάντα τὰ ἔθνη τοῦ κόσμου ἐπιζητεῖ· προσέταξεν εἰπὼν· Ζητεῖτε δὲ τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ· πῶς δὲ δεῖ ζητεῖν, διὰ τῶν κατ' ἀξιουμένων ἐδήλωσεν· ἐνταῦθα δὲ κωλύσας ἐργάζεσθαι τὴν βρῶσιν τὴν ἀπολλυμένην, ἐδίδαξεν ἐργάζεσθαι τὴν βρῶσιν τὴν μένουσαν εἰς ζωὴν αἰώνιον· ἦν αὐτὸς πάλιν ἐφανέρωσεν ἐν ἑτέρῳ τόπῳ εἰπὼν· Ἐμὸν βρῶμά ἐστίν, ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με Πατρός. Εἰ δὲ θέλημα Θεοῦ ἐστὶ πεινῶντα θρέψαι, διψῶντα ποτίσαι, γυμνὸν περιβαλεῖν, καὶ τὰ λοιπὰ, ἀνάγκη πᾶσα μιμεῖσθαι τὸν Ἀπόστολον λέγοντα· Πάντα ὑπέδειξα ὑμῖν, ὅτι οὕτω κοπιῶντας δεῖ ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ἀσθενούντων· καὶ ὑπακούειν αὐτῷ διδάσκοντι· Μᾶλλον δὲ κοπιᾶτω ἐργαζόμενος ταῖς ἰδίαις χερσὶ τὸ 31.1221 ἀγαθόν, ἵνα ἔχη μεταδιδόναι τῷ χρεῖαν ἔχοντι. Τούτων τοίνυν οὕτως ἡμῖν ὑπὸ τοῦ Κυρίου διὰ τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τοῦ Ἀποστόλου παραδεδομένων, φανερόν ὅτι τὸ μὲν ἑαυτοῦ ἔνεκεν μεριμνᾶν, ἢ ἐργάζεσθαι, παντάπασιν ἀπηγόρευται· κατ' ἐντολήν δὲ τοῦ Κυρίου, διὰ τὴν χρεῖαν τοῦ πλησίον μεριμνᾶν καὶ ἐργάζεσθαι σπουδαιότερον χρή· μάλιστα τοῦ Κυρίου εἰς ἑαυτὸν ἀναδεχομένου τὴν εἰς τοὺς ἀνακειμένους αὐτῷ σπουδὴν, καὶ βασιλείαν οὐρανῶν ὑπὲρ ταύτης ἐπαγγελλομένου. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΗ'. Εἰ καλὸν ἐστὶ καθόλου σιγὴν ἀσκεῖν. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τῆς σιγῆς τὸ καλὸν καιρῷ καὶ προσώπῳ δοκιμάζεται, ὡς παρὰ τῆς θεοπνεύστου Γραφῆς διδασκόμεθα. Καιρῷ μὲν, ὡς ὅταν λέγῃ ὅτι, Ὁ συνιὼν ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ σιωπήσεται, ὅτι καιρὸς πονηρὸς ἐστὶ· καὶ πάλιν· Ἐθέμην τῷ στόματί μου φυλακὴν, ἐν τῷ συστῆναι τὸν ἁμαρτωλὸν ἐναντίον μου· προσώπῳ δὲ, ὡς ὅταν γράφῃ ὁ Ἀπόστολος· Ἐὰν δὲ ἄλλῳ ἀποκαλυφθῇ καθημένῳ, ὁ πρῶτος σιγάτω· καὶ πάλιν· Αἱ γυναῖκες ὑμῶν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις σιγάτωσαν. Ἔστι δὲ ὅτε καὶ τοῖς ἀκρατεστέροις τὴν γλῶσσαν, καὶ μὴ δυναμένοις φυλάξαι τὸ, Πᾶς λόγος σαπρὸς ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν μὴ ἐκπορευέσθω, ἀλλ' εἴ τις ἀγαθὸς, πρὸς οἰκοδομὴν τῆς πίστεως· ἀναγκαῖα ἢ τελεία σιωπῇ, ἕως ἂν ἐν ταύτῃ τὸ

τε πάθος τῆς ἐν λόγοις προ πετειάς θεραπευθῶσι, καὶ δυνηθῶσι μαθεῖν ἐπὶ σχο λῆς, πότε, καὶ τί, καὶ πῶς λαλεῖν δεῖ, ἵνα, καθὼς γέγραπται, Δῶ χάριν τοῖς ἀκούουσιν. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΘ'. Πῶς δυνηθῶμεν φοβηθῆναι τὰ κρίματα τοῦ Θεοῦ. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Κατὰ φύσιν ἢ προσδοκία παντὸς δεινοῦ φόβου ἐστὶ ποιητική. Οὕτω γὰρ καὶ τὰ θηρία φοβούμεθα, καὶ τοὺς ἄρχοντας, κακοῦ τινος πείραν ἐξ αὐτῶν προσ δοκῶντες. Ἐὰν οὖν τις πιστεύσῃ, ὅτι ἀληθεῖς εἰσιν αἱ ἀπειλαὶ τοῦ Κυρίου, καὶ προσδοκῆσῃ τὴν φρικώδη καὶ δεινοτάτην αὐτῶν πείραν φοβεῖται τὰ κρίματα τοῦ Θεοῦ. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΙ'. Τίς ἐστὶν ἢ τοῦ Ἀποστόλου παραδεδομένη καταστολὴ κόσμιος. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ἡ πρὸς τὸν σκοπὸν τὸν ἴδιον σεμνοπρεπῆς χρήσις, 31.1224 ἐστοχασμένη καιροῦ, τόπου, προσώπου, χρείας. Οὐ γὰρ τὰ αὐτὰ ἐγκρίνει ὁ λόγος σκεπάσματα ἐν καιρῷ χειμῶνος καὶ θέρους, οὔτε τὸ αὐτὸ σχῆμα τοῦ ἐργάτου καὶ τοῦ ἀναπαυομένου, τοῦ ὑπηρετοῦντος καὶ τοῦ θεραπευομένου, τοῦ στρατιώτου καὶ τοῦ ἰδιώτου, ἢ ἀνδρὸς καὶ γυναικός. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΙΑ'. Τί τὸ μέτρον τῆς πρὸς Θεὸν ἀγάπης. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τὸ ὑπὲρ δύναμιν αἰεὶ τὴν ψυχὴν ἐπεκτείνεσθαι πρὸς τὸ τοῦ Θεοῦ θέλημα, κατὰ σκοπὸν καὶ ἐπιθυμίαν τῆς αὐτοῦ δόξης. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΙΒ'. Πῶς κατορθοῦται ἢ πρὸς Θεὸν ἀγάπη. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ Ἐὰν εὐσυνειδήτως καὶ εὐγνωμόνως διατεθῶμεν ἐπὶ ταῖς παρ' αὐτοῦ εὐεργεσίαις· ὅπερ καὶ τοῖς ἀλόγοις ὑπάρχει. Ὁρῶμεν γὰρ τοὺς κύνας τὸν διδόντα ἄρτον μόνον ἀγαπῶντας· μανθάνομεν δὲ τοῦτο καὶ ἐκ τῶν διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου ἐγκλη ματικῶς εἰρημένων οὕτως· Υἱοὺς ἐγέννησα καὶ ὕψωσα· αὐτοὶ δὲ με ἠθέτησαν. Ἔγνω βοῦς τὸν κτησάμενον καὶ ὄνος τὴν φάτνην τοῦ κυρίου αὐτοῦ· Ἰσραὴλ δὲ με οὐκ ἔγνω, καὶ ὁ λαός με οὐ συνῆκεν. Ὡσπερ γὰρ τῷ βοῖ καὶ τῷ ὄνῳ ἐκ τῆς παρὰ τοῦ τρέφοντος εὐεργεσίας ἢ πρὸς αὐτὸν ἀγάπη αὐτομάτως ἐγγίνεται· οὕτω καὶ ἡμεῖς, ἐὰν εὐαισθη τως καὶ εὐγνωμόνως τὰς εὐεργεσίας δεξώμεθα, πῶς οὐκ ἀγαπήσομεν τὸν τοσοῦτων καὶ τηλικούτων εὐερ γέτην Θεὸν, κατὰ φύσιν, ἵνα οὕτως εἴπω, καὶ ἀδι δάκτως τῆς τοιαύτης διαθέσεως τῇ ὑγιαινούσῃ ψυχῇ ἐγγινομένης; ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΙΓ'. Τίνα ἐστὶ τὰ γνωρίσματα τῆς πρὸς Θεὸν ἀγάπης. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Αὐτὸς ὁ Κύριος ἐδίδαξεν ἡμᾶς, εἰπὼν· Ἐὰν ἀγαπᾶτέ με, τὰς ἐντολὰς τὰς ἐμὰς τηρήσατε. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΙΔ' Χρηστότης καὶ ἀγαθωσύνη τίνι διαφέρουσιν ἀλλήλων. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τοῦ Δαβὶδ εἰπόντος ποτὲ μὲν· Χρηστὸς Κύριος τοῖς σύμπασι, καὶ, Χρηστὸς ἀνὴρ ὁ οἰκτεῖρων καὶ κυχρῶν· ποτὲ δὲ, Ἀγάθυνον, Κύριε, τοῖς ἀγαθοῖς· καὶ τοῦ Ἱερεμίου, Ἀγαθὸς Κύριος τοῖς ὑπομένουσιν αὐτὸν, πλατυτέραν οἶμαι εἶναι τὴν 31.1225 χρηστότητα, εἰς εὐεργεσίαν τῶν ὀπωσδηποτοῦν ἐπιδομένων ταύτης· συνηγμένην δὲ μᾶλλον τὴν ἀγαθωσύνην, καὶ τοῖς τῆς δικαιοσύνης λόγοις ἐν ταῖς εὐεργεσίαις συγχρωμένην. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΙΕ'. Τίς ἐστὶν ὁ ὑπὸ τοῦ Κυρίου μακαριζόμενος εἰρη νοποιός. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ὁ τῷ Κυρίῳ συνεργῶν, κατὰ τὸν Ἀπόστολον εἰπόντα· Ὑπὲρ Χριστοῦ πρεσβεύομεν, ὡς τοῦ Θεοῦ παρακαλοῦντος δι' ἡμῶν· δεόμεθα ὑπὲρ Χριστοῦ, καταλλάγητε τῷ Θεῷ· καὶ πάλιν· Δι καιωθέντες ἐκ πίστεως, εἰρήνην ἔχομεν πρὸς τὸν Θεόν. Ἡ γὰρ ἄλλως ἔχουσα εἰρήνην ἠρνήθη ὑπὸ τοῦ Κυρίου εἰπόντος· Εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν· οὐ καθὼς ὁ κόσμος δίδωσιν, ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΙΖ'. Ἐν τίνι στραφῆναι δεῖ καὶ γενέσθαι ὡς τὰ νήπια. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Αὕτη ἢ περικοπὴ τοῦ Εὐαγγελίου διδάσκει ἡμᾶς, τὴν ὑπόθεσιν δηλοῦσα πρὸς ἣν εἴρηται τοῦτο· ὥστε μὴ ζητεῖν ὑπεροχὴν, τὴν δὲ ἰσοτιμίαν τῆς φύσεως γνωρίζειν, καὶ ἀγαπᾶν τὸ ἰσότιμον πρὸς τοὺς ἔλατ τοῦσθαι δοκοῦντας ἔν τισι. Τοιαῦτα γὰρ ἐστὶ καὶ τὰ παιδία πρὸς ἄλληλα, τὰ γε μήπω προσεθισθέντα τῇ τῶν ἀναστρεφομένων κακίᾳ. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΙΖ'. Πῶς δεξόμεθα τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ὡς παιδίον. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ἐὰν τοιοῦτοι γενώμεθα πρὸς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Κυρίου, οἷόν ἐστι τὸ παιδίον ἐν τοῖς μαθήμασι· μὴ ἀντιλέγον, μήτε δικαιολογούμενον πρὸς τοὺς διδασκάλους, πιστῶς δὲ καὶ εὐπειθῶς δεχόμενον τὰ δι δάγματα. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΙΗ'. Ποῖαν σύνεσιν αἰτεῖν παρὰ τοῦ

Θεοῦ ὀφείλομεν, ἢ πῶς αὐτῆς καταξιωθῆναι δυνάμεθα. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τὴν μὲν σύνεσιν παρ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ προφῆ του μανθάνομεν, λέγοντος· Μὴ καυχάσθω ὁ σοφὸς ἐν τῇ σοφίᾳ αὐτοῦ, καὶ μὴ καυχάσθω ὁ ἰσχυρὸς ἐν τῇ ἰσχύϊ αὐτοῦ, καὶ μὴ καυχάσθω ὁ πλούσιος ἐν τῷ πλούτῳ αὐτοῦ· ἀλλὰ ἐν τούτῳ καυχάσθω ὁ καυχώμενος, ἐν τῷ συνιεῖν καὶ γινώσκειν τὸν 31.1228 Κύριον· καὶ διὰ τοῦ Ἀποστόλου εἰπόντος· Ἄλλὰ συνιέντες, τί τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου. Δυνάμεθα δὲ ταύτης καταξιωθῆναι, ἐὰν ποιήσωμεν τὸ γεγραμμένον· Σχολάσατε, καὶ γνῶτε, ὅτι ἐγὼ εἰμι ὁ Θεός· καὶ ἐὰν πιστεύσωμεν ἀληθὲς εἶναι πᾶν ῥῆμα Θεοῦ· Ἐὰν γὰρ μὴ πιστεύσητε, φησὶν, οὐδὲ μὴ συνῆτε. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΙΘ'. Ἐὰν εὐεργετηθῶμεν παρά τινος, πῶς δυνηθῶμεν καὶ τῷ Κυρίῳ τὴν ὀφειλομένην εὐχαριστίαν καθαρὰν καὶ ὀλόκληρον ἀποδοῦναι, καὶ τὴν πρὸς τὸν εὐεργέτην ἐπιστημόνως πληρῶσαι, μήτε ἐλλείποντες, μήτε ὑπερβαίνοντες τὸ μέτρον. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ἐὰν τὸν μὲν Θεὸν ἀρχηγὸν καὶ τελειωτὴν παντὸς ἀγαθοῦ εἶναι πληροφορηθῶμεν· τὸν δὲ διάκονον ὡς ὑπηρετὴν τῆς τοῦ Θεοῦ εὐεργεσίας γνωρίσωμεν. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΚ'. Εἰ παντὶ τῷ βουλομένῳ ἀδελφαῖς συντυγχάνειν ἐπιτρέπειν χρή· ἢ τίς, καὶ πότε, καὶ πῶς ἀδελ φαῖς συντεύξεται. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Περὶ τούτων εἴρηται ἐν τοῖς κατὰ πλάτος, ὅτι οὔτε ἀνδρὶ ἀνὴρ κατ' ἐξουσίαν ἕκαστος ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε συντυγχάνειν ὀφείλει· μετὰ δοκιμασίας δὲ ὁ δυνάμενος ὠφελῆσαι καὶ ὠφεληθῆναι, οὐχ ὅτι γε γυναικί. Εἰ δὲ τις μνημονεύει τοῦ Κυρίου εἰπόντος, ὅτι Πᾶν ῥῆμα ἀργὸν ὃ ἐὰν λαλήσωσιν οἱ ἄνθρωποι, ἀποδώσουσι λόγον περὶ αὐτοῦ ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, φοβεῖται ἐπὶ παντὸς πράγματος τὸ τοιοῦτον κρῖμα, καὶ πείθεται τῷ Ἀποστόλῳ εἰπόντι· Εἴτε ἐσθίετε, εἴτε πίνετε, εἴτε τι ποιεῖτε, πάντα εἰς δόξαν Θεοῦ ποιεῖτε· καὶ ἄλλαχού· Πάντα πρὸς οἰκοδομὴν γινέσθω· καὶ οὐδὲν ἀνέχεται ποιῆσαι ἀργῶς καὶ ἀνωφελῶς. Τὸ δὲ, Τίς, καὶ πότε, καὶ πῶς, ἵνα καιρὸς καὶ τόπος, καὶ πρόσωπον δοκιμάζεται, ἀφ' ὧν κακοῦ μὲν τινος οὔτε ὑποψία ἔσται· τὸ δὲ ἀπρόσκοπον τοῖς πᾶσι φυλαχθήσεται, καὶ πρὸς οἰκοδομὴν τῆς πίστεως ἢ συντυχία γενήσεται. Ἄλλ' οὔτε ἐν πρόσωπον ἐνὶ συντυγχάνειν ἐπιτρέπει ὁ λόγος. Ἀγαθοὶ γὰρ οἱ δύο, φησὶν, ὑπὲρ τὸν ἕνα, ἅμα δὲ καὶ ἀξιόπιστοι· Οὐαὶ δὲ τῷ ἐνὶ, ὅτι, ἐὰν πέση, οὐκ ἔστιν ὁ ἐγείρων. 31.1229 ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΚΑ'. Τοῦ Κυρίου διδάσκοντος προσεύχεσθαι μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν, εἰ δεῖ προσεύχεσθαι μὴ περιπεσεῖν ὀδύναϊς σωματικαῖς· ἐὰν δὲ περιπέση τις, πῶς παρέλθῃ. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Οὐ διεκρίνε πειρασμοῦ ποιότητα, καθολικῶς δὲ προσέταξε· Προσεύχεσθε μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν· εἰσαχθέντα δὲ σὺν τῷ πειρασμῷ τὴν ἔκβασιν τοῦ δύνασθαι ὑπενεγκεῖν, παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτεῖν δεῖ, ἵνα κατορθωθῇ ἡμῖν τὸ, Ὅ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΚΒ. Τίς ἐστὶν ὁ ἀντίδικος ἐκάστου ἡμῶν· ἢ πῶς αὐτῷ εὐνοήσομεν. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ἐπιτετηρημένως ἐνταῦθα ὁ Κύριος ἀντίδικον ὄνο μάζει τὸν ἀφαιρεῖσθαί τι ἐπιχειροῦντα τῶν διαφερόντων ἡμῖν. Εὐνοοῦμεν δὲ αὐτῷ, ἐὰν φυλάξωμεν τὸ πρόσταγμα τοῦ Κυρίου εἰπόντος· Τῷ θέλοντί σοι κριθῆναι, καὶ τὸν χιτῶνά σου λαβεῖν, ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον καὶ ἐπὶ παντὸς πράγμα τος τοιοῦτου ὁμοίως. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΚΓ'. Τοῦ Κυρίου εἰπόντος, «Σὺ δὲ νηστεύων, ἄλειψαί σου τὴν κεφαλὴν, καὶ τὸ πρόσωπόν σου νίψαι, ἵνα μὴ φανῆς τοῖς ἀνθρώποις νηστεύων·» ὁ θέλων διὰ τινὰ λόγον ἀρέσκοντα Θεῷ νηστεῦσαι, καθὼς καὶ οἱ ἅγιοι πολλάκις πεποιεη κότες εὐρίσκονται, ἐπειδὴ καὶ ὡς οὐ θέλει φαίνεται, τί ποιήσει. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τὸ παράγγελμα τοῦτο ἐστὶ πρὸς τοὺς ἐπιτηδεύοντας ποιεῖν τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸ θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις, ἵνα τὸ πάθος τῆς ἀνθρωπαρεσκείας θεραπεύσωσιν. Ἐπεὶ ὅτι γε ἡ ἐντολὴ τοῦ Κυρίου, εἰς δόξαν Θεοῦ γενομένη, κατὰ φύσιν ἀνεπιτηδεύει ἔχει πρὸς τὸ κρύπτεσθαι παρὰ τοῖς φιλοθεοῖς, ὁ Κύριος ἐδήλωσεν εἰπών· Οὐ δύναται πόλις κρυβῆναι ἐπάνω ὄρους κειμένη· οὐδὲ καίουσι λύχνον, καὶ τιθέασιν αὐτὸν ὑπὸ τὸν μόδιον, καὶ τὰ ἐξῆς.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΚΔ'. Εἰ καὶ νῦν οἱ μὲν ἀπὸ τῆς πρώτης ὥρας ἐργά ζονται, οἱ δὲ ἀπὸ τῆς ἑνδεκάτης, καὶ τίνες εἰσὶν οὗτοι. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τάχα γνωριμώτατόν ἐστι τοῦτο τοῖς πᾶσιν ἐκ τῶν ἐν τῇ θεοπνεύστῳ Γραφῇ ἱστορουμένων ὅτι πολλοὶ μὲν εἰσι, κατὰ τὴν τοῦ Ἀποστόλου μαρτυρίαν, ἀπὸ 31.1232 βρέφους τὰ ἱερά γράμματα μανθάνοντες· πολλοὶ δὲ οἱ κατὰ τὸν Κορνήλιον, τοῖς μὲν φυσικοῖς κινήμασιν ὑγιῶς χρώμενοι, εἰς δὲ τὴν κατ' ἐπιστήμην τελειότητα βραδύνοντες, διὰ τὴν ἀπόλειψιν τῶν διδασκόντων. Πῶς γὰρ πιστεύσουσι, φησὶν, ἐὰν μὴ ἀκούσωσιν; Ἐὰν οὖν συμβῆ τις εἶναι, κατὰ τὸν Κορνήλιον, περὶ μηδὲν μὲν κακὸν ἀσχολουμένους, ἐν δὲ ἐπιθυμίᾳ τῆς τελειότητος τὰ δυνάτα καὶ εἰς γνῶσιν ἤκοντα καλὰ γνησίως ἐπιδεικνυμένους, τούτοις ὁ Θεὸς χαρίζεται ἃ καὶ τῷ Κορνηλίῳ, μὴ τούτοις λογισάμενος τὸν παρελθόντα χρόνον τῆς ἀργίας εἰς ἔγκλημα, ἐπεὶ μὴ παρὰ τὴν αὐτῶν αἰτίαν, ὡς εἶπον, ἐγένετο· τῇ δὲ ἐπιθυμίᾳ ἀρκούμενος, τῇ φανερωθείσῃ διὰ τῶν κατὰ καιρὸν σπουδαζομένων, καὶ ἐπὶ τέλει ἐπιμελέστερον κατορθουμένων.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΚΕ'. Τοῦ Κυρίου εἰπόντος· «Ὅπου ἐὰν ᾧσι δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἕμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἶμι ἐν μέσῳ αὐτῶν» πῶς τούτου καταξιωθῆναι δυνηθῶμεν. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Οἱ εἰς τὸ ὄνομά τινος συναχθέντες, πάντως ὀφείλουσιν εἰδέναι τὸν σκοπὸν τοῦ συναγαγόντος, καὶ πρὸς αὐτὸν ἑαυτοὺς καταρτίζουσιν, ἵνα εὐαρεστήσῃ τῆς χάριν εὐρωσι, καὶ μὴ κακίας ἢ ἀμελείας κρίματι ὑποπέσωσιν. Ὡς γὰρ οἱ κληθέντες ὑπὸ τινος, εἰ μὲν σκοπὸς τοῦ θερίσαι πρόκειται τῷ καλέσαντι, πρὸς αὐτὸ ἑαυτοὺς παρασκευάζουσιν· εἰ δὲ σκοπὸς τοῦ οἰκοδομῆσαι, πρὸς τὴν οἰκοδομὴν εὐτρεπίζονται· οὕτως οἱ κληθέντες ὑπὸ τοῦ Κυρίου μνημονεύειν ὀφείλομεν τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος· Παρακαλῶ ὑμᾶς ἐγὼ ὁ δέσμιος ἐν Κυρίῳ ἀξίως περιπατῆσαι τῆς κλήσεως, ἧς ἐκλήθητε, μετὰ πάσης ταπεινοφροσύνης καὶ πραότητος, μετὰ μακροθυμίας, ἀνεχόμενοι ἀλλήλων ἐν ἀγάπῃ, σπουδάζοντες τηρεῖν τὴν ἐνότητα τοῦ πνεύματος ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης. Ἐν σῶμα, καὶ ἐν πνεῦμα, καθὼς καὶ ἐκλήθητε ἐν μιᾷ ἐλπίδι τῆς κλήσεως ὑμῶν. Σαφέστερον δὲ ἡμῖν παρίστησιν ὁ Κύριος τὸ πᾶν διὰ τῆς πρὸς ἕνα ἐπαγγελίας εἰπών· Ἐάν τις ἀγαπᾷ με, τὸν λόγον μου τηρήσει, καὶ ὁ Πατήρ μου ἀγαπήσει αὐτὸν, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐλευσόμεθα, καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιήσομεν. Ὡς οὖν γίνεται παρὰ τούτῳ ἡ μονὴ ἐκ τῆς τηρήσεως τῶν ἐντολῶν, οὕτως καὶ τῶν δύο ἢ τριῶν ἐν μέσῳ ἐστὶν, ἐὰν πρὸς τὸ θέλημα αὐτοῦ καταρτισθῶσιν. Οἱ δὲ μὴ ἀξίως τῆς κλήσεως, μηδὲ πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου συνηγμένοι, κἂν ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνῆχθαι ἐν ὀνόματι Κυρίου δοκῶσιν, ἀκούουσι· Τί με καλεῖτε, Κύριε, Κύριε, καὶ οὐ ποιεῖτε ἃ λέγω; 31.1233 ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΚ'. Τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος· «Λοιδορούμενοι εὐλογοῦμεν, βλασφημούμενοι παρακαλοῦμεν» πῶς ὀφείλει εὐλογεῖν ὁ λοιδορούμενος, ἢ τί παρακαλεῖν ὁ βλασφημούμενος. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Καθόλου νομίζω τὸν Ἀπόστολον ἐνταῦθα διδάσκειν ἡμᾶς ἀπὸ τῶν καθ' ἑαυτὸν, ἀνεξικακία χρῆσθαι πρὸς πάντας, καὶ ἀγαθοῖς ἀμείβεσθαι τοὺς πονηρομένους· ὡς μὴ μόνον ἐπὶ τοῦ λοιδοροῦντος γίνεσθαι τὸ τοιοῦτον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ παντὸς πονηρομένου, πληροῦντας τὸ εἰρημένον· Μὴ νικῶ ὑπὸ τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ νικά ἐν τῷ ἀγαθῷ τὸ κακόν. Τὸ δὲ παρακαλεῖν οἶδεν ἡ Γραφή τιθέναι, οὐ κατὰ τὴν χρῆσιν τῆς συνηθείας, ἀλλὰ πρὸς τὸ συμβιβάζειν τὴν καρδίαν εἰς πληροφορίαν τῆς ἀληθείας, ὡς ἐν τῷ, Παρακαλεῖτε τὸν λαόν μου, λέγει ὁ Θεός. Καὶ ὁ Ἀπόστολος δέ φησιν· Ἐπιποθῶ γὰρ ἰδεῖν ὑμᾶς, ἵνα τι μεταδῶ χάρισμα ὑμῖν πνευματικὸν εἰς τὸ στηριχθῆναι ὑμᾶς· τοῦτο δὲ ἐστὶ, συμπαρακληθῆναι ἐν ὑμῖν διὰ τῆς ἐν ἀλλήλοις πίστεως ὑμῶν τε καὶ ἐμοῦ· καὶ ἀλλαχοῦ· Ἄλλ' ὁ παρακαλῶν τοὺς ταπεινοὺς παρεκάλεσεν ἡμᾶς ὁ Θεὸς ἐν τῇ παρουσίᾳ Τίτου. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΚΖ' Εἰ χρή ἕκαστον ἀνατίθεσθαι καὶ ἑτέροις ἃ φρονεῖ, ἢ ἐν πληροφορίᾳ τοῦ ἀρέσκειν τῷ Θεῷ τὸ γενόμενον, παρ' ἑαυτῷ κατέχειν. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Μεμνημένοι τῆς τοῦ Θεοῦ ἀποφάσεως,

εἰπόν τος διὰ τοῦ προφήτου· Οὐαὶ οἱ συνετοὶ ἐν ἑαυτοῖς, καὶ ἐνώπιον ἑαυτῶν ἐπιστήμονες· καὶ τοῦ Ἄπο στόλου λέγοντος· Ἐπιποθῶ γὰρ ἰδεῖν ὑμᾶς, ἵνα τι μεταδῶ χάρισμα ὑμῖν πνευματικὸν εἰς τὸ στηριχθῆναι ὑμᾶς· τοῦτο δέ ἐστι, συμπαραλληθῆναι ἐν ὑμῖν διὰ τῆς ἐν ἀλλήλοις πίστεως ὑμῶν τε καὶ ἐμοῦ· λογιζόμεθα ἀναγκαῖον εἶναι ἀνατίθεσθαι ἡμᾶς τοῖς ὁμοψύχοις, καὶ ἀπόδειξιν δεδωκόσι πίστεώς τε καὶ συνέσεως, ἵνα ἢ τὸ πεπλανημένον διορθωθῆ, ἢ τὸ ἠκριβωμένον βεβαιωθῆ, καὶ ἡμεῖς φύγωμεν τὸ προειρημένον κρίμα, τὸ κατὰ τῶν ἑαυτοῖς συνετῶν. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΚΗ΄. Εἰ ἐπὶ παντὶ πράγματι πληροφορεῖν χρή τὸ θέλημα τῶν σκανδαλιζομένων, ἢ ἔστι τινὰ, ἐφ' ὧν οὐ δεῖ προσποιεῖσθαι, κἄν τινες σκανδαλίζωνται. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Σαφῆ τὴν ἐν τούτοις διαφορὰν ἐν τῷ ἰδίῳ τόπῳ ἐπερωτηθέντες ἐδηλώσαμεν, καὶ τὴν περὶ τούτου ἀκρίβειαν, ὡς δυνατὸν ἡμῖν, παραδεδώκαμεν. 31.1236 ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΚΘ΄. Εἰ χρή τὰς ἀπηγορευμένας πράξεις ἀνεπαισχυντότερον ἐξαγορεύειν πᾶσιν, ἢ τισί· καὶ ποίοις τούτοις. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ἡ ἐξαγόρευσις τῶν ἀμαρτημάτων τοῦτον ἔχει τὸν λόγον, ὃν ἔχει ἢ ἐπίδειξις τῶν σωματικῶν παθῶν. ὡς οὖν τὰ πάθη τοῦ σώματος οὐ πᾶσιν ἀποκαλύπτουσιν οἱ ἄνθρωποι, οὔτε τοῖς τυχοῦσιν, ἀλλὰ τοῖς ἐμπείροις τῆς τούτων θεραπείας· οὕτω καὶ ἡ ἐξαγόρευσις τῶν ἀμαρτημάτων γίνεσθαι ὀφείλει, ἐπὶ τῶν δυναμένων θεραπεύειν, κατὰ τὸ γεγραμμένον· Ὑμεῖς οἱ δυνατοί, τὰ ἀσθενήματα τῶν ἀδυνάτων βαστάζετε· τουτέστι, αἴρετε διὰ τῆς ἐπιμελείας

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΛ΄. Τί ἐστὶ λατρεία, καὶ τίς ἐστὶν ἡ λογικὴ λατρεία. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Λατρεία μὲν ἔστιν, ὡς λογίζομαι, ἢ συντεταμένη, καὶ διηνεκῆς, καὶ ἀμετεώριστος περὶ τὸ λατρευόμενον θεραπεία· τὴν δὲ διαφορὰν τῆς λογικῆς λατρείας καὶ τῆς ἀλόγου παρίστησιν ἡμῖν ὁ Ἀπόστολος εἰπὼν, ποτὲ μὲν· Οἴδατε, ὅτι ὅτε ἔθνη ἦτε, πρὸς τὰ εἰδῶλα τὰ ἄφωνα, ὡς ἂν ἠγεσθε, ἀπαγόμενοι· ποτὲ δέ· Παραστήσατε τὰ σώματα ὑμῶν θυσίαν ζῶσαν, ἁγίαν, εὐάρεστον τῷ Θεῷ, τὴν λογικὴν λατρείαν ὑμῶν. Ὁ μὲν γὰρ, ὡς ἂν ἄγεται, ἀπαγόμενος, ἄλογον λατρεύει λατρείαν, ἅτε μὴ ὑπὸ λόγου καθηγουμένου, ἰδίᾳ ὁρμῇ καὶ προθέσει κινούμενος, τῇ δὲ τοῦ ἄγοντος ἐξουσίᾳ, πρὸς ὅπερ ἂν ἄγεται, καὶ ὡς οὐ θέλει, φερόμενος· ὁ δὲ μετὰ λόγου ὑγιοῦς καὶ βουλής ἀγαθῆς σὺν πολλῇ φροντίδι τὸ ἄρεστόν τῷ Θεῷ πάντοτε καὶ πανταχοῦ σκοπούμενος καὶ κατορθῶν, οὗτος πληροῖ τὴν ἐντολὴν τῆς λογικῆς λατρείας, κατὰ τὸν εἰπόντα· Λύχνος τοῖς ποσί μου ὁ νόμος σου, καὶ φῶς ταῖς τρίβοις μου· καὶ πάλιν· Καὶ ἡ συμβουλίᾳ μου τὰ δικαιώματά σου.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΛΑ΄. Ἐὰν ἀδελφὸς πονηρευῆται εἰς ἐμὲ καὶ ἐχθραίνῃ μοι, ἢ ἐνίστε καὶ ἱερεὺς, εἰ ἔξεστί μοι τὰς δεδομένας μοι περὶ ἐχθροῦ ἐντολάς καὶ ἐπ' αὐτῷ φυλάσσειν. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ὁ Κύριος ἐν ταῖς περὶ ἐχθρῶν ἐντολαῖς, οὔτε ἐχθροῦ οὔτε ἐχθρας διαφορὰν ἠνίξατο· μᾶλλον δὲ ἐπὶ τῶν ὑπερεχόντων βαθμῶ τὸ αὐτὸ ἀμάρτημα βαρύτερον εἶναι ὠρίσατο, εἰπὼν πρὸς αὐτούς· Τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ ἐν τῷ σῷ ὀφθαλμῷ δοκὸν οὐ κατα 31.1237 νοεῖς; Μάλιστα οὖν ἐπὶ τῶν τοιούτων καὶ τῶν δοκούντων εἶναι ἐνδοξοτέρων, σπουδῆς χρεία καὶ ἐπισκεψέως· ἵνα καὶ τὴν ὀφειλομένην ἐπιμέλειαν αὐτῶν, εἴτε ἐν παρακλήσει, εἴτε ἐν ἐλέγχῳ μετὰ τῆς προσηκούσης μακροθυμίας ποιησώμεθα, καὶ τὰ λοιπὰ πάντα, κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου ἐντολήν, ἐπ' αὐτῶν παραφυλάξαντες, ἀνυπαίτιους ἑαυτοὺς καὶ ἐν τούτῳ τῷ μέρει φυλάξωμεν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΛΒ΄. Ἐὰν τις, ἀδικηθεὶς ὑπὸ τινος, μηδενὶ ἀνάθηται, λόγῳ μακροθυμίας καὶ ἀνεξικακίας, δόξη δὲ τῷ Θεῷ ἀποδιδόναι τὸ κρίμα, εἰ κατὰ Κύριον ποιεῖ. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τοῦ Κυρίου εἰπόντος, ποτὲ μὲν, Ἀφίετε εἴ τι ἔχετε κατὰ τινος· ποτὲ δὲ, Ἐὰν ἀμάρτη εἰς σὲ ὁ ἀδελφός σου, ὑπάγε, ἔλεγξον αὐτὸν μετὰ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνου. Ἐὰν σου ἀκούσῃ, ἐκέρθησας τὸν ἀδελφόν σου· ἐὰν δὲ μὴ ἀκούσῃ, παράλαβε μετὰ σοῦ ἔτι ἓνα ἢ δύο, ἵνα ἐπὶ στόμα τος δύο μαρτύρων καὶ τριῶν σταθῇ πᾶν ῥῆμα.

Ἐὰν δὲ παρακούσῃ αὐτῶν, εἰπέ τῇ Ἐκκλησίᾳ. Ἐὰν δὲ καὶ τῆς Ἐκκλησίας παρακούσῃ, ἔστω σοι ὡσπερ ὁ ἔθνικὸς καὶ ὁ τελώνης· τῆς μὲν μακροθυμίας καρπὸν ἐπιδείκνυσθαι χρή, τῷ Θεῷ τὴν προσευχὴν ὑπὲρ τοῦ ἡδικηκότος ἐξ ἀληθι νῆς διαθέσεως προσάγοντα καὶ λέγοντα· Κύριε, μὴ στήσῃς αὐτῷ τὴν ἀμαρτίαν, ἵνα μὴ, ὡς ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ, ἔνοχος γένηται τῇ κρίσει· τὴν δὲ παράκλησιν τῷ ἡδικηκότι. καὶ τὸν ἔλεγχον ἀποδιδόναι ἀκόλουθον, ὅπως κάκεῖνον τῆς ὀργῆς τῆς ἐρχομένης ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας ἐλευθερώσῃ. Ἐὰν δὲ ἀμελήσῃ καὶ λόγῳ δῆθεν τῆς ἰδίας μακροθυμίας ἐφησυχάσῃ, διπλὴν ἀμαρτίαν ἀμαρτάνει· ὅτι τε αὐτὸς παραβαίνει τὴν ἐντολὴν τὴν λέγουσαν, Ἐλεγκῶ ἐλέγξεις τὸν πλησίον σου, καὶ οὐ λήψῃ δι' αὐτὸν ἀμαρτίαν, καὶ κοινωνὸς τοῦ ἁμαρτάνοντος διὰ τῆς σιωπῆς γίνεται· καὶ ὅτι τὸν δυνάμενον ἴσως κερδηθῆναι διὰ τῶν ἐλέγχων, καθὼς καὶ ὁ Κύριος διετάξατο, τοῦτον ἀφήσιν ἐναπολέσθαι τῷ κακῷ.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΛΓ'. Ἐκ πάντων τῶν κατορθωμάτων ἐὰν ἐν λείπῃ τινὶ, εἰ διὰ τοῦτο οὐ σώζεται. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Πολλῶν ὄντων ἐν τῇ τε Παλαιᾷ καὶ ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ τῶν δυναμένων περὶ τούτου πληροφορῆσαι ἡμᾶς, ἀρκεῖν ἡγοῦμαι τῷ πιστῷ καὶ μόνον τὸ ἐπὶ τῷ Πέτρῳ κρίμα· ὃς ἐπὶ τοσοῦτοις καὶ τηλι κούτοις κατορθώμασι, καὶ τοιοῦτοις τοῖς παρὰ 31.1240 τοῦ Κυρίου μακαρισμοῖς καὶ ἐπαίνοις, ἵνα ἐν ἐνὶ μόνῳ δόξῃ παρακούειν, καὶ τοῦτο οὔτε διὰ ὅκνον, οὔτε διὰ καταφρόνησιν, ἀλλὰ δι' εὐλάβειαν καὶ τιμὴν τὴν περὶ τὸν Κύριον, ἐπὶ τούτῳ μόνῳ ἀκούει· Ἐὰν μὴ νίψω σε, οὐκ ἔχεις μέρος μετ' ἐμοῦ.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΛΔ'. Πῶς τὸν θάνατόν τις τοῦ Κυρίου καταγγέλλει. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ὡς ὁ Κύριος ἐδίδαξεν εἰπὼν· Εἴ τις ἔρχεται πρὸς με, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ. Καὶ ὁ Ἀπόστολος παρέστη σεν ὁμολογήσας τὸ, Ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρωται, καὶ γὰρ τῷ κόσμῳ. Ὅπερ ἐν αὐτῷ τῷ βαπτίσματι προλαβόντες συνεθέμεθα· Ὅσοι γὰρ, φησὶν, ἔβα πτίσθημεν εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν, εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἔβαπτίσθημεν· οἷς ἐπιφέρει, ἐρμη νεύων τί ἐστὶ τὸ εἰς τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου βαπτισθῆναι, ὅτι ὁ παλαιὸς ἡμῶν ἄνθρωπος συνεσταυρώθη, ἵνα καταργηθῇ τὸ σῶμα τῆς ἁμαρτίας, τοῦ μηκέτι δουλεύειν ἡμᾶς τῇ ἀμαρτίᾳ· πάσης δὲ τῆς πρὸς τὸ ζῆν προσπαθείας καθαρεύοντα, ἀξίους γενέσθαι τῆς μαρτυρίας τοῦ Ἀποστόλου, εἰπόντος· Ἀπεθάνετε γὰρ, καὶ ἡ ζωὴ ὑμῶν κέκρυπται σὺν τῷ Χριστῷ ἐν τῷ Θεῷ· ὥστε θαρρῶντας ἡμᾶς λέγειν μετὰ παρρησίας· Ἐρχεται ὁ τοῦ κόσμου τούτου ἄρχων, καὶ ἐν ἐμοὶ οὐκ ἔχει οὐδέν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΛΕ'. Εἰ συμφέρει πολλὰ ἐκμανθάνειν ἐκ τῶν Γραφῶν. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Δύο ταγμάτων καθολικωτέρων ὄντων, καὶ τῶν μὲν τὴν προστασίαν πεπιστευμένων, τῶν δὲ εἰς εὐπείθειαν καὶ ὑπακοὴν τεταγμένων, ἐν διαφοροῖς χαρίσμασι, λογίζομαι, ὅτι ὁ μὲν τὴν προστασίαν καὶ ἐπιμέλειαν τῶν πλειόνων ἐγκεχειρισμένος τὰ πάντων εἰδέναι καὶ ἐκμανθάνειν ὀφείλει, ἵνα τοὺς πάντας διδάσκῃ τὰ θελήματα τοῦ Θεοῦ, ἐκάστῳ ὑποδεικνύς τὰ αὐτοῦ ἐπιβάλλοντα· τῶν δὲ ἄλλων ἕκαστος, μεμνημένος τοῦ Ἀποστόλου εἰπόντος, Μὴ ὑπερφρονεῖν παρ' ὃ δεῖ φρονεῖν, ἀλλὰ φρονεῖν εἰς τὸ σωφρονεῖν, ἐκάστῳ, ὡς ὁ Θεὸς ἐμέρισε, τὰ ἑαυτῷ ἐπιβάλλοντα σπουδαίως μανθανέτω καὶ ποιείτω, μηδὲν πλέον περιεργαζόμενος, ἵνα γένηται ἄξιος τῆς φωνῆς τοῦ Κυρίου εἰπόντος· Δεῦρο, ἀγαθὴ δούλε· ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστὸς, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω. 31.1241

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΛΖ'. Ὅσοι κατηξιώθησαν τὰ τέσσαρα Εὐαγγέλια ἐκμαθεῖν, πῶς ὀφείλουσι τὴν χάριν δέξασθαι. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τοῦ Κυρίου ἀποφηνάμενου, ὅτι Ὡς παρέθεντο πολὺν, περισσότερον ἀπαιτήσουσιν αὐτόν· περισσότερως φοβεῖσθαι καὶ σπουδάζειν ὀφείλουσιν, καθὼς ὁ Ἀπόστολος ἐδίδαξεν εἰπὼν· Συνεργοῦντες δὲ καὶ

παρακαλοῦμεν μὴ εἰς κενὸν τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ δέξασθαι. Τοῦτο δὲ γίνεται, ἐὰν πεισθῶμεν τῷ Κυρίῳ λέγοντι· Εἰ ταῦτα οἴδατε, μακάριοί ἐστε ἐὰν ποιῆτε αὐτά.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΛΖ'. Ποταπὴ ψυχὴ κατευθύνεται πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ἡ καταδεξαμένη τὴν πρότασιν τοῦ Κυρίου εἰπόντος· Εἴ τις ἔρχεται πρὸς μέ, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθεῖτω μοι. Ἐὰν γάρ τις μὴ προκατορθώσῃ τὸ ἀπαρνήσασθαι ἑαυτὸν, καὶ τὸ ἄραι τὸν σταυρὸν, πολλὰ ἐξ ἑαυτοῦ εὕρισκε προΐων τὰ τοῦ ἀκολουθεῖν ἐμπόδια.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΛΗ'. Εἰ δυνατόν ἐστι τὸ ἀδιαλείπτως ψάλλειν, ἢ ἀνα γινώσκειν, ἢ σπουδαιολογεῖσθαι περὶ τῶν ῥημάτων τοῦ Θεοῦ, καὶ διάστημα μὴ γίνεσθαι καθόλου διὰ τὴν ἐπισυμβαίνουσάν τισιν ἀνάγκην τῶν ῥυπαρωτέρων τοῦ σώματος χρεῶν. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τοῦτο ἡμῖν ὁ Ἀπόστολος κανονίζει εἰπών· Πάντα εὐσχημόνως καὶ κατὰ τάξιν γινέσθω. Ὡστε δεῖ μᾶλλον τῆς εὐσχημοσύνης καὶ τῆς εὐταξίας φροντίειν κατὰ τε καιρὸν καὶ τόπον.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΛΘ'. Τίς ὁ θησαυρὸς ὁ ἀγαθός, καὶ τίς ὁ πονηρός. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ἡ μὲν φρόνησις πάσης τῆς ἐν Χριστῷ εἰς δόξαν Θεοῦ ἀρετῆς θησαυρὸς ἀγαθός ἐστίν· ἡ δὲ φρόνησις τῆς κακίας τῶν ἀπηγορευμένων ὑπὸ τοῦ Κυρίου θησαυρὸς πονηρός ἐστίν· ἐξ ὧν προφέρεται, κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου φωνὴν, ἐν τοῖς οἰκείοις ἐκατέρων ἔργοις τε καὶ λόγοις, ἦτοι πονηρὰ, ἦτοι ἀγαθὰ. 31.1244

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΜ'. Κατὰ τί πλατεῖα ἢ πύλη, καὶ εὐρύχωρος ἢ ὁδὸς εἴρηται, ἢ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ὁ Κύριος διὰ πολλὴν φιλανθρωπίαν τοῖς ὀνόμασι καὶ ῥήμασι τῶν γινωσκομένων πραγμάτων κέχρηται πρὸς παράστασιν τῶν ἀληθείας δογμάτων. Ὡσπερ οὖν τῆς κατὰ γῆν εὐθείας ὁδοῦ ἢ παρέκβασις πολλὴν πλατύτητα ἔχει· οὕτω, φησὶν, ὁ ἐκβαίνων τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἐν πολλῷ πλατεῖ τῆς πλάνης εὕρισκεται. Τὸ δὲ πλατεῖα καὶ εὐρύχωρος λογίζομαι, ὅτι ταυτὸν ἐστίν. Τὸ γὰρ εὐρὸν καὶ παρὰ τοῖς ἔξω πεπαιδευμένοις πλατὺ λέγεται. Ὁ οὖν χῶρος, τουτέστιν ὁ τόπος τῆς πλάνης, πλατὺς ἐστίν, ἢ τὸ τέλος ἀπώλεια.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΜΑ. Πῶς στενὴ ἢ πύλη, καὶ τεθλιμμένη ἢ ὁδὸς ἢ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν· καὶ πῶς δι' αὐτῆς τις εἰσέρχεται. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Πάλιν καὶ ἐνταῦθα τὸ στενὸν καὶ τεθλιμμένον οὐκ ἄλλο καὶ ἄλλο τι δηλοῖ, ἀλλὰ τῆς στενότητος τὴν ἐπίτασιν τὸ τεθλιμμένον παρίστησιν· ἐπὶ τὸς οὗτον τῆς ὁδοῦ ἀπεστενωμένης, ὡς θλίβεσθαι, τουτέστι στενοχωρεῖσθαι ἐκατέρωθεν τὸν ὀδεύοντα, παρ' ἐκβάσεως πάσης ἐπικινδύνου οὔσης, εἴτε δεξιᾶ, εἴτε ἀριστερᾶ· ὡς ἐπὶ γεφύρας, πάντοθεν τοῦ ὑποὸ ῥέοντος ποταμοῦ ὑποδεχομένου τὸν ἐκκλίνοντα. Διὸ φησὶν ὁ Δαβὶδ· Ἐχόμενα τρίβου σκάνδαλα ἔθεντό μοι. Δεῖ οὖν τὸν διὰ τῆς στενῆς καὶ τεθλιμμένης εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν προθέμενον φυλάσσειν ἑαυτὸν ἀπὸ πάσης παρεκβάσεως καὶ παρεκτροπῆς τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου, πληροῦντα τὸ γεγραμμένον· Μὴ ἐκκλίνης εἰς δεξιὰ, μηδὲ ἀριστερά.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΜΒ'. Τί ἐστὶ τὸ, «Τῆς φιλαδελφίας εἰς ἀλλήλους φιλόστοργοι.» ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ἡ στοργὴ κατ' ἐπίτασιν τῆς φιλίας λέγοιτο ἂν ἐν ἐπιθυμίᾳ καὶ διαθέσει διαπύρω τοῦ ἀγαπῶντος περὶ τὸν ἀγαπώμενον. Ἰν' οὖν μὴ ἐπιπόλαιος ἢ φιλαδελφία, ἐνδιάθετος δὲ καὶ διάπυρος ἦ, εἴρηται τὸ, Τῆς φιλαδελφίας εἰς ἀλλήλους φιλόστοργοι. 31.1245

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΜΓ'. Τί βούλεται λέγων ὁ Ἀπόστολος· «Ὁργὴ ζεσθε, καὶ μὴ ἀμαρτάνετε· ὁ ἥλιος μὴ ἐπιδυέτω ἐπὶ τῷ παροργισμῷ ὑμῶν.» καίτιοιγε ἀλλαχοῦ εἰπών· «Πᾶσα πικρία, καὶ θυμὸς, καὶ ὀργὴ ἀρθήτω ἀφ' ὑμῶν.» ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Κατὰ μίμησιν τοῦ Κυρίου νομίζω τὸν Ἀπόστολον ἐνταῦθα μετακεχειρίσθαι τὸν λόγον. Ὡσπερ γὰρ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ ὁ Κύριος πρότερον εἰπών· Ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις τότε,

εἶτα ἐπάγει· Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν τόδε· οὕτω καὶ ἐνταῦθα ὁ Ἀπόστολος, πρότερον μνημονεύσας τοῦ παλαιοῦ καὶ τοῖς τότε ρηθέντος, Ὁργίζεσθε, καὶ μὴ ἀμαρτάνετε, ἐπιφέρει μετ' ὀλίγα τὸ παρ' ἑαυτοῦ ἡμῖν ἀρμόζον, εἰπὼν· Πᾶσα πικρία, καὶ θυμὸς, καὶ ὀργή, καὶ κραυγὴ ἀρθήτω ἀφ' ὑμῶν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΜΔ'. Τί ἐστὶ τὸ, «Δότε τόπον τῇ ὀργῇ.» ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ἦτοι τὸ μὴ ἀντιστῆναι τῷ πονηρῷ, καθὼς γέ γραπται, ἀλλὰ καὶ τῷ τύπτοντι ἐπὶ τὴν δεξιὰν σιαγόνα στρέψαι καὶ τὴν ἄλλην, καὶ τὰ ἐξῆς· ἢ τὸ, Ὅταν διώκωσιν ὑμᾶς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, φεύγετε εἰς τὴν ἄλλην.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΜΕ'. Τίς ἐστὶν ὁ φρόνιμος ὡς ὁ ὄφις, καὶ ἀκέραιος ὡς ἡ περιστέρα. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ὁ φρόνιμος μὲν ὡς ὁ ὄφις, ὁ μετὰ περισκέψεως καὶ κατανοήσεως τοῦ δυνατοῦ καὶ τῆς εὐδοκίας πρὸς εὐπίθειαν τῶν ἀκουόντων τὴν διδασκαλίαν οἰκονομῶν· ἀκέραιος δὲ ὡς ἡ περιστέρα, ὁ μήτε εἰς ἕν νοιαν λαμβάνων τοῦ ἀμύνασθαι τὸν ἐπιβουλεύοντα, ἐπιμένων δὲ τῇ εὐεργεσίᾳ, κατὰ τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου προστεταγμένον, ὅτι Ὑμεῖς δὲ μὴ ἐκκακεῖτε καλοποιούντες. Ἐπὶ γὰρ τὸ κήρυγμα τοὺς μαθητὰς ἀποστέλλων ὁ Κύριος, ταῦτα αὐτοῖς ἐντέλλεται· ὅπου καὶ σοφίας ἦν χρεῖα πρὸς τὸ πείσαι, καὶ ἀνεξι κακίας πρὸς τοὺς ἐπιβουλεύοντας· ἵνα, ὡς ἐκεῖ ὁ ὄφις ἔγνω καὶ προσώπῳ προσελθεῖν εὐαγωγοτέρῳ, καὶ πιθανῶς εἰπεῖν εἰς τὸ ἀποστῆσαι Θεοῦ, καὶ ὑπαγαγέσθαι τῇ ἀμαρτίᾳ· οὕτω καὶ ἡμεῖς καὶ πρόσωπον καὶ τρόπον καὶ καιρὸν ἐπιλεγώμεθα, καὶ παντὶ τρόπῳ τοὺς λόγους οἰκονομῶμεν ἐν κρίσει, πρὸς τὸ ἀποστῆσαι τῆς ἀμαρτίας, καὶ ἐπαναγαγεῖν πρὸς Θεόν· τὴν δὲ γε ὑπομονὴν ἐν τοῖς πειρασμοῖς κατορθώσωμεν εἰς τέλος, καθὼς γέ γραπται. 31.1248

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΜ'. Τί ἐστὶ τὸ, «Ἡ ἀγάπη οὐκ ἀσχημονεῖ.» ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ἴσον τῷ εἰπεῖν, τοῦ ἰδίου σχήματος οὐκ ἐκπίπτει. Σχῆμα δὲ ἀγάπης τὰ ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ ἀπηριθμημένα τῆς ἀγάπης ἰδίωματα.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΜΖ'. Τῆς Γραφῆς λεγοῦσης· «Μὴ καυχᾶσθε, καὶ μὴ λαλεῖτε ὑψηλά·» καὶ τοῦ Ἀποστόλου ποτὲ μὲν ὁμολογοῦντος, ὅτι «Ὁ λαλῶ, οὐ κατὰ Κύριον λαλῶ, ἀλλ' ὡς ἐν ἀφροσύνῃ, ἐν ταύτῃ τῇ ὑποστάσει τῆς καυχήσεως·» καὶ πάλιν· «Γέγονα ἄφρων καυχώμενος·» ποτὲ δὲ ἐπὶ τρέποντος, ὅτι «Ὁ καυχώμενος, ἐν Κυρίῳ καυχάσθω·» τίς ἐστὶν ἢ ἐν Κυρίῳ καύχησις, καὶ τίς ἢ ἀπηγορευμένη. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τοῦ μὲν Ἀποστόλου ἢ κατ' ἀνάγκην πρὸς τὰ πάθη ἔνστασις εὐδηλος. Οὐ γὰρ ἵνα ἑαυτὸν συστήσῃ, ταῦτά φησιν, ἀλλ' ἵνα τὸ θράσος τῆς τινων ἀλαζονείας καὶ τὴν ἔπαρσιν καταβάλλῃ. Καύχησις δὲ ἢ μὲν ἐν Κυρίῳ ἐστίν, ὅταν τις τὰ κατορθώματα μὴ ἑαυτῷ, ἀλλὰ τῷ Κυρίῳ ἀνατίθεται, λέγων· Πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί με Χριστῷ· ἢ δὲ ἀπηγορευμένη διπλοῦν ἂν ἔχοι λόγον, ἢ κατὰ τὸ, Ἐπαινεῖται ὁ ἀμαρτωλὸς ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῆς ψυχῆς αὐτοῦ· καὶ, Τί ἐγκαυχᾶ ἐν κακίᾳ ὁ δυνατός; ἢ κατὰ τὸ, Ποιοῦσι πρὸς τὸ θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις, δι' αὐτοῦ τοῦ θέλειν ἐπαινεθῆναι ἐφ' οἷς ποιοῦσιν, οἷον ἐγκαυχώμενοι τοῖς γινομένοις. Οἱ δὲ τοιοῦτοι καὶ ἱερόσυλοι εἶεν ἂν, τὰς τοῦ Θεοῦ δωρεὰς ἰδιοποιούμενοι, καὶ τὴν ὀφειλομένην τῷ Θεῷ δόξαν εἰς ἑαυτοὺς ἀρπάζοντες.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΜΗ'. Εἰ Κύριος δίδωσι σοφίαν, καὶ ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ γνώσις καὶ σύνεσις· καὶ εἰ διὰ τοῦ Πνεύματος, ᾧ μὲν δίδεται λόγος σοφίας, ἄλλω δὲ λόγος γνώσεως· πῶς ἐγκαλεῖ τοῖς μαθηταῖς ὁ Κύριος, ὅτι «Ἀκμὴν καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοί ἐστε;» καὶ ὁ Ἀπόστολος αἰτιᾶται τινος, ὡς ἀσυνέτους; ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Εἴ τις τὸ ἀγαθὸν τοῦ Θεοῦ οἶδε, τοῦ θέλοντος πάντας ἀνθρώπους σωθῆναι, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἔλθειν, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος τὴν ἐπιμέλειαν ἔμαθεν, ἐν τῇ διαιρέσει καὶ ἐνεργείᾳ τῶν τοῦ Θεοῦ χαρισμάτων, οὗτος γνωρίζει τὴν βραδυτῆτα τῆς συνέσεως οὐ παρὰ τὸν ὄκνον τοῦ εὐεργέτου, ἀλλὰ παρὰ τὴν ἀπιστίαν τῶν εὐεργετουμένων. Καὶ

καλῶς ἐγκαλεῖται ὁ ἀσύνετος, ὡς ὁ ἡλίου ἀνατείλαντος καμμύων τοὺς ὀφθαλμοὺς, 31.1249 ἵνα ἐν σκότει διάγη, καὶ μὴ ἀναβλέπων ἵνα φωτισθῆ.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΜΘ΄. Τί ἐστὶ τὸ ὄσιον, καὶ τί ἐστὶ τὸ δίκαιον. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ὅσιον μὲν εἶναι λογίζομαι τὸ πρέπον, καὶ ὀφει λόμενον παρὰ τῶν ὑποβεβηκότων τῶ ὑπερέχοντι, κατὰ τὸν τῆς ὑπεροχῆς λόγον· δίκαιον δὲ τὸ πρὸς ἀξίαν τῶν ἔργων ἐκάστῳ ἀποδιδόμενον. Καὶ ἐπὶ τοῦ μὲν ὀσίου τῶν καλλίστων μόνον ἐστὶν ἡ εὐ γνωμοσύνη καὶ ἀπόδοσις· ἐπὶ δὲ τοῦ δικαίου καὶ ἡ τῶν κακῶν δοκιμασία καὶ ἀνταπόδοσις.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΝ΄. Πῶς δίδωσί τις τὸ ἅγιον τοῖς κυσὶν, ἢ βάλ λει τοὺς μαργαρίτας ἔμπροσθεν τῶν χοίρων· ἢ πῶς συμβαίνει τὸ ἐπιφερόμενον· «Μήποτε καταπατήσωσιν αὐτοὺς ἐν τοῖς ποσὶν αὐτῶν, καὶ στραφέντες ῥήξωσιν ὑμᾶς.» ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Σαφῶς ἡμῖν παραδίδωσιν ὁ Ἀπόστολος τοῖς ὑπ' αὐτοῦ εἰρημένους πρὸς τοὺς Ἰουδαίους ἐπενεγκῶν, ὅτι Ὁς ἐν νόμῳ καυχᾶσαι, διὰ τῆς παραβάσεως τοῦ νόμου τὸν Θεὸν ἀτιμάζεις. Τὴν οὖν ἀτιμίαν, ἣν διὰ τῆς παραβάσεως ἀτιμάζομεν τοὺς ἁγίους τοῦ Κυρίου λόγους, ἐνταῦθα ὁ Κύριος ἀπηγόρευσε. Ἀφ' ἧς παραβάσεως συμβαίνει καὶ τοὺς ἔξω τῆς πίστεως ἅμα τε εὐκαταφρόνητα ἡγεῖσθαι τὰ τοῦ Κυρίου διδάγματα, καὶ ἀπ' αὐτῶν ἐκείνων θρασύ τερον ἡμῖν ἐπεγεῖρεσθαι, καὶ οἶονεὶ ῥήσσειν τοῖς ὄνειδισμοῖς καὶ τοῖς ἐλέγχοις τὸν παραβαίνοντα.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΝΑ΄. Πῶς ποτὲ μὲν ἀπαγορεύει ὁ Κύριος βαστάζειν βαλάντιον καὶ πήραν εἰς ὁδὸν, ποτὲ δὲ λέγει· «Ἀλλὰ νῦν ὁ ἔχων βαλάντιον ἀράτω ὁμοίως καὶ πήραν· καὶ ὁ μὴ ἔχων, πωλησάτω τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, καὶ ἀγορασάτω μάχαιραν.» ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τοῦτο σαφηνίζει αὐτὸς ὁ Κύριος εἰπὼν ὅτι, Δεῖ γὰρ ἔτι τοῦτο τελεσθῆναι ἐν ἐμοὶ τὸ, Καὶ μετὰ ἀνόμων ἐλογίσθη. Αὐτίκα γὰρ μετὰ τὸ πληρωθῆναι τὴν περὶ τῆς μαχαίρας προφητείαν λέγει τῷ Πέτρῳ· Ἀποστρεψον τὴν μάχαιράν σου εἰς τὸν τόπον αὐτῆς· πάντες γὰρ οἱ λαβόντες μάχαιραν, ἐν μάχαιρᾷ ἀπολοῦνται· ὡς μὴ εἶναι πρόσταγμα, Ἀλλὰ νῦν ὁ ἔχων βαλάντιον, ἀράτω, ἥτοι ἀρεῖ (οὕτω γὰρ καὶ τὰ πολλὰ τῶν ἀντιγράφων ἔχει), ἀλλὰ προφητείαν προλέγοντος τοῦ Κυρίου, ὅτι 31.1252 ἔμελλον οἱ ἀπόστολοι ἐπιλανθανόμενοι· τῶν δωρεῶν καὶ τοῦ νόμου τοῦ Κυρίου καὶ ξίφους κατατολμᾶν. Καὶ ὅτι τῷ προστακτικῷ εἶδει τοῦ λόγου ἀντὶ προφητικοῦ πολλακίς κέχρηται ἡ Γραφή, πολλαχὸ θεν δηλον, οἷόν ἐστὶ τὸ, Γενηθήτωσαν οἱ υἱοὶ αὐ τοῦ ὄρφανοί· καὶ, Διάβολος στήτω ἐκ δεξιῶν αὐ τοῦ· καὶ ὅσα τοιαῦτα.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΝΒ΄. Τίς ἐστὶν ὁ ἄρτος ὁ ἐπιούσιος, ὃν δίδοσθαι ἡμῖν καθ' ἡμέραν προσεύχεσθαι ἐδιδάχθημεν. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ὅταν ὁ ἐργαζόμενος μνημονεύων τοῦ Κυρίου λέγοντος, Μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν, τί φάγητε, ἢ τί πίητε· καὶ τοῦ Ἀποστόλου παραγγείλαντος ἐργάζεσθαι, ἵνα ἔχωμεν μεταδιδόναι τῷ χρεῖαν ἔχοντι, μὴ τῆς ἰδίας χρεῖας, ἀλλὰ τῆς ἐντολῆς τοῦ Κυρίου ἕνεκεν ἐργάζεται (ἐπειδὴ Ἄξιός ὁ ἐργάτης τῆς τροφῆς αὐτοῦ), τότε τὸν ἐπιούσιον ἄρτον, τουτ ἐστὶ, τὸν πρὸς τὴν ἐφήμερον ζωὴν τῆ οὐσία ἡμῶν χρησιμεύοντα, οὐχ ἑαυτῷ ἐπιτρέπει, ἀλλὰ τῷ Θεῷ ἐντυγχάνει περὶ τούτου· καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς ἐν δεῖας αὐτῷ ἐπιδείξας, οὕτως ἐσθίει τὸ διδόμενον παρὰ τοῦ μετὰ δοκιμασίας ἐπιτεταγμένου ποιεῖν ἐφ' ἐκάστης ἡμέρας τὸ, Διεδίδοδο ἐκάστῳ, καθότι ἄν τις χρεῖαν εἶχεν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΝΓ΄. Τί ἐστὶ τὸ τάλαντον, ἢ πῶς αὐτὸ πολυπλασιάζομεν. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Λογίζομαι τὴν παραβολὴν πρὸς πᾶσαν Θεοῦ δωρεὰν εἰρησθαι· ἵνα ἕκαστος, ἣν ἂν δοκιμασθῆ χάριν ἔχειν παρὰ τοῦ Θεοῦ, ταύτην πολυπλασιάσῃ εἰς εὐεργεσίαν καὶ ὄφελος πλειόνων ἐνεγκῶν. Οὐδεὶς γὰρ ἐστὶν ἀμέτοχος τῆς τοῦ Θεοῦ χρηστότητος.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΝΔ΄. Τίς ἐστὶν ἡ τράπεζα, ἐφ' ἣν ἔδει σε, φησὶν ὁ Κύριος, βαλεῖν τὸ ἀργύριον. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Αἱ παραβολαὶ οὐκ ἐπὶ εἴδους τὰ θεωρήματα πληροῦσι,

πρὸς δὲ τὴν ὑπόθεσιν τὸν νοῦν ὀδηγοῦσιν. Ὡσπερ οὖν τὸ ἀργύριον ἀκολουθίαν ἔχει τοῖς τρα πεζίταις δίδοσθαι εἰς πορισμὸν (εἰσὶ γὰρ, ὡς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἔγγων, οἱ ὑποδεχόμενοι καὶ τοῦτο ποιοῦντες)· οὕτως ἐπάναγκες τὸν ὑποδεξάμενον οἰανδήποτε χάριν μεταδιδόναι τῷ χρεῖαν ἔχοντι, ἢ ἐκεῖνο ποιεῖν, τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου εἰρημένον ἐπὶ τοῦ λόγου· Ταῦτα παράθου πιστοῖς ἀνθρώποις, οἵτινες ἱκανοὶ ἔσονται καὶ ἐτέρους διδάξαι. Οὐ γὰρ μόνον ἐπὶ τοῦ λόγου τοῦτο γίνεσθαι πέφυκεν, 31.1253 ἀλλὰ καὶ ἐπὶ παντὸς πράγματος· ὅτι οἱ μὲν τὸ δύνασθαι ἔχουσιν, οἱ δὲ τὴν ἐμπειρίαν τῆς οἰκονομίας ὑπεδέξαντο.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΝΕ΄. Ποῦ ἀπελθεῖν προσετάχθη ὁ ἀκούσας· «Ἄρον τὸ σὸν, καὶ ὑπαγε.» ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τάχα ὅπου καὶ οἱ ἐξ ἀριστερῶν σταθέντες ἀπελθεῖν προσετάχθησαν, οἵτινες ἐπὶ ἀργία τῶν καλῶν ἐνεκλήθησαν. Πᾶς δὲ ὁ φθόνων τῷ ἀδελφῷ χείρων ἐστὶ τοῦ ἀργοῦ, τῆς Γραφῆς ἔθος ἐχούσης πολλαχοῦ μετὰ τοῦ φόνου τάσσειν τὸν φθόνον.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΝ΄. Τίς ἐστὶν ὁ μισθός, ὃν λαμβάνουσι καὶ οὗτοι ὁμοίως τοῖς ἐσχάτοις. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τάχα τὸ μὴ ἐγκληθῆναι ὑπὲρ ὧν ἐποίησέ τις καλῶν κοινὸν πάντων τῶν ὑπακούοντων. Τὸ γὰρ στεφανωθῆναι ἴδιον τῶν τὸν καλὸν ἀγῶνα νομίμως ἀγωνισαμένων, τὸν δρόμον τελεσάντων, τὴν πίστιν τηρησάντων, ἐν ἀγάπῃ Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν. Δύναται δὲ ὁ συμπεφωνημένος μισθός εἶναι καὶ τὰ ἑκατονταπλασίονα, ἅπερ ἐν τῷ νῦν καιρῷ ἀπολήψεσθαι ὁ Κύριος ἐπηγγείλατο τοὺς διὰ τὴν ἐντολὴν αὐτοῦ ἀφιέντας ὅτι δήποτε τῶν παρόντων· ὥστε τὸ μὲν, Ἄρον τὸ σὸν, περὶ τούτου εἰρησθαι· ἐπειδὴ δὲ φθόνου πάθος ἐνόσησαν οἱ προκεκηκέναι δόξαντες πρὸς τοὺς τῶν ἴσων ἀπολαύσαντας, μηκέτι κληρονομεῖν αὐτοὺς καὶ τὴν αἰώνιον ζωὴν, ἀλλὰ μόνον τὰ ἑκατονταπλασίονα νῦν ἀπολαμβάνοντας, ἐν τῷ μέλλοντι κατακρίνεσθαι διὰ τὸν φθόνον, καὶ ἀκούειν τὸ· Ὑπαγε.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΝΖ΄. Τίνες εἰσὶν ἄχυρον κατακαίόμενον πυρὶ ἀσβέστω. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Οἱ χρησιμεύοντες μὲν τοῖς ἀξίοις τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ὡς τὸ ἄχυρον τῷ σίτῳ, μὴ ἐν διαθέσει δὲ τῆς πρὸς Θεὸν ἀγάπης καὶ τῆς πρὸς τὸν πλησίον τοῦτο ποιοῦντες, εἴτε ἐν τοῖς πνευματικοῖς χαρίσμασιν, εἴτε ἐν ταῖς σωματικαῖς εὐεργεσίαις· καὶ οὕτως ἀτελεῖς ἑαυτοὺς ἀφιέντες.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΝΗ΄. Τίς ἐστὶν ὁ ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου καταγινωσκόμενος, «Ὁ θέλων ἐν ταπεινοφροσύνῃ καὶ θρησκείᾳ,» καὶ τὰ ἐξῆς. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τὸ ἐπιφερόμενον σαφηνίζειν οἶμαι τὴν ἐν τῷ τόπῳ 31.1256 ζητούμενην ὑπόθεσιν. Ἀφειδίαν γὰρ σώματος προῖων ὀνομάζει· οἱοί εἰσιν οἱ Μανιχαῖοι, καὶ εἴτινες ὅμοιοι τούτοις.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΝΘ΄. Τίς ἐστὶν ὁ ζέων τῷ πνεύματι. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ὁ διαπύρω προθυμία, καὶ ἀκορέστῳ ἐπιθυμία, καὶ ἀόκνῳ σπουδῇ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἐν ἀγάπῃ Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν, κατὰ τὸ γεγραμμένον· Ἐν ταῖς ἐντολαῖς αὐτοῦ θελήσει σφόδρα.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΞ΄. Τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος, ποτὲ μὲν, «Μὴ γίνεσθε ἄφρονες»· ποτὲ δὲ, «Μὴ γίνεσθε φρόνιμοι παρ' ἑαυτοῖς»· εἰ δυνατόν μὴ εἶναι φρόνιμον παρ' ἑαυτῷ τὸν μὴ ἄφρονα; ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ἐκαστὸν πρόσταγμα ἴδιον ἔχει ὄρον. Τῷ γὰρ, Μὴ γίνεσθε ἄφρονες, ἐπιφέρει· Ἀλλὰ συνιέντες τί τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ· καὶ τῷ, Μὴ ἴσθι φρόνιμος παρὰ σεαυτῷ, τὸ, Φοβοῦ δὲ τὸν Κύριον, καὶ ἔκκλινε ἀπὸ παντὸς κακοῦ. Ὡστε ἄφρων μὲν ἔστιν ὁ μὴ συνιείς τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου· φρόνιμος δὲ παρ' ἑαυτῷ πᾶς ὁ λογισμὸς ἰδίους χρώμενος, καὶ μὴ κατὰ πίστιν στοιχῶν τοῖς ῥήμασι τοῦ Θεοῦ. Εἰ οὖν τις βούλεται μῆτε ἄφρων εἶναι, μῆτε φρόνιμος παρ' ἑαυτῷ, συνιέναι ὀφείλει τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου πιστεῖ τῇ εἰς αὐτὸν, καὶ ἐν φόβῳ Θεοῦ μιμεῖσθαι τὸν Ἀπόστολον λέγοντα· Λογισμοὺς καθαιροῦντες, καὶ πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ

τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, καὶ αἰχμαλωτίζοντες πᾶν νόημα εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΞΑ΄. Τοῦ Κυρίου ἐπαγγελαμένου, ὅτι «Πάντα, ὅσα ἂν αἰτήσητε ἐν τῇ προσευχῇ πιστεύοντες, λήψεσθε» καὶ πάλιν· «Ἐὰν δύο ὑμῶν συμφωνήσωσιν ἐπὶ τῆς γῆς, περὶ παντὸς πράγμα τος, οὗ ἂν αἰτήσωνται, γενήσεται αὐτοῖς» πῶς αἰτήσαντές τινα καὶ αὐτοὶ οἱ ἅγιοι οὐκ ἔλαβον; ὡς καὶ ὁ Ἀπόστολος εἰπὼν· «ὑπὲρ τούτου τρίς τὸν Κύριον παρεκάλεσα, ἵνα ἀπο στῆ ἀπ' ἐμοῦ» καὶ μὴ λαβὼν τὸ αἶτημα, καὶ Ἱερεμίας δὲ ὁ προφήτης, καὶ αὐτὸς ὁ Μωϋσῆς. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰπόντος ἐν προσευχῇ· Πάτερ, εἰ δυνατόν, παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο, εἴτα ἐπαγαγόντος, Πλήν μὴ τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν, ἀλλὰ τὸ σὸν γενέσθω· πρῶτον μὲν εἰδέναι δεῖ, ὅτι οὐ πᾶν ὃ θέλομεν αἰτεῖν 31.1257 ἐπετράπημεν, οὐ μὴν οὐδὲ τὸ συμφέρον αἰτεῖν πάν τως γινώσκουμεν. Τὸ γὰρ, τί προσευξόμεθα καθὸ δεῖ, οὐκ οἶδαμεν. Ὡστε μετὰ πολλῆς μὲν περισκέψεως, κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ποιεῖσθαι δεῖ τὰ αἰτήματα· μὴ ἀκουομένους δὲ εἰδέναι χρή, ὅτι ἡ ἐπιμονῆς χρεία, ἢ καὶ εὐτονίας, κατὰ τὴν παραβολὴν τοῦ Κυρίου, πρὸς τὸ δεῖν πάντοτε προσεύχεσθαι, καὶ μὴ ἐκκακεῖν, καὶ κατὰ τὸ ἐν ἄλλῳ τόπῳ ὑπ' αὐτοῦ εἰρημένον, ὅτι Διὰ τὴν ἀναίδειαν αὐτοῦ ἐγερθεὶς, δώσει αὐτῷ, ὅσων χρήζει· ἢ διορθώσεως καὶ ἐπιμελείας, κατὰ τὸ διὰ τοῦ προφήτου ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πρὸς τινὰς εἰρημένον, εἰπόντος· Ὅταν τὰς χεῖρας ὑμῶν ἐκτείνητε πρὸς μὲ, ἀποστρέψω τὸ πρόσωπόν μου ἀπ' ὑμῶν· καὶ ἐὰν πληθύνητε τὴν δέησιν, οὐκ εἰσακούσομαι ὑμῶν. Αἱ γὰρ χεῖρες ὑμῶν αἵματος πλήρεις. Λούσασθε, καθαροὶ γένεσθε, καὶ τὰ ἐξῆς. Ὅτι δὲ καὶ νῦν γίνονται, καὶ εἰσὶ τῶν πολλῶν αἱ χεῖρες αἵματος πλήρεις, οὐδὲν ἀμφιβάλλειν δεῖ τοὺς πιστεύοντας ἐκείνῳ τῷ κρίματι τοῦ Θεοῦ, ὃ κατὰ τοῦ προσταχθέντος ἀναγγεῖλαι τῷ λαῷ, καὶ σιωπήσαντος ἀπ εφήνατο, εἰπὼν, ὅτι Τὸ αἷμα τοῦ ἡμαρτηκότος ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ σκοποῦ ἐκζητηθήσεται. Ὅπερ ἀληθὲς καὶ ἀπαράβατον εἶναι πληροφορηθεὶς ὁ Ἀπόστολος ἔλεγε· Καθαρὸς ἐγὼ ἀπὸ τοῦ νῦν ἀπὸ τοῦ αἵματος πάντων. Οὐ γὰρ ὑπεστειλάμην τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι ὑμῖν πᾶσαν τὴν βουλήν τοῦ Θεοῦ. Εἰ δὲ ὁ σιωπήσας μόνον ἔνοχος τοῦ αἵματος τῶν ἁμαρτανόντων εὐρίσκεται, τί ἂν τις εἴποι περὶ τῶν, δι' ὧν ποιῶσιν, ἢ δι' ὧν λαλοῦσι, σκανδαλιζόντων ἑτέρους; Ἔστι δὲ ὅτε καὶ δι' ἀναξιοτήτα τοῦ αἰτοῦντος οὐκ ἐπιτυχᾶνεται τὸ αἶτημα, ὡς ἐπὶ τοῦ Δαβὶδ εὐξαμένου οἴκοδομησαὶ οἶκον τῷ Θεῷ, καὶ κωλυθέντος· ὃς τῆς μὲν πρὸς Θεὸν εὐαρεστήσεως οὐκ ἀπηλλοτριώθη, οὐ μὴν καὶ ἐκείνου ἄξιός ἐκρίθη. Ὁ μὲντοιγε Ἱερεμίας μὴ ἀκουσθεὶς φαίνεται διὰ τὴν κακίαν ἐκείνων, ὑπὲρ ὧν προσηύχετο. Πολλάκις δὲ καὶ τοῦ καιροῦ διὰ ῥαθυμίαν παρεθέντος ἡμῖν, καθ' ὃν ἔδει ποιήσασθαι τὸ αἶτημα, ἀκαίρως ὕστερον καὶ μάτην αἰτοῦντες εὐρίσκομεθα. Περὶ δὲ τοῦ, ὑπὲρ τούτου τρίς τὸν Κύριον παρεκάλεσα, ἵνα ἀποστῆ ἀπ' ἐμοῦ, εἰδέναι χρή, ὅτι τῶν περιστάσεων, τῶν τε ἕξωθεν καὶ τῶν περὶ τὸ σῶμα, πολὺς καὶ διάφορός ἐστιν ὁ λόγος, τοῦ Θεοῦ ἢ ἐπάγοντος, ἢ συγχωροῦντος διὰ τινὰ οἰκονομίαν κρείττονα τῆς παρ' αὐτὰ ἀνέσεως. Ἐὰν μὲν οὖν τις δυνηθῆ γνώρισι, ὅτι χρή διὰ προσευχῆς καὶ αἰτήσεως ἀπαλλαγῆναι τῆς περιστάσεως, ἀκούεται αἰτήσας, ὡς οἱ δύο τυφλοὶ ἐν Εὐαγγελίῳ καὶ οἱ δέκα λε 31.1260 προὶ, καὶ πολλοὶ ἕτεροι· ἐὰν δὲ τις μὴ γνώρισι τὸν λόγον, καθ' ὃν περιπέπτωκε τῷ πειρασμῷ (πολλάκις γὰρ καὶ δι' ὑπομονῆς κατορθωθῆναι αὐτῷ ὁ σκοπὸς τῶν ἐπαγομένων ὀφείλει), καὶ, δέον εἰς τέλος ὑπομένειν, παραιτῆται τὴν περίστασιν, οὐκ ἀκούεται· ἐπεὶ μὴ συντρέχει τῷ σκοπῷ τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ. Τὸ δὲ, Δύο ὑμῶν ἐὰν συμφωνήσωσιν, αὕτη ἡ περικοπή σαφηνίζει. Περὶ γὰρ τοῦ ἐλέγχοντος τὸν ἡμαρτηκότα, καὶ περὶ τοῦ ἐλεγχόμενου ποιῆται τὸν λόγον. Ὅτι, τοῦ Θεοῦ μὴ θέλοντος τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτὸν, ἐὰν ὁ ἐλεγχθεὶς καταυγῆ τὴν ψυχὴν, καὶ συνέλθῃ τῷ

σκοπῶ τοῦ ἐλέγχοντος, περὶ παντὸς πράγμα τος, τουτέστι, περὶ παντὸς ἀμαρτήματος οὗ ἂν αἰτήσωνται τὴν ἄφεσιν, δοθήσεται αὐτοῖς παρὰ τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ. Ἐὰν γὰρ μὴ συμφωνήσῃ ὁ ἐλεγχόμενος τῷ ἐλέγχοντι, οὐκέτι ἄφεσις γίνεται, ἀλλὰ δεσμός κατὰ τὸ ἐπιφερόμενον, ὅτι Ὅσα ἂν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένα ἐν τῷ οὐρανῷ, πληρουμένου τοῦ κρίματος ἐκείνου, ὅτι Ἐὰν καὶ τῆς Ἐκκλησίας παρακούσῃ ὁ ἐλεγχθεὶς, ἔστω σοι ὡς ὁ ἐθνικὸς καὶ ὁ τελώνης.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΞΒ'. Τῆς Γραφῆς ἐν τοῖς ἐπαινουμένοις τιθείσης τὴν πτωχείαν καὶ τὴν πενίαν, ὡς ἐν τῷ, «Μακάριοι οἱ πτωχοί» καὶ ἐν τῷ, «Τὴν ἐπιθυμίαν τῶν πενήτων εἰσήκουσε Κύριος» καὶ πάλιν· «Πτωχὸς καὶ πένης αἰνέσουσι τὸ ὄνομά σου» τίς ἐστὶν ἡ διαφορὰ πτωχείας καὶ πενίας; καὶ πῶς ἀληθεύει ὁ Δαβὶδ λέγων· «Ἐγὼ δὲ πτωχὸς εἰμι καὶ πένης;» ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Μεμνημένος τοῦ Ἀποστόλου εἰπόντος περὶ τοῦ Κυρίου, Ὅτι δι' ἡμᾶς ἐπτώχευσε, πλούσιος ὢν, λογίζομαι, ὅτι πτωχὸς μὲν ἐστὶν ὁ ἀπὸ πλούτου κατ' ελθὼν εἰς ἔνδειαν· πένης δὲ ὁ ἐξ ἀρχῆς ἐν ἐνδείᾳ ὢν καὶ εὐαρέστως τῷ Κυρίῳ κυβερνήσας τὴν τοιαύτην περίστασιν. Ὁ δὲ Δαβὶδ πτωχὸς καὶ πένης εἶναι ὁμολογεῖ, τάχα μὲν εἰς πρόσωπον τοῦ Κυρίου καὶ τοῦτο λέγων, πτωχοῦ μὲν ὀνομαζομένου κατὰ τὸ, Ὅς δι' ἡμᾶς ἐπτώχευσε, πλούσιος ὢν· πένης δὲ, καθὸ οὐ πλουσίου τινός, ἀλλὰ τέκτονος υἱός τὸ κατὰ σάρκα ἐχρημάτισε. Τάχα δὲ καὶ ἐπέπερ ἦδει, κατὰ τὸν Ἰώβ, μὴ θησαυροφυλακεῖν τὰ ἑαυτοῦ, μηδὲ ὡς ἰδίῳ προσέχειν τῷ πλούτῳ, οἰκονομεῖν δὲ πάντα κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου. 31.1261

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΞΓ'. Τί βούλεται διδάξαι ὁ Κύριος διὰ τῶν ὑποδειγμάτων, οἷς ἐπιφέρει τὸ, «Οὕτως οὖν πᾶς ἐξ ὑμῶν, ὃς οὐκ ἀποτάσσεται πᾶσι τοῖς ἑαυτοῦ ὑπάρχουσιν, οὐ δύναταί μου εἶναι μαθητῆς;» Εἰ γὰρ ὁ μὲν θέλων πύργον οἰκοδομῆσαι, ἢ συμβαλεῖν ἐτέρῳ βασιλεῖ, παρασκευάσασθαι ὀφείλει ἢ πρὸς τὴν οἰκοδομὴν, ἢ πρὸς τὸν πόλεμον· ἂν δὲ μὴ ἦ δυνατὸς, ἔξεστιν αὐτῷ ἢ μὴ θεῖναι θεμέλιον τὴν ἀρχὴν ἢ ἐρωτῆσαι τὰ πρὸς εἰρήνην· ἄρα καὶ ὁ θελήσας μαθητῆς γενέσθαι τοῦ Κυρίου, ἀποτάξασθαι ὀφείλει; ἂν δὲ καταμάθῃ πρὸς τοῦτο δυσκόλως ἔχοντα ἑαυτὸν, ἔξεστιν αὐτῷ μηδὲ τὴν ἀρχὴν μαθητεῦσαι τῷ Κυρίῳ; ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Σκοπὸς τῷ Κυρίῳ ἐν τοῖς ὑποδείγμασι τούτοις ἐστὶν, οὐκ ἐξουσίαν δοῦναι γενέσθαι μαθητὴν τοῦ Κυρίου, ἢ μὴ· ἀλλὰ δεῖξαι τὸ ἀδύνατον τῆς πρὸς Θεὸν εὐαρεστήσεως ἐν τοῖς περισπῶσι τὴν ψυχὴν· ἐν οἷς καὶ κινδυνεύει εὐάλωτος γινομένη ταῖς μεθ' οδῆσιν τοῦ διαβόλου, καὶ χλεύης καὶ γέλωτος ἀξία, διὰ τὸ ἀτελὲς τῶν ἐσπουδάσθαι δοκούντων, ἐλέγχεται. Ὅπερ ἀπευχόμενος ὁ Προφήτης παθεῖν, ἔλε γεν'. Μήποτε ἐπιχαρῶσί μοι οἱ ἐχθροί μου· καὶ ἐν τῷ σαλευθῆναι πόδας μου, ἐπ' ἐμὲ ἐμεγαλοῦ ῥημόνησαν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΞΔ'. Τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος· «Ἴνα ἦτε εἰλικρινεῖς;» καὶ πάλιν, «Ἄλλ' ὡς ἐξ εἰλικρινείας;» τὸ εἰλικρινὲς τί ἐστὶν; ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Εἰλικρινὲς λογίζομαι εἶναι τὸ ἀμιγές, καὶ ἄκρως κεκαθαρμένον ἀπὸ παντὸς ἐναντίου, συνηγμένον δὲ καὶ τεταγμένον πρὸς μόνην θεοσέβειαν· οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ ἐν ἐκάστῳ καιρῷ καὶ πράγματι πρὸς τὸν ταύτης σκοπὸν ἀκριβῶς ἐπιζητούμενα· ὥστε μηδὲ πρὸς τὰ συγγενῆ τῶν κατορθωμάτων ἀπομετεωρίζεσθαι τὸν εἰς τι ταχθέντα. Δηλοῦται δὲ τὸ μὲν πρότερον ἐξ αὐτῆς τῆς ἀκολουθίας· ἐπιφέρει γὰρ τῷ, Ἄλλ' ὡς ἐξ εἰλικρινείας, τὸ, Ὡς ἐκ Θεοῦ κατενώπιον Θεοῦ ἐν Χριστῷ λαλοῦμεν· τὸ δὲ δεύτερον ἐκ τοῦ, Μὴ ὑπερφρονεῖν παρ' ὃ δεῖ φρονεῖν, ἀλλὰ φρονεῖν εἰς τὸ σωφρονεῖν, ἐκάστῳ ὡς ὁ Θεὸς ἐμέρισε μέτρον πίστεως· καὶ ἐκ τῶν τούτοις ἐπιφερομένων.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΞΕ'. Εἰ πρὸς μόνους τοὺς ἱερεῖς εἴρηται τὸ, «Ἐὰν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, καὶ ἐκεῖ μνησθῆς, ὅτι ἔχει τι ὁ ἀδελφός σου κατὰ σοῦ, ἄφες ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ὑπάγε, πρῶτον διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε ἐλθὼν πρόσφερε τὸ δῶρόν σου,» ἢ καὶ πρὸς πάντας· καὶ πῶς ἕκαστος ἡμῶν προσφέρει δῶρον ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Τοῦτο ἔξαιρέτως μὲν καὶ πρωτοτύπως πρὸς ἱερεῖς 31.1264 ἐκλαμβάνειν ἀκόλουθον ἂν εἶη, ἐπειδὴ γέγραπται, ὅτι Ὑμεῖς δὲ ἱερεῖς Κυρίου κληθήσεσθε, λειτουρ γοὶ Θεοῦ πάντες· καὶ, Θυσία αἰνέσεως δοξάσει με· καὶ πάλιν· Θυσία τῷ Θεῷ πνεῦμα συντετριμμένον. Καὶ ὁ Ἀπόστολος δέ φησι· Παραστήσαι τὰ σώματα ὑμῶν θυσίαν ζῶσαν, ἁγίαν, εὐάρε στον τῷ Θεῷ, τὴν λογικὴν λατρείαν ὑμῶν. Ὡν ἕκαστον κοινὸν πάντων ἐστίν· καὶ ἀναγκαῖον ἕκαστον ἡμῶν κατορθοῦν τὸ τοιοῦτον.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΞ'. Τί ἐστὶ τὸ ἄλας ὃ προσέταξεν ἔχειν ὁ Κύριος, εἰπὼν, «Ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς ἄλας, καὶ εἶρη νεύετε ἐν ἀλλήλοις.» Καὶ ὁ Ἀπόστολος δέ φησιν, «Ὁ λόγος ὑμῶν πάντοτε ἐν χάριτι ἄλατι ἡρτυμένος.» ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Καὶ ἐνταῦθα διὰ τῶν συνεζευγμένων ἐκάστῳ κε φαλαίῳ ὁ νοῦς φανερός ἐστίν. Ἐν μὲν γὰρ τοῖς τοῦ Κυρίου ῥήμασι τὸ μηδεμίαν ὑπόθεσιν τῆς ἀπ' ἄλ λήλων διαλύσεως καὶ διαστάσεως παρέχειν, αἰὶ δὲ ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης πρὸς τὴν ἐνότητα τοῦ πνεύματος συντηρεῖσθαι διδασκόμεθα· ἐν δὲ τοῖς τοῦ Ἀποστόλου, μνημονεύσας τις τοῦ εἰπόντος· Εἰ βρωθήσεται ἄρτος ἄνευ ἁλός; εἰ δὲ καὶ ἔστι γεῦμα ἐν ῥήμασι κενοῖς; διδαχθήσεται οἰκονομεῖν τοὺς λόγους εἰς οἰκοδομὴν τῆς πίστεως, ἵνα δῶ χάριν τοῖς ἀκούουσι, καιρῷ εὐθέτῳ καὶ τάξει εὐσχή μονι χρώμενος, πρὸς τὸ εὐπειθεστέρους γενέσθαι τοὺς ἀκούοντας.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΞΖ'. Εἰ ὁ μὲν τις δαρήσεται πολλάς, ὁ δὲ ὀλίγας· πῶς λέγουσιν τινες μὴ εἶναι τέλος τῆς κο λάσεως; ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τὰ ἀμφίβολα καὶ ἐπικεκαλυμμένως εἰρησθαι δο κοῦντα ἔν τισι τόποις τῆς θεοπνεύστου Γραφῆς ὑπὸ τῶν ἐν ἄλλοις τόποις ὁμολογουμένων σαφηνίζεται. Τοῦ οὖν Κυρίου ποτὲ μὲν ἀποφαινομένου, ὅτι ἀπ ελεύσονται οὗτοι εἰς κόλασιν αἰώνιον, ποτὲ δὲ ἐκπέμ ποντός τινος εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ· καὶ ἄλλοτε ὀνομάζοντος γέενναν πυρὸς, καὶ ἐπιφέροντος, Ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται· καὶ ἔτι πάλαι διὰ τοῦ προφήτου περὶ τινων προειρηκότος, ὅτι Ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτήσεται, καὶ τὸ πῦρ αὐτῶν οὐ σβεσθήσεται· τούτων καὶ τῶν τοιούτων πολλαχοῦ τῆς θεοπνεύστου Γραφῆς 31.1265 κειμένων, ἐν καὶ τοῦτο τῆς μεθοδείας τοῦ διαβόλου, τὸ τοὺς πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων, ὡσπερ ἐπιλαθομέ νους τῶν τοσούτων καὶ τοιούτων τοῦ Κυρίου ῥημάτων καὶ ἀποφάσεων, τέλος κολάσεως εἰς τὸ μᾶλλον κατατολμᾶν τῆς ἀμαρτίας ἑαυτοῖς ὑπο γράφειν. Εἰ γὰρ τῆς αἰωνίου κολάσεως ἔσται ποτὲ τέλος, τέλος ἔξει πάντως καὶ ἡ αἰώνιος ζωὴ. Εἰ δὲ ἐπὶ τῆς ζωῆς τοῦτο νοῆσαι οὐ καταδεχόμεθα, ποῖον ἔχει λόγον τῆ κολάσει τῆ αἰωνίῳ τέλος δίδοναι; Ἡ γὰρ τοῦ αἰωνίου προσθήκη ἐφ' ἑκατέρων ἴσως κεῖ ται. Ἀπελεύσονται γὰρ, φησὶν, οὗτοι εἰς κόλασιν αἰώνιον· οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώ νιον. Τούτων οὖν οὕτως ὁμολογουμένων, εἰδέναι χρὴ, ὅτι καὶ τὸ, Δαρήσεται πολλάς, καὶ τὸ, Δαρή σεται ὀλίγας, οὐχὶ τέλος, ἀλλὰ διαφορὰν κολάσεως δηλοῖ. Εἰ γὰρ ὁ Θεὸς δίκαιος κριτὴς ἐστίν, οὐ μόνον τοῖς ἀγαθοῖς, ἀλλὰ καὶ τοῖς πονηροῖς, ἀποδι δους ἐκάστῳ κατὰ τὴν πράξιν αὐτοῦ, δύναται εἶναι ὁ μὲν τις πυρὸς ἀσβέστου ἄξιος, καὶ τούτου ἦτοι μαλακωτέρου, ἢ μᾶλλον φλέγοντος· ὁ δὲ τις σκώλη κος ἀτελευτήτου, καὶ τούτου πάλιν ἢ πραότερον ὄδου νῶντος, ἢ σφοδρότερον κατὰ τὴν ἀξίαν ἐκάστου· καὶ ἄλλος γεέννης διάφορα πάντως ἐχούσης τὰ κολαστή ρια· καὶ ἕτερος τοῦ ἐξωτέρου σκότους, ἔνθα ὁ μὲν τις ἐν κλαυθμῷ μόνον, ὁ δὲ τις καὶ ἐν βρυγμῷ τῶν ὀδόντων διὰ τὸ ἐπιτεταμένον τῶν πόνων γίνεται. Καὶ τὸ ἐξώτερον δὲ σκότος ὑποφαίνει πάντως εἶναι τι καὶ ἐσώτερον. Καὶ τὸ, Εἰς πυθμένα ἄδου, ἐν Παροιμίαις εἰρημένον δηλοῖ, ὅτι εἰσὶ τινες ἐν τῷ ἄδῃ μὲν, οὐκ ἐν πυθμένι δὲ ἄδου, κουφοτέραν ὑπομέ νοντες τὴν κόλασιν. Τοῦτο δὲ χαρακτηρίζειν ἔστι καὶ νῦν ἐν τοῖς τοῦ σώματος πάθεσιν. Ὁ μὲν γὰρ τις πυρέσσει μετὰ συμπτωμάτων καὶ ἄλλων παθῶν· ὁ δὲ τις πυρέσσει μόνον, καὶ οὗτος οὐχ ὁμοίως τῷ ἑτέρῳ· καὶ ἄλλος οὐ πυρέσσει μὲν, ὀδύνη

δέ τινι μέλους καταπονείται· καὶ οὗτος πάλιν ἐτέρου πλείον ἢ ἔλατ τον. Εἴρηται δὲ καὶ τοῦτο τῷ Κυρίῳ τὸ, πολλὰς καὶ ὀλίγας, κατὰ τὴν χρῆσιν τῆς συνηθείας, ὡσπερ οὖν καὶ ἄλλα τινὰ τοιαῦτα. Οἶδαμεν γὰρ πολλάκις τὸ τοιοῦτον εἶδος τοῦ λόγου καὶ ἐπὶ τῶν ὑφ' ἐνός τινος πάθους κεκακωμένων παραλαμβανόμενον· οἷον ὅταν λέγωμεν ἐπὶ τινος πυρέσσοντος μόνον, ἢ ὀφθαλμὸν ὀδυνωμένου, θαυμάζοντες, ὅτι πόσα ἔπαθεν, ἢ πόσας ὑπέμεινεν ἀνάγκας. Ὡστε τὸ, πολλὰς καὶ ὀλίγας δέρεσθαι, πάλιν λέγω, οὐκ ἐν τῇ τοῦ χρόνου παρατάσει ἢ συμπληρώσει, ἀλλ' ἐν τῇ δια φορᾷ τῆς κολάσεως γίνεται.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΞΗ'. Κατὰ ποῖον νοῦν λέγονταί τινες υἱοὶ ἀπειθείας, καὶ τέκνα ὀργῆς; ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τέκνα καὶ υἱοὺς τινος ὀνομάζειν οἶδεν ὁ Κύ 31.1268 ριος τοὺς ποιοῦντας τὰ θελήματα αὐτοῦ, εἴτε ἀγαθοῦ εἴτε κακοῦ. Εἰ τέκνα γὰρ, φησὶ, τοῦ Ἀβραάμ ἦτε, τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραάμ ἐποιεῖτε ἄν· καὶ πάλιν· Ὑμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ διαβόλου ἐστὲ, καὶ τὰς ἐπιθυμίας τοῦ πατρὸς ὑμῶν θέλετε ποιεῖν. Ὡστε καὶ ἀπειθείας υἱὸς ὁ τὰ τῆς ἀπειθείας ἔργα ζόμενος γίνεται. Τάχα δὲ, ὡσπερ οὐχ ἁμαρτωλὸς μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτοαμαρτία ὁ διάβολος ὀνομάζεται, διὰ τὸ ἀρχηγός, ὡς οἶμαι, γεγονέναι τῆς ἁμαρτίας· οὕτω καὶ αὐτοαπείθεια λέγοιτο ἂν ὁ διάβολος διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν. Τέκνον δὲ ὀργῆς ἐστὶ τις, καθ' ὃ ἄξιον ἑαυτὸν πεποίηκε τῆς ὀργῆς. Ὡς γὰρ τοὺς ἀξίους τοῦ Κυρίου, καὶ τοὺς ποιοῦντας τὰ τοῦ φωτὸς καὶ ἡμέρας ἔργα, υἱοὺς φωτὸς καὶ υἱοὺς ἡμέρας ὁ Ἀπόστολος προσηγόρευσεν· οὕτως ἀκόλουθον νοεῖν καὶ τὸ, Ἥμεν τέκνα ὀργῆς. Εἰδέναι μέντοιγε χρῆ, ὅτι ὁ υἱὸς τῆς ἀπειθείας, ὁ αὐτός ἐστι καὶ τέκνον ὀργῆς, τοῦ Κυρίου ἀποφηναμένου, ὅτι Ὁ ἀπειθῶν τῷ Υἱῷ οὐκ ὄψεταί τὴν ζωὴν, ἀλλ' ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ μενεῖ ἐπ' αὐτόν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΞΘ'. Ἐπειδὴ γέγραπται, «Ποιοῦντες τὰ θελήματα τῆς σαρκὸς καὶ τῶν διανοιῶν» εἰ ἄλλα μὲν ἐστὶ τὰ τῆς σαρκὸς θελήματα, ἄλλα δὲ τῶν διανοιῶν· καὶ ποῖα ταῦτα. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τὰ μὲν τῆς σαρκὸς θελήματα ἐν ἄλλῳ τόπῳ κατὰ μέρος ὀνομαστὶ καταλέγει ὁ Ἀπόστολος, λέγων· Φανερά δὲ ἐστὶ τὰ ἔργα τῆς σαρκὸς, ἅτινά ἐστι μοιχεία, πορνεία, ἀκαθαρσία, ἀσέλγεια, εἰδωλο λατρεία, φαρμακεία, ἔχθραι, ἔρεις, ζήλοι, θυμοὶ, ἐριθειᾶ, διχοστασίαι, αἰρέσεις, φθόνοι, φόνοι, μέθαι, κῶμοι, καὶ τὰ ὅμοια τούτοις· καὶ ἀλλαχοῦ περιληπτικώτερον, ὅτι Τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς ἔχθρα εἰς Θεόν· τῷ γὰρ νόμῳ τοῦ Θεοῦ οὐχ ὑποτάσσεται, οὔτε γὰρ δύναται· τὰ δὲ τῶν διανοιῶν θελήματα λογισμοὶ εἶεν ἂν μὴ μαρτυρούμενοι ὑπὸ τῆς Γραφῆς, οἷοι εἰσὶν ἐκεῖνοι, περὶ ὧν εἴρηται· Λογισμοὺς καθαιροῦντες, καὶ πᾶν ὕψωμα ἐπαίρομενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, καὶ νοήματα μὴ αἰχμαλωτιζόμενα εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ. Διόπερ ἀναγκαῖον καὶ ἀσφαλὲς αἰεὶ καὶ πανταχοῦ φυλάσσειν ἐκεῖνο τὸ ὑπὸ τοῦ Δαβὶδ εἰρημένον· Καὶ ἡ συμβουλίᾳ μου τὰ δικαιώματά σου. 31.1269

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΟ'. Τί ἐστίν, «Ἀπορούμενοι, ἀλλ' οὐκ ἔξαποροῦμενοι;» ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τὴν πληροφορίαν τῆς ἑαυτοῦ εἰς Θεὸν πεποιθήσεως ἐξ ἀντιπαραθέσεως τοῦ ἀνθρωπίνου φρονήματος δεικνύς ὁ Ἀπόστολος, ἕκαστον τῶν ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ κειμένων οὕτω τίθησιν. Ὡς μὲν γὰρ πρὸς τὸ ἀνθρώπινον φρόνημα, Ἐν παντὶ θλιβόμενοι, φησίν· ὡς δὲ πρὸς τὴν ἐπὶ Θεὸν πεποιθήσιν ἐπιφέρει τὸ, Ἀλλ' οὐ στενοχωρούμενοι· πάλιν, ὡς μὲν πρὸς τὸ ἀνθρώπινον φρόνημα, Ἀπορούμενοι· ὡς δὲ πρὸς τὴν ἐπὶ Θεὸν πεποιθήσιν, τὸ, Οὐκ ἔξ απορούμενοι· καὶ τὰ λοιπὰ ὁμοίως. Οἷά ἐστι κάκεινα τὰ ἀλλαχοῦ αὐτῷ εἰρημένα· Ὡς ἀποθνήσκοντες, καὶ ἰδοὺ ζῶμεν· ὡς πτωχοὶ, πολλοὺς δὲ πλουτίζοντες· ὡς μηδὲν ἔχοντες, καὶ πάντα κατ' ἔχοντες.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΟΑ'. Τοῦ Κυρίου λέγοντος· «Πλὴν τὰ ἐνόητα δότε ἐλεημοσύνην· καὶ ἰδοὺ πάντα καθαρὰ ὑμῖν ἐστίν» εἰ πάντων, ὅσα ἡμαρτέ τις, διὰ τῆς ἐλεημοσύνης τὸν καθαρισμὸν εὕρισκε. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Αὐτὴ ἡ ἀκολουθία τῶν προκειμένων σαφηνίζει τὸ εἰρημένον. Προειπὼν γὰρ, ὅτι Καθαρίζετε τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ

τῆς παροψίδος, τὸ δὲ ἔσωθεν ὑμῶν γέμει ἀρπαγῆς καὶ πονηρίας, οὕτως ἐπήγαγε· Πλὴν τὰ ἐνόητα, δότε ἐλεημοσύνην, καὶ ἴδου πάντα καθαρὰ ὑμῖν ἔστι· πάντα ταῦτα δηλονότι ὅσα ἐν τῷ ἀρπά ζειν καὶ πλεονεκτεῖν ἀμαρτάνομεν, καὶ πονηρεύομεθα. Παρίστησι δὲ τοῦτο καὶ ὁ Ζακχαῖος εἰπών· Ἴδου τὰ ἡμίση τῶν ὑπαρχόντων μου δίδωμι τοῖς πτωχοῖς· καὶ εἴ τινός τι ἐσυκοφάντησα, ἀποδίδομι τετραπλοῦν. Ὅστε ὅσα τοιαῦτά ἐστιν ἀμαρτήματα, ἅπερ δυνατόν ἀναλῦσαι, καὶ ὑπὲρ ὧν ἔστιν ἀντιδοῦναι πολυπλάσιον, τούτῳ τῷ τρόπῳ καθαρὶ ζεσθαι· καὶ τούτῳ, φημί, τῷ τρόπῳ, οὐκ αὐτῷ καθ' ἑαυτὸν ἀρκοῦντι πρὸς τὴν κάθαρσιν, χρήζοντι δὲ προηγουμένως τοῦ ἐλέους τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ· ἐν ᾧ καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων ἔχομεν τὴν ἀπολύτρωσιν, ποιοῦντες ἐφ' ἑκάστῳ τοὺς ἀξίους καρποὺς τῆς μετανοίας.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΟΒ' Ἐπειδὴ πρόσταγμά ἐστι τοῦ Κυρίου μὴ μεριμνᾶν περὶ τῆς αὔριον, πῶς ὑγιῶς τὸ πρόσταγμα νοήσομεν; Ὁρῶμεν γάρ, ὅτι πολλὴν ἔχομεν σπουδὴν τῶν πρὸς τὴν χρεῖαν ἔνεκεν, ὥστε παραθέσθαι καὶ τὰ πρὸς πλείονα χρόνον ἀρκέσαι δυνάμενα. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ὁ καταδεξάμενος τὴν τοῦ Κυρίου διδασκαλίαν, 31.1272 εἰπόντος· Ζητεῖτε πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ πληροφορηθεὶς τὴν ἀλήθειαν τῆς αὐτοῦ ἐπαγγελίας, ἐπαγαγόντος· Καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν· οὐκ ἐν ταῖς βιωτικαῖς μερίμναις ταῖς συμπνιγούσαις τὸν λόγον, καὶ ἄκαρπον ποιούσαις, καταργεῖ τὴν ψυχὴν. Ἐν δὲ τῷ καλῷ ἀγῶνι τῆς πρὸς Θεὸν εὐαρεστίσεως ἀγωνιζόμενος, πιστεύει τῷ Κυρίῳ εἰπόντι· Ἄξιός ἐστι ἐργάτης τῆς τροφῆς αὐτοῦ· καὶ οὐ δὲν ταύτης ἔνεκεν περιεργάζεται. Ἐργάζεται δὲ καὶ μεριμνᾷ οὐχὶ δι' ἑαυτὸν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Χριστοῦ, καθὼς ὑπέδειξε καὶ ἐδίδαξεν ὁ Ἀποστόλος, εἰπών· Πάντα ὑπέδειξα ὑμῖν, ὅτι οὕτω κοπιῶντας δεῖ ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ἀσθενούντων. Τὸ μὲν γὰρ δι' ἑαυτὸν μεριμνᾶν φιλαυτίας ἐστὶν ἔγκλημα· τὸ δὲ διὰ τὴν ἐντολὴν μεριμνᾶν καὶ ἐργάζεσθαι φιλοχρίστου καὶ φιλαδέλφου διαθέσεώς ἐστιν ἐγκώμιον.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΟΓ'. Τί ἂν τις ποιήσας, βλασφημεῖ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον; ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ἐκ τῆς τότε βλασφημίας, ἣν ἐβλασφήμησαν οἱ Φαρισαῖοι, ἐφ' οἷς καὶ τὸ κρῖμα τοῦτο ἐτέθη, δῆλόν ἐστιν, ὅτι καὶ νῦν ἐκεῖνος βλασφημεῖ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὃς ἂν τὰς ἐνεργείας καὶ τοὺς καρποὺς τοῦ ἁγίου Πνεύματος τῷ ἐναντίῳ ἐπιφημίση· ὅπερ πάσχομεν οἱ πολλοὶ, τὸν μὲν σπουδαῖον κενόδοξον πολλάκις ῥιψοκινδύνως ἀποκαλοῦντες, τοῦ δὲ ζῆλον ἀγαθὸν ἐπιδεικνυμένου ὀργὴν καταψευδόμενοι, καὶ ἄλλα τοιαῦτα ἐν ὑπονοίαις πονηραῖς ψευδῶς ἐπιφημίζοντες.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΟΔ'. Πῶς γίνεται τις ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ μωρός; ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ἐὰν φοβηθῇ τὸ κρῖμα τοῦ Θεοῦ, λέγοντος· Οὐαὶ οἱ συνετοὶ ἐν ἑαυτοῖς, καὶ ἐνώπιον αὐτῶν ἐπιστήμονες· καὶ μιμήσονται τὸν εἰπόντα· Κτηνώδης ἐγενήθη παρὰ σοί· καὶ πᾶσαν οἴησιν συνέσεως ἀποβαλὼν, μὴ πρότερόν τι τῶν ἰδίων λογισμῶν ὡς ἀγαθὸν ἐγκρίνη, μήτε μὴν λογίσσεται τὴν ἀρχὴν, πρὶν ἂν ὑπ' αὐτῆς τοῦ Κυρίου τῆς ἐντολῆς συνεθίσθῃ πρὸς τὸ ἀρέσκον τῷ Θεῷ εἴτε ἐν ἔργῳ, εἴτε ἐν λόγῳ, εἴτε ἐν ἐνθυμῆσει, τοῦ Ἀποστόλου εἰπόντος· 31.1273 Πεποιθήσιν δὲ τοιαύτην ἔχομεν διὰ τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν Θεόν· οὐχ ὅτι ἀφ' ἑαυτῶν ἱκανοὶ ἐσμεν λογίσασθαι τι ὡς ἐξ ἑαυτῶν· ἀλλ' ἢ ἱκανότης ἡμῶν ἐκ τοῦ Θεοῦ τοῦ διδάσκοντος ἄνθρωπον γινώσκιν, καθὼς γέγραπται.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΟΕ'. Εἰ δύναται ἐγκόψαι πρόθεσιν ἁγίου ὁ Σατανᾶς, ὅτι γέγραπται· «Ἐγὼ μὲν Παῦλος προεθέμην ἔλθειν καὶ ἅπαξ καὶ δις, καὶ ἐνέκοψεν ἡμᾶς ὁ Σατανᾶς.» ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τῶν ἐν Κυρίῳ κατορθωμάτων τὰ μὲν προθέσει καὶ κρίσει ψυχῆς ἐκτελεῖται, τὰ δὲ διὰ σώματος ἐνεργεῖται ἢ ἐν σπουδῇ ἢ ἐν ὑπομονῇ. Ὅσα μὲν οὖν ἐν προθέσει τῆς ψυχῆς καὶ κρίσει κεῖται, ταῦτα ἐγκόψαι οὐδενὶ τρόπῳ δυνατόν ἐστὶ τῷ Σατανᾷ· ἐν δὲ τοῖς διὰ σωματικῆς ἐνεργείας κατορθουμένοις πολλὰκις τι καὶ

συγχωρεῖ ὁ Θεὸς γενέσθαι ἐμπόδιον, εἰς δοκιμὴν καὶ ἔλεγχον τοῦ ἐμποδιζομένου, ἵνα ἢ μετατιθέμενος τῆς ἀγαθῆς προθέσεως ἐλεγχθῆ, ὡς οἱ ἐπὶ τῆς πέτρας σπαρέντες, οἱ πρὸς ὀλίγον μὲν τὸν λόγον μετὰ χαρᾶς ἐδέξαντο, γενομένης δὲ θλίψεως, εὐθέως ἀπέστησαν· ἢ ἐπιμένων τοῖς καλοῖς ἀποδειχθῆ ἔν σπουδῇ τῶν κατορθωμάτων, ὡς αὐτὸς ὁ Ἀπόστολος, ὃς πολλάκις προθέμενος ἀπελθεῖν πρὸς τοὺς Ῥωμαίους, καὶ κωλυθεὶς, ὡς αὐτὸς ὠμολόγησεν, ὅμως οὐκ ἐπαύσατο θέλων, μέχρις ὅτε καὶ ἐπλήρωσεν ὁ προέθετο· ἐν δὲ ὑπομονῇ, ὡς ὁ Ἰώβ, ὃς, τοσαῦτα ὑπὸ τοῦ διαβόλου παθῶν, ἀναγκά ζοντος φθέγγασθαι τι βλάβοις, ἢ ἀχαριστῆσαι Θεῷ, καὶ μέχρι τῶν ἐσχάτων συμφορῶν οὐκ ἐξέστη τῆς εὐσεβοῦς κρίσεως, καὶ τοῦ φρονεῖν περὶ Θεοῦ ὑγιῶς. Γέγραπται γὰρ περὶ αὐτοῦ· Ἐν πᾶσι τοῖς οὐδὲν ἤμαρτεν Ἰώβ τοῖς χεῖλεσιν αὐτοῦ ἐναντίον τοῦ Θεοῦ, καὶ οὐκ ἔδωκεν ἄφροσύνην τῷ Θεῷ.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΟ΄. Τί ἐστὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου εἰρημένον, «Εἰς τὸ δοκιμάζειν ὑμᾶς, τί τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ τὸ ἀγαθὸν, καὶ εὐάρεστον, καὶ τέλειον;» ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Πολλὰ ἐστίν, ἃ ὁ Θεὸς θέλει· τὰ μὲν ἐν μακροθυμίᾳ καὶ χρηστότητι, ἅπερ ἀγαθὰ ἐστὶ τε καὶ λέγεται· τὰ δὲ κατ' ὀργὴν διὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν, ἅπερ κακὰ ὀνομάζονται. Ἐγὼ γὰρ εἶμι, φησὶν, ὁ ποιῶν εἰρήνην, καὶ κτίζων κακά. Κακὰ δὲ, οὐχ ὑπὲρ ὧν κολαζόμεθα, ἀλλὰ δι' ὧν παιδεύομεθα. Τὰ δὲ παιδεύοντα, καὶ διὰ τῆς κακώσεως εἰς ἐπιστροφὴν ἄγοντα, γίνεται εἰς ἀγαθόν. Ὅσα μὲν οὖν μακροθυμῶν καὶ χρηστευόμενος θέλει ὁ Θεὸς, ταῦτα καὶ ἡμᾶς καὶ θέλει καὶ μιμεῖσθαι ἀναγκαῖον. Γίνεσθε γὰρ, φησὶν, οἰκτίρμονες, καθὼς καὶ ὁ Πατὴρ ὑμῶν οἰκτίρμων ἐστίν. Καὶ ὁ Ἀπόστολος δὲ, Γίνεσθε, φησὶ, μιμηταὶ τοῦ Θεοῦ, ὡς τέκνα ἀγαπητὰ· καὶ περιπατεῖτε ἐν ἀγάπῃ, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς. Ὅσα δὲ κατ' ὀργὴν διὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν ἐπάγει, ταῦτα κακὰ λεγόμενα, ὡς εἶπον, τῷ λόγῳ τῆς κακώσεως, οὐ πάντως καὶ ἡμῖν ἔξεστι ποιεῖν. Οὐ γὰρ ἐπειδὴ θέλημα Θεοῦ ἐστὶ, λιμῶν πολλάκις, ἢ λοιμῶν, ἢ πολέμων, ἢ ἄλλω τινὶ τοιοῦτῳ διαφθαρήναι ἀνθρώπους, τῷ θελήματι τούτῳ ἐξυπηρετεῖσθαι ἡμᾶς χρή. Πρὸς γὰρ τὰ τοιαῦτα καὶ ὑπηρεταὶς κακοῖς ὁ Θεὸς κέχρηται, κατὰ τὸ εἰρημένον, ὅτι Ἐξαπέστειλεν εἰς αὐτοὺς ὀργὴν θυμοῦ αὐτοῦ, θυμὸν καὶ ὀργὴν, καὶ θλίψιν, ἀποστολὴν δι' ἀγγέλων πονηρῶν. Οὐκοῦν πρῶτον μὲν ζητεῖν δεῖ, τί τὸ ἀγαθὸν θέλημα τοῦ Θεοῦ· εἶτα, ὅταν γνωρίσωμεν τὸ ἀγαθόν, ἐξετάζειν, εἰ τὸ ἀγαθὸν τοῦτο καὶ εὐάρεστον τῷ Θεῷ ἐστίν. Ἔστι γὰρ τι, ὃ τῷ μὲν ἰδίῳ λόγῳ καὶ θέλημα Θεοῦ ἐστὶ, καὶ ἀγαθόν ἐστίν· ὅταν δὲ ἢ παρὰ πρόσωπον, ἢ παρὰ καιρὸν γένηται, οὐκέτι καὶ εὐάρεστον Θεῷ ἐστίν. Οἷον, θέλημα Θεοῦ ἦν, καὶ ἀγαθόν ἦν τὸ θυμῶν Θεῷ, ἀλλ' οὐκ ἦν εὐάρεστον Θεῷ, τοὺς περὶ Δαθὰν καὶ Ἀβειρῶν τοῦτο ποιεῖν. Καὶ πάλιν, θέλημα Θεοῦ ἐστὶ, καὶ ἀγαθόν ἐστὶ τὸ ἐλεημοσύνην ποιεῖν· ἀλλὰ τὸ ἔνεκεν τοῦ δοξασθῆναι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ποιεῖν, οὐκέτι καὶ εὐάρεστον Θεῷ ἐστίν. Καὶ πάλιν, θέλημα Θεοῦ ἦν, καὶ ἀγαθόν ἦν τὸ τοὺς μαθητὰς, ὃ πρὸς τὸ οὐκ ἤκουσαν, κηρύττειν ἐπὶ τῶν δωματίων· ἀλλὰ τὸ πρὸ καιροῦ τι εἰπεῖν οὐκέτι καὶ εὐάρεστον ἦν τῷ Θεῷ. Μηδενὶ γὰρ εἶπητε, φησὶ, τὸ ὄραμα τοῦτο, ἕως οὗ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἀναστῆ. Καὶ καθ' ὅλου πάνθ' ἡ θέλημα Θεοῦ ἀγαθόν τότε καὶ εὐάρεστόν ἐστιν, ὅταν πληρωθῆ ἔπ' αὐτῷ τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου εἰρημένον· Πάντα εἰς δόξαν Θεοῦ ποιεῖτε· καὶ, Πάντα εὐσχημόνως καὶ κατὰ τάξιν γινέσθω. Πάλιν δὲ, ὅταν καὶ θέλημα Θεοῦ ἦ τι, καὶ ἀγαθόν ἦ, καὶ εὐάρεστον ἦ, οὐδ' οὕτως ἀμεριμνεῖν χρή, ἀλλ' ἀγωνιᾶν καὶ φροντίζειν, ὅπως τέλειον καὶ ἀνελλιπὲς τοῦτο ἦ· ἐν μέτρῳ ποτὲ μὲν τοῦ γινομένου, εἰ κατὰ τὸ προστεταγμένον γίνεται, ποτὲ δὲ τῆς τοῦ ποιούντος δυνάμεως. Ἀγαπήσεις γὰρ, φησὶ, Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς δυνάμεώς σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου, καὶ τὸν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν· καθὼς καὶ ὁ Κύριος ἐν τῷ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίῳ ἐδίδαξε. Καὶ πᾶσαν δὲ ἐντολήν, καθὼς γέγραπται·

Μακάριος γάρ, φησίν, 31.1277 ὁ δοῦλος, ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ, εὐρήσει ποιῶντα οὕτως.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΟΖ'. Ποῖόν ἐστι τὸ ταμιεῖον, εἰς ὃ εἰσελθεῖν τὸν προσευχόμενον προστάσσει ὁ Κύριος; ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ταμιεῖον μὲν ἢ συνήθεια ὀνομάζειν οἶδεν οἶκον σχο λάζοντα καὶ ἀνακεχωρημένον, ἐν ᾧ ἀποτιθέμεθα ἅπερ ἂν ταμιεύσασθαι βουλευθῶμεν· ἢ ἐν ᾧ κρυβῆναι δυνατόν, κατὰ τὸ καὶ ἐν τῷ προφήτῃ εἰρημένον· Βάδιζε, λαός μου, εἴσελθε εἰς τὸ ταμιεῖόν σου, ἀποκρύβηθι. Τὴν δὲ δύναμιν τῆς ἐντολῆς ἢ ὑπόθε σις σαφηνίζει· πρὸς γὰρ τοὺς νοσοῦντας τὸ πάθος τῆς ἀνθρωπαρεσκείας ὁ λόγος ἐστίν. Ὡστε ἐὰν μὲν τις ὑπὸ τοῦ πάθους ἐκείνου παρενοχλήται, καλῶς ποιεῖ, ὑπαναχωρῶν ἐν τῇ προσευχῇ καὶ μονούμενος, μέχρις ἂν δυνηθῇ ἀναλαβεῖν τὴν ἕξιν τοῦ μὴ περιβλέπεσθαι εἰς τοὺς παρὰ τῶν ἀνθρώπων ἐπαίνους, εἰς μόνον δὲ τὸν Θεὸν ἀποβλέπειν, κατὰ τὸν εἰπόντα· Ἴδου, ὡς ὀφθαλμοὶ δούλων εἰς χεῖρας τῶν κυρίων αὐτῶν· ὡς ὀφθαλμοὶ παιδίσκης εἰς χεῖρας τῆς κυρίας αὐτῆς· οὕτως οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν πρὸς Κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν. Ἐὰν δὲ τις Θεοῦ χάριτι καθαρεύῃ τοῦ πάθους ἐκείνου, οὐκ ἔχει ἀνάγκην κρύπτειν τὸ καλόν. Ὅπερ διδάσκων αὐτὸς ὁ Κύριος, λέγει· Οὐ δύναται πόλις κρυβῆναι ἐπάνω ὄρους κειμένη. Οὐδὲ καίουσι λύχνον, καὶ τιθέασιν αὐτὸν ὑπὸ τὸν μῶδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, καὶ λάμπει πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ. Οὕτω λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα, καὶ δοξάσωσι τὸν Πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Ὁ δὲ αὐτὸς νοῦς καὶ ἐπὶ τῆς ἐλεημοσύνης καὶ ἐπὶ τῆς νηστείας, ἅπερ ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ κεῖται· καὶ καθόλου ἐπὶ παντὸς πράγματος τῆς θεοσεβείας.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΟΗ'. Πῶς τὸ πνεῦμά τινος προσεύχεται, ὁ δὲ νοῦς αὐτοῦ ἄκαρπός ἐστιν; ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τοῦτο περὶ τῶν ἐν γλώσση ἀγνοουμένη τοῖς ἀκούουσι τὰς προσευχὰς ἀναπεμπόντων ἐρρήθη. Φησὶ γάρ· Ἐὰν προσεύχωμαι γλώσση, τὸ πνεῦμά μου προσεύχεται, ὁ δὲ νοῦς μου ἄκαρπός ἐστιν. Ὅταν μὲν γὰρ ἄγνωστα ἢ τοῖς παροῦσι τὰ ῥήματα τῆς προσευχῆς, ἄκαρπός ἐστιν ὁ νοῦς τοῦ προσευχομένου, μηδενὸς ὠφελουμένου· ὅταν δὲ οἱ παρόντες νοῶσι τὴν προσευχὴν ὠφελεῖν δυναμένην τοὺς ἀκούοντας, τότε ὁ προσευχόμενος καρπὸν ἔχει τὴν τῶν ὠφελουμένων βελτίωσιν. Ὅμοίως δὲ καὶ ἐπὶ πάσης ἐκφωνήσεως τῶν τοῦ Θεοῦ ῥημάτων. Γέγραπται γάρ· Ἀλλ' εἴ τις ἀγαθὸς πρὸς οἰκοδομὴν τῆς πίστεως. 31.1280

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΟΘ'. Τί ἐστι τὸ, «Ψάλατε συνετῶς;» ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ὅπερ ἐστὶν ἐπὶ τῶν βρωμάτων ἢ αἰσθησις τῆς ποιότητος ἐκάστου βρώματος, τοῦτο ἐστὶν ἐπὶ τῶν ῥημάτων τῆς ἀγίας Γραφῆς ἢ σύνεσις. Λάρυγγ μὲν γάρ, φησὶ, σῖτα γεύεται, νοῦς δὲ ῥήματα διακρίνει. Ἐὰν οὖν τις οὕτω συνδιατεθῇ τὴν ψυχὴν τῇ δυνάμει ἐκάστου ῥήματος, ὡς συνδιατίθεται τὴν γεῦσιν τῇ ποιότητι ἐκάστου βρώματος, ὁ τοιοῦτος ἐπλήρωσε τὴν ἐντολὴν τὴν λέγουσαν· Ψάλατε συετῶς.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΠ'. Τίς ἐστὶν ὁ καθαρὸς τῇ καρδίᾳ; ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ὁ μὴ λαμβανόμενος ἑαυτοῦ ἐπὶ ἀθετήσει ἐντολῆς Θεοῦ, ἢ ἐλλείψει, ἢ ἀμελεία.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΠΑ'. Τὴν μὴ θέλουσιν ψάλαι, εἰ χρὴ ἀναγκά ζεσθαι. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Εἰ μὴ ἐπιθυμητικῶς ἔρχεται ἐπὶ τὸ ψάλλειν, καὶ εἰ μὴ ἐπιφαίνεται αὐτῇ ἢ διαθέσις τοῦ εἰπόντος· Ὡς γλυκέα τῷ λάρυγγί μου τὰ λόγια σου, ὑπὲρ μέλι τῷ στόματί μου· καὶ εἰ μὴ ζημίαν μεγάλην ἡγεῖται τὴν ἀργίαν, ἢ διορθωσάσθω, ἢ ἐξαρθήτω, ἵνα μὴ μικρὰ ζύμη ὅλον τὸ φύραμα δολώσῃ

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΠΒ'. Τίνες εἰσὶν οἱ λέγοντες, «Ἐφάγομεν ἐνώπιόν σου καὶ ἐπίομεν,» καὶ ἀκούοντες, «Οὐκ οἶδα ὑμᾶς;» ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τάχα ἐκεῖνοι, οὓς ὑπέγραψεν ὁ Ἀπόστολος ἐπὶ τοῦ ἰδίου προσώπου, εἰπών· Ἐὰν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀνθρώπων λαλῶ, καὶ τῶν ἀγγέλων, καὶ τὰ ἐξῆς. Καὶ ἐὰν ἔχω πᾶσαν τὴν γνῶσιν, καὶ πᾶσαν τὴν πίστιν· καὶ ἐὰν ψωμίσω πάντα τὰ ὑπάρχοντά μου· καὶ ἐὰν παραδῶ τὸ

σώμά μου ἵνα καυθήσωμαι, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν ὠφελοῦμαι. Ὅπερ ἐπαιδεύθη ὁ Ἀπόστολος παρὰ τοῦ Κυρίου εἰπόντος περὶ τινῶν· Ποιοῦσι γὰρ πρὸς τὸ θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν. Τὸ γὰρ μὴ διὰ τὴν πρὸς Θεὸν ἀγάπην, ἀλλὰ διὰ τὸν παρὰ τῶν ἀνθρώπων ἔπαινον γινόμενον, οἷον ἂν ἦ, οὐ θεοσεβείας ἔπαινον εὐρίσκει, ἀλλ' ἀνθρωπαρεσκείας, ἢ αὐταρεσκείας, ἢ φιλονεικίας, ἢ φθόνου, ἢ τινος τοιαύτης αἰτίας ἔχει τὸ κρῖμα. Διὸ καὶ ἀδικίας ἔργον τὸ τοιοῦτον ὁ Κύριος 31.1281 ὀνομάζει, λέγων πρὸς τοὺς εἰπόντας τὸ, Ἐφάγομεν ἐνώπιόν σου, καὶ τὰ ἐξῆς· Ἀπόστητε ἀπ' ἐμοῦ, πάντες ἐργάται ἀδικίας. Πῶς γὰρ οὐκ ἀδικίας ἐργάται οἱ ταῖς τοῦ Θεοῦ δωρεαῖς εἰς πραγματείαν τῶν ἰδίων ἡδονῶν καταχρώμενοι; Οἷον ἦσαν ἐκεῖνοι περὶ ὧν φησιν ὁ Ἀπόστολος· Οὐ γὰρ ἔσμεν ὡς οἱ πολλοὶ καπηλεύοντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ· καὶ πάλιν· Νομιζόντων πορισμὸν εἶναι τὴν εὐσέβειαν, καὶ πολλὰ τοιαῦτα. Ὡς ἀπάντων καθαρεύων ἀποδέδεικται ἡμῖν ὁ αὐτὸς Ἀπόστολος δι' ὧν φησιν· Οὐχ ὡς ἀνθρώποις ἀρέσκοντες. ἀλλὰ Θεῷ τῷ δοκιμάζοντι τὰς καρδίας ἡμῶν. Οὔτε γὰρ ποτε ἐν λόγῳ κολακείας ἐγενήθημεν ὑμῖν, καθὼς οἴδατε, οὔτε προφάσει πλεονεξίας· Θεὸς μάρτυς· οὔτε ζητοῦντες ἐξ ἀνθρώπων δόξαν, οὔτε ἀφ' ὑμῶν, οὔτε ἀπ' ἄλλων.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΠΓ'. Εἰ ὁ ποιῶν τὸ θέλημά τινος κοινωνός ἐστιν ἐκεῖ νου. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Εἰ πιστευόμενος τῷ Κυρίῳ λέγοντι· Πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν δούλος ἐστὶ τῆς ἁμαρτίας· καὶ πάλιν· Ὑμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ διαβόλου ἐστὲ, καὶ τὰς ἐπιθυμίας τοῦ πατρὸς ὑμῶν θέλετε ποιεῖν· οἴδαμεν, ὅτι οὐχὶ κοινωνός ἀπλῶς, ἀλλὰ κύριον ἑαυτοῦ καὶ πατέρα ἐπιγράφεται ἐκεῖνον, οὗ τὸ ἔργον ποιεῖ, κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου φωνήν. Μαρτυρεῖ δὲ τοῦτο σαφῶς καὶ ὁ Ἀπόστολος, λέγων· Οὐκ οἴδατε, ὅτι ὧ παραστάνετε ἑαυτοὺς δούλους εἰς ὑπακοήν, δούλοι ἐστε ὧ ὑπακούετε, ἧτοι ἁμαρτίας εἰς θάνατον ἢ ὑπακοῆς εἰς δικαιοσύνην;

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΠΔ'. Ἐὰν πτωχεύσῃ ἀδελφότης διὰ περίστασιν ἢ νόσον, εἰ ἀδιάκριτόν ἐστι παρ' ἐτέρων λαμβάνειν τὰ πρὸς τὴν χρείαν· καὶ εἰ χρῆ, παρὰ τίνων λήψεται. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ὁ μνημονεύων τοῦ Κυρίου εἰπόντος, Ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε, φροντίδα πολλὴν μετὰ σπουδῆς πλείονος καὶ ἐπιμελείας ποιεῖται ἄξιός ἐστιν ἀδελφὸς τοῦ Κυρίου τετάχθαι. Ἐὰν οὖν τις τοιοῦτος ἦ, μὴ διακρινέσθω λαμβάνων, ἀλλ' εὐχάριστεῖτω. Παρὰ τίνων δὲ χρῆ λαμβάνειν, καὶ πότε, καὶ πῶς, ὁ τὴν κοινὴν φροντίδα ἐπιτεταγμένος δοκιμάζειν ὀφείλει· μνημονεύων τοῦ Δαβὶδ εἰπόντος· Ἐλαιον ἁμαρτωλοῦ μὴ λιπανάτω τὴν κεφαλὴν μου· καὶ πάλιν· Πορευόμενος ἐν ὁδῷ ἀμώμῳ, οὗτός μοι ἐλειτούργει. 31.1284

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΠΕ'. Εἰ χρῆ ἀδελφότητα μετὰ ἀδελφότητος πραγματευομένην τὴν ἀξίαν τιμὴν τοῦ εἴδους περιεργάζεσθαι. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Εἰ μὲν συγχωρεῖ ὁ λόγος ἐν ἀδελφοῖς τὸ ἀγοράζειν παρ' ἀλλήλων καὶ πωλεῖν ἀλλήλοις, οὐκ ἔχω τι λέγειν· κοινωνεῖν γὰρ ἀλλήλοις παιδευόμεθα πρὸς τὴν χρείαν, κατὰ τὸ γεγραμμένον· Τὸ ὑμῶν περισσεύμα εἰς τὸ ἐκείνων ὑστέρημα, καὶ τὸ ἐκείνων περισσεύμα εἰς τὸ ὑμῶν ὑστέρημα, ὅπως γένηται ἰσότης· εἰ δὲ ἄρα συνεμπίπτει ποτὲ τοιαύτη ἀνάγκη, χρῆ τὸν ἀγοράζοντα μᾶλλον· ἀκριβεύεσθαι μὴ τῆς ἀξίας ἐλάττονα δῶ τιμὴν ἢπερ τὸν πωλοῦντα. Ἀμφότεροι δὲ μνημονευέτωσαν τοῦ εἰπόντος· Ζημιοῦν ἄνδρα δίκαιον οὐ καλόν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΠΖ'. Εἰ δεῖ τὸν ἐν ἀδελφότητι ζῶντα, καὶ ἄσθε νεῖα σωματικῇ περιπεσόντα, εἰς ξενοδοχεῖον ἀπάγειν. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Στοχάζεσθαι χρῆ ἐκάστου τόπου καὶ σκοποῦ τοῦ οἰκείου πρὸς τὸ κοινῇ συμφέρον εἰς δόξαν Θεοῦ.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΠΖ'. Τίνες εἰσὶν οἱ ἄξιοι καρποὶ τῆς μετανοίας; ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τὰ ἀντικείμενα τῆ ἀμαρτία ἔργα δικαιοσύνης, ἅπερ ὁ μετανοῶν καρποφορεῖν ὀφείλει, ποιῶν τὸ εἰ ρημένον· Ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ καρποφοροῦν τες.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΠΗ'. Ὁ θέλων ἐξομολογήσασθαι τὰς ἀμαρτίας ἑαυτοῦ εἰ πᾶσιν ἐξομολογεῖσθαι ὀφείλει, καὶ τοῖς τυ χουσίην, ἢ τίσιν; ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ὁ σκοπὸς τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῶν ἀμαρτανόντων φανερός, κατὰ τὸ γεγραμμένον, ὅτι Οὐ θέλω τὸν θάνατον τοῦ ἀμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ἐπι στρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν. Ἐπεὶ οὖν καὶ τῆς ἐπι στροφῆς ὁ τρόπος οἰκεῖος ὀφείλει εἶναι τοῦ ἀμαρτήματος, καὶ καρπῶν δὲ χρεια ἀξίων τῆς μετα νοίας, κατὰ τὸ γεγραμμένον· Ποιήσατε καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας, ἵνα μὴ τὰ τῆς ἐπιφερομέ νης ἀπειλῆς συμβῆ ἐν τῇ ἐλλείψει τῶν καρπῶν· Πᾶν γὰρ δένδρον, φησὶ, μὴ ποιῶν καρπὸν καλὸν ἐκ κόπτεται, καὶ εἰς πῦρ βάλλεται· ἀναγκαῖον τοῖς πεπιστευμένοις τὴν οἰκονομίαν τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ ἐξομολογεῖσθαι τὰ ἀμαρτήματα. Οὕτω γὰρ καὶ οἱ πάλαι μετανοοῦντες ἐπὶ τῶν ἀγίων εὐρίσκονται πεποικότες. Γέγραπται γὰρ ἐν μὲν τῷ Εὐαγγελίῳ, 31.1285 ὅτι τῷ Βαπτιστῇ Ἰωάννῃ ἐξομολογοῦντο τὰς ἀμαρτίας αὐτῶν· ἐν δὲ ταῖς Πράξεσι, τοῖς ἀποστόλοις, ὅφ' ὧν καὶ ἐβαπτίζοντο ἅπαντες.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΠΘ'. Ὁ μετανοήσας ἐπὶ ἀμαρτήματι, καὶ πάλιν εἰς τὸ αὐτὸ ἐμπεσὼν ἀμαρτήματα, τί ποιήσει; ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τὸ ἅπαξ τινα μετανοήσαντα τὴν αὐτὴν πάλιν ποιῆσαι ἀμαρτίαν ἔλεγχός ἐστι τοῦ τὸ πρῶτον αἴτιον τῆς ἀμαρτίας ἐκείνης μὴ ἐκκαθᾶραι, ἀφ' οὗ, καθάπερ ἀπὸ ρίζης τινός, πάλιν ἀνάγκη τὰ ἴσα φύεσθαι. Ὡς γὰρ εἴ τις φυτοῦ τοὺς κλάδους ἐκκόψει θελήσειε, τὴν ρίζαν ἐάσας, οὐδὲν ἦττον ἢ ρίζα μένουσα τὰ αὐτὰ πάλιν βλαστάνει· οὕτως, ἐπειδὴ τινα τῶν ἀμαρτημάτων οὐκ ἐν ἑαυτοῖς ἔχει τὴν ἀρχὴν, ἀλλ' ἐξ ἐτέ ρων φύεται, ἀνάγκη πᾶσα τὸν καθαρεῦσαι ἀπ' αὐτῶν βουλόμενον τὰ πρῶτα αἴτια τῶν ἀμαρτημάτων ἐκείνων ἐξᾶραι· οἶον, ἔρις ἢ φθόνος οὐκ ἀφ' ἑαυτῶν ἄρχεται, ἀλλ' ἀπὸ ρίζης τῆς φιλοδοξίας βλα στάνει. Ἀντιποιοῦμενος γὰρ τῆς δόξης τῆς παρὰ τοῖς ἀνθρώποις, ἐρίζει τῷ εὐδοκιμοῦντι, ἢ φθονεῖ τῷ παρευδοκιμοῦντι. Ἐὰν οὖν, ἅπαξ τις λαβόμενος ἑαυτοῦ ἐπὶ φθόνῳ, ἢ ἔριδι, πάλιν τοῖς αὐτοῖς περι πέσει, γνωρίζετω ἑαυτὸν τὸ πρῶτον αἴτιον τοῦ φθόνου ἢ τῆς ἔριδος, τὴν φιλοδοξίαν ἐν βάθει νοσοῦν τα. Καὶ χρή γε αὐτὸν ἐκ τοῦ ἐναντίου διὰ τῶν τῆς ταπεινοφροσύνης γυμνασμάτων (γυμνάσιον γὰρ ταπεινοφροσύνης ἢ ἐν τοῖς εὐτελεστέροις πράγμασι δια τριβῆ) τὸ πάθος τῆς φιλοδοξίας θεραπεῦσαι, ἵνα οὕτως, ἐν διαθέσει τῆς ταπεινοφροσύνης γενόμενος, μηκέτι ἐκπέσει εἰς τὰ προειρημένα τῆς φιλοδοξίας βλαστήματα· καὶ ἐφ' ἐκάστῳ τῶν τοιούτων ἀμαρτημάτων ὁμοίως.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Σ'. Πῶς περισσεύει τις ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ Κυρίου πάντοτε; ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ἦτοι τὸ διδόμενον χάρισμα πολυπλασιάζων ἐν τῇ τῶν εὐεργετουμένων ὑπ' αὐτοῦ ὠφελείᾳ καὶ προ κοπῇ, ἢ ἐκ συγκρίσεως τῶν ἀνθρωπίνων σπουδα σμάτων τὸ πλεόν τῆς σπουδῆς ἐπιδεικνύμενος ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ Κυρίου.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΣΑ'. Τίς ἐστὶν ὁ συντετριμμένος κάλαμος, ἢ τὸ τυφόμενον λίνον; καὶ πῶς τις τὸ μὲν οὐ κατ εἶξει, τὸ δὲ οὐ σβέννυσιν; ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Συντετριμμένον μὲν κάλαμον λογίζομαι εἶναι τὸν ἐν πάθει τινὶ ποιῶντα ἐντολὴν Θεοῦ· ὃν κατεάσσειν καὶ ἀποκόπτειν οὐ χρή, ἀλλὰ μᾶλλον θεραπεῦειν, 31.1288 ὡς ὁ Κύριος ἐδίδαξεν, εἰπὼν· Προσέχετε τὴν ἐλεημοσύνην ὑμῶν μὴ ποιεῖν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐτοῖς. Καὶ ὁ Ἀπό στολος παραγγέλλει, λέγων· Πάντα ποιεῖτε χωρὶς γογγυσμῶν καὶ διαλογισμῶν· καὶ ἀλλαχοῦ· Μηδὲν κατ' ἐριθείαν ἢ κενοδοξίαν. Λίνον δὲ τυ φόμενον, ὅταν τις ποιῇ τὴν ἐντολὴν μὴ διαπύρω ἐπιθυμία καὶ τελεία σπουδῇ, νωθρότερον δὲ πως καὶ χαυ νότερον, ὃν οὐ χρή παύειν, διεγείρειν δὲ μᾶλλον ὑπομνήσει τῶν κριμάτων τοῦ Θεοῦ, καὶ τῶν ἐπαγ γελιῶν αὐτοῦ

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Σ Β'. Εἰ χρῆ ἐν ἀδελφότητι παιδίων βιωτικῶν εἶναι διδάσκαλον. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τοῦ Ἀποστόλου εἰπόντος· Οἱ πατέρες, μὴ παρ οργίζετε τὰ τέκνα ὑμῶν, ἀλλ' ἐκτρέφετε αὐτὰ ἐν παιδείᾳ καὶ νοουθεσίᾳ Κυρίου· ἐὰν οἱ προσάγοντες ἐπὶ τοιοῦτῳ σκοπῷ προσάγωσι, καὶ οἱ δεχόμενοι πληροφορίαν ἔχωσιν, ὅτι δύνανται ἐν παιδείᾳ καὶ νοουθεσίᾳ Κυρίου ἐκθρέψαι τὰ προσαγόμενα, φυλασσέσθω τὸ ὑπὸ τοῦ Κυρίου προστεταγμένον, εἰπόντος· Ἄφετε τὰ παιδιά ἔρχεσθαι πρὸς μὲ, καὶ μὴ κωλύετε αὐτά· τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Ἄνευ δὲ τοῦ τοιούτου σκοποῦ καὶ τῆς τοιαύτης ἐλπίδος οὔτε Θεῷ ἀρέσκον τοῦτο, καὶ ἡμῖν οὔτε πρέπον οὔτε συμφέρον λογίζομαι.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Σ Γ'. Πῶς δεῖ προσφέρεσθαι τοῖς τὰ μείζονα τῶν ἁμαρτημάτων παραιτούμενοις, τὰ δὲ μικρὰ ἀδιαφόρως ποιούσιν; ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Πρῶτον μὲν εἶδέναι χρῆ, ὅτι ἐν τῇ Καινῇ Διαθῆκῃ ταύτην τὴν διαφορὰν οὐκ ἔστι μαθεῖν. Μία γὰρ ἀπόφασις κατὰ πάντων ἁμαρτημάτων κεῖται, τοῦ Κυρίου εἰπόντος, ὅτι Ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν δούλος ἐστὶ τῆς ἁμαρτίας· καὶ πάλιν, ὅτι Ὁ λόγος ὃν ἐλάλησα, ἐκεῖνος κρινεῖ αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ· καὶ τοῦ Ἰωάννου βοῶντος· Ὁ ἀπειθῶν τῷ Υἱῷ οὐκ ὄψεται τὴν ζωὴν, ἀλλ' ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ μενεῖ ἐπ' αὐτόν· τῆς ἀπειθείας οὐκ ἐν τῇ διαφορᾷ τῶν ἁμαρτημάτων, ἀλλ' ἐν τῇ παρακοῇ τὴν ἀπειλήν ἐχούσης. Ὅλως δὲ, εἰ ἐπιτρεπέμεθα λέγειν μικρὸν καὶ μέγα ἁμάρτημα, ἀναντίρρητον ἔδει τὴν ἀπόδειξιν ἐκάστῳ μέγα εἶναι τὸ ἐκάστου κρατοῦν, καὶ μικρὸν τοῦτο, οὗ ἕκαστος κρατεῖ· ὡς περ ἐπὶ τῶν ἀθλητῶν ὁ μὲν νικήσας ἐστὶν ἰσχυρότερος, ὁ δὲ ἠττηθεὶς ἀσθενέστερος τοῦ ἐπικρατεστέρου, ὅστις ἂν ᾖ. Δεῖ οὖν ἐπὶ παντὸς ἁμαρ 31.1289 τάνοντος οἰονδήποτε ἁμάρτημα φυλάσσειν τὸ κρίμα τοῦ Κυρίου εἰπόντος, ὅτι Ἄν ἁμάρτη εἰς σὲ ὁ ἀδελφός σου, ὕπαγε, ἔλεγξον αὐτόν με ταξὺ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνου. Ἐάν σου ἀκούσῃ, ἐκέρδησας τὸν ἀδελφόν σου· ἐὰν δὲ μὴ ἀκούσῃ, παράλαβε μετὰ σεαυτοῦ ἕτι ἓνα ἢ δύο, ἵνα ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων ἢ τριῶν σταθῇ πᾶν ῥῆμα. Ἐὰν δὲ παρακούσῃ αὐτῶν, εἶπε τῇ Ἐκκλησίᾳ· ἐὰν δὲ καὶ τῆς Ἐκκλησίας παρακούσῃ, ἔστω σοι ὡς περ ὁ ἐθνικός καὶ ὁ τελώνης. Φυλασσέσθω δὲ ἐπὶ πᾶσι τοῖς τοιούτοις τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου εἰρημένον· Διὰ τί οὐ μᾶλλον ἐπενθήσατε, ἵνα ἐξαρθῇ ἐκ μέσου ὑμῶν ὁ τὸ ἔργον τοῦτο ποιήσας; Χρῆ γὰρ τὴν μακροθυμίαν καὶ τὴν εὐσπλαγχνίαν ἐπιφέρεσθαι τῇ ἀποτομῇ.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Σ Δ' Ἐκ ποίας αἰτίας ἐκπίπτει τις τῆς διηνεκοῦς μνήμης τοῦ Θεοῦ. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ Ἐάν τις ἀμνήμων γένηται τῶν εὐεργεσιῶν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀσυνείδητος εὐερεθῇ πρὸς τὸν εὐεργέτην.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Σ Ε' Ἐκ ποίων σημείων γνωρίζεται ὁ μετέωρος. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ὅταν ἀμελῇ τις τῶν πρὸς εὐαρέστησιν Θεοῦ, τοῦ Προφήτου εἰπόντος· Προωρώμην τὸν Κύριον ἐνώπιόν μου διαπαντός, ὅτι ἐκ δεξιῶν μου ἐστίν, ἵνα μὴ σαλευθῶ.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Σ ΣΤ'. Πῶς πληροφορηθῆ ἡ ψυχὴ, ὅτι τῶν ἁμαρτημάτων καθαρεύει. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ἐὰν καταμάθῃ τις ἐν ἑαυτῷ τὴν διάθεσιν τοῦ Δαβὶδ, εἰπόντος· Ἀδικίαν ἐμίσησα καὶ ἐβδελυξάμην· ἢ καταμάθῃ εἰ κατώρθωσεν ἐν ἑαυτῷ τὸ παρὰ τοῦ Ἀποστόλου προστεταγμένον, εἰπόντος· Νε κρώσατε οὖν τὰ μέλη ὑμῶν τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, πορνείαν, ἀκαθαρσίαν, πάθος, ἐπιθυμίαν κακὴν, καὶ τὴν πλεονεξίαν, ἥτις ἐστὶν εἰδωλόλα τρεῖς· δι' ἃ ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ· ἔνθα καὶ πλατύνων κατὰ παντὸς ἁμαρτήματος τὸ τοιοῦτον κρίμα, ἐπήγαγεν· Ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας, ἵνα δυνηθῇ εἰπεῖν, ὅτι· Οὐκ ἐκολλήθη μοι καρδία σκαμβή· ἐκκλίνοντος ἀπ' ἐμοῦ τοῦ πονηροῦ, οὐκ ἐγίνωσκον Γνωρίζει δὲ τις ἑαυτὸν ἐν τοιαύτῃ διαθέσει καθεστῶτα, ἐὰν καὶ πρὸς τοὺς ἁμαρτάνοντας τὴν αὐτὴν τοῖς ἀγίοις φρικώδη συμπαθειαν ἀναλάβῃ· τοῦ μὲν Δαβὶδ εἰπόντος· Εἶδον ἀσυνετοῦντας, καὶ ἐξετηκόμην, ὅτι τὰ λόγια σου οὐκ ἐφυλάξαντο· τοῦ δὲ Ἀποστόλου λέγει 31.1292 γοντος· Τίς ἀσθενεῖ, καὶ οὐκ ἀσθενῶ; τίς

σκαν δαλίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι; Εἰ γὰρ, κατὰ τὴν ἀλήθειαν τοῦ λόγου, ἡ ψυχὴ κρείττων ἐστὶ τοῦ σώματος, ὁρῶμεν δὲ, ὅτι ἐπὶ τοῦ σώματος πᾶσαν μὲν ῥυπαρίαν σικχαινόμεθα καὶ βδελυσσόμεθα· παντὸς δὲ σπαραγμοῦ καὶ πάσης ἐπιβουλῆς θεωρία συν τριμμὸν καὶ λύπην ἐργάζεται τῇ καρδίᾳ· πόσω μᾶλλον ἀκόλουθον τὰ προειρημένα πάσχειν ἐπὶ τοῖς ἀμαρτάνουσι τὸν φιλόχριστον καὶ φιλάδελφον, ὅταν βλέπη τῶν ἀμαρτανόντων, ὡσπερ ὑπὸ θηρίων, τιτρωσκομένην τὴν ψυχὴν, καὶ βιβρωσκομένην, καὶ ὡσπερ ἰχώρας καὶ σηπεδόνας ἐπιφαίνουσαν; τοῦ μὲν Δαβὶδ εἰπόντος, ὅτι Αἰ ἀνομίαί μου ὑπερῆραν τὴν κεφαλὴν μου· ὡσεὶ φορτίον βαρὺ ἐβαρύνθησαν ἐπ' ἐμέ· προσώζεσαν καὶ ἐσάπησαν οἱ μῶλωπές μου ἀπὸ προσώπου τῆς ἀφροσύνης μου· ἔταλαι πώρησα καὶ κατεκάμφθην ἕως τέλους· ὅλην τὴν ἡμέραν σκυθρωπάζων ἐπορευόμην· τοῦ δὲ Ἄπο στόλου λέγοντος· Κέντρον τοῦ θανάτου ἡ ἀμαρτία ἐστίν. Ὅταν οὖν ἢ ἐπὶ τοῖς ἰδίους ἀμαρτήμασιν ἢ ἐπ' ἄλλοτριόις, κατὰ τὰ προειρημένα ἐξ ἀρχῆς, οὕτω διακειμένην καταμάθῃ τις ἑαυτοῦ τὴν ψυχὴν, τότε πληροφορηθῆτω, ὅτι καθαρεύει ἀπὸ ἀμαρτίας.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Σ Ζ'. Πῶς ἀπὸ τῶν ἀμαρτημάτων ἐπιστρέφειν χρή. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ζηλώσαντα τὴν διάθεσιν τοῦ Δαβὶδ, πρῶτον μὲν λέγοντος· Τὴν ἀνομίαν μου ἐγνώρισα, καὶ τὴν ἀμαρτίαν μου οὐκ ἐκάλυψα. Εἶπα· Ἐξαγορεύσω κατ' ἐμοῦ τὴν ἀνομίαν μου τῷ Κυρίῳ· ἔπειτα δὲ ἐν τῷ διηγεῖσθαι τὸν τρόπον διὰ τοῦ ἔκτου ψαλμοῦ, καὶ δι' ἄλλων δὲ πολυτρόπως· διὰ δὲ τοῦ Ἄπο στόλου μανθάνοντα ταῦτα ἃ ἐμαρτύρησε τοῖς Κορινθίοις ὑπὲρ ἄλλοτρίου ἀμαρτήματος, εἰπὼν, ὅτι Ἡ κατὰ Θεὸν λύπη μετάνοιαν εἰς σωτηρίαν ἀμετα μέλητον κατεργάζεται· καὶ τὰ ἰδιώματα τῆς λύπης ἐπενεγκών· Ἴδου γὰρ αὐτὸ τοῦτο τὸ κατὰ Θεὸν λυπηθῆναι πόσῃν κατειργάσατο ἐν ὑμῖν σπουδὴν· ἀλλ' ἀπολογίαν, ἀλλὰ ἀγανάκτησιν, ἀλλὰ φόβον, ἀλλὰ ἐπιπόθησιν, ἀλλὰ ζῆλον, ἀλλὰ ἐκ δίκης. Ἐν παντὶ συνεστήσατε ἑαυτοὺς ἀγνοῦς εἶναι ἐν τῷ πράγματι. Ὅστε ἐκ τούτων δήλον, ὅτι οὐ μόνον ἀναχωρεῖν χρή τῆς ἀμαρτίας, καὶ ὑπὲρ τῶν ἀμαρτανόντων ταῦτα πάσχειν, ἀλλὰ καὶ ἀφίστασθαι αὐτῶν τῶν ἀμαρτανόντων· τοῦ μὲν Δαβὶδ καὶ τοῦτο δηλώσαντος ἐν τῷ εἰπεῖν· Ἀπόστητε ἀπ' ἐμοῦ, πάντες οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν· τοῦ δὲ Ἄπο 31.1293 στόλου παραγγείλαντος τῷ τοιοῦτω μηδὲ συν εσθίειν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Σ Η'. Εἰ τὰ καλὰ κατ' ἰδίαν ἀρέσκειαν ποιεῖν ὁ Λόγος συγχωρεῖ. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ὁ ἑαυτῷ ἀρέσκων ἀνθρώπων ἀρέσκει. Ἄνθρωπος γὰρ καὶ αὐτὸς ἕκαστος. Ὅσπερ οὖν Ἐπικατάρατος ἀνθρώπος, ὃς τὴν ἐλπίδα ἔχει ἐπ' ἀνθρώπων, καὶ στηρίζει σάρκα βραχίονος αὐτοῦ, ὃ τὴν ἑαυτοῦ πεποιθήσιν δηλοῖ· οἷς ἐπιφέρει, Καὶ ἀπὸ Κυρίου ἀποσταίη ἡ ψυχὴ αὐτοῦ· οὕτω καὶ ὁ ἄλλω ἀρέσκων, ἢ κατ' ἰδίαν ἀρέσκειαν τι ποιῶν, τῆς θεοσεβείας ἐκπίπτει, εἰς δὲ ἀνθρωπαρέσκειαν ἐμπίπτει. Ποιοῦσι γὰρ, φησὶν ὁ Κύριος, πρὸς τὸ θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπ' ἐχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν. Καὶ ὁ Ἀπόστολος δὲ ὁμοιοῦται, ὅτι Εἰ ἔτι ἀνθρώποις ἤρεσκον, Χριστοῦ δοῦλος οὐκ ἂν ἦμην. Σφοδρότερα δὲ ἀπειλή φέρεται ἐν τῇ θεοπνευστῷ Γραφῇ λεγούσῃ, ὅτι Ὁ Θεὸς διεσκόρπισεν ὅσα ἀνθρωπαρέσκων.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Σ Θ'. Πῶς πληροφορηθῆ ἡ ψυχὴ ἀποστήναι τῆς φιλοδοξίας. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ὅταν ἀνάσχηται τοῦ Κυρίου εἰπόντος· Οὕτως λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα, καὶ δοξάσωσι τὸν Πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς· καὶ τοῦ Ἀποστόλου παραγγέλλοντος, ὅτι Εἴτε ἐσθίετε, εἴτε πίνετε, εἴτε τι ποιεῖτε, πάντα εἰς δόξαν Θεοῦ ποιεῖτε· ἵνα ὁ θεοσεβὴς, μήτε τῆς παρούσης, μήτε τῆς μελλούσης δόξης ἀντιποιούμενος, τὴν δὲ πρὸς Θεὸν ἀγάπην πάντων προτιμήσας, παρρησίαν ἔχη εἰπεῖν μετὰ τῶν προκειμένων τὸ, Οὔτε ἐν ἐστώτα, οὔτε μέλλοντα δυνήσεται ἡμᾶς χωρίσαι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν· αὐτοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰπόντος·

Ἐγὼ δὲ οὐ ζητῶ τὴν δόξαν μου· καὶ, ὅτι Ὁ ἄφ' ἑαυτοῦ λαλῶν τὴν δόξαν τὴν ἰδίαν ζητεῖ· ὁ δὲ ζητῶν τὴν δόξαν τοῦ πέμψαντος αὐτὸν, οὗτος ἀληθὴς ἐστίν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Τ΄. Τίς ὁ τρόπος τῆς ἐπιστροφῆς, ὅτε περὶ ἀοράτου ἐστὶν ὁ λόγος. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ὁ μὲν τρόπος τῆς ἐπιστροφῆς ἐν ἐκείνῳ τῷ ἔρω τήματι δηλοῦται, ἐν τῷ, πῶς ἀπὸ τῶν ἁμαρτημάτων 31.1296 ἐπιστρέφειν χρή· τὸ δὲ περὶ ἀοράτου εἶναι τὸν λόγον, μνημονεύσωμεν τοῦ Κυρίου, ὅτι Οὐδέν ἐστὶ κρυπτόν, ὃ οὐ γνωσθήσεται· καὶ, ὅτι Ἐκ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας λαλεῖ τὸ στόμα.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΤΑ΄. Ἐὰν δὲ εἶπη, ὅτι Οὐ καταγινώσκει μου τὸ συν εἶδος. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν σωματικῶν παθῶν συμβαίνει. Πολλὰ γὰρ ἐστὶ πάθη, ὧν οὐκ ἐπαισθάνονται οἱ ἄσθε νοῦντες· τῇ μέντοιγε τῶν ἱατρῶν σημειῶσει πιστεύουσι μᾶλλον, ἢ τῇ ἑαυτῶν ἀναισθησίᾳ προσ ἔχουσιν. Οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν τῆς ψυχῆς παθῶν, τοῦτο ἐστίν, ἐπὶ τῶν ἁμαρτημάτων, κἂν ἑαυτοῦ τις μὴ καταγινώσκη, μὴ ἐπαισθανόμενος τοῦ ἁμαρτήματος, πιστεύειν μέντοιγε ὀφείλει τοῖς δυναμένοις πλέον ἰδεῖν τὰ ἐκείνου· τοῦτο δεῖξάντων μὲν τῶν ἁγίων ἀπο στόλων, ὅτε, ἐν πληροφορίᾳ ὄντες τῆς ἑαυτῶν εἰλι κρινοῦς πρὸς τὸν Κύριον διαθέσεως, καὶ ἀκούσαντες, ὅτι Εἰς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με, τῷ λόγῳ τοῦ Κυρίου ἐπίστευσαν μᾶλλον, καὶ διεφέροντο λέγοντες· Μήτι ἐγὼ εἰμι, Κύριε; σαφέστερον δὲ ἡμᾶς τοῦ ἁγίου Πέτρου διδάσκοντος, ὃς διαπύρω μὲν ταπεινοφροσύνη παραιτεῖται τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Δεσπότου καὶ Θεοῦ καὶ διδασκάλου· πληροφορία δὲ τῆς ἀληθείας τῶν τοῦ Κυρίου ῥημάτων ἀκούσας, ὅτι Ἐὰν μὴ νίψω σε, οὐκ ἔχεις μέρος μετ' ἐμοῦ, λέγει· Μὴ τοὺς πόδας μου μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς χεῖρας, καὶ τὴν κεφαλὴν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΤΒ΄. Εἰ χρή ἀπὸ τῆς οἰκονομίας διδόναι τοῖς ἐνδεέσι τῶν ἔξωθεν. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τοῦ Κυρίου εἰπόντος, Οὐκ ἀπεστάλην εἰ μὴ εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραὴλ· καὶ, ὅτι Οὐκ ἔστι καλὸν λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων, καὶ βαλεῖν τοῖς κυναρίοις· τὰ διατεταγμένα τοῖς ἀνακειμένοις Θεῷ οὐκ ἀναγκαῖον εἰς ἀδιαφόρους παραναλίσκειν. Εἰ δὲ δυνατόν γενέσθαι τὸ εἰρημένον ὑπὸ τῆς ἐπαινουμένης ἐν πίστει γυναικός, ὅτι Ναὶ, Κύριε· καὶ γὰρ τὰ κυνάρια ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψι χίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τῶν κυρίων αὐτῶν· ἐν τῇ τοῦ οἰκονόμου ἀνακείσθω δοκιμασίᾳ μετὰ κοινῆς τῶν μετ' αὐτὸν προεχόντων γνώμης· ἵνα ἐκ τοῦ περισσεύματος ὁ ἥλιος, καθὼς γέ γραπται, ἀνατείλῃ ἐπὶ πονηροῦς καὶ ἀγαθοῦς. ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΤΓ΄. Εἰ χρή τοῖς παρὰ πάντων λεγομένοις ὑπακούειν ἐν ἀδελφότητι ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τὸ ἐρώτημα τοῦτο πολλὴν δυσχέρειαν ἔχει τῆς 31.1297 ἀποκρίσεως. Πρῶτον μὲν, ὅτι ἀταξίας ἔμφασιν φανερώς δίδωσιν ἐν τῷ παρὰ πάντων λέγεσθαι τι, τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος· Προφῆται δὲ δύο ἢ τρεῖς λαλείωσαν, καὶ οἱ ἄλλοι διακρινέτωσαν· καὶ τοῦ αὐτοῦ ἐν τοῖς μερισμοῖς τῶν χαρισμάτων, ἴδιον ἐκάστου τῶν λαλούντων τὸ τάγμα τάξαντος, ἐν τῷ εἰπεῖν· Ἐκάστῳ ὡς ὁ Θεὸς ἐμέρισε μέτρον πίστεως· καὶ ἐν τῷ ὑποδείγματι τῶν μελῶν τοῦ σώματος σαφῶς μὲν παριστῶντος ἐν μέρει εἶναι τὸ μέρος τοῦ λαλοῦντος, ἀκριβέστερον δὲ διευκρινοῦντος ἐν τῷ εἰπεῖν· Εἴτε ὁ διδάσκων ἐν τῇ διδασκαλίᾳ, εἴτε ὁ παρακαλῶν ἐν τῇ παρακλήσει, καὶ τὰ λοιπά· ὡς δῆλον ἐκ τούτων εἶναι μὴ πάντα πᾶσιν ἐπιτετέτραφθαι, ἕκαστον δὲ ἰδίᾳ κλήσει μένειν, καὶ κατορθοῦν ἐπιμελέστερον τὸ ὑπὸ τοῦ Κυρίου πιστευθέν. Δεῖ τοίνυν τὸν μὲν προεστῶτα τοῦ κοινῶν, καὶ διατασσόμενον τοῖς πᾶσι, μετὰ πολλῆς δοκιμασίας ἐγχειρισθῆναι τὴν φροντίδα ταύτην, καὶ ἐκάστῳ κατὰ τὸ πρέπον ἐπαγρυπνεῖν τῇ μερίμνῃ, ὅπως εὐαρέστως τῷ Θεῷ, καὶ ἐστοχασμένως τῆς ἐκάστου ἐπιτηδειότητός τε καὶ δυνάμεως πρὸς τὸ κοινῆ συμφέρον διατάσσεται, καὶ ἐπιτάσῃ· τοὺς δὲ ὑπηκόους, τῆς εὐταξίας φυλαττομένης, καὶ τῆς ὑπακοῆς τὸ ἴδιον μέτρον γνωριζούσης, μεμνησθαι τοῦ Κυρίου λέγοντος· Τὰ πρόβατα τὰ ἐμὰ τῆς φωνῆς μου ἀκούει· κἀγὼ γινώσκω αὐτὰ, καὶ ἀκολουθοῦσί μοι· κἀγὼ ζωὴν αἰώνιον

δίδωμι αὐτοῖς· καὶ προειπόντος, Ἄλλοτρίω δὲ οὐ μὴ ἀκολουθή σουσιν, ἀλλὰ φεύξονται ἀπ' αὐτοῦ, ὅτι οὐκ οἶ δασι τῶν ἄλλοτρίων τὴν φωνήν· καὶ τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος, ὅτι Εἴ τις ἑτεροδιδασκαλεῖ, καὶ μὴ προσέρχεται ὑγιαίνουσι λόγοις τοῖς τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τῇ κατ' εὐσέβειαν διδασκαλίᾳ, τετύφωται, μηδὲν ἐπιστάμενος· μετὰ δὲ τὰ ἐπισυμβαίνοντα ἐπαγαγόντος· Ἀφίστασο ἀπὸ τῶν τοιούτων· καὶ πάλιν ἄλλαχοῦ· Προ φητείας μὴ ἐξουθενεῖτε· πάντα δοκιμάζετε· τὸ καλὸν κατέχετε· ἀπὸ παντὸς εἴδους πονηροῦ ἀπέχεσθε. Ὡστε εἰ μὲν τί ἐστι κατ' ἐντολήν τοῦ Κυρίου λεγόμενον, ἢ πρὸς τὴν ἐντολήν τοῦ Κυρίου κατευθυνόμενον, κἂν θανάτου ἀπειλὴν ἔχη, ὑπ ακούειν χρή· εἰ δέ τι παρ' ἐντολήν ἐστιν, ἢ τὴν ἐντολήν παραβλάπτει, κἂν ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ, ἢ τις τῶν ἀποστόλων ἐπιτάσῃ, κἂν ζωῆς ἐπαγγελίαν ἔχη, κἂν θανάτου ἀπειλὴν, οὐδαμῶς ἀνέχεσθαι χρή, τοῦ Ἀποστόλου εἰπόντος· Κἂν ἡμεῖς αὐτοὶ, ἢ ἄγ γελος ἐξ οὐρανοῦ εὐαγγελίζεται ὑμῖν παρ' ὁ εὐηγγελισάμεθα ὑμῖν, ἀνάθεμα ἔστω. 31.1300

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΤΔ'. Εἰ ὑπὲρ τῶν παραδεδομένων τῇ ἀδελφότητι παρὰ τῶν οἰκείων, θελόντων διδόναι τι, χρή δέ χεσθαι. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ἐ τοῦτου φροντίς καὶ δοκιμασία ἀνήκε τῷ προ εστῶτι. Πλὴν, ὡς κατ' ἐμὴν γνώμην, λογίζομαι ὅτι μᾶλλον ἀπρόσκοπόν ἐστι τοῖς πολλοῖς, καὶ εἰς οἶκο δομὴν τῆς πίστεως ὠφελιμώτερον τὸ ἀπωθεῖσθαι τὰς τοιαύτας χάριτας. Ἐκ γὰρ τῆς ὑποδοχῆς πρῶ τον μὲν συμβαίνει καὶ ὄνειδισμὸν κατὰ τοῦ κοι νοῦ προενεχθῆναι πολλάκις. Ἐπειτα, ὅτι καὶ ἐπάρ σεως παρέχει πρόφασιν τῷ οἰκείῳ τῶν προσενεγκόν των. Πρὸς τούτοις, ὅτι κατὰ τὸ εἰρημένον ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου περὶ τῶν εἰς τὸ κοινὸν τὰ ἴδια ἐσθιόντων καὶ πινόντων γίνεται τὸ, Καταισχύνετε τοὺς μὴ ἔχοντας, καὶ πολλὰ τοιαῦτα. Τοσοῦτων δὲ προφά σεων εἰς ἀμαρτίαν ἐπισυμβαινουσῶν, καλὸν ἐστι τὸ μὴ δέχεσθαι τὰ τοιαῦτα, ἐπιτρέπειν δὲ τῷ προ εστῶτι δοκιμάζειν, καὶ παρὰ τίνων χρή ληφθῆναι, καὶ πῶς δεῖ οἰκονομηθῆναι.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΤΕ'. Εἰ δεῖ λαμβάνειν παρὰ τῶν ἕξωθεν ἢ κατὰ χάριν φιλίας, ἢ προκατειλημμένης συγγενείας. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τοῦτο τὸ ἐρώτημα τὴν ὁμοίαν δύναμιν ἔχει τῷ ἐρωτήματι, Εἰ παρὰ τῶν οἰκείων χρή τι λαμβάνειν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Τ'. Μετὰ ποίου τρόπου τὸ ἀμετεώριστον κατορθοῦται. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ἐὰν τὸ τοῦ ἐκλεκτοῦ Δαβὶδ φρόνημά τις ἀναλάβῃ, εἰπόντος, ποτὲ μὲν, Προωρώμην τὸν Κύριον ἐν ὠπίον μου διαπαντὸς, ὅτι ἐκ δεξιῶν μου ἐστιν, ἵνα μὴ σαλευθῶ· ποτὲ δὲ, ὅτι Οἱ ὀφθαλμοί μου διαπαντὸς πρὸς τὸν Κύριον, ὅτι αὐτὸς ἐκσπάσει ἐκ παγίδος τοὺς πόδας μου· ποτὲ δὲ, Ἴδου ὡς ὀφθαλμοὶ δούλων εἰς χεῖρας τῶν κυρίων αὐτῶν, ὡς ὀφθαλμοὶ παιδίσκης εἰς χεῖρας τῆς κυρίας αὐτῆς· οὕτως οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν πρὸς Κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν. Καὶ ἵνα τῷ ἐλάττονι παραδείγματι σπουδαιότερον τὰ μείζονα κατορθοῦν φροντίσωμεν, ἕκαστος ἑαυτῷ λογιζέσθω, οἷός ἐστιν ἐνώπιον τῶν παρόντων, κἂν ἰσότιμοι τυγχάνωσι· πῶς τὸ ἀκατάγνωστον ἑαυτῷ σπουδάζει κατορθῶσαι, καὶ ἐν στάσει, καὶ ἐν περιπάτῳ, καὶ ἐν κινήματι παντὸς μέλους, καὶ ἐν φθέγματι. Ὡσπερ δὲ τὰ ἀνθρώποις φανερὰ πρὸς ἀνθρώπους φυλάσσειν σπουδάζομεν, οὕτω καὶ πολὺ πλέον, ἐὰν τις τὸν Θεὸν πληροφορηθῆ ἔχειν ἐπόπτην, ἐτάζοντα καρδίας καὶ νεφροῦς, 31.1301 κατὰ τὸ γεγραμμένον, καὶ τὸν μονογενῆ Υἱὸν τοῦ Θεοῦ πληροῦντα τὴν ἐπαγγελίαν· Οὗ ἐὰν ὦσι δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἶμι ἐν μέσῳ αὐτῶν· καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἐπι στατοῦν, καὶ μερίζον τὰ χαρίσματα, καὶ ἐνεργοῦν· καὶ τοὺς ἀγγέλους παρατηρητὰς ἐκάστου κατὰ τὸ εἰρημένον ὑπὸ τοῦ Κυρίου· Ὁρᾶτε μὴ καταφρονή σῃτε ἐνὸς τῶν μικρῶν τούτων· λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι οἱ ἄγγελοι αὐτῶν ἐν τῷ οὐρανῷ διαπαντὸς βλέπουσι τὸ πρόσωπον τοῦ Πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς· πολυπλασίονα καὶ σφοδρότερον ἀγῶνα ἔχει, ὅπως εὐάρεστον τὴν θεοσέβειαν κατορθώσῃ, καὶ οὕτω τὸ ἀμετεώριστον

σφοδρότερον καὶ ἀκριβέ στερον βεβαιούται. Ἔτι δὲ καὶ ἐὰν σπουδάση πλη ρῶσαι τὸ, Εὐλογήσω τὸν Κύριον ἐν παντὶ καιρῷ· διαπαντὸς ἢ αἴνεσις αὐτοῦ ἐν τῷ στόματί μου· καὶ τὸ, Μελετήσῃ ἐν τῷ νόμῳ αὐτοῦ ἡμέρας καὶ νυκτὸς, ἵνα τῇ ὁμαλῇ καὶ διηνεκεῖ μελέτη καὶ θεωρία τῶν θελημάτων καὶ τῶν δοξῶν τοῦ Θεοῦ μὴ εὕρη ὁ νοῦς καιρὸν μετεωρισμοῦ.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΤΖ'. Εἰ χρή ἐξ ἑφμερίας ἀπάρχεσθαι τῆς ψαλμῶ δίας, ἢ τῆς προσευχῆς. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τοῦτο ἐν τῷ πλήθει τῶν ἀξίων φυλαξάτω τὴν εὐ ταξίαν, ἵνα μήτε εὐτελὲς καὶ ἀδιάφορον τὸ πρᾶγμα νομισθῇ, μήτε μὴν ἡ ὁμαλότης ἐφ' ἐνὸς καὶ δευτέρου προσώπου ὑπερηφανίας τοῦ ἡγουμένου καὶ κατα φρονήσεως τῶν λοιπῶν δῶ ὑποψίαν

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΤΗ'. Εἰ χρή ἐν ἀδελφότητι τὸν διδόντα τι ἀμείβεσθαι· καὶ εἰ κατὰ ἀναλογίαν τοῦ δόματος ποιῆσθαι τὴν ἀντίδοσιν. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τοῦτο ὅλον τὸ ἐρώτημα ἀνθρώπινον. Εἰ δὲ χρή εὐγνωμοσύνης διδόναι ἀπόδειξιν, ἐν τῷ οἰκονομοῦντι ἀποκείσθω ἡ δοκιμασία, καὶ τοῦ λαμβάνειν τὰ διδόμενα, καὶ τοῦ ἀμείβεσθαι τὸν διδόντα.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΤΘ'. Εἰ τῶν συνήθων καὶ κατὰ φύσιν γινομένων τινὶ, χρή τολμᾶν εἰς κοινωνίαν τῶν ἀγίων παρέρ χεσθαι. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Κρεῖττονα τῆς φύσεως καὶ τῆς συνηθείας ἔδει ξεν ὁ Ἀπόστολος εἶναι τὸν ἐν τῷ βαπτισμῷ συνταφέντα Χριστῷ· ποτὲ μὲν εἰπὼν, ἐν τῷ περὶ τοῦ ἐν τῷ ὕδατι βαπτίσματος τόπῳ, μετὰ τὰ προκείμενα· Τοῦτο γινώσκοντες, ὅτι ὁ παλαιὸς ἡμῶν ἄνθρωπος συνεσταυρώθη, ἵνα καταργηθῇ τὸ σῶμα τῆς ἀμαρτίας, τοῦ μηκέτι δουλεύειν ἡμᾶς τῇ ἀμαρτίᾳ· 31.1304 ποτὲ δὲ παραγγείλας, Νεκρώσατε οὖν τὰ μέλη ὑμῶν τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, πορνείαν, ἀκαθαρσίαν, πάθος, ἐπιθυμίαν κακῆν, καὶ τὴν πλεονεξίαν, ἣτις ἐστὶν εἰδωλολατρεία, δι' ἣ ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας· ποτὲ δὲ ὅρον ἐκθέμενος ἐν τῷ εἰπεῖν· Οἱ δὲ τοῦ Χριστοῦ τὴν σάρκα ἐσταύρωσαν σὺν τοῖς παθήμασι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις. Ἐγὼ δὲ ἔγνω, ὅτι ταῦτα κατωρ θώθη Χριστοῦ χάριτι καὶ ἐν ἀνδράσι καὶ ἐν γυναιξὶ πίστει τῇ εἰς τὸν Κύριον γνησίᾳ. Τὸ δὲ ἐν ἀκαθαρσίᾳ ὄντα τινὰ ἐγγίζειν τοῖς ἀγίοις καὶ ἐκ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης φοβερώτερον διδασκόμεθα τὸ κρῖμα. Εἰ δὲ πλεῖον τοῦ ἱεροῦ ὧδε, φοβερώτερον δηλονότι παιδεύσει ἡμᾶς ὁ Ἀπόστολος εἰπὼν· Ὁ ἐσθίων καὶ πίνων ἀναξίως, κρῖμα ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ πίνει.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΤΙ'. Εἰ χρή εἰς κοινὸν οἶκον προσκομιδὴν γίνεσθαι. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ὡσπερ οὐδὲν κοινὸν σκεῦος ἐπιτρέπει ὁ Λόγος εἰσφέρεισθαι εἰς τὰ ἅγια, οὕτως οὐδὲ τὰ ἅγια εἰς κοινὸν οἶκον ἐπιτελεῖσθαι, τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης φανερώς προστάγματι Θεοῦ μηδὲν τοιοῦτον ἐπιτρε πούσης γίνεσθαι· τοῦ δὲ Κυρίου λέγοντος· Πλεῖον ασξετιζον μαγνυμ 31.1304.27 το ασξετιζον μαγνυμ 31.693.2 τοῦ ἱεροῦ ὧδε· καὶ τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος· Μὴ γὰρ οἰκίας οὐκ ἔχετε εἰς τὸ ἐσθίειν καὶ πίνειν; Τί εἶπω ὑμῖν; ἐπαινέσω ὑμᾶς; Ἐν τούτῳ οὐκ ἐπαινῶ· ἐγὼ γὰρ παρέδωκα ὑμῖν ὃ καὶ παρέλαβον, καὶ τὰ ἐξῆς. Ἐξ ὧν παιδευόμεθα μήτε τὸ κοινὸν δεῖπνον ἐν ἐκκλησίᾳ ἐσθίειν καὶ πίνειν, μήτε τὸ Κυριακὸν δεῖπνον ἐν οἰκίᾳ καθυβρίζειν, ἐκτὸς εἰ μὴ ἐν ἀνάγκῃ ἐπιλέξῃται τις καθαρώτερον τόπον, ἢ οἶκον ἐν καιρῷ εὐθέτῳ

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΤΙΑ'. Εἰ χρή εἰς ἐπίσκεψιν ἀπέρχεσθαι ἐπιζητούντων τινῶν. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Τὸ μὲν ἐπισκέπτεσθαι ἀρεστὸν Θεῷ· δεῖ δὲ τὸν ἐπισκεπτόμενον συντετὸν εἶναι ἀκροατὴν, καὶ φρόνιμον ἐν ταῖς ἀποκρίσεσι, πληροῦντα τὸ εἰρημένον· Ἔστω ὁ λόγος ὑμῶν ἐν χάριτι ἄλατι ἡρτυμένος, εἰδέναι πῶς δεῖ ἐνὶ ἐκάστῳ ἀποκρίνεσθαι. Τὸ δὲ ἢ διὰ συγγένειαν ἢ διὰ φιλίαν ἐπίσκεψιν ποιῆσθαι ἀλλότριον τοῦ ἡμετέρου ἐπαγγέλματος. 31.1305

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΤΙΒ'. Εἰ χρή τοὺς ἐπισκεπτομένους λαϊκοὺς προτρέπεσθαι εἰς εὐχήν. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Εἰ φίλοι εἰσὶ Θεοῦ, ἀκόλουθον, τοῦ Ἀποστόλου γράψαντος

αὐτοῖς· Προσεύχεσθε καὶ περὶ ἐμοῦ, ἵνα μοι δοθῆ ῥήσος ἐν ἀνοίξει τοῦ στόματός μου, μετὰ παρρησίας λαλῆσαι τὸ μυστήριον τοῦ Θεοῦ.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΤΙΓ΄. Εἰ χρὴ ἐργάζεσθαι, ἐπισκεπτομένων τινῶν. ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ Οὐδὲν τῶν κατ' ἐντολὴν γινομένων ἐκκόπτε-σθαι χρὴ διὰ τοὺς ἐπεισερχομένους ἕνεκεν φιλικοῦ καθήκοντος· εἰ μὴ τις ἂν ἰδιάζουσα ψυχῆς ἐπιμέλεια τὴν σωματικὴν σπουδὴν κατ' ἐντολὴν τοῦ Κυρίου παρευδοκιμῆ, τῶν ἁγίων ἀποστόλων ἐν ταῖς Πράξεσιν εἰπόντων· Οὐκ ἄρεστόν, καταλιπόντας ἡμᾶς τὸν ῥήσος τοῦ Θεοῦ, διακονεῖν τραπέζαις.